

Quality Certified by TCI
January 1, 2025 – December 31, 2029

ISSN : 3057-1138 (Online)

Journal of Language and Culture Studies

วารสาร

ภาษาและวัฒนธรรมศึกษา

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2569
Vol. 5 No. 1 January - March 2026

เกี่ยวกับวารสาร

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 3057-1138 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขต

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษาเป็นวารสารวิชาการที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer-reviewed) มุ่งเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการคุณภาพสูงในสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรม และทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา และศาสนศึกษา รวมถึงสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารมุ่งเป็นเวทีสหวิทยาการสำหรับคณาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไป เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประเด็นร่วมสมัยที่สร้างคุณค่าต่อวงวิชาการและสังคมโดยรวม

วารสารเปิดรับบทความวิจัยและบทความวิชาการ ในหัวข้อดังต่อไปนี้

ภาษาและภาษาศาสตร์: ภาษา การเรียนรู้และการสอนภาษา การพัฒนาทักษะทางภาษา ภาษาศาสตร์ทั่วไป ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาศาสตร์สังคม ภาษาศาสตร์จิตวิทยา ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล การแปล และการวิเคราะห์วาทกรรม

วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี: วรรณกรรมคลาสสิก วรรณกรรมร่วมสมัย วรรณกรรมเปรียบเทียบ วรรณคดีวิจารณ์ การเล่าเรื่องทางวัฒนธรรม วรรณกรรมในสื่อร่วมสมัย และวรรณกรรมดิจิทัล

การสื่อสาร: การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การสื่อสารดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์วาทกรรมในสื่อ และการใช้ภาษาในการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมศึกษา: มรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมดิจิทัล วัฒนธรรมสื่อออนไลน์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศาสนศึกษา: ความเชื่อ ศรัทธา ปรัชญา พิธีกรรม ศาสนาเปรียบเทียบ ศาสนากับวัฒนธรรม การศึกษาพระพุทธศาสนาในมิติต่าง ๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทของศาสนาในสังคมร่วมสมัย และศาสนาในสื่อดิจิทัล

สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง: สาขาย่อยของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สอดคล้องกับภาษาและวัฒนธรรมศึกษา เช่น การศึกษา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ประเภทบทความที่รับ

วารสารรับตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัย

1. **บทความวิชาการ** คือ บทความที่นำเสนอบทวิเคราะห์ วิจารณ์ และสังเคราะห์ความรู้ ระเบียบวิธีวิจัย วัตถุประสงค์ และแนวทางการแก้ปัญหาที่แสดงถึงกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง บทความควรกล่าวถึงทฤษฎีที่มีอยู่หรือ

ทฤษฎีใหม่ โดยอ้างอิงความคิดเห็นจากนักวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกลาง และมีส่วนช่วยพัฒนาความรู้ในสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา ศาสนศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความยาวไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

2. บทความวิจัย คือ บทความที่นำเสนองานวิจัยซึ่งแสดงถึงความคิดริเริ่มและมีความเกี่ยวข้องกับสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา ศาสนศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีเนื้อหาชัดเจน กระชับ แปลกใหม่ มีโครงสร้างที่ดี และมีการอภิปรายผลการวิจัยโดยสรุป ความยาวไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารออกเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษายึดถือระเบียบของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI หรือ Thai-Journal Citation Index Centre) อย่างเคร่งครัด บทความแต่ละบทความมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง แบบไม่เปิดเผยชื่อผู้นิพนธ์และชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้แก่กันทราบ (Double – Blind Peer Review)

การใช้ภาษา

วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมุ่งเน้นหัวข้อที่อยู่ในขอบเขตของวารสาร และเป็นไปตามมาตรฐานการเขียนเชิงวิชาการ

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

วารสารเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์หลังจากบทความได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ (Accepted) แล้วเท่านั้น โดยเก็บเพียงครั้งเดียวต่อบทความ ทั้งนี้ วารสารจะออกใบเสร็จรับเงินจากมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ส่งบทความทุกท่าน อัตราค่าธรรมเนียมดังนี้

1. บทความวิชาการ: 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ
2. บทความวิจัย: 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ

หมายเหตุ:

- กรุณาชำระค่าธรรมเนียมหลังจากได้รับอีเมลให้ชำระเงินจากวารสารแล้วเท่านั้น
- ชำระค่าธรรมเนียมผ่านบัญชีธนาคารทหารไทยธนชาติ (ttb) เลขที่บัญชี 231-2-91026-4

ชื่อบัญชีวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา มจร เพียงบัญชีเดียวเท่านั้น

- ค่าธรรมเนียมดังกล่าวไม่สามารถขอคืนได้ในทุกกรณี

นโยบายการเข้าถึงบทความอย่างเสรี

วารสารนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถเข้าถึงบทความในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในขอบเขตสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ ภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา ศาสนศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่งานวิจัยแก่สาธารณชนในวงกว้าง ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงได้แบบเปิด ซึ่งหมายความว่าบทความที่ตีพิมพ์ทั้งหมดสามารถเปิดออนไลน์สำหรับทุกคนจากทุกที่ในโลกโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ความเป็นเจ้าของและการจัดการ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นเจ้าของวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา วารสารได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กระบวนการและการกำกับดูแลของวารสารสามารถทำได้ผ่านแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย การสนับสนุนทางการเงินทั้งหมดทำให้วารสารสามารถรักษามาตรฐานการตีพิมพ์ในระดับสูง โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้มงวด

ผู้จัดพิมพ์

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา เป็นวารสาร Peer-Reviewed อย่างเป็นทางการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

ลิขสิทธิ์และการอนุญาต

วารสารให้ความสำคัญกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการอนุญาตลิขสิทธิ์ เพื่อปกป้องสิทธิของผู้แต่งและเผยแพร่ได้อย่างเหมาะสม นโยบายขึ้นอยู่กับความเปิดกว้าง การเข้าถึง และการระบุแหล่งที่มา ผู้เขียนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของตน และบทความต่าง ๆ ได้รับการตีพิมพ์ภายใต้ Creative Commons Attribution License (CC BY) ซึ่งอนุญาตให้มีการแบ่งปัน ดัดแปลง และแสดงที่มาที่สมเหตุสมผล ผู้เขียนสมควรที่จะเผยแพร่ภายใต้ใบอนุญาต CC BY ซึ่งอนุญาตให้ใช้ซ้ำและแจกจ่ายในวงกว้าง วารสารสนับสนุนการโพสต์บทความเกี่ยวกับแหล่งเก็บข้อมูลของบุคคลที่สาม โดยแนบกับข้อจำกัดด้านสถาบันและเงินทุน หลักเกณฑ์ของผู้เขียนอธิบายถึงข้อกำหนดด้านลิขสิทธิ์และใบอนุญาต โดยมอบหมายให้ผู้เขียนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการผูกพันของตน นโยบายดังกล่าวกำหนดขอบเขตของการทำงานร่วมกัน การเปิดกว้าง และการแบ่งปันที่รับผิดชอบ ผู้เขียนที่ทำการวิจัย ในขณะเดียวกันก็รักษาสีในทรัพย์สินทางปัญญา

แหล่งรายได้

วารสารได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์จากผู้ส่งบทความ

นโยบายการโฆษณา

วารสารได้พยายามเข้าถึงนักวิชาการและประชาชนทั่วไปอย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มชื่อเสียงและการยอมรับอย่างต่อเนื่อง วารสารรักษาความโปร่งใส ตลอดทั้งนโยบายการโฆษณามีการดำเนินกิจกรรมการโฆษณาที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม เช่น การเข้าร่วมการประชุมวิชาการ กิจกรรมทางการศึกษา สถาบันวิจัย และสถาบันการศึกษา อีกทั้ง วารสารยังเสนอตัวเองเป็นวารสารพันธมิตรของการประชุมที่เกี่ยวข้อง และไม่มีพันธมิตรโฆษณาของเรารายใดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ เพื่อรับประกันคุณภาพของบทความโดยบรรณาธิการของวารสารจะตรวจสอบให้แน่ใจเสมอว่าการส่งผลงานทุกครั้งจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นมาตรฐานและยุติธรรม วารสารให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อจริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ โดยรักษามาตรฐานการตีพิมพ์สูงสุด

กลยุทธ์การตลาด

วารสารใช้แนวทางการตลาดทางตรงผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น อีเมล หน้า Facebook อย่างเป็นทางการ และเว็บไซต์ ThaiJo เพื่ออำนวยความสะดวกและเผยแพร่ข้อมูลของวารสาร โดยยังคงยึดมั่นในมาตรฐานด้านจริยธรรม วารสารมีการติดต่อกับนักวิจัยและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้มั่นใจว่ามีการสื่อสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วนเกี่ยวกับพันธกิจและคุณลักษณะของวารสาร วารสารให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ความโปร่งใส การขอความยินยอม และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ มีการทบทวนและปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าการตลาดทางตรงดำเนินไปอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ อันเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ ส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการ และเผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างมีเกียรติและโปร่งใส

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ:

พระมหามหาราตร ภูริสโร, ดร.
pharadon.suw@mcu.ac.th

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

ผศ. ดร.เชน นคร
chennakorn2556@gmail.com

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ:

รศ. ดร.ชลอ รอดลอย
joe.arunee@gmail.com
รศ. ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ
kietsn@hotmail.com
รศ. ดร.ประเสริฐ รุณรา
runra.prasirt@gmail.com
รศ. ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม
akkarapon.nm@bru.ac.th
ผศ. ดร.บุญเลิศ วิวรรณ
boonlert.w@ku.th
ผศ. ดร.วุธยา สืบเทพ
vuthaya30@gmail.com
ผศ. ดร.รุ่งอรุณ โจนรัตน์ดำรง ไชยศรี
rungarun@g.swu.ac.th
ผศ. ดร.รัชดา ลาภใหญ่
ratchada.l@rsu.ac.th
ผศ. ดร.สมหวัง อินทร์ไชย
thaicru1@hotmail.com
ผศ. ดร.ชยานนท์ กุณฑลบุตร
chayanon.k@mutp.ac.th
ผศ. ดร.อรสิริ วัฒนธรรม
onsiri1977@gmail.com

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ประเทศไทย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระ
นคร ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประเทศไทย

หัวหน้ากองจัดการวารสาร:

พระกิตติพงศ์ ฐานรตโน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ดร.กิตติชัย สันทาลุนัย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา อาคารสมเด็จพุดาจารย์ (เกี้ยว อุปเสณมหาเถร) ชั้น 2 โซน เอ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร : 06-3176-2747

อีเมล : jlcs@mcu.ac.th

ABOUT THE JOURNAL

International Standard Serial Number

ISSN 3057-1138 (Online)

Aim and Scope

The Journal of Language and Culture Studies is a peer-reviewed academic journal dedicated to the dissemination of high-quality research articles and scholarly works in the fields of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, and religious studies, as well as other related areas in the humanities and social sciences. The journal aims to serve as an interdisciplinary platform for academics, researchers, and scholars, as well as interested readers, fostering the exchange of knowledge and contemporary perspectives that contribute to academic advancement and benefit society.

JLCS accepts submissions in the following areas:

Language and Linguistics: Language, language learning and teaching, language skills development, general linguistics, applied linguistics, sociolinguistics, psycholinguistics, corpus linguistics, translation studies, and discourse analysis.

Literature and Literary Theory: Classical literature, contemporary literature, comparative literature, literary criticism, cultural narratives, literature in contemporary media, and digital literature.

Communication: Interpersonal communication, intercultural communication, digital communication and social media, discourse analysis in media, and language use in cultural communication.

Cultural Studies: Cultural heritage, cultural preservation, cultural exchange, cultural identity, globalization and cultural change, digital culture, media culture, and cultural tourism.

Religious Studies: Beliefs, faith, philosophy, rituals, comparative religion, religion and culture, various dimensions of Buddhist studies, the dissemination of Buddhism, the role of religion in contemporary society, and religion in digital media.

Other Related Areas: Sub-subject areas within the humanities and social sciences that are relevant to language and cultural studies, such as education, history, and more.

Types of Published Articles

The journal accepts academic articles and research articles.

1. A **research article** presents original research that demonstrates innovation and relevance to the fields of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, religious studies, and other related areas. Research articles must be clear, concise, and novel, with a well-structured format and a concluding discussion of research findings. The length should not exceed 8,000 words (excluding references).

2. An **academic article** presents analysis, critique, and synthesis of knowledge, outlining the background, objectives, and approaches to problem-solving that demonstrate relevant theoretical frameworks. Articles should discuss existing or newly proposed theories supported by credible scholarly opinions, maintain neutrality, and contribute to the advancement of knowledge in the fields of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, religious studies, and other related areas. The length should not exceed 8,000 words (excluding references).

Publication Frequency

The Journal publishes six issues per year

Issue 1: January – March

Issue 2: April – June

Issue 3: July – September

Issue 4: October – December

Peer Review Policy

Journal of Language and Culture Studies strictly abides by the codes of the Thai-Journal Citation Index Centre (TCI) and undergoes an evaluation process by two expert reviewers through double-blind peer review.

Language Usage

The Journal accepts manuscripts in both Thai and English, focusing on subjects within its scope and adhering to academic writing standards.

Publication Fees

The journal charges a one-time publication fee only after a manuscript has been accepted for publication. Payment is required once per article, and an official receipt will be issued by the university for every submission. The publication fees are as follows:

1. Academic Articles: 3,000 Thai THB per article.
2. Research Articles: 4,000 Thai THB per article.

Note:

- Please make the payment only after receiving the payment request email from the journal.
- Payments must be made only to TMBThanachart Bank (ttb), Account No. 231-2-91026-4, Account Name: วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา มจร. This is the sole official account for payment.
- Publication fees are non-refundable under any circumstances.

Free Access Policy

This journal aims to provide access to the areas of Humanities and Social Sciences and sub-subjects of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, religious studies, and other related areas. It seeks to disseminate research to a wide audience and is open to all interested readers, meaning that all published articles are freely available online to anyone, anywhere in the world.

Ownership and Management:

The Graduate Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, is the owner of the Journal of Language and Culture Studies. The process and governance of the journal can be achieved through a variety of funding sources. All financial support allows the journal to maintain a high standard of publication. All submissions undergo a rigorous review process by qualified experts.

Publisher

Journal of Language and Culture Studies is an official peer-reviewed journal and is supervised by the Graduate Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Copyright and Licensing

The journal prioritizes copyright protection and licensing to safeguard authors' rights and ensure appropriate dissemination. The policy emphasizes openness, accessibility, and source attribution. Authors retain copyright ownership of their work, and articles are published under the Creative Commons Attribution License (CC BY), allowing sharing, adaptation, and proper attribution. Authors are encouraged to publish under the CC BY license, permitting broad reuse, distribution, and adaptation with appropriate attribution. The journal supports posting articles in personal repositories, with institutional and funding constraints. Authors are responsible for explaining copyright terms and licenses, empowering them with knowledge of their rights and obligations. This policy delineates collaborative work boundaries, openness,

and shared responsibility, ensuring authors and research communities retain intellectual property rights.

Revenue Sources

The journal receives partial financial support from the Graduate Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and publication fees from article submissions.

Advertising and Direct Marketing

The journal engages in direct marketing through various channels, including email, its official Facebook page, and the ThaiJo website, to facilitate communication and promote the journal while upholding the highest ethical standards. We directly connect with researchers and scholars in relevant areas to ensure accurate, clear, and comprehensive communication regarding the journal's mission and characteristics. The journal prioritizes compliance with legal requirements, transparency, informed consent, and the protection of personal data. Our practices are regularly reviewed and updated to maintain adherence to applicable regulations. We are committed to conducting direct marketing with integrity and responsibility—benefiting scholars, fostering academic collaboration, and disseminating distinguished research in a transparent manner.

Editorial Team

Editor-in-Chief:

Dr.Phramaha Pharadon Bhurissaro
pharadon.suw@mcu.ac.th

Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Asst. Prof. Dr.Chen Nakorn
chennakorn2556@gmail.com

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand

Editorial Board Members:

Assoc. Prof. Dr.Chalor Rodloy
joe.arunee@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Thailand

Assoc. Prof. Dr.Kiettsak Suklueang
kietsn@hotmail.com

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Assoc. Prof. Dr.Prasirt Runra
runra.prasirt@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Assoc. Prof. Dr.Akkarapon Nueamaihom
akkarapon.nm@bru.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajbhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Boonlert Wiwan
boonlert.w@ku.th

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Vuthaya Suebthep
vuthaya30@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Rungarun Rojrattanadamrong
Chaisri
rungarun@g.swu.ac.th

Faculty of Education, Srinakharinwirot University,
Thailand

Asst. Prof. Dr.Rachada Lapyai
ratchada.l@rsu.ac.th

College of Liberal Arts, Rangsit University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Somwang Inchai
thaicru1@hotmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chaing Rai
Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Chayanon Kunthonboot
chayanon.k@rmutp.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajamangala
University of Technology Phra Nakhon, Thailand

Asst. Prof. Dr.Onsiri Wimontham
onsiri1977@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Head of Journal Manager Team:

Phra Kittipong Thanaratano

Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Journal Manager Team:

Dr.Kittichai Santhalunai

Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

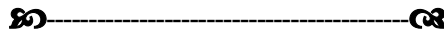
Office:

Office of Journal of Language and Culture Studies, Somdet Phra Buddhacharn (Kiew Uppasena Mahathera) Building, 2nd floor, Zone A, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 79 M.1, Lam Sai, Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, 13170

Tel. 06-3176-2747

Email: jlcs@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษานี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม พ.ศ. 2569 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้วารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระมหาภราดร ฐิริสสร, ดร.

บรรณาธิการวารสารภาษาและวัฒนธรรม

สารบัญ

เกี่ยวกับวารสาร	(ก)
กองบรรณาธิการ	(จ)
บทบรรณาธิการ	(ฐ)
สารบัญ	(๗)

บทความวิจัย

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่	1-12
จารุวิทย์ ดวงอาทิตย์, พัทธ์ชัย แฝงโกฏ, พระครูสิริธรรมเมธี, ฉันทชา ศรีแจ้ง, เสกสรรค์ ไชยวงศ์	
การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่	13-23
ปาริฉัตร เจริญตามปัญญา, พัทธ์ชัย แฝงโกฏ, อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, ศุภชัย คุณเลิศเกษม, สร้อยมาลา พิลาสชวนพิศ	
การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่	24-33
ณัฐดนัย สุรินตะ, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง, อาคม อุโคตร, อนันตดา โพแก้ว, อารดา สุกันทา	
การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่	34-42
เนตรนภา รักไพรจันทร์, สกต์ เขียนจันทิก, พัทธ์ชัย แฝงโกฏ, แพรววา เนติบัณฑิตไพร, อารินุช กิ่งแก้วเพชร	
การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่	43-51
ยงยุทธ โคตรหาชัย, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง, อิทธิพัทธ์ รัตนสันติ, อรรถพล โคตตาแสง, กองทัพ เครือนาค	
รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา	52-59
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (ภุชญา กิตติโสภโณ), พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท, พระครูสุตรัตนบัณฑิต	

กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ	60-71
กัญญาวิรัช ริเดชพันธ์, ธนพล เอกพจน์	
อัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของ “หมอลำกลอน” สู่การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม	72-82
ชนาใจ หมั่นไธสง, ธิติรัตน์ สาระพล และนภัสภรณ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม	
การศึกษาเรื่องพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	83-94
วราภรณ์ เกิดพิมาย, ภาควุฒิสุขเจริญ	
SEMANTIC CATEGORIZATION OF Thai " k'rûnɔŋ ruan " (HOUSEHOLD BELONGINGS): A PROTOTYPE AND ETHNOLINGUISTIC APPROACH	95-105
ภัทรา ปิณฑะแพทย์, อลงกรณ์ อาชะวะบูล	
ฤดูจรรยา: ว่าด้วยหลักปฏิบัติตนตามฤดูกาลในตำราอายุรเวท	106-118
วุฒิพงษ์ ฤทธิสมบัติ	
ศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	119-128
ชาย หน่อแสง, พระครูธรรมธร อังคาร ญาณเมธี, ทิพย์พนากรณ์ เลาลี	
บทความวิชาการ	
ความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรี: การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีและการใช้คำขยายในการบรรเลงดนตรีไทย	129-140
มัชวาน ภูมิเจริญ, พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ, กานต์พิชชา เชื้อสะอาด, อธิรญา นิละไพจิตร	
ผีตาโขน: การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์ของจังหวัดเลย	141-153
ไทยโรจน์ พวงมณี, อิศริยาภรณ์ ชัยกุลหาบ, สุภาวดี สำราญ, วีระนุช แยมยิ้ม, ขนิษฐา หาระคุณ	
ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาไทยร่วมสมัย: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างเรื่อง หลวงตา และชีรีส์ สารุ	154-164
เชน นคร, วราสะยะ วราสยานนท์, โกศล มาดี	

ภาคผนวก	165-183
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ	165
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	173
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ	177
Sample of Original Research Article Preparation	179
Sample of Original Academic Article Preparation	183

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้
แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่
A COMPARISON OF ENGLISH SPELLING AND READING ACHIEVEMENT USING THE SQ5R
LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR GRADE 3 STUDENTS AT ANUBAAN CHIANGMAI
SCHOOL

จารุวิทย์ ดวงอาทิตย์, พัทธพงษ์ แผงโกฏี, พระครูสิริธรรมเมธี, ฉันทชา ศรีแจ้ง, เสกสรร ไชยวงศ์
Charuwit Duangarphai, Phithak Faengkot, Phrakhru Sirthammamethee, Chanthacha Sricheng,
Saksan Chaiwong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Corresponding Author E-mail: charuwitnongpai0123@gmail.com

Received August 13, 2025

Revised September 5, 2025

Accepted September 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ จำนวน 63 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองด้วยวิธีการใช้กลุ่มทดลอง กลุ่มเดียว เพื่อวัดผลก่อนและหลังการทดลองก่อนและหลังการลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired-Samples t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 4.45, S.D. = 0.85)
คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, การอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

Abstract

This research article aims to 1) compare the English spelling and Reading achievement of Grade 3 students at Anubaan Chiangmai School using the SQ5R learning management model, and 2) investigate the satisfaction of Grade 3 students at Anubaan Chiangmai School with the SQ5R learning management model. The sample consisted of 63 Grade 3 students from Anubaan Chiangmai School, selected through simple purposive sampling. The research

employed a quasi-experimental design with a single experimental group, measuring outcomes before and after the intervention. The research instruments consisted of (1) lesson plans based on the SQ5R learning model, (2) an English spelling and reading achievement test, and (3) a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including the mean and standard deviation, and inferential statistics using a paired-samples t-test at the .05 level of statistical significance.

The results revealed that 1) students' English spelling and Reading achievement, after participating in learning activities using the SQ5R model, was significantly higher than before the intervention at the 0.05 level of statistical significance, and 2) the students' satisfaction with the learning process using the SQ5R model was high ($\bar{X}$) = 4.45, S.D. = 0.85)

Keywords: Achievement, English Spelling and Reading; SQ5R Learning Management

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานทางภาษาที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจจากสัญลักษณ์ ตัวอักษร หรือคำ เพื่อเข้าถึงเนื้อหา ความคิด และคุณค่าที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร ทักษะการอ่านจึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในทุกสาขาวิชา เพราะการอ่านอย่างเข้าใจช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินข้อมูลอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Anderson, 1999) ในบริบทของการเรียนภาษาอังกฤษ การอ่านไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ยังเป็นช่องทางสำคัญในการพัฒนาความรู้ทางภาษา เช่น คำศัพท์ โครงสร้างประโยค และการออกเสียงที่ถูกต้อง ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากปัญหาด้านทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยยังคงเป็นประเด็นที่น่าห่วง ผลการทดสอบระดับชาติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) พบว่า คะแนนเฉลี่ยการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะด้าน “การอ่านสะกดคำ” ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอ่านออกเสียงและการเข้าใจความหมาย ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถเชื่อมโยงเสียงกับตัวอักษร (phoneme-grapheme correspondence) ได้อย่างถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถอ่านคำศัพท์หรือประโยคง่าย ๆ ได้คล่อง ส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ เช่น การเขียนและการสื่อสาร

จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2566 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับ “พอใช้” เพียงร้อยละ 46.78 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 60 สาเหตุหลักเกิดจากการขาดความมั่นใจในการอ่านออกเสียง การสะกดคำผิด การไม่เข้าใจความหมายของคำ และการขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนแบบเน้นการท่องจำคำศัพท์หรืออ่านตามครู ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทเพียงผู้รับสาร ไม่เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ และสะท้อนความเข้าใจด้วยตนเอง ในยุคปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาจำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566) โดยกำหนดให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์

ประโยค และข้อความสั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องตามหลักการอ่านและการออกเสียงภาษาอังกฤษ ตลอดจนสามารถอธิบายความหมายของคำหรือกลุ่มคำได้ตรงตามบริบท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับประถมศึกษาจึงควรมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างเป็นระบบ มีการกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม การสังเกต การทบทวน และการสรุปใจความสำคัญ เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง หนึ่งในแนวทางการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในต่างประเทศและประเทศไทยคือ การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ซึ่งย่อมาจาก Survey, Question, Read, Record, Recite, Review, และ Reflect (Pauk & Owens, 2014) แนวทางนี้ถูกพัฒนามาจากหลักการทางจิตวิทยาการเรียนรู้ (Cognitive Learning Theory) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วิเคราะห์ และทบทวนความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ (Active Learner) ผ่านการดำเนินกิจกรรม 7 ขั้นตอน คือ (1) Survey การสำรวจเนื้อหาเพื่อสร้างภาพรวมก่อนการอ่าน ช่วยให้ผู้เรียนเห็นโครงสร้างและบริบทของเรื่องที่จะศึกษา (2) Question การตั้งคำถามจากสิ่งที่สำรวจ เพื่อสร้างเป้าหมายในการอ่าน (3) Read การอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อค้นหาคำตอบและทำความเข้าใจเนื้อหา (4) Record การจดบันทึกประเด็นสำคัญหรือคำศัพท์ใหม่ เพื่อช่วยจำและสร้างคลังความรู้ส่วนตัว (5) Recite การท่องจำหรืออธิบายเนื้อหาด้วยคำพูดของตนเอง เพื่อเสริมความเข้าใจ (6) Review การทบทวนเนื้อหาทั้งหมดอย่างเป็นระบบ เพื่อย้ำความเข้าใจและแก้ไขจุดที่คลาดเคลื่อน (7) Reflect การสะท้อนความคิดต่อสิ่งที่อ่าน เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือการเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริง

แนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (Deep Learning) และสร้างนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต งานวิจัยของภัทรพร ใจยังยืน (2567) พบว่า การใช้การสอนอ่านแบบ SQ5R ร่วมกับสื่อสภาพจริง สามารถเพิ่มความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นมากขึ้นและสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดีขึ้น และงานวิจัยของ บริรักษ์ สุจินณธมโม (สมบูรณ์ชัย) (2568) ที่ศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมธีวุฒิกมล พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบ SQ5R มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำศัพท์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีงานของ ภัทรพร ใจยังยืน (2566) พบว่า การใช้เทคนิค SQ6R ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจาก SQ5R สามารถเพิ่มความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญของบทอ่านได้ดีขึ้นและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการอ่าน งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การตั้งคำถาม และการสะท้อนความเข้าใจ มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างยั่งยืน

ในบริบทของระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการเปลี่ยนผ่านจาก “การเรียนรู้เพื่ออ่าน” (Learning to Read) ไปสู่ “การอ่านเพื่อเรียนรู้” (Reading to Learn) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานการอ่านออกเสียงและการสะกดคำที่มั่นคง เพราะหากขาดทักษะนี้ จะส่งผลให้การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นเกิดอุปสรรค และทำให้ความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษลดลงอย่างมาก (Stephen D. Krashen & Tracy D. Terrell, 1983) การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R จึงถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกตั้งคำถาม ฝึกคิด วิเคราะห์ และทบทวนความรู้ด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเรียนรู้อย่างมีระบบ กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) เรื่อง

“เขตพัฒนาการใกล้เคียง” (Zone of Proximal Development: ZPD) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้รับการชี้แนะอย่างเหมาะสมและได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำทายตามศักยภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มาประยุกต์ใช้ในการสอนอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในปัจจุบัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของกระบวนการ SQ5R ว่าสามารถเสริมสร้างความเข้าใจในการอ่านและความมั่นใจในการสะกดคำได้อย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ตามแนวของ Campbell และ Stanley (1963) กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 776 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 63 คน ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย เนื่องจากเป็นโรงเรียนเครือข่ายของผู้วิจัยและเป็นระดับชั้นที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ5R
- 2) ด้านเนื้อหา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
- 3) ด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 – เดือนมกราคม พ.ศ. 2568
- 4) ด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชุด ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

มีค่าความเหมาะสมจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.57)

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ

มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.79 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ของ Best & Kahn (2006)

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบ SQ5R

มีค่าความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29)

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1) ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยจัดประชุมชี้แจงแนวทางการวิจัยต่อครูผู้สอนและนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ SQ5R

2) ขั้นทดลอง

ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการ SQ5R ได้แก่

(1) สำรวจและสร้างภาพรวมก่อนการอ่าน (Survey)

(2) ตั้งคำถามจากสิ่งที่สำรวจ (Question)

(3) อ่านเนื้อหาเพื่อค้นหาคำตอบ (Read)

(4) จดบันทึกคำศัพท์หรือประเด็นสำคัญ (Record)

(5) ทบทวนและอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ (Recite)

(6) ทบทวนความเข้าใจทั้งหมด (Review)

(8) สะท้อนความคิดต่อสิ่งที่อ่าน (Reflect)

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมทดลอง 6 ชั่วโมงเรียน (3 คาบเรียน $\times$ 2 ครั้ง) ภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์

4. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงสะกดคำ จากนั้นให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

5. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

คะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าความแตกต่างโดยใช้ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการทดลอง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6. การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกนำเสนอในรูปแบบ ได้แก่

1) ตาราง เพื่อแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทีของผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้ รวมถึงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ

2) แผนภูมิ เพื่อสื่อสารแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคะแนนอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย

3) พรรณนาอธิบาย เพื่ออธิบายผลการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน

การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มีผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

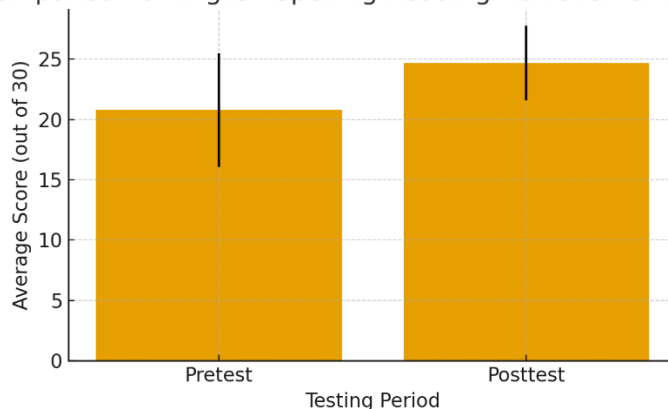
กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน $\bar{X}$	S.D.	หลังเรียน $\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (p)
นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3	20	30	20.80	4.71	24.67	3.09	6.74	.000*

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 24.67$, S.D. = 3.09) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 20.80$, S.D. = 4.71) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ระหว่างการจัดกิจกรรม พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการอ่านออกเสียงและสะกดคำ โดยเฉพาะเมื่อได้ฝึกตั้งคำถาม (Question) และทบทวนด้วยตนเอง (Review-Reflect) ซึ่งช่วยให้เข้าใจหลักการเชื่อมโยงเสียงกับอักษร (Phoneme-Grapheme Correspondence) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถอ่านคำศัพท์ใหม่ ๆ ได้อย่างมั่นใจและถูกต้องยิ่งกว่าเดิม สรุปผลเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

Comparison of English Spelling Reading Achievement (SQ5R)

ภาพที่ 1 แผนภูมิเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.85) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้าน “กิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจบทเรียนง่ายและสนุก” รองลงมาคือ “สื่อและแบบฝึกช่วยฝึกการอ่านสะกดคำได้จริง” และ “การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้”

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความชัดเจนของขั้นตอนการเรียนรู้ SQ5R	4.42	0.86	มาก
2. ความสนุกและความน่าสนใจของกิจกรรม	4.51	0.82	มาก
3. สื่อและแบบฝึกช่วยฝึกการอ่านสะกดคำได้จริง	4.48	0.79	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน	4.44	0.90	มาก
5. ความเข้าใจบทเรียนหลังการเรียนรู้	4.40	0.87	มาก
รวมเฉลี่ย	4.45	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.85) แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

รายการที่นักเรียนมีความพึงพอใจ สูงที่สุด คือ “ความสนุกและความน่าสนใจของกิจกรรม” ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.82) สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมในรูปแบบ SQ5R ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในการอ่านออกเสียงสะกดคำอย่างมั่นใจ

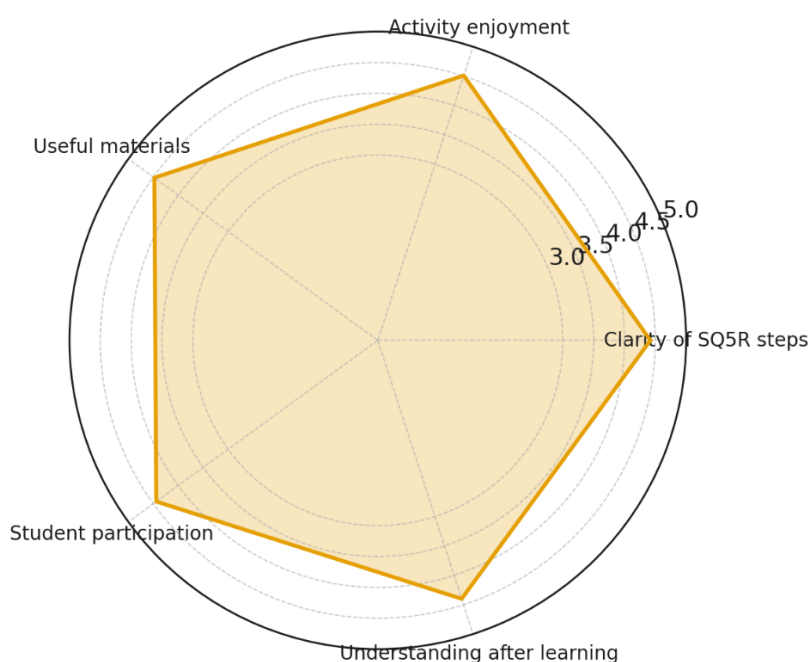
รองลงมาคือ “สื่อและแบบฝึกช่วยฝึกการอ่านสะกดคำได้จริง” ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.79) แสดงว่าสื่อการเรียนรู้ที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย และช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษรได้ชัดเจน

ส่วนรายการอื่น ๆ ได้แก่ “ความชัดเจนของขั้นตอนการเรียนรู้ SQ5R” ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.86) “การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน” ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.90) และ “ความเข้าใจบทเรียนหลังการเรียนรู้” ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.87) อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มีประสิทธิภาพทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการ และสื่อประกอบ ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับสูง และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะด้านการอ่านออกเสียงสะกดคำ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

ผลดังกล่าวสะท้อนว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ในระดับมาก เนื่องจากกิจกรรมช่วยให้เข้าใจการอ่านสะกดคำได้ดีขึ้น เกิดความมั่นใจในการอ่านออกเสียง และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นตลอดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

Student Satisfaction towards SQ5R Learning Model

ภาพที่ 2 ผลความพึงพอใจของนักเรียน

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ พบว่า หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุที่ผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สอนสามารถอธิบายแนวทางการจัดกิจกรรมได้อย่างชัดเจน มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับขั้นตอนของ SQ5R ตั้งแต่การสำรวจเนื้อหา (Survey) การตั้งคำถาม (Question) ไปจนถึงการทบทวนและสะท้อนคิด (Review-Reflect) รวมทั้งใบงานและแบบทดสอบระหว่างเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการเรียนรู้ยังอยู่ในระดับน้อย ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนบางส่วนรู้สึกเบื่อหน่ายในช่วงของกิจกรรมการสอน สอดคล้องกับงานของภทรวดี ชื่นเรือง (2566) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ6R พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับรัชดาภาณูจน์ ไยดี (2565) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการ

อ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านแบบโฟนิกส์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นระบบและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.85) เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้แบบ SQ5R มีขั้นตอนการฝึกอ่านที่ชัดเจนและเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการอ่านสะกดคำได้ถูกต้อง อีกทั้งกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีความต่อเนื่องและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผลนี้สอดคล้องกับงานของภัทรพร ใจยั่งยืน (2567) ที่ศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การสอนอ่านแบบ SQ5R ร่วมกับสื่อสภาพจริง พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานของ บริรักษ์ สุจินดธมโม (สมบุรณ์ชัย) (2568) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.74) เช่นกัน ทั้งนี้เพราะรูปแบบ SQ5R มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนด้วยตนเอง มีแบบฝึกหัดท้ายคาบที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ และมีการวัดผลอย่างชัดเจน

การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ช่วยเสริมทั้ง “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” และ “ความพึงพอใจของผู้เรียน” ไปพร้อมกัน ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านทักษะการอ่านออกเสียงและทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษในทิศทางที่ดีขึ้น อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่” มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา และเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงอย่างมีความเข้าใจ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบ SQ5R เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ผลการวิจัยทำให้ได้ องค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Learning Theory) ซึ่งอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วิเคราะห์ และทบทวนข้อมูลด้วยตนเอง โดย SQ5R ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ Survey, Question, Read, Record, Recite, Review และ Reflect ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ (Schema Activation) ทำให้เข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งและจดจำได้ยาวนาน องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้

1) การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีจุดมุ่งหมาย (Goal-Oriented Learning) ผ่านการตั้งคำถามและการสะท้อนคิดด้วยตนเอง

2) กระบวนการ “Review” และ “Reflect” ทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจของตนเองได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับหลัก “Metacognition” ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญา

2. ด้านพฤติกรรมผู้เรียน

1) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการอ่านออกเสียงมากขึ้น

2) ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเสียงกับตัวอักษร (Phoneme–Grapheme Correspondence) ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

3) ผู้เรียนมีความมั่นใจในการอ่านและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

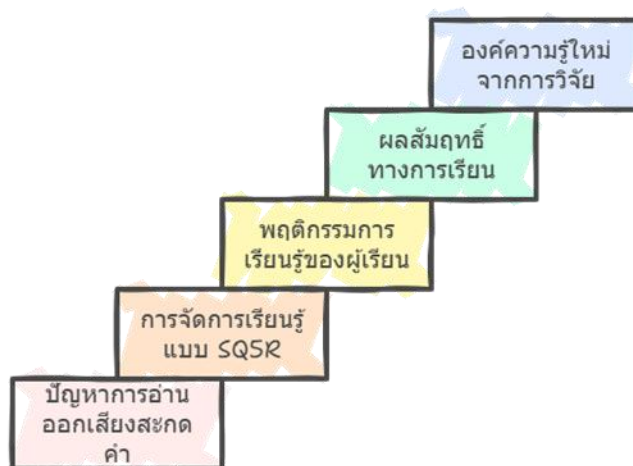
3. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1) การใช้กระบวนการ SQ5R ช่วยให้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและการฝึกปฏิบัติซ้ำ ช่วยพัฒนาการอ่านออกเสียงสะกดคำได้อย่างยั่งยืน

จากผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็น โมเดลแนวคิด “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R” ดังภาพที่ 1 ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเรียนรู้ทักษะการอ่านออกเสียง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การปรับปรุงทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 3 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่อย่างชัดเจน หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การตั้งคำถาม การอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย และการสะท้อนความคิด ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษร สามารถอ่านสะกดคำได้ถูกต้องและคล่องแคล่วมากขึ้น นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสนุก ความเข้าใจง่าย และสื่อการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการฝึกอ่านอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา แต่ยังสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น และการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีศักยภาพสูงในการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Learning Theory) และหลักการ

จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Approach) ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาแนวทางการสอนภาษาอังกฤษในระดับพื้นฐานได้อย่างยั่งยืน ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ไปใช้ในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเสียงและการสะกดคำของนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Workshop / PLC) เกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมตามแนวทาง SQ5R เพื่อให้ครูมีความเข้าใจแนวคิดและสามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการขยายผลนวัตกรรมดังกล่าวไปยังโรงเรียนในเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับนักเรียนล่วงหน้าเกี่ยวกับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและพร้อมต่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่

2) ควรจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ใบงานแบบโต้ตอบ (Interactive Worksheet) หรือสื่อดิจิทัลที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่านสะกดคำอย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกชั้นเรียน

3) ควรขยายการประยุกต์ใช้แนวทาง SQ5R ไปยังกลุ่มนักเรียนระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น ประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความยั่งยืนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้วิจัยควรพิจารณาปรับปรุงแบบและขั้นตอนของกระบวนการ SQ5R ให้เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย เช่น การลดจำนวนขั้นตอน หรือปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับสมรรถนะด้านภาษา

2) ควรขยายการศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน เพื่อทำความเข้าใจทัศนคติ แรงจูงใจ และประสบการณ์ของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ SQ5R

3) ควรศึกษาการบูรณาการรูปแบบการสอน SQ5R เข้ากับแนวทางอื่น เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หรือการใช้เกมภาษา (Gamification) เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความสนุกในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/3sE5P>

บริรักษ์ สุจินณธมโม (สมบุญชัย). (2568). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมธีวุฒิก “วัดพระธาตุหริภุญชัย. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(2), 711-723.

ภัทรวิ ชื่นเรือง. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ6R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเขาทรายทับคล้อพิทย (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ภัทรพร ไฉยยังยืน. (2567). ผลการใช้กลวิธีการสอนอ่านแบบ SQ5R ร่วมกับสื่อสภาพจริง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชดากาญจน์ ไยดี. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงแบบโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนนตารอด จังหวัดกำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ข้อสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.niets.or.th>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Stephen D. Krashen & Tracy D. Terrell. (1983). *The Natural Approach*. Hayward: Alemany Press.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Anderson, N. J. (1999). *Exploring Second Language Reading: Issues and Strategies*. Boston: Heinle & Heinle.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in Education* (10th ed.). Boston: Pearson Education.

การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่

AN IMPROVEMENT OF ENGLISH READING SKILLS THROUGH SQ5R FOR GRADE 10 STUDENTS AT DEBSIRIN CHIANG MAI SCHOOL

ปาริฉัตร เจริญตามปัญญา, พัทธกัษณ์ แฟงโกฏ, อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, ศุภชัย คุณเลิศเกษม, สร้อยมาลา พิลาสชวนพิศ

Parichat Charoentampanya, Phithak Faengkot, Atthaphong Phiwhlueng, Supachai kunloedkasem,

Sroyamala pilaschuanpit

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Corresponding Author E-mail: pok734015@gmail.com

Received August 13, 2025

Revised September 2, 2025

Accepted September 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ จำนวน 20 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง ด้วยวิธีการใช้กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว เพื่อวัดผลก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Sample

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R ของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการศึกษาคำความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ SQ5R ในภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความเห็นต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.88)

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, การอ่านภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่

Abstract

This research article aims to: 1) compare English reading achievement using the SQ5R learning management approach among Grade 10 students at Debsirin School, Chiang Mai; and 2) to examine the opinions of Grade 10 students' at Debsirin School, Chiang Mai toward learning through the SQ5R learning management approach. The sample consisted of 20 Grade 10 students from Debsirin School, Chiang Mai, selected through simple random sampling. The

research employed a quasi-experimental design using a single experimental group, with pre-test and post-test measurements. The research instruments included a lesson plan, an English reading achievement test based on the SQ5R learning approach, and a student opinion questionnaire. Data were analyzed using basic statistical method, including mean, standard deviation, and a dependent sample t-test.

The results revealed that (1) students' English reading achievement after instruction using the SQ5R learning management approach was significantly higher than before instruction at the .05 level of statistical significance, and (2) students' opinions toward learning through SQ5R-based activities were at the highest level, with a mean score of $\bar{X} = 4.65$ and a standard deviation of 0.88.

Keywords: Skill Development, English Reading, SQ5R Learning Management, Grade 10 Students, Debsirin School Chiang Mai

บทนำ

การอ่านเป็นกระบวนการพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ เนื่องจากเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลเข้าถึงข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกถ่ายทอดผ่านตัวอักษร ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล การอ่านไม่เพียงทำให้ผู้เรียนสามารถรับรู้สาระสำคัญจากสิ่งที่ศึกษา แต่ยังช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษา ความคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงเหตุผล และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การอ่านภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลที่ใช้กันทั่วโลก จึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร การศึกษา และการทำงานในระดับนานาชาติ ในบริบทของการศึกษาไทย ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจจากนักการศึกษาและนักวิจัยอย่างต่อเนื่อง หลายงานวิจัยยืนยันว่า นักเรียนไทยจำนวนมากยังขาดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ทั้งในด้านการตีความ การจับใจความสำคัญ และการเชื่อมโยงข้อมูล (ลีปนันทน์ ละครขวา, 2563) ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ยังคงเน้นการท่องจำมากกว่าการสร้างทักษะเชิงวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาศักยภาพการอ่านได้อย่างเต็มที่

หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นปัญหานี้ได้ชัดเจน คือผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดมาตรฐานความรู้ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2566 ผลการทดสอบวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 22.58 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศที่อยู่ที่ร้อยละ 26.19 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) ตัวเลขนี้สะท้อนชัดว่า ผู้เรียนยังมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และปัญหาดังกล่าวต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง สาเหตุของปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษในประเทศไทยมีหลายประการ ทั้งในด้านพื้นฐานทางภาษา เช่น ความรู้คำศัพท์และโครงสร้างประโยคที่จำกัด การอ่านออกเสียงที่ไม่ถูกต้อง และการขาดทักษะการตีความ นอกจากนี้ยังรวมถึงปัจจัยเชิงกระบวนการเรียนการสอนที่มักมุ่งเน้นการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ขาดการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ขาดแรงจูงใจและความมั่นใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ลลิตา ทองรัตน์, 2563)

การวิจัยหลายชิ้นยังพบว่านักเรียนไทยมักประสบปัญหาในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ แม้จะสามารถพูดและฟังเข้าใจ แต่เมื่ออยู่ในรูปตัวอักษรกลับไม่สามารถอ่านได้ถูกต้อง ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาและ

ขาดความมั่นใจ (รัชดาภาณูจน์ ไยดี, 2565) ปัญหานี้ยังทำให้การอ่านภาษาอังกฤษเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง เพราะผู้เรียนไม่สามารถถอดรหัสความหมายได้อย่างครบถ้วน ในระดับโรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ สถานการณ์ดังกล่าวยิ่งสะท้อนชัดเจน ผลสัมฤทธิ์ทางภาษาอังกฤษของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน การเรียนการสอนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาทักษะการอ่านได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งหนึ่งในแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ซึ่งมีขั้นตอนที่เป็นระบบและชัดเจน ประกอบด้วย (1) Survey การอ่านสำรวจภาพรวม (2) Question การตั้งคำถามจากสิ่งที่อ่าน (3) Read การอ่านอย่างละเอียด (4) Record การบันทึกสิ่งสำคัญ (5) Recite การสรุปและท่องจำ (6) Review การทบทวน (7) Reflect การสะท้อนคิดและแสดงความคิดเห็น กระบวนการนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การเริ่มต้นอ่านจนถึงการคิดวิเคราะห์และประเมินผลสิ่งที่อ่าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงได้อย่างเป็นระบบ (Robinson, 1946)

งานวิจัยในประเทศและในประเทศไทยยืนยันถึงประสิทธิภาพของ SQ5R เช่น ปภัสรา ตูโหมงค์ และอารยา สำราญเพิ่มพูน (2568) พบว่าการใช้ SQ5R ช่วยให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีความเข้าใจในการอ่าน และสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน ขณะที่ พระบริรักษ์ สุจินดณโม และคณะ (2567) ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วย SQ5R มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ และยังพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ชัดเจน นอกจากนี้ ภัทราพร ใจยังยืน และคณะ (2568) ยังพบว่า SQ5R เมื่อใช้ร่วมกับสื่อสภาพจริง สามารถเสริมสร้างความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้เป็นอย่างดี จากผลการวิจัยที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า SQ5R ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน ดังนั้น การนำกระบวนการนี้มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้สูงในการแก้ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะทางด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ (1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนด้วย SQ5R และ (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ SQ5R การวิจัยครั้งนี้มุ่งแก้ไขปัญหาคือ การอ่านภาษาอังกฤษที่ต่ำกว่าเกณฑ์ของนักเรียนในโรงเรียนเป้าหมาย และสร้างแบบอย่างการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ ได้ กล่าวได้ว่าความสำคัญของทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศและในบริบทของโรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ พร้อมทั้งทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสนับสนุนความมีประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ SQ5R การศึกษาครั้งนี้จึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบ การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบ กลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ตามแนวทางของ Campbell & Stanley (1963) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ที่มีต่อการพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่

1. ขอบเขตของการวิจัย

1) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 200 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการทดลองจากโรงเรียน และมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน SQ5R การเลือกแบบเจาะจงนี้เหมาะสมกับการวิจัยเชิงทดลองในสถานการณ์จริงที่ไม่สามารถสุ่มได้สมบูรณ์ (Best, 1981)

2) ด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้คือบทความภาษาอังกฤษจำนวน 3 บท ซึ่งสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และเน้นการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ (Reading for Comprehension)

3) ด้านระยะเวลา

การดำเนินการวิจัยใช้ระยะเวลา 5 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2567 ถึงเดือนมีนาคม 2568

4) ด้านตัวแปรที่ศึกษา

(1) ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

(2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 3 ประเภทหลัก ได้แก่

(1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ซึ่งออกแบบตามขั้นตอนของกระบวนการ SQ5R (Survey, Question, Read, Record, Recite, Review, Reflect)

(2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุม 3 ระดับ ความเข้าใจ ได้แก่ การจับใจความสำคัญ การตีความ และการวิเคราะห์

(3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R จำนวน 15 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert Scale)

2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

(1) แผนการจัดการเรียนรู้ ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในระดับมาก (= 3.68)

(2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ ตรวจสอบความเที่ยงโดยใช้สูตรคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

(3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ตรวจสอบความเที่ยงโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.89 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงในระดับสูง (Kerlinger, 1986)

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1) การเตรียมการทดลอง

ผู้วิจัยจัดการประชุมนิเทศนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และวิธีการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ SQ5R พร้อมทั้งชี้แจงขอบเขตเนื้อหาและวิธีประเมินผล

2) การดำเนินการทดลอง

ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการ SQ5R โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในแต่ละขั้น ได้แก่

- (1) Survey สำรวจโครงสร้างและเนื้อหาเบื้องต้นของบทอ่าน
- (2) Question ตั้งคำถามจากสิ่งที่อ่าน
- (3) Read อ่านอย่างละเอียดเพื่อหาคำตอบ
- (4) Record จดบันทึกใจความสำคัญ
- (5) Recite สรุปและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน
- (6) Review ทบทวนความเข้าใจโดยใช้แบบฝึก
- (7) Reflect วิเคราะห์และสะท้อนความคิดต่อสิ่งที่เรียนรู้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ของนักเรียนทุกคน รวมถึงแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนหลังการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

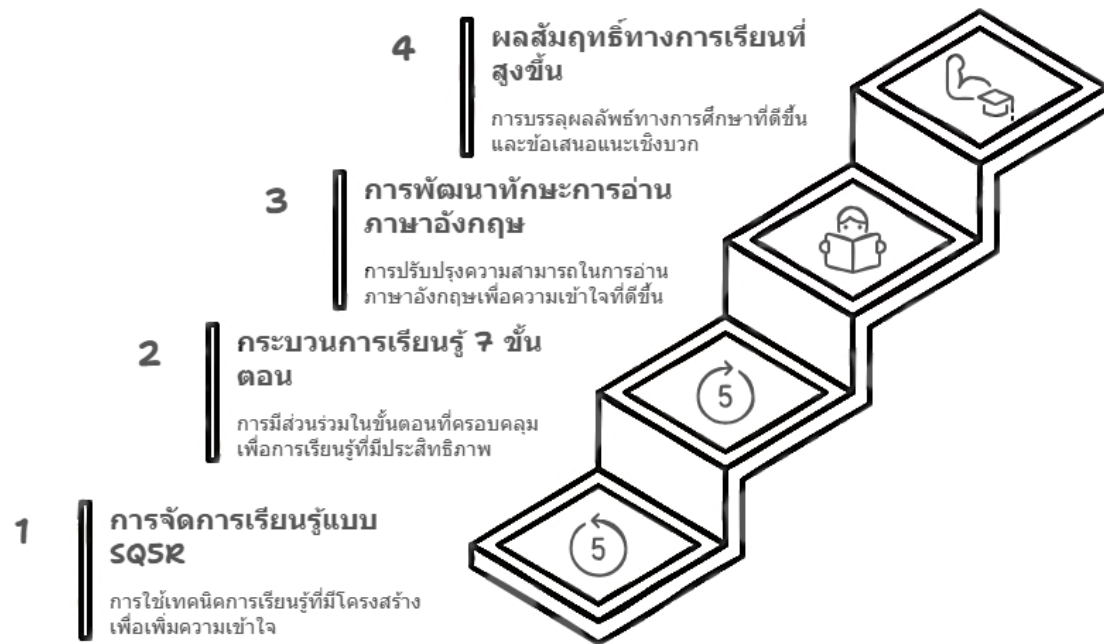
ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้ สถิติพื้นฐานและสถิติอนุมาน ดังนี้

1) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มกลางและการกระจายของคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2) สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ SQ5R โดยใช้เกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Best, 1981)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดวิธีการดำเนินการ ดังนี้

การบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ SQ5R จากการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษดีขึ้นอย่างชัดเจน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน $\bar{X}$	SD	หลังเรียน $\bar{X}$	SD	t	p-value
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	20	30	9.35	3.95	12.05	4.57	5.21	.000*

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 9.35 (SD = 3.95) ขณะที่หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 12.05 (SD = 4.57) ผลการทดสอบด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent Samples t-test) พบว่า ค่า t = 5.21 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ($p < .05$) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านการจับใจความ การตีความ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson (1946) ที่ระบุว่า การอ่านอย่างมีระบบโดยการตั้งคำถามและทบทวนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการจดจำและเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ จำนวน 20 คน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.88$) แสดงว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการเรียนรู้รูปแบบนี้ โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การเข้าใจเนื้อหา และความน่าสนใจของกิจกรรม

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

ด้านที่ประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน	4.70	0.80	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.60	0.85	มากที่สุด
3. ความน่าสนใจของกิจกรรม	4.55	0.92	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของเนื้อหาและแบบฝึก	4.65	0.88	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจโดยรวมต่อกระบวนการ SQ5R	4.75	0.83	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.65	0.88	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับ “มากที่สุด” ต่อทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.80$) และความพึงพอใจโดยรวมต่อกระบวนการเรียนรู้ SQ5R ($\bar{X} = 4.75$, $SD = 0.83$) แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้ดี

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า

1. การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มีผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน
2. นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R อยู่ในระดับ “มากที่สุด” แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้รูปแบบนี้ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างชัดเจน ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ SQ5R ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน ตั้งแต่การสำรวจเนื้อหา (Survey) การตั้งคำถาม (Question) การอ่าน

อย่างละเอียด (Read) การบันทึก (Record) การสรุป (Recite) การทบทวน (Review) และการสะท้อนคิด (Reflect) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและการคิดวิเคราะห์ได้ดีขึ้น การสอนตามกระบวนการนี้ยังเอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย ทำให้นักเรียนเข้าใจโครงสร้างภาษา และใจความสำคัญของบทอ่านได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งใบงานและแบบฝึกที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ทำให้เกิดแรงจูงใจและความมั่นใจในการอ่านมากขึ้น

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสิปปนนท์ ละครขวา (2563) ที่พบว่านักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังได้รับการสอนด้วยกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์การอ่าน และยังสอดคล้องกับรัชดาภาณูญ ไยดี (2565) ที่พบว่าการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงแบบโฟนิกส์ช่วยเพิ่มความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสดึงคิด วิเคราะห์ และสร้างความเข้าใจด้วยตนเองตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivism) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษปัจจุบันที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาคำคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ SQ5R ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.88$) ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เนื่องจากลักษณะของ SQ5R เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการอ่านและคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและจดจำข้อมูลได้ยาวนาน อีกทั้งการมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของปัทมรา ตีอุโมงค์ และอารยา สำราญเพิ่มพูน (2568) ซึ่งพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบ SQ5R ในระดับมากที่สุด เนื่องจากช่วยให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญและแสดงความคิดเห็นได้ตรงประเด็น รวมทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของภัทราพร ใจยังยืน และคณะ (2568) ที่พบว่าการใช้กลวิธีการสอนอ่านแบบ SQ5R ร่วมกับสื่อสภาพจริงช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนในระดับสูงเช่นกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ SQ5R ที่เน้นการอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมายและการสะท้อนคิด ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมองว่าการอ่านเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและมีคุณค่า

การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะทางด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาไทย โดยสามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Reading Process)

การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสำรวจเนื้อหา การตั้งคำถาม การอ่าน การบันทึก การสรุป การทบทวน ไปจนถึงการสะท้อนคิด การมีขั้นตอนที่ชัดเจนเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านอย่างต่อเนื่อง เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้ง

ขึ้น และเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. องค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ SQ5R ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงถึงศักยภาพของรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก และสามารถวิเคราะห์ ตีความ และสรุปใจความสำคัญได้ดีกว่าการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม องค์ความรู้จากส่วนนี้สะท้อนว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการคิดเป็นลำดับขั้น ช่วยกระตุ้นการใช้เหตุผลและพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง

3. องค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาไทย

การประยุกต์ใช้ SQ5R ในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษทำให้เกิดแบบอย่างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรการสอน การจัดกิจกรรมที่เน้นการอ่านเชิงกระบวนการตาม SQ5R สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพิ่มทัศนคติเชิงบวกต่อการอ่าน และทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษมากขึ้น ทั้งยังเป็นแนวทางที่สามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาทักษะภาษาอื่น ๆ เช่น การฟังและการเขียนได้ในอนาคต

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ SQ5R เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นรูปแบบต้นแบบในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้น สามารถสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้ SQ5R

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R

สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจและทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กระบวนการ SQ5R ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึก มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารที่ดีขึ้น อีกทั้งยังสร้างแรงจูงใจในการอ่านและส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ครูสามารถนำนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมในอนาคต
- 2) โรงเรียนสามารถนำกระบวนการและรูปแบบนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ต้นแบบไปต่อยอดและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) นักเรียนแสดงความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ผู้วิจัยสามารถปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยอาจพิจารณารวมบางขั้นตอนเข้าด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มตัวอย่าง และช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรมบางส่วน
- 2) ควรขยายผลการวิจัยไปยังกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา และควรใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและเหมาะสมร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลหรือสื่อออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความมีส่วนร่วมของผู้เรียนในยุคดิจิทัล
- 2) ควรขยายการวิจัยไปสู่ทักษะภาษาอื่น เช่น การฟัง การพูด หรือการเขียน เพื่อพัฒนาแบบองค์รวมของทักษะภาษาอังกฤษในผู้เรียนให้ครบทุกมิติ
- 3) ควรศึกษาผลของการใช้กระบวนการ SQ5R ในระยะยาว เพื่อวิเคราะห์ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนในสถานการณ์จริง

เอกสารอ้างอิง

- ปภัสรา ดิอัมมงค์ และอารยา สำราญเพิ่มพูน. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านศาลา. การขับเคลื่อนนวัตกรรมทางพุทธศาสตร์ล้านนาสู่สากลด้วยยุทธศาสตร์ Soft Power, 1(1), 152–157.
- พระบริรักษ์ สุจิณณมโฆ (สมบุญชัย) พิทักษ์ แผลงโกฏี ฌรณศักดิ์ ลุนสำโรง และอรณพงษ์ ผิวเหลียง. (2567). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมธีวุฒิกร “วัดพระธาตุหริภุญชัย”. วารสารมณีเจตราราม, 8(2), 711–723.

- ภัทรพร ใจยังยืน สุณีตา โฆจิตชัยวัฒน์ และมณฑนา พันธุ์ดี. (2568). ผลการใช้กลวิธีการสอนอ่านแบบ SQ5R ร่วมกับสื่อสภาพจริง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารธรรมะเพื่อชีวิต, 31(2), 476–499.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- รัชดาภาณุจน์ ใยดี. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงแบบโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนนตารอด จังหวัดกำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ลลิตา ทองรัตน์. (2563). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยโฟนิกส์ ตามรูปแบบการเรียนรู้การสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการเรียนการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ข้อสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565. สืบค้น 19 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121>
- ลีปนันท ละครขวา. (2563). การพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ประสบการณ์การอ่าน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการเรียนการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Best, J. W. (1981). Research in education (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Campbell, D. T. & Stanley, J. C. (1963). Experimental and quasi-experimental designs for research. Chicago: Rand McNally College Publishing Company.
- Kerlinger, F. N. (1986). Foundations of Behavioral Research (3rd ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Robinson, F. P. (1946). Effective Study. New York: Harper & Brothers.

การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่
THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS THROUGH ACTIVITY-
BASED LEARNING FOR UPPER SECONDARY STUDENTS AT RAJAPRAJANUGOH 60
CHIANGMAI SCHOOL

ณัฐดนัย สุรินตะ, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง, อาคม อุโคตร, อนัตตา โพแก้ว, อารดา สุกันทา

Nutdanai Surinta, Narongsak Lunsamrong, Arkom Ukhote, Anatta Phokaew, Arada Sukanta

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Corresponding Author E-mail: Nutdanaisurinta221@gmail.com

Received August 14, 2025

Revised September 2, 2025

Accepted September 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยใช้รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลัง (One-group Pretest–Posttest Design) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบทักษะการฟัง–พูด และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยทักษะการฟัง–พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการเรียนรู้ด้วย กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริงช่วยเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษได้อย่างชัดเจน และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.12) ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนเห็นว่าการกิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสม สนุก และช่วยเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to compare the English listening and speaking achievement before and after activity-based learning among upper secondary school students at Rajaprajanugroh 60 School, Chiang Mai, and 2) to examine the level of students' satisfaction with activity-based learning. The sample consisted of 20 Grade 10 students from Rajaprajanugroh 60 School, Chiang Mai, selected through purposive sampling. The study was quasi-experimental research employing a one-group pretest–posttest design. The research

instruments included lesson plans, an English listening and speaking achievement test, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Dependent Sample t-test.

The findings revealed that: 1) the students' mean post-test scores in English listening and speaking skills were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance, indicating that activity-based learning, which emphasizes learner participation and hands-on practice, effectively enhanced English language skills; and 2) the students' satisfaction with activity-based learning was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.12), reflecting that the learners perceived the activities as appropriate, enjoyable, and effective in increasing their confidence in using English.

Keywords: Skill Development, English Listening and Speaking Skills, Activity-Based Learning

บทนำ

การศึกษาของไทยมีรากฐานจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมุ่งส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม และการสืบสานทางวัฒนธรรม โดยมาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และผู้เรียนถือเป็นบุคคลสำคัญที่สุด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ต่อมาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ระบุคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไว้อย่างชัดเจน เช่น การจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ สรุป ดีความ และการแสดงความคิดเห็นจากการฟังและอ่าน ตลอดจนการพูดและการเขียนเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น และเหตุผลอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในบริบทโลกปัจจุบัน แนวคิด ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (3R8C) ได้กลายเป็นกรอบสำคัญที่กำหนดทิศทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร (Communication) เพื่อถ่ายทอดความคิดอย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายทั้งการฟังและการพูด ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เพื่อฟัง วิเคราะห์ และประเมินสารอย่างรอบคอบ รวมถึงการมีลักษณะนิสัย (Character) ที่เหมาะสม เช่น ความสุภาพและการเคารพผู้อื่น (Trilling & Fadel, 2009; Partnership for 21st Century Learning, 2019) เมื่อเชื่อมโยงกับกรอบนโยบายการศึกษาไทย จึงเห็นได้ว่าทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนา เพื่อสอดคล้องทั้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษาและทิศทางการเรียนรู้ระดับสากล

การฟัง หมายถึง การรับสารผ่านทางหูจากผู้พูดโดยตรงหรือผ่านสื่อเสียงต่าง ๆ โดยผู้เรียนต้องอาศัยการคิด การตีความ และการวิเคราะห์ความหมายเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544) ส่วน การพูด หมายถึง การใช้ทักษะทางภาษา ร่วมกับการแสดงออกทางกายและความคิด เพื่อถ่ายทอดสารให้ผู้ฟังเข้าใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็น ซึ่งการพูดที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการเลือกใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และการแสดงออกที่เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520; สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2551) จากสภาพปัจจุบันพบว่า นักเรียนไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถฟังและพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความมั่นใจในการออกเสียง และไม่สามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่ฟังได้ สอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ที่มีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 26.19 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566)

งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังสะท้อนปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เช่น สมสกุล เทพประทุน และกาญจนา จันทรประเสริฐ (2566) รายงานว่าผู้เรียนไม่สามารถจับใจความจากเรื่องที่ฟังได้และมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ พัทรินทร์ จันท์ (2565) ระบุว่านักเรียนร้อยละ 80 ฟังภาษาอังกฤษได้เพียงคำหรือประโยคสั้น ๆ และขาดโอกาสในการใช้ภาษากับเจ้าของภาษา ภัคร อุบลน้อย (2564) ชี้ว่าการสอนที่เน้นไวยากรณ์และการท่องจำไม่ช่วยเสริมทักษะการพูด ทำให้ผู้เรียนกลัวการใช้ภาษาอังกฤษ ขณะที่ สุชาลี วงศ์ศรีทา (2565) สังเกตว่านักเรียนมีความกังวลและขาดความมั่นใจเมื่อพูดต่อหน้าชั้นเรียน จากหลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การฝึกฝนจริง และการสร้างความมั่นใจในการสื่อสาร การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการดังกล่าว โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเชิงลึก คิทธิเคราะห์ แก้วปัญหา และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนจึงกล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มั่นใจในตนเอง และเกิดความเพลิดเพลินต่อการเรียน อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อนร่วมชั้น (ณิชา บุตระดีสุวรรณ, 2566) และการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับการเรียนรู้เชิงรุกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารผ่านการทำงานร่วมกันและการลงมือปฏิบัติ (ปิยะนุช แจ่มหม้อ, 2563)

ที่ผ่านมางานวิจัยด้านการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมักมุ่งเน้นที่ระดับประถมหรือมัธยมต้น และยังขาดการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งมีบริบทเฉพาะด้านทรัพยากรและโอกาสในการเรียนภาษาอังกฤษที่จำกัด ปัญหาที่สะท้อนว่านักเรียนยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์ ขั้นกิจกรรม และขั้นสรุปและนำไปใช้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวให้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยใช้วิธีการกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-group Pretest–Posttest Design) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

2. ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลตอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 200 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นชั้นเรียนที่โรงเรียนอนุญาตให้ดำเนินการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2) ด้านเนื้อหา

ใช้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “การฟัง-พูดบรรยายความรู้สึกของตนเอง” ที่จัดทำขึ้นสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60

3) ด้านระยะเวลา

การวิจัยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลาประมาณ 3 เดือน

4) ด้านตัวแปรที่ศึกษา

(1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

(2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภท ได้แก่

(1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดกิจกรรมเป็นฐาน

(2) แบบทดสอบทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ

(3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

(1) แผนการจัดการเรียนรู้ ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.65$)

(2) แบบทดสอบทักษะการฟังและการพูด ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.76

(3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูง ($\bar{X} = 4.79$)

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1) ปฐมนิเทศนักเรียน เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ วิธีการเตรียมตัว และแนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอิงกระบวนการ 4 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมเป็นฐาน ได้แก่

(1) ขั้นนำ (Introduction stage) ครูอธิบายจุดมุ่งหมายของบทเรียน เชื่อมโยงความรู้เดิม และกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

(2) ขั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์ (Stimulation and experience stage) จัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างประสบการณ์ตรง เช่น การฟังตัวอย่าง บทสนทนา เกมภาษา หรือการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

(3) ขั้นกิจกรรม (Activity stage) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เช่น การฝึกฟังและพูด การทำงานกลุ่ม การอภิปราย และการบรรยายความรู้สึกรู้สึกของตนเอง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นการเรียนรู้

(4) ขั้นสรุปและนำไปใช้ (Conclusion and application stage) นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับ ครูเสริมประเด็นสำคัญ และให้นักเรียนสะท้อนการเรียนรู้ พร้อมแนะนำวิธีนำความรู้และทักษะไปใช้ในสถานการณ์จริง

3) เก็บรวบรวมข้อมูล จากผลงานแบบฝึกทักษะการฟัง-พูดจำนวน 30 ชุด ซึ่งออกแบบเพื่อประเมินความสามารถในการบรรยายความรู้สึกของตนเอง

5. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) เก็บคะแนนผลงานด้านการฟัง-พูดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (t-test: Dependent Sample)

2) เก็บข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

6. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที (t-test: Dependent Sample) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง รวมทั้งใช้สถิติร้อยละสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังและพูดภาษาอังกฤษ

จากการทดสอบ Dependent-Sample t-test พบว่า คะแนนเฉลี่ยการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียน ($\bar{X} = 12.05$, S.D. = 4.57) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 9.35$, S.D. = 3.95) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า $t(19) = 2.89$, $p < .05$ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานมีผลต่อการพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้ (N = 20)

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	9.35	3.95			
หลังเรียน	12.05	4.57	2.89	19	.005*

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียน ($\bar{X} = 12.05$, S.D. = 4.57) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียน ($\bar{X} = 9.35$, S.D. = 3.95) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริงตามกิจกรรมสามารถยกระดับทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

ผลคะแนนแสดงว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ชัดเจนขึ้น สามารถจับใจความสำคัญจากการฟังและถ่ายทอด

ความคิดเป็นคำพูดได้ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติจริง และได้รับการป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง (feedback) ช่วยกระตุ้นการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน เชื่อมโยงกับกรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (3R8C) ที่กำหนด “การสื่อสาร” และ “การทำงานร่วมกัน” เป็นทักษะสำคัญ เมื่อผู้เรียนมีโอกาสฝึกซ้อมจริงในสถานการณ์หลากหลาย จึงช่วยลดความกังวล เพิ่มความมั่นใจ และยกระดับทักษะการฟังและพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “ความกล้าแสดงออก” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ “ความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ” ส่วน “การใช้ภาษาในสถานการณ์จริง” และ “บรรยากาศการเรียนรู้” ก็อยู่ในระดับสูงเช่นกัน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักเรียน (N = 20)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความกล้าแสดงออก	4.85	0.10	มากที่สุด
ความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ	4.80	0.15	มากที่สุด
การใช้ภาษาในสถานการณ์จริง	4.75	0.14	มาก
บรรยากาศการเรียนรู้	4.75	0.13	มาก
ภาพรวม	4.79	0.12	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.12) สะท้อนว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสม น่าสนใจ และสามารถสร้างความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานในระดับมากที่สุด ผู้เรียนเห็นว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมและน่าสนใจ ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเป็นกันเอง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ภาษาอังกฤษ ผลนี้สะท้อนว่าการเรียนรู้เชิงกิจกรรมสามารถสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ผลที่ได้สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อได้ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างชัดเจน การที่ผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นอาจเนื่องมาจากลักษณะของกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ลงมือ

ปฏิบัติจริง และได้รับการป้อนกลับ (feedback) อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจึงสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น จับใจความสำคัญจากการฟังได้ชัดเจนขึ้น และกล้าแสดงออกมากขึ้นเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษ

ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างจริงจังผ่านการทำกิจกรรม การอภิปราย และการทำงานกลุ่ม ซึ่งช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการใช้ภาษาที่หลากหลาย (Bonwell & Eison, 1991; Prince, 2004) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกการสื่อสารในสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ (Richards & Rodgers, 2014) การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนลดความกังวล (anxiety) เพิ่มความมั่นใจ และกล้าใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยก่อนหน้า พบว่าผลการศึกษาสนับสนุนผลการวิจัยของพัชรินทร์ จันท์ (2565) ที่รายงานว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษสูงขึ้นหลังเรียนด้วยการใช้สื่อพอดคาสต์ และสอดคล้องกับภัคกร อุบลน้อย (2564) ที่ชี้ว่าการสอนภาษาอังกฤษโดยเน้นภาระงานและการลงมือทำสามารถยกระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้จริง ทั้งนี้ยังเชื่อมโยงกับกรอบ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (3R8C) ที่กำหนดให้การสื่อสาร (Communication) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) เป็นทักษะสำคัญ ผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจึงสามารถพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดควบคู่ไปกับการทำงานเป็นทีม

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.12) แสดงว่านักเรียนเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีความเหมาะสม ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูง คือการที่กิจกรรมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ตรงจุด ทั้งด้านการฝึกทักษะภาษาและการสร้างความมั่นใจ

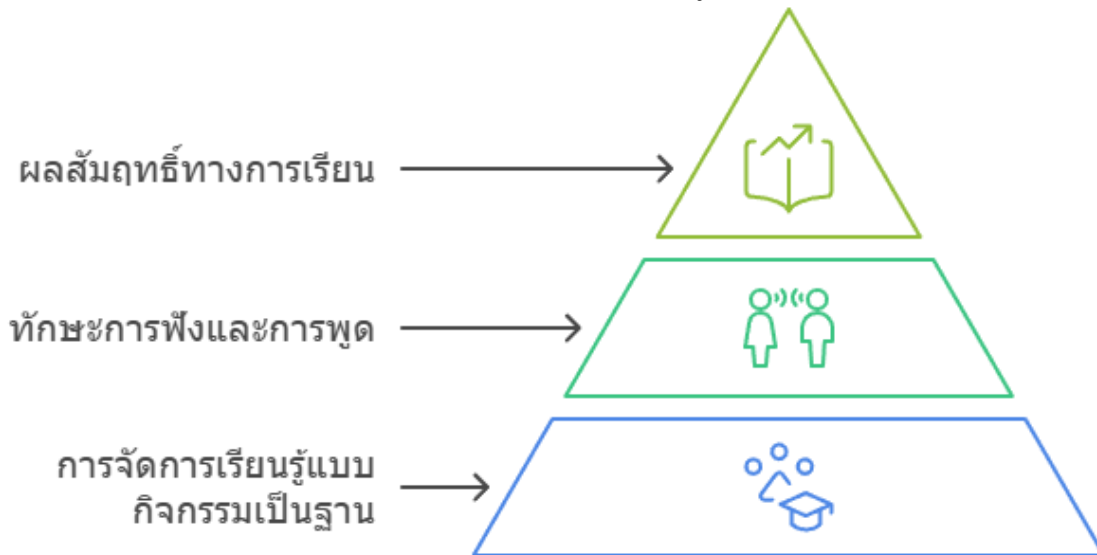
ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะนุช แจ่มหม้อ (2563) ที่รายงานว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ฐานกิจกรรมในระดับสูง เนื่องจากกิจกรรมช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสื่อสาร และตรงกับผลการวิจัยของ นิชา บุตริดีสุวรรณ (2566) ที่ชี้ว่าการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเน้นการปฏิบัติจริงช่วยเพิ่มทั้งทักษะและความพึงพอใจของผู้เรียน

ผลที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงยังสามารถอธิบายได้จากแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่มองว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง (Piaget, 1973; Vygotsky, 1978) การที่ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมจริง ทำงานกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอหน้าชั้นเรียน ล้วนเป็นการสร้างความรู้ร่วมกันในบริบทที่เป็นธรรมชาติ ผลการวิจัยนี้จึงสะท้อนว่านอกจากผู้เรียนจะได้รับทักษะภาษาแล้ว ยังเกิดเจตคติและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษด้วย

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยทั้งสองวัตถุประสงค์ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไม่เพียงช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษ แต่ยังสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความมั่นใจ แรงจูงใจ และความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิด การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวิจัยครั้งนี้จึงมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาได้ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งเน้นการแก้ปัญหาการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพัฒนาทักษะในด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นตามศักยภาพของนักเรียน ตามโมเดลกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติจริง และทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการเรียนรู้เชิงกิจกรรมในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางภาษา อีกทั้งยังพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความสนุก ความเหมาะสม และการมีส่วนร่วม มีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย กระตุ้นแรงจูงใจ และเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้จริง ผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ว่าการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะเชิงวิชาการ แต่ยังสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนในระยะยาว

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ครูควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และศักยภาพผู้เรียน

2) โรงเรียนควรกำหนดแนวทางและนโยบายสนับสนุนการนำนวัตกรรมต้นแบบไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน

3) โรงเรียนควรสนับสนุนการใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควบคู่กับการจัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจของนักเรียนและเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องและลึกซึ้ง

2) ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งการประเมินระหว่างเรียน (formative assessment) และการประเมินปลายทาง (summative assessment) รวมถึงการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เพื่อสะท้อนความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ได้ครบถ้วน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้วิจัยควรปรับปรุงหรือยืดหยุ่นขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ โดยอาจรวมบางขั้นตอนเข้าด้วยกัน หรือเพิ่มเติมกิจกรรมเสริม เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

2) ผู้วิจัยควรศึกษาทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่น ๆ ควบคู่ เช่น การอ่านและการเขียน เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกับทักษะการฟัง-พูด และสร้างความเข้าใจในภาพรวมของการเรียนภาษาอังกฤษได้ชัดเจนขึ้น

3) อาจขยายการวิจัยไปสู่กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในระดับชั้นเรียน โรงเรียน หรือภูมิภาค เพื่อเพิ่มความทั่วไปใช้ (generalizability) ของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542, 19 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 7.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิชา บุตระดีสุวรรณ. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ DEECCE โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://reo10.moe.go.th/wp-content/uploads/2024/06/innovation-259.pdf>
- ปิยะนุช แจ่มหม้อ. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเสริมทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัชรินทร์ จันที. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยการจัดการเรียนรู้ผ่านพอดคาสต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภัคกร อุบลน้อย. (2564). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเกี่ยวกับการค้าขายสินค้าประจำท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดวิทยา จังหวัดเพชรบุรี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ข้อสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121>
- สมสกุล เทพประทุน และกาญจนา จันทร์ประเสริฐ. (2566). การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อประสมในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. วารสารรามคำแหง ฉบับคณะศึกษาศาสตร์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(1), 28-43.
- สุขawali วงศ์ศรีทา. (2565). การพัฒนาทักษะการพูดและความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องตามโครงสร้างพีระมิดของเฟรทาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2551). 21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. Washington, DC: ASHE-ERIC Higher Education Report.
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. Journal of Engineering Education, 93(3), 223–231.
- Partnership for 21st Century Learning. (2019). Framework for 21st century learning. Retrieved July 15, 2024, from <http://www.battelleforkids.org/networks/p21>
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and methods in language teaching (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING SKILLS THROUGH ACTIVITY-BASED LEARNING FOR GRADE 10 STUDENTS AT DEBSIRIN CHIANG MAI SCHOOL

เนตรนภา รักไพรขันธ์, สงัด เขียนจันทิก, พิทักษ์ แผงโกฏี, แพร้ววา เนติบัณฑิตไพร, อารีนุช กิ่งแก้วเพชร
Netnapa Rakprakhun, Sangad Chienjuntuk, Phithak Faengkot, Praewwa Netibanditphai, Arreenut Kingkaewphet

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

Corresponding Author E-mail: napaaa5456@gmail.com

Received July 29, 2025

Revised September 4, 2025

Accepted December 27, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ก่อนและหลังเรียนผ่านการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน คัดเลือกโรงเรียนแบบเจาะจงและสุ่มอย่างง่ายภายในชั้นเรียน แบบแผนวิจัยกึ่งทดลอง ชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง เครื่องมือประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อน-หลัง และแบบสอบถามความคิดเห็น การวิเคราะห์ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ dependent-samples t-test

ผลการศึกษาพบว่า 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนผ่านการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ คะแนนผลทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (dependent-samples t-test) และ 2) ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.88, สเกล 5 ระดับ)

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, การฟังภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

Abstract

This research article was conducted with two main objectives. 1) to compare the English listening achievement of Grade 10 students at Debsirin School, Chiang Mai, before and after learning through activity-based learning, and 2) to examine the opinions of Grade 10 students at Debsirin School, Chiang Mai, toward activity-based learning. The sample consisted of 20 Grade 10 students, with the school selected through purposive sampling and students selected through simple random sampling within the class. The study employed a quasi-experimental research design using a one-group pretest-posttest design. The research instruments included lesson plans, pre-test and post-test assessments, and a student opinion

questionnaire. Data were analyzed using the mean, standard deviation, and a dependent-samples t-test.

The results indicated that (1) the students' English listening achievement after learning through activity-based learning was significantly higher than before learning at the 0.05 level of statistical significance, as determined by the dependent-samples t-test, and (2) students' opinions toward activity-based learning were at the highest level, with a mean score of $\bar{X} = 4.65$ and a standard deviation of 0.88 on a five-point Likert scale.

Keywords: Skill Development, English Listening, Activity-Based Learning

บทนำ

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3R8C) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้ใช้ความรู้และทักษะเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ ทักษะการฟัง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการทำความเข้าใจสาร สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และต่อยอดสู่การอ่าน การเขียน การพูดอย่างมีคุณภาพ การฟังที่ดีช่วยให้ผู้เรียนประมวลความหมาย จับใจความสำคัญ อนุมานข้อมูลแฝง และนำไปใช้ได้ตรงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ในงานวิจัยนี้ “การพูด” จึงกล่าวถึงในฐานะทักษะสนับสนุน (supporting skill) เพื่อให้การสื่อสารสมบูรณ์เท่านั้น แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดสมรรถนะด้านภาษาต่างประเทศให้ผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นมีความสามารถด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ครอบคลุมหัวข้อเนื้อหาหลักภายในคลัง คำศัพท์ที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ขณะเดียวกัน แม้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะประกาศใช้ก่อนกรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แต่ได้วาง “หลักยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่เกื้อหนุนการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะในยุคปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) อย่างไรก็ตาม ภาพสะท้อนจากชั้นเรียนภาษาอังกฤษหลายบริบทชี้ว่าผู้เรียนจำนวนมากยังประสบปัญหาการฟังเพื่อทำความเข้าใจจากปัจจัยเชิงระบบและการจัดการเรียนรู้ เช่น การเน้นไวยากรณ์หรือท่องจำ มากกว่าการฝึกฟังเชิงปฏิบัติจริง การขาดสภาพแวดล้อมภาษา และข้อจำกัดทักษะการสอนเฉพาะด้านของครู โดยผล O-NET ม.6 ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 22.58 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศร้อยละ 33.09 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) ข้อมูลนี้บ่งชี้ “ช่องว่าง” ที่ควรได้รับการพัฒนาด้วยแนวทางการสอนที่เพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพของการรับสารภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ

ในเชิงทฤษฎี การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษควรตั้งอยู่บนหลักการที่ทำให้ผู้เรียนได้รับ comprehensible input อย่างต่อเนื่อง ร่วมกับปฏิสัมพันธ์และการใช้ภาษาในภารกิจที่มีความหมาย (meaningful tasks) แนวทาง การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) จึงสอดคล้องอย่างยิ่งกับเป้าหมายดังกล่าว เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้ผู้เรียน ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ เกมภาษา การรับ-วิเคราะห์วีดิทัศน์ การจำลองสถานการณ์ (simulation) การแสดงบทบาทสมมติ (role-play) การสำรวจ/สืบค้น และการเขียนสะท้อนคิดแบบข้อความสั้น (one-minute paper) กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพของ input–interaction–output และเอื้อต่อการฝึกกลยุทธ์การฟัง (listening strategies) เช่น การคาดเดาจากบริบท การจดจำหลักการตรวจสอบความเข้าใจ ซึ่งมีผลต่อการยกระดับความเข้าใจความหมายและการจดจำสารที่ได้ฟัง หลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศชี้ว่า แนวทางการสอนที่เน้นกิจกรรมส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาและทัศนคติการเรียนรู้ในหลายช่วงชั้น เช่น งานของจิรวดี นาคนคร (2566) และพัชรินทร์ จันท์ (2565) รายงานการเพิ่มขึ้นของความสามารถด้านการฟังและความเข้าใจหลังการทดลอง ขณะที่การศึกษาของวิชชุดา ขำประถม.

(2564), นริศรา ศิริวงศ์ (2566), ชนาธิป บุบผามาต, อุบลวรรณ ส่งเสริม (2566) และศรีสุภา วรคามิน (2565) พบการยกระดับผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในรายวิชา สมรรถนะอื่น แม้จะไม่ได้มุ่งที่ “การฟัง” โดยตรง งานเหล่านี้มี กลไกร่วม คือการมีส่วนร่วมอย่างมีโครงสร้าง การสร้างสภาพแวดล้อมภาษา การสะท้อนคิด และการฝึกที่มีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (ABL) และย่อมเกื้อหนุนการพัฒนาทักษะการฟังได้ตามสมมติฐานของการวิจัยนี้

ในบริบทของโรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ผลการทดสอบระดับชาติประกอบกับข้อจำกัดเชิงบริบท เช่น โอกาสปะทะสื่อภาษาอังกฤษจริง การเข้าถึงสื่อเสียงหลากหลายสำเนียง เวลาเรียนจำกัด ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการทดลองใช้ “รูปแบบการสอนที่เพิ่มการรับ ใช้ สะท้อน” ของภาษาในคาบเรียนอย่างมีระบบ แนวทางการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน มีจุดเด่นที่ โครงสร้างกิจกรรม 5 ขั้น ได้แก่ การนำเข้าสู่บทเรียน (ชี้แจงเป้าหมาย/เกณฑ์) ต่อการรับและประมวลสาร (ฟังจากสื่อเสียง/วิดีโอพร้อมกิจกรรมก่อน ระหว่างหลังฟัง) การทำกิจกรรมประยุกต์ (เกม/กลุ่ม/role-play/งานภารกิจ) การสะท้อนผล (อธิบายกลวิธีที่ใช้ ตรวจสอบความเข้าใจ) การประเมินและต่อยอด (แบบฝึก/ภารกิจสั้นพร้อมข้อเสนอแนะ) โครงสร้างนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับ “input ที่เข้าใจได้” อย่างมีจังหวะ สร้าง “interaction” ผ่านงานกลุ่ม และเกิด “output” ที่สอดคล้องเป้าหมายการฟังในแต่ละคาบ

การประยุกต์การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ยังสอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ที่เน้นการสร้างความรู้จากประสบการณ์จริงของผู้เรียน (Bruner, 1990) และสอดคล้องกับ Communicative Language Teaching (CLT) ที่ย้ำการใช้ภาษาในการสื่อสารความหมาย (Canale & Swain, 1980) การออกแบบกิจกรรมให้หลากหลายและเชื่อมโยงบริบทชีวิตประจำวัน เช่น การศึกษาต่อ อาชีพ เวลาว่าง สุขภาพและสวัสดิการ การเดินทาง เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการฟังในสถานการณ์จริง ส่งผลต่อแรงจูงใจและความเพียรพยายามแม้จะมีหลักฐานสนับสนุนแนวทางกิจกรรมในภาพรวม ยังมี “ช่องว่างเฉพาะ” ในการรายงานผลลัพธ์เชิงปริมาณด้าน การฟัง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายภายใต้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ในบริบทโรงเรียนไทยทั่วไป งานวิจัยนี้จึงออกแบบเพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังก่อนและหลังเรียนด้วย แบบกิจกรรมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนดังกล่าว และ (2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน โดยใช้แบบแผนกึ่งทดลองชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง พร้อมรายงานสถิติอย่างเป็นมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ dependent-samples t-test) เพื่อตอบโจทย์เชิงหลักฐาน โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาไม่เพียงสะท้อนประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ต่อการฟังในทางปฏิบัติ แต่ยังเสนอ ตัวแบบการจัดกิจกรรมรายคาบ ที่ผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถนำไปใช้ได้จริงในชั้นเรียนมัธยมศึกษา อีกทั้งเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย หรือการพัฒนาวิชาชีพครูด้านการสอนทักษะการฟังต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ก่อนและหลังเรียนผ่านการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ด้วยวิธีการใช้กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group Pretest -Posttest Design)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้น ม.4-ม.6 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2/2567 จำนวนประมาณ 200 คน

1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ม.4 จำนวน 20 คน โดย คัดเลือกโรงเรียน/ชั้นเรียนแบบเจาะจง (purposive) และ สุ่มอย่างง่ายภายในชั้น เพื่อได้กลุ่มตัวอย่าง (ชาย 8 หญิง 12) ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นโรงเรียนเครือข่ายและเป็นชั้นเรียนที่ได้รับอนุญาตให้วิจัยได้

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือ 3 ชุด ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ ABL (2) แบบทดสอบฟังก่อนและหลัง (3) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเรียนรู้ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Item-Objective Congruence) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ด้านหลักสูตรและการสอนภาษาอังกฤษ/การวัดผลและวิจัยการศึกษา) ใช้วิธีให้คะแนนความสอดคล้องของแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (ค่า -1, 0, +1) แล้วคำนวณค่า IOC ของแต่ละข้อ กำหนดเกณฑ์ $IOC \geq .50$ จึงถือว่าผ่านเกณฑ์

(1) แผนการจัดการเรียนรู้ ABL ค่า IOC อยู่ระหว่าง .80-1.00 (ค่าเฉลี่ยรวม .93)

(2) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียน ค่า IOC อยู่ระหว่าง .67-1.00 (ค่าเฉลี่ยรวม .89)

ข้อที่มีค่า IOC ระหว่าง .50-.66 จำนวน 2 ข้อ ได้ปรับถ้อยคำให้ชัดเจนขึ้น และเมื่อตรวจสอบซ้ำ ค่า IOC เพิ่มขึ้น $\geq .80$ ทุกข้อ

2) ความเชื่อมั่น (Reliability) ทดสอบกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นใกล้เคียงแต่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน (ห้อง/โรงเรียนเครือข่าย) แล้วคำนวณ Cronbach's alpha

(1) แบบทดสอบทักษะการฟัง (ก่อน-หลัง): $\alpha = .73$ (อยู่ในระดับยอมรับได้)

(2) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียน: $\alpha = .91$ (อยู่ในระดับดีมาก)

การคำนวณ IOC อ้างอิงแนวทาง Rovinelli & Hambleton (Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K., 1976) ค่าความเชื่อมั่นใช้สูตร Cronbach's alpha (Cronbach, L. J., 1951). สำหรับมาตราประมาณค่าแบบมาตราระดับประมาณค่า (Likert scale)

ตารางที่ 1 สรุปคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือ	ผู้เชี่ยวชาญ (คน)	ช่วงค่า IOC (ค่าเฉลี่ย)	Cronbach's α
แผนการจัดการเรียนรู้ ABL	5	.80-1.00 (.93)	–
แบบทดสอบฟังก่อน-หลัง	–	–	.73
แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียน	5	.67-1.00 (.89)	.91

3. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1) ปฐมนิเทศนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ การเตรียมตัว และการเข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนอย่างถูกต้องเหมาะสม

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน โดยมีทั้งหมด 5 ขั้นตอนพร้อมทำแบบฝึกทักษะท้ายคาบ จำนวน 6 คาบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสรุปกิจกรรมสำคัญของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีลำดับ ดังนี้

- (1) นำเข้าสู่บทเรียน ชี้แจงจุดมุ่งหมาย/เกณฑ์
- (2) รับ-ประมวลสาร ฟังด้วยสื่อเสียง/วิดีโอ และอภิปรายสั้น
- (3) ทำกิจกรรม เกม/กลุ่ม/role-play/one-minute paper เพื่อประยุกต์ใช้
- (4) สะท้อนผล แลกเปลี่ยนวิธีคิด/กลวิธีการฟัง
- (5) ประเมิน-ต่อยอด ทำแบบฝึก/ภารกิจ และมอบหมายฝึกฝนเพิ่มเติม

3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคะแนนใบงาน คือ การฟังคำศัพท์เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) เก็บคะแนนแบบทดสอบฟังก่อน-หลังของผู้เรียนทุกคน วิเคราะห์ด้วย dependent-samples t-test ($\alpha = .05$) และรายงาน M, SD, t(df), p (และ Cohen's d หากคำนวณ)

2) เก็บคะแนนแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ด้วย M, SD รายงานและรวม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ทดสอบค่า t-test ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ส่งผลให้ คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ทดสอบด้วย dependent-samples t-test)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฟังภาษาอังกฤษก่อน-หลังเรียน (N = 20, คะแนนเต็ม = 30)

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน $\bar{X}$	ก่อนเรียน SD	หลังเรียน $\bar{X}$	หลังเรียน SD	p-value
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	20	30	9.35	3.95	12.05	4.57	< .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ย เพิ่มขึ้น 2.70 คะแนน (จาก 9.35 เป็น 12.05) คิดเป็น 9.00% ของคะแนนเต็ม และ เพิ่มขึ้น 28.88% เทียบฐานก่อนเรียน ผลการทดสอบแบบคู่ (dependent-samples t-test) ระบุว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สะท้อนว่า การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (ABL) ช่วยยกระดับทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยรวม พบว่า นักเรียนมีความเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.88)

ตารางที่ 3 ผลความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (ABL) (N = 20, สเกล 5 ระดับ)

ตัวแปร/ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับการแปลผล
ภาพรวมความคิดเห็นต่อ ABL	4.65	0.88	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (ABL) ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, SD = 0.88) สะท้อนทัศนคติ/ความพึงพอใจเชิงบวกต่อรูปแบบการสอนดังกล่าวอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันค่า SD = 0.88 บ่งชี้ว่าความคิดเห็นมีความแปรปรวนในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เห็นด้วยในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาเชิงลึก แนะนำให้รายงานผลเป็นรายมิติ เช่น ด้านกิจกรรม ด้านสื่อ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อระบุจุดแข็งและประเด็นที่ควรปรับปรุงเพิ่มเติม

อภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ก่อนเรียน $\bar{X}$ = 9.35, SD = 3.95; หลังเรียน $\bar{X}$ = 12.05, SD = 4.57; N = 20) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานมีส่วนช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างชัดเจน สาเหตุสำคัญน่าจะเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ได้ชี้แจงเป้าหมายและแนวทางการเรียนรู้อย่างชัดเจน ใ้ไข้ไข้ความรู้และแบบฝึกหัดระหว่างเรียนที่เหมาะสม เรียงลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ถ่ายทอดเป็นขั้นตอน มีการลงมือปฏิบัติจริง และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากลักษณะดังกล่าว ผู้เรียนจึงได้รับโอกาสฝึกฟังในบริบทที่มีความหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และสะท้อนวิธีคิดเกี่ยวกับการฟังได้เป็นระบบ

ผลนี้สอดคล้องกับ หนึ่งฤทัย พากิตี (2564) ที่รายงานว่าผู้เรียนมีความสามารถในการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญในบริบทการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเล่าเรื่อง สอดคล้องกับ วิชชุดา ขำประถม (2564) ที่พบว่าความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับพัชรินทร์ จันท์ (2565) ที่ยืนยันว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงขึ้นหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เอื้อต่อการฝึกฟังอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ ผลที่สอดคล้องกันดังกล่าวชี้ว่า จุดแข็งของแนวทางที่เน้นกิจกรรมอยู่ที่การเพิ่มโอกาสรับสาร การมีปฏิสัมพันธ์ และการประยุกต์ใช้ทักษะการฟังในสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิจัยด้านความคิดเห็นของผู้เรียนพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, SD = 0.88; สเกล 5 ระดับ) สะท้อนว่าผู้เรียนยอมรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานในทางบวก เพราะว่าผู้เรียนรู้สึกว่าแนวทางดังกล่าวมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและความร่วมมือในการเรียนรู้ สืบเนื่องจากบรรยากาศชั้นเรียนที่เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติและการสื่อสาร ผลที่ได้จึงสะท้อนความพึงพอใจในระดับสูง

ผลนี้สอดคล้องกับนริศรา ศิริวงศ์ (2566) ที่รายงานว่าความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับชนาธิป บุบผามาต และ อุบลวรรณ ส่งเสริม (2566) ที่พบว่าความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน และสอดคล้องกับศรีสุภา วรคามิน (2565) ที่ระบุว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ผลดังกล่าวยืนยันว่า การ

ออกแบบชั้นเรียนให้เน้นกิจกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และจัดลำดับภารกิจอย่างเหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและพร้อมพัฒนาทักษะต่อเนื่อง

ผลการวิจัยทั้งสองประเด็น “สอดคล้อง” กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์และด้านทัศนคติ “เพราะว่า” รูปแบบการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในภารกิจที่มีความหมาย และได้รับการชี้แนะเป็นขั้นตอน “สืบเนื่องจาก” โครงสร้างกิจกรรมที่ชัดเจนและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้เรียนจึงสามารถพัฒนาทักษะการฟังได้อย่างมีนัยสำคัญ พร้อมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในภาพรวม ทั้งนี้ ตัวเลขสถิติที่ใช้ในการอภิปรายผลข้างต้นอยู่ในแนวเดียวกันกับบทคัดย่อและผลการวิจัยที่รายงานไว้แล้วทุกประการ

องค์ความรู้ใหม่

ในการศึกษานี้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตามโมเดลกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนา ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ผ่าน การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) และสำรวจ ความคิดเห็นของผู้เรียน ต่อรูปแบบดังกล่าว โดยใช้แบบแผนกึ่งทดลอง กลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง กับกลุ่มตัวอย่าง 20 คน เครื่องมือประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน แบบทดสอบก่อน-หลัง และแบบสอบถามความคิดเห็น โดยผลการวิจัยชี้ว่า แบบกิจกรรมเป็นฐาน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การฟังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ทดสอบด้วย dependent-samples t-test) โดย คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ ก่อนเรียน = 9.35, SD = 3.95; $\bar{X}$ หลังเรียน = 12.05, SD = 4.57) สะท้อนว่าแนวทางที่เน้นผู้เรียน

ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพของ input–interaction–output ทางภาษาในชั้นเรียน จนนำไปสู่การยกระดับทักษะการฟังอย่างเป็นรูปธรรม

ในด้านทัศนคติ ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, SD = 0.88, สเกล 5 ระดับ) สืบให้เห็นว่า แบบกิจกรรมเป็นฐานเป็นรูปแบบการสอนที่ได้รับการยอมรับ สามารถสร้างแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะฟังสำหรับผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวได้ว่า แบบกิจกรรมเป็นฐาน เป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลทั้งเชิงผลสัมฤทธิ์ และเชิงทัศนคติของผู้เรียน จึงมีศักยภาพสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลในรายวิชาภาษาอังกฤษที่มุ่ง พัฒนาทักษะการฟังในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างเหมาะสม

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบายในส่วนถัดไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ครูสามารถนำนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม

2) สถานศึกษาสามารถนำนวัตกรรมและกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้นแบบไปพัฒนาและขยายผลต่อในบริบทของตนเองได้นักเรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบนวัตกรรมจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) นักศึกษาครูสามารถนำนวัตกรรมหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) โรงเรียนและครูสามารถนำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

3) ครูสามารถนำรูปแบบการวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานวิจัยครั้งต่อไปได้อย่างเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (ABL) กับวิธีการสอนอื่น ๆ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน

2) ควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่กว้างขึ้น ทั้งในระดับชั้นและโรงเรียนที่ต่างกัน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการอ้างอิงทั่วไปของผลการวิจัย

3) ควรศึกษาเรื่องการติดตามผลในระยะยาว เพื่อดูว่าทักษะการฟังที่ได้รับการพัฒนายังคงอยู่และนำไปใช้ได้จริงหลังสิ้นสุดการทดลอง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/3sE5P>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2568, จาก <http://academic.obec.go.th>

จิรวดี นาคนคร. (2566). ผลการใช้พอดแคสต์เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จุฑามณี อินทร์อุทิศ. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนาธิป บุบผามาศ และอุบลวรรณ ส่งเสริม. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาครูปฐมวัย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 13(1), 125–135.
- นริศรา ศิริวงศ์. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เรื่อง English for Daily Life ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน). สกสกร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกสกร.
- พงษ์ไพบูลย์ อยู่อาจินต์. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่มีต่อความรู้เชิงปริภูมิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรินทร์ จันท์. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยการจัดการเรียนรู้ผ่านพอดคาสต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิชชุดา ขำประถม. (2564). การพัฒนาความสามารถในการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับการทดสอบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนานาชาติโดยใช้รูปแบบการสอน PEA Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(3), 106–112.
- ศรีสุภา วรคามิน. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ข้อสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2568, จาก <http://www.niets.or.th/>
- อรณิชา พานทอง. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค Math Talk Moves ที่มีต่อทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of content validity for criterion-referenced tests (Working paper). Amherst, MA: University of Massachusetts.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Bruner, J. (1990). Acts of meaning. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. Applied Linguistics, 1(1), 1–47.

การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH SPEAKING SKILLS THROUGH ACTIVITY-BASED LEARNING FOR GRADE 10 STUDENTS AT DEBSIRIN CHIANG MAI SCHOOL

ยงยุทธ โคตรหาชัย, ณรงค์ศักดิ์ ลุนส่ำโรง, อิทธิพัทธ์ รัตนสันติ, อรรถพล โคตตาแสง, กองทัพ เครือณาค

Yongyut Khothachai, Narongsak Lunsamrong, Itthiphat Rattanasanti, Atthapol Khottasaeng, Khongthap Krueanak

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

Corresponding Author E-mail: Yongyuts2547@gmail.com

Received July 29, 2025

Revised September 2, 2025

Accepted September 12, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อรูปแบบดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย การวิจัยใช้รูปแบบกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการพูดภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และ t-test สำหรับกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังเรียนด้วย ABL นักเรียนมีคะแนนพูดเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ก่อนเรียน $\bar{X}=18.15$, S.D.=3.12; หลังเรียน $\bar{X}=25.30$, S.D.=2.45, $t(19)=5.32$, $p < .001$) สะท้อนว่า ABL ช่วยยกระดับทักษะการพูดอย่างชัดเจน และ 2) ความคิดเห็นต่อ ABL อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.88) ผู้เรียนเห็นว่าแนวทางนี้ส่งเสริมความกล้าแสดงออก ความมั่นใจ และโอกาสใช้ภาษาอังกฤษจริงในชั้นเรียน บรรยายากการเรียนรู้มีส่วนร่วมและสนุกยิ่งขึ้น โดยสรุป ABL เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งในมิติผลสัมฤทธิ์ เจตคติ และความพร้อมต่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง

คำสำคัญ: ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ, การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare the English-speaking achievement of Grade 10 students at Debsirin Chiang Mai School before and after instruction through Activity-Based Learning (ABL), and 2) to investigate students' opinions toward this instructional model. The sample consisted of 20 students selected by simple random sampling. The research employed a quasi-experimental design, specifically a one-group pretest-posttest design. Research instruments included lesson plans, an English-speaking

achievement test, and a student opinion questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and the paired-samples t-test.

The findings revealed that (1) after learning through ABL, students' mean speaking scores were significantly higher than before at the .05 level of statistical significance (pretest: $\bar{X}$ = 18.15, S.D. = 3.12, posttest: $\bar{X}$ = 25.30, S.D. = 2.45, $t(19) = 5.32$, $p < .001$), indicating that ABL significantly enhanced speaking skills; and (2) students' opinions toward ABL were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.88). Students perceived that the approach promoted expressiveness, self-confidence, and opportunities to use English authentically in classroom, while fostering a more participatory and enjoyable learning atmosphere. In conclusion, ABL was found to be an effective approach for developing secondary school students' English-speaking skills, not only in terms of learning achievement, but also attitudes and readiness for real-life communication.

Keywords: English Speaking Skills, Activity-Based Learning, Learning Achievement

บทนำ

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือที่เรียกว่า 3R8C เป็นกรอบทักษะสำคัญที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด และอารมณ์ โดยเฉพาะ ทักษะการพูด ซึ่งหมายถึงความสามารถในการสื่อสารความคิดและความรู้สึกอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทและผู้ฟัง ทักษะการพูดจัดเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารในกรอบ 3R8C ที่ช่วยเสริมทั้งการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้แนวคิด 3R8C จะเป็นกรอบที่มุ่งเน้นสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แต่ก็สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ที่กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม ทั้งด้านความรู้ ความคิด คุณธรรม และการสืบสานวัฒนธรรม โดยเฉพาะ มาตรา 22 ที่กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และควรได้รับการส่งเสริมให้เต็มศักยภาพตามธรรมชาติของตน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่กำหนดคุณภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่าต้องสามารถพูดและเขียนเพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ประสบการณ์ ข่าว เหตุการณ์ และประเด็นที่สนใจ รวมถึงสามารถสรุป วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเชิงเหตุผลได้ทั้งในระดับท้องถิ่น สังคม และระดับโลก

การพูดในทางภาษาศาสตร์หมายถึงกระบวนการสื่อสารโดยใช้เสียงจากกล่องเสียงและการทำงานของอวัยวะออกเสียง เช่น ลิ้น ริมฝีปาก และฟัน เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก หรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยยึดหลักเกณฑ์ทางภาษาและกาลเทศะที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียนไทยยังประสบข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ของครู ตลอดจนทัศนคติของผู้เรียน งานวิจัยจำนวนมากสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาทักษะการฟังส่งผลโดยตรงต่อทักษะการพูด เช่น การเรียนการสอนที่เน้นไวยากรณ์มากกว่าการสื่อสารจริง การขาดโอกาสฝึกฝนจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมั่นใจ (Littlewood, 2004)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนชัดจากผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษเพียงร้อยละ 22.58 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ระดับประเทศที่ร้อยละ 26.19 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) ซึ่งเป็นสัญญาณว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังไม่ตอบสนองเป้าหมายเชิงนโยบาย และไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในระดับที่ควรเป็นได้อย่างแท้จริง

งานวิจัยที่ผ่านมายืนยันปัญหาในทิศทางเดียวกัน เช่น ภัคกร อุบลน้อย (2564) พบว่าแม้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านภาระงานจริง แต่ยังไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ตามมาตรฐานหลักสูตร ขณะที่ สุชาวลี วงศ์ศรีทา (2565) ชี้ว่านักเรียนยังขาดความมั่นใจเพราะกังวลเรื่องความผิดพลาดทางไวยากรณ์และรู้สึกลังเลเมื่อต้องพูดต่อสาธารณะ เช่นเดียวกับ กนกวรรณ ดอนกวนเจ้า (2565) ที่พบว่าผู้เรียนแม้จะได้รับการสอนผ่านสื่อร่วมสมัยอย่างวิดีโอ ก็ยังไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ขณะที่ พรสวรรค์ แก้วธรรมานุกุล (2565) รายงานว่า ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะการฟังและการพูดต่ำกว่าระดับชั้นเรียนจริง และ นริศรา ศิริวงศ์ (2564) ก็ย้ำว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานช่วยพัฒนาการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ โดยคาดหวังว่าการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นการสื่อสาร พัฒนาความมั่นใจ และเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติและความต้องการของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งเหมาะสมกับการวิจัยในชั้นเรียนที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและจำนวนผู้เรียน เพราะสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริงในสภาพแวดล้อมปกติ

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งวิธีนี้ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียม ลดอคติในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นห้องเรียนที่โรงเรียนอนุญาตให้ใช้ในการวิจัย

1.2 เนื้อหา

เน้นการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการพูดนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้สาระภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา

1.3 ระยะเวลา

การทดลองใช้เวลา 3 เดือน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2567 – มกราคม 2568 ครอบคลุมการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้และการเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังเรียน

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL)

ตัวแปรตาม คือทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการพูดภาษาอังกฤษ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ แผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม = 3.60 อยู่ในระดับมาก ตามเกณฑ์การตีความ (1.00–1.50 = น้อยมาก 1.51–2.50 = น้อย 2.51–3.50 = ปานกลาง 3.51–4.50 = มาก 4.51–5.00 = มากที่สุด)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.85 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถใช้วัดผลได้อย่างน่าเชื่อถือ

แบบสอบถามความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม = 4.39 อยู่ในระดับมาก และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) = 0.87 สะท้อนว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องภายในสูง

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.1 ปฐมนิเทศนักเรียน อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทางเข้าร่วมกิจกรรม

3.2 จัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด Activity-Based Learning โดยเน้นการทำงานกลุ่ม การอภิปราย และการนำเสนอ เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการพูดจริงในชั้นเรียน

3.3 รวบรวมข้อมูล จากคะแนนการพูดและการนำเสนอของนักเรียน รวมทั้งแบบสอบถามความคิดเห็น

4. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง นำมาวิเคราะห์ด้วย Dependent Sample t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองครั้ง หากพบว่าค่าความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะสรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียน

4.2 ความคิดเห็นของนักเรียน ที่เก็บจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นและแนวโน้มของการยอมรับการเรียนรู้รูปแบบดังกล่าว

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้ Dependent Sample t-test ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน เนื่องจากต้องการวัดการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มตัวอย่างเดียว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อสะท้อนความพึงพอใจและการยอมรับต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) จากการทดสอบ Dependent-Sample t-test พบว่า คะแนนเฉลี่ยการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X}$ = 25.30, S.D. = 2.45) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 18.15, S.D. = 3.12) อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า $t(19) = 5.32, p < .001$ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานมีผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้ (N = 20)

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	18.15	3.12			
หลังเรียน	25.30	2.45	5.32	19	.000*

ผลคะแนนแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน สะท้อนว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริง และมีการป้อนกลับ (feedback) อย่างต่อเนื่อง ช่วยกระตุ้นการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลคะแนนสะท้อนว่า ABL มีส่วนช่วยอย่างชัดเจนในการยกระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Communicative Language Teaching (CLT) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสารในสถานการณ์จริง ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการนำเสนอ (Richards & Rodgers, 2014) รวมทั้งสอดคล้องกับกรอบ 3R8C ที่ระบุให้ “การสื่อสาร” และ “การทำงานร่วมกัน” เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกซ้อมในชั้นเรียนที่จัดกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมปฏิบัติจริง จึงช่วยลดความกังวล เพิ่มความกล้าแสดงออก และส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการพูด

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65, S.D. = 0.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “ความกล้าแสดงออก” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ($\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.76$) รองลงมาคือ “ความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ” ($\bar{X} = 4.75, S.D. = 0.82$) แสดงให้เห็นว่านักเรียนได้รับประโยชน์ทั้งในด้านทักษะการใช้ภาษาและด้านจิตพิสัย นอกจากนี้ “การใช้ภาษาในสถานการณ์จริง” ($\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.85$) และ “บรรยากาศการเรียนรู้” ($\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.92$) ก็อยู่ในระดับสูง สะท้อนว่าผู้เรียนรู้สึกว่าชั้นเรียนมีความสุข มีส่วนร่วม และเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะภาษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักเรียน (N = 20)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความกล้าแสดงออก	4.80	0.76	มากที่สุด
ความมั่นใจในการพูด	4.75	0.82	มากที่สุด
การใช้ภาษาในสถานการณ์จริง	4.60	0.85	มาก
บรรยากาศการเรียนรู้	4.55	0.92	มาก
ภาพรวม	4.65	0.88	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน มองว่ารูปแบบการเรียนนี้ช่วยให้พวกเขากล้าแสดงออกมากขึ้น มีความมั่นใจที่จะสื่อสารภาษาอังกฤษ และสามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย นอกจากนี้บรรยากาศการเรียนรู้ยังเอื้อต่อการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนสนุกและตั้งใจเรียนมากขึ้น ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการประเมินสะท้อนว่าผู้เรียนมองว่า ABL เป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ทั้งในมิติการเสริมสร้างความมั่นใจ กล้าแสดงออก และการนำภาษาอังกฤษไปใช้ในบริบทจริง ผลนี้สอดคล้องกับหลักการของ Natural Approach ที่เน้นลดความวิตกกังวลของผู้เรียน (lowering the affective filter) และให้ผู้เรียนซึมซับภาษาในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย (Krashen & Terrell, 1983) นอกจากนี้ยังสะท้อนแนวคิด Constructivism ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจริง เมื่อผู้เรียนมีความสุขและมีแรงจูงใจในกระบวนการเรียนรู้ จึงทำให้ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากทั้งสองวัตถุประสงค์ งานวิจัยนี้ยืนยันว่า การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานมีประสิทธิภาพทั้งเชิงผลสัมฤทธิ์ (achievement) และเชิงความคิดเห็นของผู้เรียน (attitude/satisfaction) กล่าวคือ ผู้เรียนไม่เพียงแต่มีคะแนนการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังมีเจตคติและความพึงพอใจในระดับสูงสุดต่อการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของ ABL ในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและเป้าหมายการศึกษาสมัยใหม่

การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (ABL) ไม่เพียงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางทักษะการพูดภาษาอังกฤษ แต่ยังสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ตรงกับกรอบ 3R8C และหลัก “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่กำหนดว่าผู้เรียนควรสามารถพูด-เขียน-สื่อสารได้ในบริบทจริง

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) ผลการวิเคราะห์ Dependent-Sample t-test พบว่า คะแนนเฉลี่ยการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X}$ = 25.30, S.D. = 2.45) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 18.15, S.D. = 3.12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $t(19) = 5.32, p < .001$ สะท้อนว่า ABL ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างชัดเจน

การเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์อธิบายได้จากลักษณะของ ABL ที่เน้นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอ และการซักถาม-ตอบ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ที่มีความหมาย ได้รับการป้อนกลับ (feedback) อย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับปรุงการพูดได้ทันที ส่งผลให้เกิดความคล่องแคล่วและความมั่นใจมากขึ้น ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด Communicative Language Teaching (CLT) ซึ่งย้ำการพัฒนาภาษาในสถานการณ์จริง และแนวทาง Constructivism ที่เห็นว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติและประสบการณ์ตรง

ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของภักธร อุบลน้อย (2564) ที่รายงานว่า การเรียนรู้ที่เน้นภาระงานทำให้นักเรียนสื่อสารได้ตามมาตรฐานหลักสูตร สุขาวลี วงศ์ศรีทา (2565) ที่พบว่าการเล่าเรื่องช่วยเสริมความมั่นใจและความเป็นระบบในการพูด กนกวรรณ ดอนกวนเจ้า (2565) ที่ยืนยันว่าการใช้สื่อวิดีโอร่วมกับการสอนเชิงสื่อสารช่วยให้ผู้เรียนพูดเป็นธรรมชาติมากขึ้น และพรสวรรค์ แก้วธรรมานุกุล (2565) ที่แสดงว่า Natural Approach ช่วยลดแรงกดดันทางอารมณ์ทำให้ผู้เรียนกล้าพูดมากขึ้น นอกจากนี้ นริศรา ศิริวงศ์ (2564) และปิยะนุช แจ่มหม้อ (2563) ก็ชี้ว่า ABL ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยตรง

การพิจารณาค่า t-test และขนาดอำนาจผล (Cohen's $d \approx 1.0$) ยังชี้ว่าผลที่ได้ไม่เพียงมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ยังมีอิทธิพลในเชิงปฏิบัติ (practically meaningful effect) ต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างแท้จริง

2. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.88) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้าน “ความกล้าแสดงออก” ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.76) และ “ความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ” ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.82) รองลงมาคือ “การใช้ภาษาในสถานการณ์จริง” ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.85) และ “บรรยากาศการเรียนรู้” ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.92) ผลดังกล่าวชี้ว่าผู้เรียนมองว่า ABL ช่วยเสริมทั้งทักษะภาษาและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

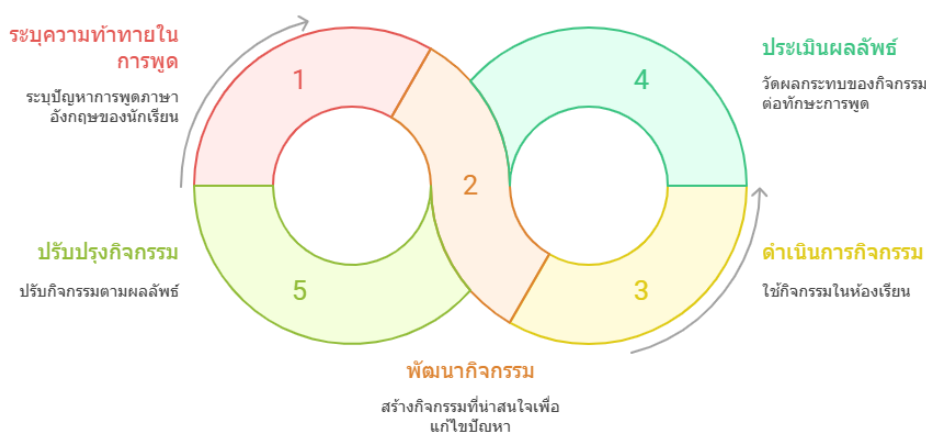
การที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงสามารถอธิบายได้ว่า ABL เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการเรียนรู้ เกิดแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และทำให้บรรยากาศในห้องเรียนสนุกสนาน ลดความกลัวผิดไวยากรณ์ ผู้เรียนจึงมุ่งไปที่ “การสื่อสารให้เข้าใจ” มากกว่า “การใช้ภาษาอย่างถูกต้องทั้งหมด” ลักษณะนี้สอดคล้องกับหลักการของ Natural Approach ที่มุ่งลดตัวกรองทางอารมณ์ และกับกรอบ 3R8C ที่ย้ำบทบาทของการสื่อสารและการทำงานร่วมกันเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21

ผลที่ได้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสวรรค์ แก้วธรรมานุกุล (2565) ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงสุดเมื่อใช้ Natural Approach, นริศรา ศิริวงศ์ (2564) ที่ย้ำว่า ABL ช่วยให้ผู้เรียนเพลิดเพลินและกล้าแสดงออกมากขึ้น และปิยะนุช แจ่มหม้อ (2563) ที่รายงานว่า ABL ส่งเสริมทั้งการสื่อสารและการร่วมมือในห้องเรียน ความพึงพอใจที่สูงนี้จึงทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลาง (mediator) ที่ช่วยผลักดันให้ผลสัมฤทธิ์ทางการพูดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากทั้งสองวัตถุประสงค์ งานวิจัยนี้ยืนยันว่า การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานมีประสิทธิภาพทั้งเชิงผลสัมฤทธิ์ (achievement) และความคิดเห็นของผู้เรียน (attitude/satisfaction) กล่าวคือ ผู้เรียนไม่เพียงแต่มีผลการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังมีทัศนคติและความพึงพอใจในระดับสูงต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ระบุว่าผู้เรียนควรสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพในบริบทจริง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ เชียงใหม่ มุ่งเน้นการแก้ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นตามศักยภาพของนักเรียน ตามโมเดลกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะทางด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning: ABL) เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งยังช่วยสร้างทัศนคติเชิงบวก ความมั่นใจ และบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3R8C) และหลักการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตลอดจนเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนของ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กล่าวได้ว่างานวิจัยนี้ไม่เพียงชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของ ABL ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ แต่ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ และได้รับการป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง คือแนวทางสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการสื่อสารและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูสามารถนำแนวทางนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป
2. โรงเรียนสามารถนำกระบวนการและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ต้นแบบไปพัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมกับบริบทของตน
3. นักเรียนแสดงให้เห็นถึงความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1. นักศึกษาครูสามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูด
2. โรงเรียนและครูสามารถนำแนวทางนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้ต่อไป
3. ครูสามารถนำรูปแบบการวิจัยนี้ไปปรับใช้และพัฒนาต่อในการศึกษาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ดอนกวนเจ้า. (2565). การพัฒนาทักษะการพูดและการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับวิดีโอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2568, จาก https://bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/0gZs4>
- นริศรา ศิริวงศ์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เรื่อง English for Daily Life ตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปิยะนุช แจ่มหม้อ. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเสริมทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พรสวรรค์ แก้วธรรมานุกุล. (2565). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอน แบบธรรมชาติ(Natural Approach) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภัคกร อุบลน้อย. (2564). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเกี่ยวกับการค้าขายสินค้าประจำท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดวิทยา จังหวัดเพชรบุรี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ข้อสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.niets.or.th>
- สุชาวลี วงศ์ศรีทา. (2565). การพัฒนาทักษะการพูดและความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องตามโครงสร้างพีระมิดของเฟรทาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Krashen, S. D., & Terrell, T. D. (1983). The natural approach: Language acquisition in the classroom (1rd ed.). Oxford: Pergamon Press.
- Littlewood, W. (2004). The task-based approach: Some questions and suggestions. ELT Journal, 58(4), 319–326.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed). Cambridge: Cambridge University Press.

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา MODEL OF BUDDHIST PROPAGATION BY OVERSEAS DHAMMADUTA BHIKKHUS IN THE UNITED STATES

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภณ), พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท, พระครูสุตรัตนบัณฑิต
Phrakhru Suthikittibandit (Kritsada Kittisobhono), Phramaha Phaidun Pantanando, Phrakhru Suttaratbandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

Received August 4, 2025

Revised August 27, 2025

Accepted August 31, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา 2) เพื่อศึกษากระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระธรรมทูตในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 18 รูป หรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยว่า 1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกามีจุดแข็งที่โดดเด่นคือความพร้อมของพระธรรมทูตในด้านภาษาอังกฤษและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงระบบบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังพบจุดอ่อนที่สำคัญคือการขาดแคลนพระธรรมทูตและข้อจำกัดด้านงบประมาณ แม้จะมีโอกาสจากการที่สังคมอเมริกันเปิดกว้างทางศาสนามากขึ้น 2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วน โดยเริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรการบริหารจัดการทรัพยากร การลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) ช่องทางการสื่อสาร และ 4) ผู้รับสาร โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทสังคมอเมริกัน ทั้งการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบูรณาการหลักธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: รูปแบบ, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระธรรมทูตสายต่างประเทศ

Abstract

This research aimed (1) to examine the general conditions of Buddhist propagation conducted by overseas Dhammaduta Bhikkhus in the United States, (2) to analyze the processes of Buddhist propagation employed by overseas Dhammaduta Bhikkhus in the United States, and (3) to propose a Buddhist propagation model suitable for the American context.

This study employed a qualitative research approach, using in-depth interviews as the primary data collection method. The participants consisted of 18 overseas Dhammaduta Bhikkhus and lay practitioners actively serving in the United States, selected through purposive sampling based on their representativeness. Data were analyzed using contextual content analysis.

The findings revealed that (1) the general conditions of Buddhist propagation by overseas Dhammaduta Bhikkhus in the United States showed notable strengths, particularly in the Bhikkhus' English language proficiency, understanding of local culture, and effective temple management systems. However, key weaknesses were identified, including a shortage of Dhammaduta Bhikkhus and budgetary constraints, despite opportunities arising from increasing religious openness in American society. (2) The process of Buddhist propagation was conducted in accordance with the PDCA (Plan–Do–Check–Act) quality cycle, beginning with planning focused on personnel development and resource management, followed by implementation through diverse learning activities, systematic evaluation, and continuous improvement. (3) The proposed Buddhist propagation model emphasized the four core components of communication: sender, message, communication channels, and receiver, all of which were adapted to the American social context. This adaptation involved the use of digital media and modern technologies, the integration of Buddhist principles with contemporary sciences, and the establishment of collaborative networks with local communities.

Keywords: Model, Buddhist Propagation, Overseas Dhammaduta Bhikkhus

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมตะวันตก เช่น รัฐแคลิฟอร์เนียต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ (McMahan, 2008) การเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จช่วยให้พระธรรมทูตสามารถปรับกลยุทธ์การเผยแผ่ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐแคลิฟอร์เนียได้ดียิ่งขึ้น ความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับความสามารถในการสื่อสารหลักธรรมให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ (Bodhi, 2016) การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้พระธรรมทูตสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอธิบายแนวคิดทางพุทธศาสนาที่อาจซับซ้อนให้เข้าใจง่ายสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

รัฐแคลิฟอร์เนียมีประชากรที่หลากหลายทั้งในแง่ของเชื้อชาติ วัฒนธรรม และความเชื่อ (Mol, 1979) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้พระธรรมทูตสามารถปรับวิธีการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวอเมริกันพื้นเมือง ผู้อพยพชาวเอเชีย หรือผู้ที่สนใจในการปฏิบัติสมาธิและการพัฒนาจิตใจ ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนี้ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้เข้าใจวิธีการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับการปฏิบัติธรรม หรือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแคลิฟอร์เนียไม่เพียงแต่เป็นการนำเสนอหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก ปัจจัยที่

ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

ในขณะที่มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมอเมริกัน การรักษาแก่นแท้และหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้เข้าใจว่าจะสามารถรักษาสอดคล้องระหว่างการปรับตัวและการคงไว้ซึ่งแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้อย่างไรความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ได้วัดเพียงจำนวนผู้นับถือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างชุมชนพุทธศาสนิกชนที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในสังคม การเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้ในการวางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชนพุทธศาสนิกชนในรัฐแคลิฟอร์เนียให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเครียดสูง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางจิตวิญญาณของผู้คนได้ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้เข้าใจว่าจะสามารถนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในฐานะเครื่องมือในการจัดการกับความท้าทายในชีวิตประจำวันและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทของสังคมอเมริกันร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยบุคคลจำนวน 18 รูป ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มพระสงฆ์ธรรมทูต และพระธรรมทูต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือวิจัยผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผลการตรวจสอบพบว่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) และรายข้อ (I-CVI) มีค่าเท่ากับ 1.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมโดยผู้วิจัยเอง ผ่านการศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎกและเอกสารทางวิชาการ ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกภาคสนาม

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งครอบคลุมหนังสือ ตำรา บทความ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จากทั้งการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. จุดแข็งที่โดดเด่นคือความพร้อมของพระธรรมทูตในด้านภาษาอังกฤษและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับบริบทสังคมอเมริกัน นอกจากนี้วัดยังมีระบบบริหารจัดการงบประมาณที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และได้รับการสนับสนุนจากศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีอาคารสถานที่สวยงามเป็นระเบียบ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่ทันสมัยครบครัน ในขณะเดียวกันก็พบจุดอ่อนสำคัญคือการขาดแคลนพระธรรมทูตที่มีความพร้อม ขาดจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รวมถึงพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้มาร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนา การศึกษายังพบโอกาสที่สำคัญจากการที่สังคมอเมริกันเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจการปฏิบัติธรรม รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางมากขึ้น

2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน เริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูต ควบคู่กับการวางแผนด้านงบประมาณที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมถึงการวางแผนด้านกิจกรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล ในส่วนของการลงมือปฏิบัติได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการเผยแผ่หลักธรรม บริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรและชุมชนท้องถิ่น สำหรับการตรวจสอบได้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบการบริหารจัดการทรัพยากร คุณภาพการให้บริการ และการดำเนินงานตามแผน นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอนธรรมะ การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การยกระดับคุณภาพการให้บริการ และการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชน

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน โดยด้านผู้ส่งสารคือพระธรรมทูตต้องมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสามารถในการประยุกต์หลักธรรม มีบุคลิกที่น่าเคารพศรัทธา มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านสารหรือเนื้อหาธรรมะได้รับการปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับวิทยาการสมัยใหม่ นำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และยังคงรักษาความถูกต้องของหลักธรรม ด้านช่องทางการสื่อสารมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วัด การใช้สื่อดิจิทัลและสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชน การผลิตและเผยแพร่สื่อการสอน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับด้านผู้รับสารได้มีการรองรับความต้องการที่หลากหลาย ทำความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

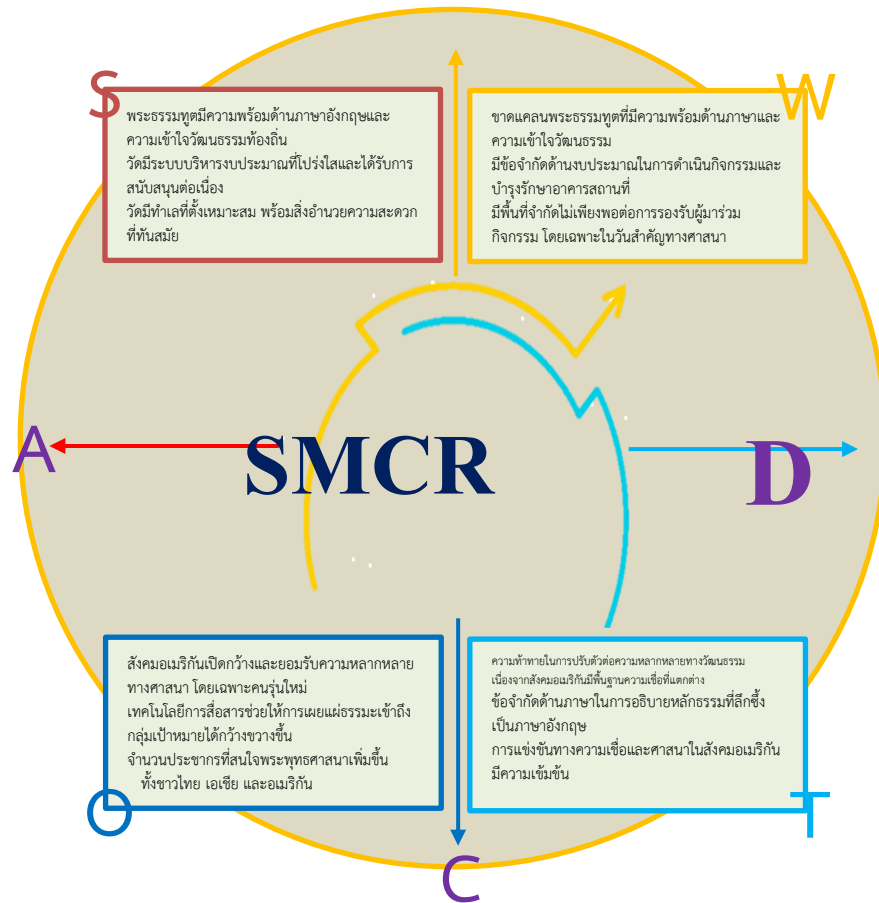
อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกามีจุดแข็งที่โดดเด่นในด้านความพร้อมของพระธรรมทูต โดยเฉพาะความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่พระธรรมทูตได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมอย่างเข้มข้น ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของพระครูธรรมธรวรเดช อคฺคเตโช (2566) ที่พบว่า รูปแบบการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศเน้นการคัดกรองบุคคลที่มีคุณสมบัติทั้งด้านความรู้และความสามารถ โดยเฉพาะการเผยแผ่ในอเมริกาและยุโรปที่กำลังได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Thomas A. Tweed (2000) ที่ศึกษาพัฒนาการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมอเมริกกับพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่าในระยะแรกชาวอเมริกันมีทัศนคติที่ลังเลต่อพระพุทธศาสนา แต่เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น ก็เกิดการยอมรับและสนใจศึกษาพุทธปรัชญาอย่างจริงจัง

2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วน โดยเริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูต ควบคู่กับการวางแผนด้านงบประมาณและกิจกรรม เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Charles S. Prebish (1995) ในหนังสือ *Luminous Passage: The Practice and Study of Buddhism in America* ที่ประเมินพัฒนาการและความสำเร็จของการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาของสหรัฐฯ โดยพบว่าสถาบันการศึกษาชั้นนำได้พัฒนาองค์ความรู้และบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรวรเดช อคฺคเตโช (2566) พบว่าการพัฒนาพระธรรมทูตต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถเป็นตัวแทนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas A. Tweed (2000) ที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมอเมริกกับพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับตัวอย่างเป็นระบบ

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทสังคมอเมริกัน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมตะวันตกจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Charles S. Prebish และ Kenneth K. Tanaka (1995) ในหนังสือ *The Faces of Buddhism in America* ที่คาดการณ์ว่าพุทธศาสนาในอเมริกาจะมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งในด้านรูปแบบการปฏิบัติ องค์กรนิกาย และกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้นับถือ โดยจะมีการผสมผสานเข้ากับอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณของคนอเมริกันอย่างกลมกลืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของคณะผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป/คน จาก 4 กลุ่มหลัก ประกอบด้วยพระธรรมทูต ผู้บริหารคณะสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ ผลการศึกษาพบทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญในการดำเนินงาน โดยจุดแข็งที่โดดเด่นคือความพร้อมของพระธรรมทูตในด้านภาษาอังกฤษและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับบริบทสังคมอเมริกัน นอกจากนี้วัดยังมีระบบบริหารจัดการงบประมาณที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และได้รับการสนับสนุนจากศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีอาคารสถานที่สวยงามเป็นระเบียบ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่ทันสมัยครบครัน ในขณะเดียวกันก็พบจุดอ่อนสำคัญคือการขาดแคลนพระธรรมทูตที่มีความพร้อม ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รวมถึงพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้มาร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนา การศึกษายังพบโอกาสที่สำคัญจากการที่สังคมอเมริกันเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่สนใจการปฏิบัติธรรม รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางมากขึ้น

กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน เริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนา

ศักยภาพพระธรรมทูต ควบคู่กับการวางแผนด้านงบประมาณที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมถึงการวางแผนด้านกิจกรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล ในส่วนของการลงมือทำได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการเผยแผ่หลักธรรม บริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรและชุมชนท้องถิ่น สำหรับการตรวจสอบได้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบการบริหารจัดการทรัพยากร คุณภาพการให้บริการ และการดำเนินงานตามแผน นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอนธรรมะ การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การยกระดับคุณภาพการให้บริการ และการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชน

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน โดยด้านผู้ส่งสารคือพระธรรมทูตต้องมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และความสามารถในการประยุกต์หลักธรรม มีบุคลิกที่น่าเคารพศรัทธา และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านสารหรือเนื้อหาธรรมะได้รับการปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับวิทยาการสมัยใหม่ นำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และยังคงรักษาความถูกต้องของหลักธรรม ด้านช่องทางการสื่อสารมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วัด การใช้สื่อดิจิทัลและสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชน การผลิตและเผยแพร่สื่อการสอน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับด้านผู้รับสารได้มีการรองรับความต้องการที่หลากหลาย ทำความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดนโยบายเชิงรุกในการพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาพระธรรมทูตแบบครบวงจรที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านภาษา เทคโนโลยี และการบริหารจัดการสมัยใหม่ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรพุทธศาสนาระดับนานาชาติ

๒. มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของวัดไทยในต่างประเทศอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. พระธรรมทูตและวัดไทยในสหรัฐอเมริกาควรพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ธรรมะให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเน้นการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่

๒. พระธรรมทูตและวัดไทยควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารกับศาสนิกชน

๓. ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับสารสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ การศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมตะวันตก การพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับบริบทสังคมอเมริกัน และการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตกต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานพระธรรมทูตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bodhi, B. (2016). The Buddha's teachings on social and communal harmony: An anthology of discourses from the Pali Canon. Boston, MA: Wisdom Publications.
- McMahan, D. L. (2008). The making of Buddhist modernism. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Mol, H. (1979). The origin and function of religion: A critique of, and alternative to, Durkheim's interpretation of the religion of Australian Aborigines. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 18(4), 379-389.
- Prebish, C. S. (1999). *Luminous passage: The practice and study of Buddhism in America*. Berkeley: University of California Press.
- Tweed, T. A. (2000). *The American encounter with Buddhism, 1844-1912: Victorian culture and the limits of dissent*. Bloomington: University of North Carolina Press.
- พระครูธรรมธรวรเดชา อคฺคเตโช (พรหมเสนา). (2566). รูปแบบโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 26 วิทยาลัยพระธรรมทูต กับยุทธศาสตร์ป้องกันการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19). *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 10(2), 46-66.

กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ PERSUASIVE LANGUAGE STRATEGIES IN SLEEP RETRIEVAL DIETARY SUPPLEMENT PRODUCTS ADVERTISEMENT

กัญญาวีร์ ริเดชพันธ์, ธนพล เอกพจน์

Kanyawee ridedpan, Thanapon Eakapont

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: Kanyaweeri@nu.ac.th

Received August 25, 2025

Revised September 15, 2025

Accepted October 7, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจประเภทวจนภาษาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโฆษณาจากเว็บไซต์ลาซาด้า ประเทศไทย ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้โฆษณาจำนวน 120 ตัวบท และการวิเคราะห์ประยุกต์ใช้แนวคิดการโน้มน้าวใจร่วมกับกลวิธีการใช้ภาษาตามแนวอรรถศาสตร์และวจนปฏิบัติศาสตร์ รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจที่ผู้ผลิตโฆษณาใช้โน้มน้าวใจผู้รับสารมีจำนวน 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การกล่าวอ้าง การใช้ทัศนภาวะ และการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีทางภาษาที่พบมีหน้าที่สำคัญในการกระตุ้นความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของผู้รับสาร ซึ่งอาจนำไปสู่ความสนใจและเกิดความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ภาษาไม่เพียงทำหน้าที่ในการสื่อสาร แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ผลิตโฆษณาใช้ โน้มน้าวใจผู้รับสาร ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญทางการตลาด

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ, โฆษณา, ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ

Abstract

This research article aims to analyze persuasive verbal language strategies used in advertisements for sleep-aid dietary supplement products. The study employed a qualitative research approach, with advertising data collected from the Lazada Thailand website through purposive sampling. A total of 120 advertisement texts were selected for analysis. The analytical framework applied persuasion theory in conjunction with linguistic strategies grounded in semantics and pragmatics, together with a review of relevant literature.

The findings revealed four major persuasive language strategies employed by advertisers to influence message recipients: (1) word choice, (2) claims, (3) modality, and (4) metaphor. These linguistic strategies play a crucial role in stimulating recipients' thoughts, emotions, and feelings, which may lead to increased attention and trust in the advertised products. Therefore, language functions not only as a means of communication, but also as

a powerful persuasive tool strategically employed by advertisers, representing a key marketing strategy in dietary supplement advertising.

Keywords: Persuasive Language Strategies, Advertising, Sleep-Aid Dietary Supplement Products

บทนำ

การนอนไม่หลับเป็นปัญหาสุขภาพสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน คุณภาพชีวิต และภาวะสุขภาพจิตของประชาชนไทย โดยในปี พ.ศ. 2563 กรมสุขภาพจิตรายงานว่าประชากรไทยกำลังเผชิญภาวะนอนไม่หลับประมาณ 19 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 30–40 ของประชากร พบได้ในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเพศหญิงและผู้สูงอายุ (กิตต์กวี โพธิ์โน, 2562) ในเวทีนานาชาติ รายงานของ Philips Global ชี้ว่าผู้ใหญ่ 8 ใน 10 คนทั่วโลกต้องการปรับปรุงคุณภาพการนอน และร้อยละ 44 ระบุว่าคุณภาพการนอนลดลงในช่วง 5 ปี ก่อนหน้า (ค.ศ. 2014–2019) (O'Reilly, 2025) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการนอนเป็นประเด็นสาธารณสุขที่มีทั้งมิติทางการแพทย์และสังคม และก่อให้เกิด “อุปสงค์” ต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการที่คาดว่าจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว บริบทตลาดของไทยในช่วงหลังยิ่งสนับสนุนแนวโน้มนี้ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซอย่าง ลาซาด้า มีฐานผู้ใช้งานจำนวนมากและเติบโตต่อเนื่อง (บริษัท เอ็นบีเทค โซลูชั่น จำกัด, 2566) ขณะที่ตลาดผลิตภัณฑ์ด้านการนอน รวมถึงอาหารเสริมช่วยการนอนหลับ มีแนวโน้มขยายตัว (ธนาคารกรุงเทพ, 2563) ภายใต้การแข่งขันเชิงการตลาดดังกล่าว “โฆษณา” จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารคุณค่าและสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดสุขภาพที่ผู้บริโภคมีความกังวลเรื่อง ความปลอดภัย ประสิทธิภาพ และผลข้างเคียง สูงกว่าหมวดสินค้าอื่น ๆ

ในมิติทางภาษา โฆษณามีได้ทำหน้าที่เพียงให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่คือกระบวนการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ ที่ผู้ส่งสารมุ่งปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร ผ่านวัจนภาษา และอวัจนภาษา (บุญเลิศ วิวรรณ และคณะ, 2565) งานจำนวนมากในบริบทโฆษณาจึงอธิบายปรากฏการณ์นี้ด้วยกรอบ อรรถศาสตร์ และ วัจนปฏิบัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจกลวิธีทางภาษา เช่น การเลือกใช้คำ (word choice) ที่เน้นศัพท์วิทยาศาสตร์หรือองค์ประกอบที่ชวนเชื่อถือ, การกล่าวอ้าง (claims) ที่ยืนยันด้วยมาตรฐาน งานวิจัยและประสบการณ์ผู้ใช้, ทศนภาวะ (modality) ที่แสดงน้ำหนักความเห็นหรือความจำเป็น และ อุปลักษณ์ (metaphor) ที่ช่วยย่อส่วนความซับซ้อนให้เข้าใจเร็ว ในบริบทโฆษณาด้านสุขภาพ กลวิธีเหล่านี้มักถูกใช้ “ร่วมกัน” เพื่อเสริมแรงการชักจูงทั้งด้านเหตุผลและอารมณ์ของผู้รับสาร เมื่อพิจารณาเชิงพื้นที่สื่อ แพลตฟอร์มลาซาด้ามีลักษณะเฉพาะที่เอื้อต่อการศึกษาระดับภาษา ทั้งในด้าน โครงสร้างหน้าเพจ ถ้อยคำเชิงพาณิชย์ รูปแบบการให้ข้อมูลส่วนผสมหรือมาตรฐาน และการแสดง “รีวิวประสบการณ์” ของผู้ใช้ ซึ่งทั้งหมดมีนัยสำคัญต่อการประกอบสร้างความน่าเชื่อถือของข้อความเชิงโฆษณา สำหรับหมวด อาหารเสริมช่วยการนอน โดยเฉพาะ การใช้ถ้อยคำที่อิงหลักวิทยาศาสตร์ เช่น ชื่อสารออกฤทธิ์ต่าง ๆ ควบคู่กับการกล่าวอ้างมาตรฐานการผลิตหรือผลการใช้จริง ยังมีบทบาทต่อการลด “ความเสี่ยงที่รับรู้” ของผู้บริโภคและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ

งานศึกษาจำนวนหนึ่งจะวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาหลากหลายหมวดสินค้า แต่ในระดับที่เฉพาะเจาะจงกับ โฆษณาอาหารเสริมช่วยการนอนบนแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซหลักของไทย ยังพบการศึกษาที่จำกัด ช่องว่างองค์ความรู้ที่มีความสำคัญทั้งเชิงวิชาการเพื่อทำความเข้าใจ “รูปแบบ หน้าตา เนื้อหา การใช้” ของกลวิธีทางภาษาในบริบทสุขภาพ และเชิงปฏิบัติ เพื่อยกระดับ “จริยธรรมการสื่อสาร” และ “ความโปร่งใส” ของข้อความโฆษณาที่อาจส่งผลการตัดสินใจของผู้บริโภค

งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่ง วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจประเภทวัจนภาษา ในโฆษณาอาหารเสริม ช่วยการนอนหลับบนแพลตฟอร์มลาซาด้า โดยให้ความสนใจทั้ง (1) ชนิดและรูปแบบ ของกลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏ (2) หน้าที่ของภาษาในการโน้มน้าวใจ ต่อการสร้าง ความสนใจหรือความไว้วางใจ และ (3) พลวัตของการใช้หลายกลวิธีร่วมกัน เพื่อเพิ่มพลังการโน้มน้าวใจ ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านภาษาเชิงธุรกิจ ในบริบทสุขภาพ เสริมความรู้เท่าทันของผู้บริโภค และเป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้กำกับดูแลและ ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารการตลาดให้พัฒนาการสื่อสารที่รับผิดชอบและมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจประเภทวัจนภาษาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. **ขั้นตอนทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา แนวคิดโน้มน้าวใจ แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

2. **ขั้นคัดเลือกแหล่งข้อมูล** ผู้วิจัยคัดเลือกแหล่งข้อมูลการวิจัยคือ แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ “ลาซาด้า” (LAZADA) เนื่องจากข้อมูลการสำรวจของ ETDA พบว่า เป็นแพลตฟอร์มมาร์เก็ตเพลส ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทยในปี 2023 โดยมีฐานผู้ใช้งานมากกว่า 50 ล้านคนต่อเดือน (บริษัท เอ็นบี เทค โซลูชั่น จำกัด, 2566) นอกจากนี้ยังเป็นแพลตฟอร์มที่มีการจัดหมวดหมู่สินค้าอย่างเป็นระบบโดยมีการแสดงหมวดหมู่สินค้าผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับอย่างชัดเจน

3. **ขั้นรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับบนเว็บไซต์ลาซาด้า ประเทศไทย หมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ “อาหารเสริมช่วยนอนหลับ, ผ่อนคลาย” พบจำนวน 469 โฆษณา ข้อมูล ณ วันที่ 9 กันยายน 2567 จากนั้นเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยคัดเลือกโฆษณาเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับเท่านั้น โดยไม่ศึกษาโฆษณาสินค้าอื่นที่ห่อหุ้มกัน และโฆษณาที่คัดเลือกต้องมีถ้อยคำหรือข้อความที่สื่อความหมายให้เห็นว่า สินค้าดังกล่าวช่วยในการนอนหลับ พบโฆษณาจำนวน 120 บทโฆษณาที่มีการเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2567 โดยชื่อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับในงานวิจัยนี้ ใช้คำว่า ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S มาจากคำว่า Sleep แปลว่า นอนหลับ แทนชื่อผลิตภัณฑ์ทั้งหมด

4. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** ดำเนินการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจประเภทวัจนภาษา ประยุกต์ใช้แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ (Fowler, 1991) การใช้มูลบท (Levinson, 1983) การใช้วัจนกรรม (Searle, 1969; Austin, 1962) การใช้อุปลักษณ์ (Lakoff & Johnson, 1980) การใช้สหบท (Fairclough, 1992) การใช้คำแสดงทัศนภาวะ (Benwell & Stokoe, 2006) การกล่าวเกินจริง (นันทนา วงษ์ไทย, 2556) การกล่าวอ้าง (Simon & Dejica-Cartis, 2015) และการใช้คำถามวาทศิลป์ (นันทนา วงษ์ไทย, 2556) รวมทั้งจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ โดยนำมาสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการวิจัย

5. **ขั้นสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ** นำผลการวิจัยมาสรุป อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะการวิจัยในด้านการนำมาประยุกต์ใช้และการศึกษาเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจประเภทจรรยาบรรณในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ จากเว็บไซต์ลาซาต้า ประเทศไทย พบว่า กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจที่ผู้ผลิตโฆษณาใช้โน้มน้าวใจผู้รับสาร จำนวน 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การกล่าวอ้าง การใช้ทัศนภาพ และการใช้อุปกรณ์ ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

1. **การเลือกใช้คำศัพท์** หมายถึง การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายในเชิงบวกเกี่ยวกับเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อโน้มน้าวผู้รับสารให้เกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ จากการวิเคราะห์พบการเลือกใช้คำศัพท์ 3 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ การเลือกใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบที่มีประโยชน์ และการเลือกใช้คำศัพท์เกี่ยวกับรสชาติ และเนื้อสัมผัส ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

1.1 **การเลือกใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์** คือ การเลือกใช้คำศัพท์ที่มาจากความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ อาทิ วิตามินหรือสารสกัดทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบสมอง การบำรุงฟื้นฟู และส่งเสริมการนอนหลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาใช้ในการโฆษณาเพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกแก่ผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเพื่อโน้มน้าวผู้รับสารเชื่อมั่น และเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 25 คำ เช่น Growth Hormone, vitaminD, selenium, INOSITOL, AHA, GLYCINE ไกลซีน, L-THREONINE กรดธรีโอนีน, L-LEUCINE แอลลิวซีน, L-ISOLEUCINE ไอโซลิวซีน, L-PROLINE โพรลีน, L-VALINE วาลีน, Gamma oryzanol วิตามินบี 1, 5, 6, 12 ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S “ส่วนผสม Pharma GABA™ ที่ยืนยันด้วยผลงานวิจัย Clinical trial จากประเทศญี่ปุ่น มีผลช่วยให้นอนหลับได้ดี”

(Dr.Pong shop, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ คือ คำว่า Pharma GABA™ ซึ่งเป็นชื่อของสารสำคัญที่ช่วยในการช่วยลดความเครียด เพิ่มความผ่อนคลาย และส่งเสริมให้การนอนหลับมีประสิทธิภาพ (หน่วยคลังข้อมูลยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2568) การใช้คำศัพท์วิทยาศาสตร์นอกจากเป็นการสื่อสารให้ผู้รับสารทราบถึงข้อมูลเฉพาะของผลิตภัณฑ์ว่ามีสารสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อสมอง และช่วยในการนอนหลับแล้ว ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผลิตภัณฑ์ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเกิดความมั่นใจในผลิตภัณฑ์มากขึ้น

1.2 **คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบที่มีประโยชน์** คือ การเลือกใช้คำที่บ่งบอกวัตถุดิบหรือส่วนประกอบที่อยู่ในผลิตภัณฑ์มีคุณประโยชน์ในแง่ของการบำรุงร่างกาย บำรุงสมอง รวมถึงการช่วยฟื้นฟูกระบวนการนอนหลับให้มีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบจำนวน 18 คำ เช่น ใบบัวบก, บิลเบอร์รี่, เมล็ดองุ่น, เปลือกสน, ใบแปะก๊วย, โสมอเมริกา, สารสกัดเมล็ดฟักทอง, ผงทานตะวัน, สารสกัดโรสแมรี่, คาโมมาย, ผงดอกบัว, นมผึ้ง, Mixed Berries ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S Membery Active “สารสกัดจาก Mixed Berries ที่ได้รับสิทธิบัตรระดับโลก จากงานวิจัยในเครือบริษัท MK Restaurant Group พบว่ามีส่วนช่วยเสริมสร้างความจำอย่างมีนัยสำคัญทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งทดสอบทั้งในประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา”

(MK Wellness, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการใช้คำศัพท์บอกรัตถุดิบที่มีประโยชน์ คือ “สารสกัดจาก Mixed Berries” Jansen (2024) อาจารย์ประจำภาควิชาโภชนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมิชิแกน กล่าวว่า ผลไม้ตระกูลเบอร์รี่เป็นผลไม้ที่มีส่วนช่วยในการบำรุงสมอง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการนอนหลับให้ดีขึ้น เนื่องจากมีสารเมลาโทนิน การเลือกใช้คำศัพท์ดังกล่าว จึงเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพแก่ผลิตภัณฑ์ และยังอาจกระตุ้นความคิดทำให้ผู้รับสารมั่นใจในประสิทธิภาพของวัตถุดิบ ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

1.3 การเลือกใช้คำศัพท์เกี่ยวกับรสชาติและเนื้อสัมผัส คือ การเลือกใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับรสชาติ และเนื้อสัมผัสของผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบจำนวน 11 คำ ได้แก่ เคี้ยวง่าย, ละลายในปากเร็ว, เผล, แสบอ้อย, รสเปรี้ยว, ออ้อย, กินง่าย, หอม, นุ่ม, กลืนง่าย และหวาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S PharmaGABA sleep supplement “ส่งเสริมการนอนหลับลึก...สูตรที่พิสูจน์ทางคลินิกแล้ว เผลนึ่มที่กลืนง่าย”

(Dr.Pong shop, 2023)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการใช้คำศัพท์ คือ “เผลนึ่มที่กลืนง่าย” เพื่อบอกถึงเนื้อสัมผัสที่มีลักษณะเป็นเผล มีความนุ่ม กลืนง่ายไม่ลำบากในการบริโภค กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวสื่อสารเพื่อกระตุ้นความคิดให้ผู้รับสารเกิดประสบการณ์ร่วมอารมณ์ อยากลิ้มลอง และสร้างภาพจำที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์

2. การกล่าวอ้าง คือ การใช้ภาษาในการกล่าวอ้างข้อมูล เหตุผล ตลอดจนข้อเท็จจริงบางประการเพื่อยืนยันในคุณภาพ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบการกล่าวอ้างจำนวน 6 กลวิธี ได้แก่ การกล่าวอ้างเลขสารบบอาหาร การกล่าวอ้างรางวัลที่ได้รับ การกล่าวอ้างงานวิจัย การกล่าวอ้างประสบการณ์ผู้บริโภค การกล่าวอ้างมาตรฐานการผลิต และการกล่าวอ้างความปลอดภัย ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

2.1 การกล่าวอ้างเลขสารบบอาหาร คือ การกล่าวอ้างข้อมูลหมายเลขทะเบียนที่ผ่านการรับรองโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือ ออย. เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่า ผลิตภัณฑ์ได้ผ่านการตรวจสอบและอนุญาตให้นำออกสู่ตลาดอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เลขสารบบอาหารจึงเป็นเครื่องหมายยืนยันความปลอดภัย คุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหาร ช่วยสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับสารในการเลือกซื้อสินค้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S ตัวช่วยการนอนหลับที่ปลอดภัยแน่นอน 20-1- 03563-5-xxxx”

(doctorgade.wellness, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการระบุเลขสารบบอาหาร “20-1-03563-5-xxxx” เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์ผ่านการขึ้นทะเบียนกับสำนักงาน ออย. อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การกล่าวอ้างเลขสารบบนี้จึงช่วยเสริมความน่าเชื่อถือ และสร้างความมั่นใจให้ผู้รับสารในด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

2.2 การกล่าวอ้างรางวัลที่ได้รับ คือ การกล่าวอ้างถึงข้อมูลเกี่ยวกับรางวัล เกียรติบัตร หรือการรับรองที่ผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานหรือสถาบันที่น่าเชื่อถือ เพื่อแสดงถึงคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ หรือความเป็นเลิศในด้านใดด้านหนึ่ง การกล่าวอ้างรางวัลช่วยเสริมภาพลักษณ์และสร้างความไว้วางใจแก่ผู้รับสาร ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อโน้มน้าวใจให้เกิดการตัดสินใจซื้อภายใต้การปราศจากข้อคำถาม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S รางวัลที่ได้รับ Winner Nutra Ingredients USA Award (Saffron), Hybrid-FENUMAT (Resveratol), LUBRIZOL LIFE SCIENCE (Magshape), PUREWAY C antioxidant Super Nutrient (Ascorbic acid)

(BIYODE, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกล่าวอ้างรางวัลที่ได้รับ โดยระบุชื่อรางวัลและผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอย่างชัดเจน เช่น Winner Nutra Ingredients USA Award (Saffron) ซึ่งเป็นรางวัลระดับนานาชาติที่เพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับวัตถุดิบที่ใช้ในผลิตภัณฑ์

2.3 การกล่าวอ้างงานวิจัย คือ การกล่าวอ้างข้อมูลหรือข้อค้นพบจากงานวิจัยทางวิชาการหรือทางวิทยาศาสตร์ เพื่ออธิบายคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือให้ข้อมูลมีน้ำหนัก และแสดงว่าผลิตภัณฑ์มีความน่าเชื่อถือ ปลอดภัย เนื่องจากมีงานวิจัยรองรับ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6 “จากงานวิจัยที่ได้รับการรับรองแล้วจาก(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย) ผลิตภัณฑ์แบรนด์S มีส่วนช่วยในการสร้างสารที่จำเป็นของระบบประสาท ช่วยบำรุงปอดลดไขมันในเส้นเลือด ขยายหลอดเลือดในช่องคอ ช่วยให้หายใจคล่องขึ้นระหว่างนอนหลับ และหากทานต่อเนื่องอาการกรนจะค่อย ๆ ลดลง จนหายกรนไปในที่สุด อีกทั้งยังช่วยให้หลับสนิทมากขึ้นด้วยนะคะ ทำให้หลับเต็มอิ่ม ตื่นมาสดชื่น ไร้เสียงรบกวน”

(Alice4289 Shop, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการกล่าวอ้างงานวิจัยที่ได้รับการรับรองจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีหน้าที่สำคัญในการวิจัยพัฒนาและบูรณาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2568) แม้ว่าจะไม่มีการระบุชื่อรายงานวิจัย ชื่อผู้วิจัยอย่างชัดเจน แต่การระบุชื่อสถาบันสำคัญของประเทศ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพิ่มความน่าเชื่อถือ และกระตุ้นความคิดของผู้รับสารให้เกิดความไว้วางใจในคุณภาพ และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

2.4 การกล่าวอ้างประสบการณ์ผู้บริโภค คือ การนำข้อมูลที่แสดงผลลัพธ์จากผู้ที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์จริง เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสนับสนุนคุณภาพและประสิทธิภาพของสินค้า แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งช่วยโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายและสร้างความไว้วางใจในผลิตภัณฑ์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7 “บรรจุภัณฑ์ดี รับประทานง่าย...พออาทิตย์ที่ 2 เริ่มรู้สึกว่าการกินเริ่มมีความง่วงอยากนอน แล้วก็เริ่มหลับง่ายขึ้น...รู้สึกได้ว่ามันค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น”

(Mingshop89, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ผลิตโฆษณาการกล่าวอ้างข้อมูลประสบการณ์จริงจากผู้บริโภคหลังจากรับประทานผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับสารทราบถึงผลลัพธ์จากประสบการณ์ของบุคคลอื่น ประกอบการตัดสินใจ กลวิธีดังกล่าวสื่อสารเพื่อโน้มน้าวหรือจูงใจให้ผู้รับสารมีความคิดเห็นคล้อยตามผู้ที่เคยบริโภคและตัดสินใจซื้อสินค้า

2.5 การกล่าวอ้างมาตรฐานการผลิต คือ การกล่าวอ้างข้อมูลมาตรฐานการผลิตสินค้า ซึ่งได้รับการรับรองจากสถาบันต่าง ๆ อาทิ องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ (ISO) หน่วยงานด้านโภชนาการหรือความปลอดภัยอาหาร เพื่อสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ว่ามีคุณภาพ ได้มาตรฐานและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์S มาตรฐานการผลิต GMP ,HACCP, ISO 9001, ISO 14001 คิดค้นและพัฒนาสูตรโดย “บริษัทอังกฤษตรางู” (ZENSORA WELLNESS OFFICIAL SHOP, 2021)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการกล่าวอ้างมาตรฐานการผลิตระดับสากลในผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ เช่น GMP, HACCP, ISO 9001 และ ISO 14001 ซึ่งเป็นมาตรฐานการผลิตสินค้าที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวไม่เพียงเป็นการให้ข้อมูลพื้นฐานด้านการผลิตสินค้าใน

ขณะเดียวกันยังเสริมความน่าเชื่อถือด้านของคุณภาพ ความปลอดภัยเพื่อโน้มน้าวผู้รับสารให้ปราศจากความกังวล และตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์มาบริโภค

2.6 การกล่าวอ้างความปลอดภัย คือ การกล่าวอ้างข้อมูลความปลอดภัยด้านการผลิต และผลลัพธ์ที่ได้รับหลังบริโภคสินค้า เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เกิดความคิดความเชื่อว่า สินค้ามีการผลิตที่ปลอดภัยรวมทั้งหากบริโภคแล้วจะไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย และไม่มีผลข้างเคียง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S : Seres Inositol SL “ไม่มีผลข้างเคียง หลับดีไม่ฟุ้งยา”, “ปลอดภัย ไม่มีสารกระตุ้น ไม่มีฮอร์โมนสังเคราะห์”

(BM Pharmacy, 2025)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการกล่าวอ้างความปลอดภัย ซึ่งเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้รับสาร โดยระบุว่า “ไม่มีผลข้างเคียง” ช่วยลดความกังวลเกี่ยวกับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังพบคำว่า “ไม่มีสารกระตุ้น” “ไม่มีฮอร์โมนสังเคราะห์” เพื่อเสริมภาพลักษณ์ของความเป็นธรรมชาติและปลอดภัยในการบริโภค

3. การใช้ทัศนภาวะ คือ การใช้คำบอกความคิดเห็นที่ผู้ผลิตโฆษณาใช้ในการชี้นำเพื่อโน้มน้าวผู้รับสารให้เกิดความสนใจในสินค้าในแง่ของคุณประโยชน์ที่ได้รับและการตัดสินใจซื้อสินค้ามาบริโภค จากการวิเคราะห์พบคำทัศนภาวะจำนวน 3 คำ ได้แก่ ต้อง, ควร และ ควรจะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S “วิตามินช่วยนอนหลับ หลับง่าย หลับสนิท ตื่นเช้าสดชื่น ไม่เพลีย พร้อมบำรุงสมองต้องผลิตภัณฑ์แบรนด์ S เท่านั้น”

(MH8 Shop, 2024)

ตัวอย่างที่ 11 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S “ช่วยทำให้คุณมีเช้าวันใหม่ที่สดชื่นสดใส เพราะได้นอนหลับ และพักผ่อนอย่างเต็มอิ่ม และช่วยเสริมคุณภาพการนอนหลับให้ดีขึ้น...ควรต้องลอง ตอบโจทย์ทุกปัญหาของการนอนไม่หลับ”

(Green Vibe, 2025)

ตัวอย่างที่ 10 พบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” เพื่อโน้มน้าวและชี้นำความคิดผู้รับสารว่า หากจะเลือกผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับที่มีคุณสมบัติช่วยให้หลับง่าย หลับสนิท ตื่นเช้าสดชื่น ไม่เพลีย พร้อมบำรุงสมอง ต้องเลือกผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เช่นเดียวกับ ตัวอย่างที่ 11 พบการใช้ทัศนภาวะ “ควรต้อง” เพื่อแนะนำให้ผู้บริโภคทราบถึงความจำเป็นของผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการนอนหลับ

4. การใช้อุปลักษณ์ คือ การใช้ภาษาเปรียบเทียบ สิ่ง ๆ หนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า จากการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตโฆษณาใช้อุปลักษณ์เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจในสรรพคุณของสินค้า และเกิดความสนใจในสินค้า จากการวิเคราะห์พบเพียงอุปลักษณ์เดียว คือ อุปลักษณ์เปรียบเทียบ การนอนหลับเป็นการปิดสวิตช์เครื่องใช้ไฟฟ้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12 “ผลิตภัณฑ์แบรนด์ S “วิตามินช่วยนอนหลับ ด้วยเมลาโทนิธรรมชาติช่วยให้หลับเต็มอิ่ม เหมือนปิดสวิตช์ ตื่นมาไม่ปวดหัว”

(Dr.Mom - หมอแม่, 2025)

จากตัวอย่างพบการใช้อุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบ การนอนหลับเป็นการปิดสวิตช์เครื่องใช้ไฟ โดยเชื่อมโยงลักษณะของระบบร่างกายมนุษย์ที่ต้องได้รับการพักผ่อน คือ การนอน กับการหยุดการทำงานของเครื่องใช้ไฟฟ้า คือการปิดสวิตช์ การใช้อุปลักษณ์ดังกล่าวเป็นการสื่อสารในเชิงเปรียบเทียบเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของผลิตภัณฑ์ โดยชี้ให้เห็นว่า หากบริโภคผลิตภัณฑ์นี้จะช่วยให้การนอนหลับมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตื่นมาไม่ปวดหัว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า โฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับบนเว็บไซต์ลาซาด้า มีการใช้กลวิธีทางภาษาประเภทวจนภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การกล่าวอ้าง การใช้ทัศนภาวะ และการใช้อุปลักษณ์ จากการวิจัยพบประเด็นเชิงอภิปราย ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ผู้ผลิตโฆษณาใช้กลวิธีทางภาษาหลากหลายรูปแบบเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับสินค้า โดยเฉพาะการกล่าวอ้างในประเด็น ต่าง ๆ ได้แก่ เลขสารบบอาหาร รางวัลที่ได้รับ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพผู้บริโภค มาตรฐานการผลิต และความปลอดภัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาว่า ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับสุขภาพโดยตรง ผู้รับสารจึงไม่สามารถตัดสินใจได้ง่ายนัก อีกทั้งยังมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยและผลข้างเคียง การกล่าวอ้างจึงกลายเป็นกลวิธีสำคัญที่นำเสนอเหตุผล ข้อเท็จจริง หรือมุมมองบางประการ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับบุคชินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2566) ที่กล่าวว่า การกล่าวอ้างเป็นกลวิธีทางภาษาในการโน้มน้าวผู้รับสารให้เกิดการยอมรับและเห็นความจำเป็นของการบริโภคสินค้า

2. ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีการใช้ภาษาที่พบไม่เพียงสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังสะท้อนบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้แก่ผลิตภัณฑ์ในหลายมิติ อาทิ มิติของประโยชน์และคุณค่าผ่านการเลือกใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบ ซึ่งสื่อถึงการบำรุงสมองและช่วยให้นอนหลับ เช่น ใบแปะก๊วย หรือ นมผึ้ง ตลอดจนมิติของรสชาติและเนื้อสัมผัส เช่น การใช้คำว่า อร่อย หอม นุ่ม กลืนง่าย เพื่อสร้างความรู้สึกว่าผลิตภัณฑ์ไม่ได้มีเพียงคุณประโยชน์ทางสุขภาพ แต่ยังตอบสนองด้านรสชาติ เนื้อสัมผัส และความพึงพอใจของผู้บริโภค นอกจากนี้การใช้อุปลักษณ์ เช่น การเปรียบการนอนหลับกับ “การปิดสวิตช์” ยังทำให้ผู้รับสารสามารถเชื่อมโยงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์กับประสบการณ์จริงได้ง่ายขึ้น จึงเป็นกลวิธีที่ลดทอนความซับซ้อนของสารโฆษณาให้เข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันการกล่าวอ้างถึงงานวิจัย ความปลอดภัย และมาตรฐานการผลิต ยังเป็นการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือทำให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจในผลิตภัณฑ์มากขึ้น การใช้ภาษาลักษณะดังกล่าวจึงมีผลในเชิงธุรกิจ ในแง่ของการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่สินค้า สอดคล้องกับแนวคิดทางการสื่อสารเชิงการตลาดที่ชี้ว่า การโฆษณามีได้มุ่งเน้นเพียงการบอกคุณสมบัติของสินค้า แต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารภาพลักษณ์ที่ดีให้ผู้บริโภครับรู้และเกิดการยอมรับ (ฉัตรชัย วิไลไชย, 2560)

3. จากการวิเคราะห์ พบว่าตัวบทโฆษณาปรากฏกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจมากกว่าหนึ่งกลวิธี เช่น พบการเลือกใช้คำศัพท์เกี่ยวกับวัตถุดิบที่มีประโยชน์ร่วมกับการกล่าวอ้างงานวิจัยรับรอง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การเลือกใช้กลวิธีการใช้ภาษาหลายกลวิธี ไม่เพียงสื่อสารข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ให้ผู้รับสารได้ทราบแล้ว ในขณะเดียวกันยังช่วยเพิ่มน้ำหนัก ความน่าเชื่อถือ จุดเด่นและความน่าสนใจให้กับโฆษณา ตลอดจนช่วยเสริมพลังในการกระตุ้นความคิดและโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็น คุณค่า มีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าและตัดสินใจเลือกซื้อบริโภคได้มากกว่าการใช้เพียงกลวิธีเดียว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ช่วยให้เข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เกิดความสนใจในสินค้า อีกทั้งยังช่วยสร้างความรู้เท่าทันในการวิเคราะห์และพิจารณาการโฆษณาอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ผลจากการวิเคราะห์ได้องค์ความรู้ใหม่ในด้านกลวิธีการใช้ภาษาเกี่ยวกับการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงคุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับซึ่งแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจประเภทวจนภาษาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ เก็บข้อมูลโฆษณาจากหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ “อาหารเสริมช่วยนอนหลับ, ผ่อนคลาย” บนเว็บไซต์ลาซาด้า ประเทศไทย ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้โฆษณาจำนวน 120 ตัวบท วิเคราะห์โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการโน้มน้าวใจร่วมกับกลวิธีการใช้ภาษาตามแนวอรรถศาสตร์และวจนปฏิบัติศาสตร์ รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ การกล่าวอ้าง การใช้ทัศนภาวะ และการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีที่พบเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ผลิตโฆษณาในการสื่อสารถึงคุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งความจำเป็น และความปลอดภัย เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อมั่น และสนใจในสินค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ศึกษาเพียงเฉพาะกลวิธีการใช้ภาษาประเภทวจนภาษาที่สื่อการโน้มน้าวใจ พบว่า มีประเด็นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ คือ การวิเคราะห์อวจนภาษาประเภทรูปภาพและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เนื่องจากอวจนภาษาสามารถสื่อความหมายและสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารได้ นอกจากนี้เสนอให้มีการวิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจในมุมมองนิเทศศาสตร์โดยบูรณาการหลักการสื่อสาร จิตวิทยา และการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ทราบถึงผลของการใช้ภาษาโน้มน้าวใจที่เป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมช่วยในการนอนหลับ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมี อ.ดร.ธนพล เอกพจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

- กิตต์กวี โพธิ์โน. (2562). คนไทยนอนไม่หลับ 19 ล้านคน. สืบค้น 12 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.hfocus.org/content/2019/03/16978>
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2562). การวิเคราะห์ข้อความ (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑาภา เทพวรรณ. (2562). การใช้ภาษาโฆษณาเพื่อโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ทางเฟซบุ๊ก (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ฉัตรชัย วิลิตไชย. (2560). การโฆษณา (Advertising). สืบค้น 11 สิงหาคม 2568, จาก <https://marketingvbac1.blogspot.com/>
- ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี. (2566). กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้ชาย. สืบค้น 11 สิงหาคม 2568, จาก <https://huso.kku.ac.th/th/info/ประชุมวิชาการ.html>
- ธนาคารกรุงเทพ. (2563). ‘Sleep Market’ ยา อาหารเสริมช่วยนอนหลับแนวโน้มรุ่ง. สืบค้น 11 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/sleep-market-drugs-sleep-aid-supplements>
- นันทนา วงษ์ไทย. (2556). การวิเคราะห์วาทกรรมความงามในโฆษณาเครื่องสำอางเพื่อความงาม. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 20(1), 77–107.

- นพวัฒน์ สุวรรณช้าง. (2553). การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในนิตยสารสุขภาพ (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ วิวรรณ และรุจิรา เส่งเนตร. (2565). กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทธัญง. วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย, 8(1), 25-39.
- บริษัท เอ็นบีเทค โซลูชั่น จำกัด. (2566). แพลตฟอร์ม Marketplace ยอดนิยมในประเทศไทย ปี 2023. สืบค้น 23 มกราคม 2568, จาก <https://blog.clickend.com/platform-marketplace-elite-popular-in-thailand-year-2023/>
- ปรัชญา ฑีฆะกุล. (2544). กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจของตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิง (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรัชญาภรณ์ จันทรเรือง และทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2566). กลวิธีทางภาษาในการโฆษณาออนไลน์ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ. สืบค้น 11 สิงหาคม 2568, จาก <https://huso.kku.ac.th/th/info/ประชุมวิชาการ.html>
- พรรณธร ครุฑเนตร และปณณรัช ชูเชิด. (2563). การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาบ้านบนเฟซบุ๊กของบริษัทอสังหาริมทรัพย์. วารสารวจนะ, 8(2), 7-14.
- วัลลภา จิระติกาล. (2550). การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายปี พ.ศ. 2549. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา แซ่มวงษ์ กาญจนนา พรายงาม และปิยพล ไพจิตร. (2558). กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย (รายงานผลการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- วุฒินันท์ แก้วจันทรเกตุ. (2566). ภาษาโน้มน้าวใจในปริจเฉทโฆษณาสินค้าเครื่องสำอางเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพสำหรับผู้ใหญ่ในเว็บไซต์ RS Mall: การศึกษาตามแนวทางปริจเฉทวิเคราะห์. มนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 24(2), 8-31.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2568). ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมอาหารสุขภาพ (ศนอ.). สืบค้น 9 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.tistr.or.th/main.php>
- หน่วยคลังข้อมูลยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2568). ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบหลัก pharma gaba และมีข้อควรระวังในการทานอะไรบ้าง. สืบค้น 10 มิถุนายน 2568, จาก https://pharmacy.mahidol.ac.th/dic/qa_full.php?id=10547
- อภิสร่า ขั้วทอง และเชมฤทัย บุญวรรณ. (2563). กลวิธีทางภาษาโน้มน้าวใจในรายการเกมโชว์ : เกมต่อชีวิต. วารสารฟ้าเหนือ, 13(1), 28-31.
- Alice4289 Shop. (2025). ส่งฟรี(1แถม1)Nutri Care L-Glutamine 30 แคปซูล ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการนอน | ลดอาการนอนกรน ฟันฟูร่างกาย. สืบค้น 10 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/yhteY>
- Austin, J. L. (1962). How to do things with words. Oxford: Clarendon Press.
- Biyode. (2025). BIYOED GABA SLEEP DEEP Gummies Food Supplements VitaminB Magnesium Sodium Grapey Delicious กัมมี่ช่วยให้นอนหลับ หลับลึก ผ่อนคลาย 60 Gummies. สืบค้น 7 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/ruwSQ>

- Benwell, B. & Stokoe, E. (2006). *Discourse and Identity*. Edinburgh: Cambridge University Press.
- BM Pharmacy. (2025). Seres Inositol SL เครียด นอนไม่หลับ เยียวยากภาวะ PCOS ประจำเดือนมาไม่ปกติ 30 แคปซูล. สืบค้น 9 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/shop/bm-pharmacy/?path=index.html>
- Doctorgade.wellness. (2025). แมกนีเซียม 7 in 1 วิตามินเกรด USA ช่วยนอนหลับ ลดความเครียด ไมเกรน ตะคริว ปวดคอบ่าไหล่ ซามีโอ เหน็บชา แพนิค. สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/products/pdp-i5651835921-s24274277899.html>
- Dr.Mom - หมอแม่. (2025). ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ช่วยให้ผ่อนคลายหลับสบาย หลับสนิท ซี-ไนท์ กาบา ตรา มอร์แม Z-Nite GABA Moremae. สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/products/pdp-i5582106030-s23749767347.html>
- Dr.Pong shop. (2025). Dr.PONG รวมอาหารเสริมช่วยเรื่องการนอนหลับดีขึ้น ผ่อนคลาย ลดความเครียด. สืบค้น 9 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/products/pdp-i5682161409-s24238268949.html>
- Dr.Pong shop. (2023). Dr.PONG Z3 - PharmaGABA sleep supplement อาหารเสริมช่วยให้หลับ หลับลึก ผ่อนคลาย. สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/products/drpong-z3-pharmagaba-sleep-supplement-i4592806061.html>
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social* Cambridge: Polity Press.
- Fowler, R. (1991). *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. New York : Routledge
- Green Vibe. (2025). Sleep Gummies ช่วยการนอนหลับ หลับลึก. สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/products/pdp-i5715118979-s24368143762.html>
- Jansen, E. (2024). What's the best diet for healthy sleep? A nutritional epidemiologist explains what food choices will help you get more restful z's. Retrieved. January 17, 2020, from <https://sph.umich.edu/pursuit/2024posts/best-diet-for-healthy-sleep.html>
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago Press.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MH8 Shop. (2024). [3 แกรม 2 + คอลลาเจนบำรุงกระดูก] D-Night Multi Vitamin อาหารสมอง ช่วยหลับดี หนีไกลอัลไซเมอร์. สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก https://www.lazada.co.th/shop/mh8-shop/?spm=a2o4m.pdp_revamp.seller.1.58044a09jUHKJY&itemId=5742638518&channelSource=pdp
- MK Wellness. (2025). memplus(เมมพลัส). สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/KLJhF>
- Mingshop89. (2025). (1แกรม1) กัมมีหลับ Cswiss นอนหลับพักผ่อน สดใส ไมโครม กัมมีจากสวิสเซอร์แลนด์ (กระปุกละ30แคปซูล). สืบค้น 7 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/95Ghl>
- O'Reilly. (2025). *Effects of Insomnia On the Body 2019*. Retrieved August 25, 2025 From <https://www.healthline.com/health/insomniaconcerns>.
- Searl, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essays in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Simon, S. & Dejica-Cartis, D. (2015). Speech Acts in Written Advertisements: Identification, Classification and Analysis. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 192, 234-239.
- TH MVP6. (2025). EVERYDAY Night routine ในที่รู้ทีน วิตามินช่วยหลับแบบธรรมชาติ หลับลึก หลับไว 1 กระปุก. สืบค้น 9 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.lazada.co.th/products/pdp-i5177102429-s21953069528.html>.
- Zensora wellness official shop. (2021). ZENSORA Mellow Me วิตามินช่วยนอนหลับ ผ่อนคลาย บรรเทาความเครียด. สืบค้น 7 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/8E9ct>

อัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของ “หมอลำกลอน” สู่การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม IDENTITY AND CONDITIONS FOR THE SUCCESS OF “MOR LAM KLON” IN DEVELOPING CULTURAL CAPITAL

ชนาใจ หมั่นไธสง, ธิดารัตน์ สาระพล และณภัสภรณ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม

Chanajai Muenthaisong, Thidarat Saraphon and Napasorn Phavaputananon Na Mahasarakham

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Roi Et Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: chanajaim@gmail.com, thidarat@reru.ac.th, organn.api@gmail.com

Received September 23, 2025

Revised October 25, 2025

Accepted December 9, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกต (Observation) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 70 คน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 50 คน และสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 20 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา กำหนดรหัส (Coding) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) หมอลำกลอนในภาคอีสาน 2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมอลำกลอน ในคณะ/วง เช่น นักดนตรี ผู้จัดการ 3) ผู้ชม แฟนคลับ

ผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ได้แก่ 1) เพศ 2) บทบาทหน้าที่ 3) ความรู้ความสามารถ/ทักษะ 4) ความเป็นอัตลักษณ์ของตัวบุคคล 5) แบรินด์ และความเป็นแบรินด์ที่มีชื่อเสียง 6) เนื้อหา ทำนอง จังหวะ ของกลอนลำ และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ได้แก่ 1) เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ (1) ภาษา (2) เครื่องแต่งกายของหมอลำ (3) พิธีกรรม งานบุญ (4) ลักษณะของผู้ชมการแสดง ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ชาวบ้าน อาชีพเกษตรกร รับจ้างทั่วไป หมอลำส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธทั้งในเนื้อหาและการแต่งกลอน 2) เงื่อนไขทางการตลาด ได้แก่ (1) แพ็กเกจการแสดง (2) การจัดโปรโมชั่น 3) การสนับสนุนเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ 4) นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซอฟต์แวร์ ได้แก่ (1) นโยบายพัฒนาคน ทรัพยากรมนุษย์ (2) นโยบายพัฒนาองค์ความรู้ (3) นโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญา (4) นโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน 6) แนวทางการพัฒนาหมอลำกลอนด้วยหลักสูตร การเผยแพร่หมอลำ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หมอลำ การพัฒนาสู่ทุนทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างความตระหนักและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศในระดับชาติจะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ผลักดันวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้ได้รับการยอมรับสู่กระแสสมัย

คำสำคัญ: หมอลำกลอน, ทุนทางวัฒนธรรม, เงื่อนไขความสำเร็จ

Abstract

This research article aims to examine the identity of Mor Lam Klon and the conditions for its success in the Northeastern region of Thailand, and to analyze the key success conditions influencing Mor Lam Klon in this region. This study employed a qualitative research approach, with data collected through in-depth interviews, focus group discussions, and participant observation. A total of 70 key informants participated in the study, including 50 participants from in-depth interviews and 20 participants from focus group discussions. The informants were categorized as (1) Mor Lam Klon performers in Northeastern Thailand, (2) individuals involved in Mor Lam Klon troupes or bands, such as musicians and managers, and (3) audience members and fans. Data were analyzed using content analysis, and the findings were presented through descriptive analysis with systematic coding.

The findings revealed that the identity of Mor Lam Klon in Northeastern Thailand comprises (1) gender, (2) roles and functions, (3) knowledge, abilities, and performance skills, (4) personal identity, (5) branding and brand reputation, and (6) lyrical content, melody, and rhythm. The conditions for success of Mor Lam Klon include (1) social and cultural conditions, such as language use, performance costumes, rituals and merit-making ceremonies, and audience characteristics, with audiences predominantly consisting of Buddhists, rural residents, farmers, and general laborers. Mor Lam Klon performances are closely associated with Buddhism, both in lyrical content and poetic composition. (2) Marketing-related conditions, including performance packages and promotional strategies, (3) policy support from government agencies, and (4) creative economy and soft power policies, encompassing human resource development, knowledge development, intellectual property policies, and information technology policies related to dissemination and public relations. Additional success conditions include (5) community participation, and (6) development guidelines for Mor Lam Klon, such as curriculum development, performance dissemination, and the establishment of Mor Lam learning centers. Overall, the development of Mor Lam Klon as cultural capital, through raising public awareness and promoting national-level participation, serves as a key driving force in advancing this valuable cultural heritage toward broader social recognition and mainstream acceptance.

Keywords: Mor Lam Klon, Cultural Capital, Conditions for Success

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่เก่าแก่และน่าสนใจ ที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้สนับสนุนนโยบายแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาโดยการเชื่อมกับรากทางวัฒนธรรม (UNCTAD, 2008) ผสมกับแนวคิดของเป้าประสงค์ที่ต้องการเชื่อมร้อยศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคให้เกาะเกี่ยวไปกับมิติของอำนาจละมุน “Soft Power” ปรากฏการณ์เช่นนี้ได้สะท้อนมาจากความสำเร็จที่งดงามของประเทศเกาหลีใต้ ในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจตกต่ำในเอเชีย (โรคต้มยำกุ้ง) ปี พ.ศ. 2540 โดยรัฐบาลเกาหลีใต้ได้นำเอาอำนาจละมุน (Soft Power) ทฤษฎีของโจเซฟ เอส ไนย์ (Joseph S. Nye, Jr.) มาใช้อย่างเป็นระบบ จนสามารถสร้าง

ให้เกิดกระแสความนิยมในความเป็นเกาหลีใต้ได้เป็นอย่างมาก ทั้งจากกระแสนิยม (Hallyu) วัฒนธรรมเคป็อป และการท่องเที่ยวในเกาหลีใต้ เป็นต้น สามารถกระตุ้น GDP (Gross Domestic Product) ของประเทศเกาหลีใต้ได้ เช่น GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.2 ในปี พ.ศ.2547 ซึ่งเป็นช่วงแรกที่รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ผลักดันเรื่องนี้อย่างเต็มรูปแบบ ก่อให้เกิดวลีที่ว่า “ปาฏิหาริย์แห่งแม่น้ำฮัน” (Kwon, & Kim, 2014, The Korea Times, 2020) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ในอดีตอาจเป็นพื้นที่ของความแห้งแล้ง ประชากรส่วนหนึ่งอาจต้องย้ายถิ่นหรือไปประกอบอาชีพขายแรงงานในต่างพื้นที่ แต่ในปัจจุบันสภาพความเป็น “ชนบท” อาจไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดและเกิดสภาพความเป็นเมืองกระจายโดยทั่วไป แม้วิถีทางกายภาพได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก แต่ก็พบว่า ความบันเทิงหนึ่งเดียวที่ยังอยู่ในใจของคนในพื้นที่เป็นจำนวนมากก็คือ หมอลำ ในช่วงเวลาที่อุตสาหกรรมบันเทิงไทยทุกประเภทต้องพบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) กลับพบว่าหมอลำกลอน เป็นอุตสาหกรรมบันเทิงพื้นบ้านที่ฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดได้อย่างสม่ำเสมอ แต่ภายใต้การฟื้นตัวของอุตสาหกรรมบันเทิงรูปแบบนี้ได้เป็นการฟื้นตัวแต่เพียงลำพัง ในบางครั้งปราศจากการโอบอุ้มของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม

“อำนาจ” มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ และ ซอฟต์พาวเวอร์ เป็นความสามารถที่ทำให้ได้รับสิ่งที่ต้องการด้วยการโน้มน้าวมากกว่าการบังคับขู่เข็ญ ที่สามารถพัฒนาผ่านความสัมพันธ์กับพันธมิตร ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความเห็นของประชาชนเชิงบวก การบรรลุความสำเร็จได้โดยไม่ต้องใช้กำลังข่มขู่ ประกอบด้วย วัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้ ค่านิยมต่อการดำเนินชีวิต และนโยบายที่ชอบธรรมล้วนแต่สามารถสนับสนุนซอฟต์พาวเวอร์ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในการความคิดของประชาชนและสังคมของประเทศเป้าหมาย (Nye, 2004; สุรชาติ บำรุงสุข, 2557; เชษฐา พวงหัตถ์, 2559) โดยเฉพาะในแง่มุมมองทางวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ ภาคอีสาน เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดการรับมือ ความยืดหยุ่นและการฟื้นฟู (Resilience) การปรับตัวกับอุปสรรคใหม่ที่เข้ามาท้าทายหรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป พร้อมฟื้นตัวกลับมาดำเนินการต่อได้อย่างรวดเร็วหลังประสบวิกฤตซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็น (TCDC, 2020) วิธีคิดประกอบด้วย 1) การคงความหลากหลายและการสำรององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างทางเลือกที่จะตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด 2) การจัดการการเชื่อมต่อของเครือข่ายที่เหมาะสม 3) การจัดการตัวแปรที่กระทบต่อการแสดงผลและการป้อนกลับ 4) การสนับสนุนแนวคิดเชิงระบบซับซ้อนที่ปรับตัว 5) สนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 6) การขยายความร่วมมือเพื่อให้เกิดความรู้ที่หลากหลายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 7) การสนับสนุนระบบที่มีการบริหารจัดการที่ดี (Walker and Salt, 2006; บวรศม ลิระพันธ์ และคณะ, 2563)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่าเป็นแนวทางใหม่ในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่ใหม่ นำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ประเทศอังกฤษ โดยกระทรวงวัฒนธรรม สื่อและการกีฬาเป็นผู้ริเริ่มและนำมาใช้อย่างประสบความสำเร็จ ตั้งแต่ปี 1998 แนวคิดนำไปปรับใช้กับรูปแบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เช่น “Cool Japan” ของญี่ปุ่น หรือ “Creative Korea” ของเกาหลีใต้ ซึ่งประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสนใจ โดยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาประเทศในยุค 4.0 โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ ทรัพยากรทางปัญญา และการศึกษาวิจัยซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือคุณค่าทางสังคม โดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) หรือ

Creative Economy Agency (CEA) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการสนับสนุนต่าง ๆ สร้างพื้นที่ในการออกแบบที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของหมอลำกลอนที่ส่งผลต่อความนิยมที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ที่ยังคงเป็นวัฒนธรรมของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังคงได้รับความนิยมในวงกว้างระดับประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมให้ยังคงอยู่ได้รับการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเชื่อได้ว่าทุนทางวัฒนธรรมของหมอลำกลอนจะได้รับการถ่ายทอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้ออกแบบโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย โดยมีพื้นที่วิจัย คือ จังหวัดร้อยเอ็ด การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 50 คน และสนทนากลุ่มย่อยอีก 20 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน ดังนี้

2.1 หมอลำ หมอลำกลอน ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับวงหมอลำ เช่น นักดนตรี ผู้จัดการ ผู้แทนจากอุทสาหกรรมบันเทิง เป็นต้น ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากหมอลำกลอนพื้นบ้าน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 นักวิชาการ ผู้แทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม หมอลำ เช่น นักวิจัย อาจารย์ ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญในงานศิลปวัฒนธรรมระดับมหาวิทยาลัย/ชุมชน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.3 ตัวแทนกลุ่มผู้ชม ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ใช้วิธีการประสานงานกับผู้นำในพื้นที่ ประสานขอความร่วมมือจากนักศึกษาเพื่อให้เป็นอาสาสมัคร จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน จากผู้ชมการแสดงที่เคยจ้างหมอลำกลอน หรือเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับหมอลำกลอน และสนทนากลุ่มย่อย 1 กลุ่ม จำนวน 20 คน จากประชาชนในพื้นที่และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

(1) เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยจัดทำเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย และ 3) แบบสังเกตการณ์/แบบจัดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) ศึกษา ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ เกี่ยวกับหมอลำกลอนและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น (2) กำหนดตัวแปร ความหมายตัวแปร ออกมาเป็นข้อคำถาม (3) ตรวจสอบความครบถ้วนของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย (4) นำแนวทางการสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ก่อนนำไปใช้งานจริง (5) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนัดหมายกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นทางการและเดินทางไปเพื่อขอสัมภาษณ์ โดยแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย ขออนุญาตบันทึกเสียง ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 60 นาที การสนทนากลุ่มย่อยดำเนินการโดยนัดหมายกลุ่ม จัดเตรียมพื้นที่และสิ่ง

อำนวยความสะดวก นำประเด็นการสนทนากลุ่มจากแนวทางการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มสนทนา ใช้ระยะเวลาการสนทนากลุ่มย่อย 1 ชั่วโมง 30 นาที

(3) **การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล** ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยก่อนการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้ถอดเทปเสียงเป็นตัวอักษรเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Triangulation) ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และอ่านทวนเนื้อหา จัดกลุ่มข้อมูลสรุปผล และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analytic)

ผลการวิจัย

1. ความเป็นอัตลักษณ์ของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

1) **เพศ** การแสดงหมอลำกลอนตั้งแต่อดีต ที่ยังคงความเป็นการใช้กลอนลำพื้นบ้าน กลอนลำที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมทางโลกและทางธรรม มีเพียงหมอลำ 1 คน และเป็นหมอลำเพศชาย จากนั้นเริ่มมีการเพิ่มการให้จังหวะด้วยเครื่องดนตรีแคน ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสาน จนกระทั่งมีวิวัฒนาการสู่การเพิ่มเติมเนื้อหา กลอนลำให้มีมิติด้านวิถีชีวิต จึงได้เริ่มมีหมอลำเพศหญิงเพื่อทำหน้าที่โต้ตอบกลอนลำ ปัจจุบันเริ่มมีหมอลำที่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT+) แต่ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก

2) **บทบาทหน้าที่** หมอลำกลอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ได้เป็นเพียงศิลปินพื้นบ้านและทำการแสดงเพียงเท่านั้น ส่วนใหญ่พบว่า หมอลำยังทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการแสดง ได้แก่ การบริหารจัดการการเงิน การติดต่อสื่อสารกับผู้จ้าง การประสานงานกับนักดนตรี วงดนตรี การบริหารจัดการเวทีการแสดง การบริหารจัดการบุคลากร เช่น ผู้ช่วยหมอลำ ส่วนน้อยที่จะมีญาติหรือคนในครอบครัวมาช่วยบริหารจัดการ

3) **ความรู้ความสามารถ ทักษะ** จากบทบาทหน้าที่ของหมอลำจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะหลัก 2 ส่วน ได้แก่ (1) การแสดงหมอลำ ความสามารถแรกที่ต้องมีคือ การลำ การเล่าเรื่องราวด้วยการลำ และใช้ประกอบน้ำเสียง ท่วงทำนอง จังหวะ ความสามารถในการจดจำกลอนลำ และปฏิภาณไหวพริบของหมอลำในการโต้ตอบกลอนลำให้เกิดความสนุกสนาน (2) การบริหารจัดการการแสดง ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน หรือ รับงาน การบริหารจัดการคณะทำงานและเวทีการแสดง เป็นต้น

4) **ความเป็นอัตลักษณ์ของหมอลำกลอน ตัวบุคคล** โดยเฉพาะหมอลำกลอนชายและหญิงเป็นประเด็นหลักที่ทำให้เกิดการจ้างงาน การรับงานแสดงโดยผู้ว่าจ้างพิจารณาจากกระแสนิยม ค่าจ้างที่เหมาะสม อัตลักษณ์ของหมอลำฝ่ายชายฝ่ายหญิง และหมอแคน มีดังนี้

4.1) **หมอลำฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง** ต้องมีเสียงดี ไพเราะ ทักษะการใช้เสียงมีเอกลักษณ์ มีความสามารถในการร้องลำพื้นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน วิถีทางธรรม ธรรมะ และวิถีทางโลก การเกี่ยวพาราสี มีความรู้ด้านวัฒนธรรมอีสาน วัฒนธรรมท้องถิ่น ค่านิยมของคนในพื้นที่ สามารถสอดแทรกคุณธรรม และข้อคิดเตือนใจ สามารถสื่อสารเรื่องราวชีวิต ความรู้สึก มีท่วงท่าการสื่อสารที่เหมาะสม ท่าทางและลีลาประกอบการร้อง ใช้ภาษาอีสานได้อย่างคล่องแคล่วสละสลวย

4.2) **หมอแคน** มีความสามารถในการเป่าแคนให้เข้ากับท่วงทำนอง การร้อง การพ่อนรำของหมอลำได้เข้ากัน มีท่าทางและจังหวะที่ดี สนับสนุนหมอลำฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง ส่วนใหญ่หมอแคนมีบุคลิกตลก

5) **แบรนด์และความเป็นแบรนด์ที่มีชื่อเสียง** โดยดูจากหมอลำเป็นที่รู้จักหรือประสบความสำเร็จระดับชุมชนหรือวงกว้าง ดำเนินการแสดงได้อย่างสนุกสนาน ครบเครื่อง เป็นที่รู้จักในสื่อสังคมออนไลน์และแบบปากต่อปาก โดยทั่วไปแบรนด์ของหมอลำจะมาจากชื่อเสียงส่วนตัว หรือคู่ที่ลำด้วยกัน

หมอลำฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่มีความจริงใจ มิตรจิตมิตรใจกับผู้ว่าจ้างและผู้ชมมีความซื่อสัตย์ นอกจากนั้น หัวหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการต้องมีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลาในการเริ่มแสดงด้วยเช่นกัน

6) เนื้อหา ทำนอง จังหวะ ของกลอนลำ ควรมีเนื้อหา ทำนอง และจังหวะที่หลากหลาย เนื้อหา กลอนลำสะท้อนเรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง นิทานพื้นบ้าน วรรณกรรม พื้นบ้าน มีความสร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนให้เข้ายุคสมัย โดยแก่นหลักนั้นยังคงความเป็นภาษาอีสาน มีการใช้ ภาษาถิ่นอื่น และภาษาต่างประเทศบ้างตามยุคสมัย

2. เงื่อนไขของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

1) เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม

1.1) ภาษา การใช้ภาษาในการลำที่เป็นภาษาอีสาน ภาษาไทยกลาง ภาษาถิ่นมีการแทรก อยู่บ้าง เช่น ภาษาส่วย ภาษาเขมร มีศัพท์ภาษาอังกฤษสอดแทรกบ้าง

1.2) เครื่องแต่งกายของหมอลำ การแต่งกายของหมอลำกลอนควรมีเอกลักษณ์ ผ้าพื้นบ้านอีสานหรือใช้เสื้อผ้าสมัยนิยมที่เรียบง่าย สุภาพ ไม่มีข้อจำกัดในลักษณะการแต่งตัว บางครั้งนักดนตรี ที่มงาน อาจจะแต่งกายในรูปแบบเดียวกัน หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ โดดเด่นเฉพาะตัว หมอแคน บางครั้งมีการแต่งกายด้วยสีสันสดใส

1.3) พิธีกรรม งานบุญ ส่วนใหญ่หมอลำมักถูกว่าจ้างในเทศกาล งานบุญ ฮีต 12 คอง 14 และประเพณีสำคัญ โดยเฉพาะช่วงงานกฐินช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน และบุญสงกรานต์ที่งานมี ค่อนข้างมาก นอกจากนั้นยังมีงานวัด งานบวช งานอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ งานศพ นอกจากนั้นสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป หมอลำกลอนมีการปรับตัวให้เข้ากับงานสากล บางครั้งหน่วยงานมีการจัดงาน เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) งานจ้างส่วนตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) มหาวิทยาลัย เป็นต้น กลุ่มเป้าหมายที่ฟังลำอาจแตกต่างกันออกไป

1.4) ลักษณะของผู้ชมการแสดง ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ชาวบ้าน อาชีพเกษตรกร รับจ้างทั่วไป หมอลำส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธทั้งในเนื้อหาและการแต่งกลอน แต่ศาสนาอื่น ๆ เช่น อิสลามหรือคริสต์ก็มีการจ้างหมอลำบ้าง แต่ไม่มากเท่าศาสนาพุทธ

2) เงื่อนไขทางการตลาด

2.1) แพ้กเงาการแสดง ควรทำแพ็คเกจตามราคา เช่น ชุดเล็ก 10,000-20,000 บาท ชุดกลาง 30,000-40,000 บาท และชุดใหญ่ราคาจ้าง 50,000 บาท ขึ้นไป สามารถเพิ่มเติมรายละเอียดการ แสดงได้ หรือการสร้างมาตรฐานราคา จากนั้นอาจจะกำหนดค่าจ้างเพิ่มตามระยะทาง ค่าเดินทาง รวมทั้งการ กำหนดระยะเวลาการแสดง ปกติเวลาแสดง 5 ชั่วโมงต่อ 1 งาน หากมีการเพิ่มเวลา จะคิดชั่วโมงละ 2,500 บาท ควรมีรูปแบบแพ็คเกจตามกลุ่มเป้าหมายที่นอกเหนือจากชุมชน เช่น กลุ่มวัยรุ่น ผู้จ้างที่เป็นโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งบางครั้งการแสดงอาจต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย บางครั้งการรับงานจะเป็นในลักษณะ การแสดงกึ่งหนึ่งและแสดงตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้างกึ่งหนึ่ง เช่น การรับงานของหน่วยงานภาครัฐ มักจะ เป็นการว่าจ้างให้แสดง 1 ชั่วโมง ผสมผสานกับการร้องคู่ร่วมกับผู้ว่าจ้างซึ่งอาจเป็น หัวหน้าหรือบุคลากรของ หน่วยงานนั้น ๆ จนกว่าจะหมดเวลาตามที่กำหนด เป็นต้น

2.2) การจัดโปรโมชั่น โดยทั่วไปไม่มีการจัดโปรโมชั่นหลัก อาจมีบ้างในช่วงที่รับงานมาก ราคาอาจสูงขึ้น หรือช่วงที่ไม่มีงานอาจมีส่วนลด แต่โดยทั่วไปจะคิดราคาตามมาตรฐาน

3) การสนับสนุนเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ

กระทรวงวัฒนธรรมควรเป็นหน่วยงานหลักระดับชาติที่ให้การสนับสนุนทำให้เกิดความเข้มแข็งของการบริหารจัดการวัฒนธรรมให้ยังคงอยู่ไม่สูญหาย กระทรวงการท่องเที่ยวควรสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพราะหมอลำกลอนในพื้นที่หากได้รับสนับสนุนอาจดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ควรสนับสนุนด้านการเผยแพร่หมอลำสู่สากล สำนักงานพระพุทธศาสนาสนับสนุนเนื้อหาในเรื่องธรรมะ เนื้อหากลอนลำโบราณทุกภาคส่วนข้างต้นมีบทบาทในเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้หมอลำมีพื้นที่เชิงวัฒนธรรมในชุมชน หรือในระดับจังหวัด มีงานวิจัยต่อยอดให้หมอลำเป็นที่รู้จัก มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนหมอลำ ส่วนราชการในระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัดให้การสนับสนุนการแสดง หน่วยงานระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือหน่วยงานในพื้นที่ ควรมีบทบาทสนับสนุนในด้านอาชีพการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้อง

4) นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซอฟต์แวร์

4.1) นโยบายพัฒนาคมน ทรัพยากรมนุษย์ ยกย่องเชิดชูครูหมอลำ นักดนตรี นักแต่งเพลง นักแสดงนาฏศิลป์ และนักออกแบบแฟชั่นควรได้รับการสนับสนุนและให้ความสำคัญโดยเฉพาะศิลปินแห่งชาติ และศิลปินพื้นบ้านอีสาน จัดทำหลักสูตรการสอนหมอลำแก่เยาวชนที่สนใจ ส่งเสริมการแสดงบนเวทีที่ชุมชน หรือโรงเรียนจัดให้แสดงในวาระสำคัญต่าง ๆ

4.2) นโยบายพัฒนาองค์ความรู้ ด้านการรำ การตลาด การสร้างเครือข่าย การแต่งเนื้อร้อง ทำนอง การออกแบบเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย

4.3) นโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญา ควรมีการคุ้มครองให้หมอลำกลอนเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ปัจจุบันมีการลอกเลียนแบบผลงานกันมาก ปัจจุบันยังไม่มีมีการคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างเป็นทางการ และในมุมมองของหมอลำ กลอนลำไม่ได้ถูกหวงแหนเหมือนธุรกิจ มักถ่ายทอดให้กันจากครูสู่ลูกศิษย์

4.4) นโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้หมอลำเป็นที่รู้จัก การจัดเก็บข้อมูล ฐานข้อมูล สู่การบริหารจัดการระบบหมอลำและการรับงานในแต่ละพื้นที่

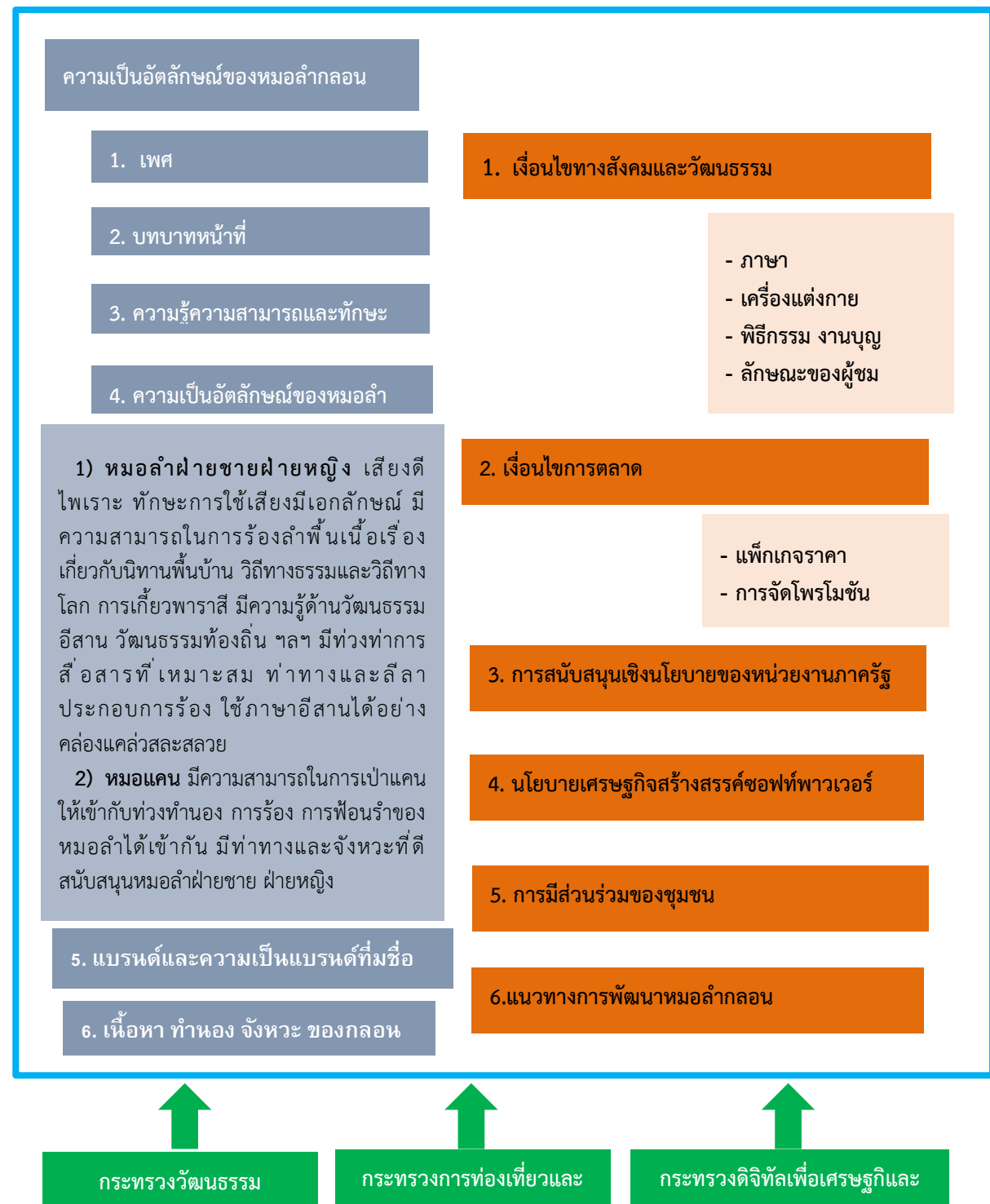
5) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการส่งเสริมและอนุรักษ์หมอลำกลอน การจัดการประกวดแข่งขันหมอลำในงานเทศกาลต่าง ๆ การจ้างหมอลำในชุมชนเพื่อช่วยสร้างงานและรายได้ พร้อมทั้งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่คนในชุมชนรู้สึกหวงแหน มีการต่อยอดไปด้านอื่นได้ เช่น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ บริการที่พัก โฮมสเตย์ การขายของในงานแสดง การใช้เสื้อผ้า เครื่องประดับจากวัสดุในท้องถิ่น สินค้าท้องถิ่น สินค้าที่ผลิตโดยชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนเพื่อสืบต่อวัฒนธรรม

6) แนวทางการพัฒนาหมอลำกลอนด้วยหลักสูตร แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนยุคใหม่ ให้ความสนใจเข้ามาสู่วงการหมอลำกลอนเกิดความกล้าแสดงออกและโอกาสในการสร้างรายได้ พ่อแม่ให้การสนับสนุน ในอนาคตวงการนี้จะพัฒนาไปตามยุคสมัย ปัจจุบันมีการจัดตั้งชมรมหมอลำกลอนประเทศไทย โดยแม่ฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ดูแล และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม และสมาคมหมอลำในแต่ละจังหวัด เช่น ร้อยเอ็ด ขอนแก่น และอุดรธานี ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีการบริหารจัดการกันเอง แต่อาจยังไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลการดำเนินงาน การเผยแพร่หมอลำในสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายช่องทาง เช่น Tiktok Youtube การปรับปรุงการแสดงให้เข้าถึงเด็กและเยาวชนมาก

ยิ่งขึ้น การยกย่องเชิดชูเกียรติหมอลำ มีสวัสดิการสนับสนุน สร้างงานสร้างอาชีพ หรือให้โอกาสหมอลำที่มี ศักยภาพให้มาสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรระยะสั้น รัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หมอลำ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงภาพอัตลักษณ์ และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ดังนี้

อัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

ภาพที่ 2 อัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

อภิปรายผล

ความเป็นอัตลักษณ์ของหมอลำกลอนเป็นเงื่อนไขความสำเร็จหลักของหมอลำกลอน ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ความโดดเด่น ความเป็น “ไอดอล” (Idol) หรือ “อินฟลูเอนเซอร์” (Influencer) ของหมอลำฝ่ายชายฝ่ายหญิง เสียติ ไพเราะ ทักษะการใช้เสียงมีเอกลักษณ์ มีความสามารถในการร้องลำพื้นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน วิถีทางธรรม ธรรมะ และวิถีทางโลก การเกี่ยวพาราสี มีความรู้ด้านวัฒนธรรมอีสาน วัฒนธรรมท้องถิ่น ค่านิยมของคนในพื้นที่ สามารถสอดแทรกคุณธรรมและข้อคิดเตือนใจ สามารถสื่อสารเรื่องราวชีวิตความรู้สึก มีท่วงท่าการสื่อสารที่เหมาะสม ท่าทางและลีลาประกอบการร้อง ใช้อาขานได้อย่างคล่องแคล่ว สละสลวย 2) หมอแคน มีความสามารถในการเป่าแคนให้เข้ากับท่วงทำนอง การร้อง การพ้องรำของหมอลำได้เข้ากัน มีท่าทางและจังหวะที่ดี สนับสนุนหมอลำฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง ส่วนใหญ่มีบุคลิกตลก สอดคล้องในบางประเด็นกับ ราตรี ศรีวิไล บงสิทธิพร และคณะ (2554) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง สุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอน : องค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนต่อการสร้างสรรค์ โดยผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบและปัจจัยสำคัญ คือ หมอลำสามารถขับร้องกลอนลำที่มีเนื้อหาหลากหลาย มีศิลปะการใช้ถ้อยคำ

อัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของ “หมอลำกลอน” สู่การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม จากผลวิจัยจะพบว่ามียุคประกอบ ได้แก่ 1) คุณค่าของหมอลำกลอนที่มีต่อวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เป็นการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของหมอลำกลอนที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า 2) การพัฒนาบุคคล (หมอลำ) ให้ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ เกิดการเผยแพร่การแสดงอันมีอัตลักษณ์สู่สายตาประชาคมทั้งในชุมชน นอกชุมชน และสากล 3) การสร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญาจัดเก็บและเผยแพร่ เช่น จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ หรือเก็บรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับหมอลำกลอนเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจ คนทุกรุ่นเรียนรู้การถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์จากอาจารย์ ครูหมอลำกลอน 4) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สร้างกลไกและมาตรการสนับสนุนที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมหมอลำกลอนสร้างสรรค์เศรษฐกิจซอฟต์แวร์เวอร์สร้างงาน สร้างอาชีพ เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเพิ่มรายได้ให้ชุมชน สอดคล้องกับ UNCTAD (2008) ที่ระบุว่าทุนทางวัฒนธรรมจึงถูกจัดอยู่ในประเภททุนที่จับต้องไม่ได้ (Intangibl) ประกอบด้วย ความเชื่อ ภูมิปัญญา และภาษาถิ่น การดำเนินงานเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สังคม และเป็นการสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง ในขณะที่ Kwon, & Kim (2014) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้หลักการจัดการองค์ความรู้ สร้างความตระหนัก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศในระดับชาติจะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ผลักดันวัฒนธรรมทรงคุณค่าสู่กระแสนิยมในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งจากผลวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์และเงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอนสามารถต่อยอดสู่กระแสนิยมหรือการยอมรับในวงกว้างมากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของหมอลำกลอน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ที่โดดเด่น คือ เพศซึ่งกำหนดบทบาทเป็น หมอลำฝ่ายชายและหญิง และความรู้ความสามารถ ทักษะของหมอลำที่สะท้อนเนื้อหาทำนอง จังหวะ ของกลอนลำ อันเป็นอัตลักษณ์ของตัวบุคคล และปัจจัยสำคัญของแบรนด์และความเป็นแบรนด์ที่มีชื่อเสียง ขณะที่เงื่อนไขความสำเร็จของหมอลำกลอน ได้แก่ เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ภาษา เครื่องแต่งกายของหมอลำ พิธีกรรม งานบุญ ลักษณะของผู้ชมการแสดง ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธชาวบ้าน อาชีพเกษตรกร รับจ้างทั่วไป หมอลำส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธทั้งในเนื้อหาและการแต่งกลอน เงื่อนไขทางการตลาด ประกอบด้วย แฟกเกจการแสดง การจัดโปรโมชั่น การสนับสนุนเชิงนโยบายของ

หน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ ประกอบด้วย นโยบายพัฒนาคน ทรัพยากรมนุษย์ นโยบายพัฒนาองค์ความรู้ นโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนแนวทางการพัฒนาหอการค้าที่ต้องพัฒนาให้เข้าสู่กระแสสมัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมจากหอการค้าโดยเปรียบเทียบกับหอการค้าอื่นซึ่ง หรือหอการค้าอื่นประเภทใดเพื่อค้นหาองค์ประกอบหรือปัจจัยหลักที่ทำให้หอการค้ามีวิวัฒนาการและยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านอีสาน

2) การศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยหาข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมหอการค้าจากข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสกัดทุนทางวัฒนธรรมประเภทหอการค้าทุกประเภทแล้วจัดทำเป็นโครงสร้างข้อมูล เป้าหมายใช้ประโยชน์ในการจัดเก็บ รวบรวมและพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นมรดกโลก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดทำนโยบายภาครัฐเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมองว่าทุนทางวัฒนธรรมหอการค้า ต่อเติมสู่การสร้างรายได้ การสร้างอาชีพที่ชุมชนมีส่วนร่วมได้ โดยหน่วยงานหลักที่ควรสนับสนุนเชิงนโยบายคือกระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการสนับสนุนหอการค้า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ได้รับงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่ได้สนับสนุนงานทางวิชาการมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). เศรษฐกิจสร้างสรรค์คืออะไร. สืบค้น 23 กันยายน 2568, จาก <http://www.dce.arch.chula.ac.th/creative-economy/>
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2559). โลกศึกษา โลกาภิวัตน์ และความเป็นพลเมือง. สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์, 22(1), 1-60.
- บวรศม ลิ้มพันธ์ และคณะ. (2563). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาแบบจำลองบูรณาการ ระบบการแก้ไขปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. ราชภัฏ ศรีวิไล บงสิทธิพร, เจริญชัย ชนไพโรจน์ และ สุภณ สมจิตศรีปัญญา. (2554). สุนทรียภาพในกลอนลำของหอการค้า : องค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนต่อการสร้างสรรค์. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(2), 1-23.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2557). Soft Power. กรุงเทพฯ : สแควร์ ปริ้นซ์ 93.
- Kwon, S. H. & Kim, J. (2014). The cultural industry policies of the Korean government and the Korean Wave. International Journal of Cultural Policy, 20(4), 1.
- Nye, S. J., Jr. (2004). Soft Power the Means to Success in World Politics. Retrieved November 16, 2020, from <https://shorturl.asia/flRoE>

- TCDC. (2020). เจาะเทรนด์โลก 2020 Positive Trend 2020. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.
- The Korea Times. (2020). South Korea's export of cultural goods reaches \$10 billion. Retrieved June 20, 2021, from https://www.koreatimes.co.kr/www/art/2020/07/688_292447.html
- UNCTAD. (2008). Trade and development report 2008. New York: United Nation.
- Walker, B. and Salt, D. (2006). Resilience Thinking: Sustaining Ecosystems and People in a Changing World. Island Press, Washington DC.: Island Press

การศึกษาเรื่องพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
A STUDY OF SPACE IN “KIAN PHAENDIN,” A POETRY COLLECTION BY NAOWARAT
PONGPAIBOON

วราภรณ์ เกิดพิมาย, ภาควิชา สุนทรียวิทยา

Waraporn Gerdpimai, Pakpoom Sookcharoen

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: waraporn64@nu.ac.th

Received October 24, 2025

Revised November 29, 2025

Accepted December 24, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์ เขียนแผ่นดิน ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ ทั้ง 3 มิติของอองรี เลอแอฟฟวร์ (Henri Lefebvre) คือ พื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Spatial Practice) พื้นที่ทางความคิด (Representations of Space) และ พื้นที่จากประสบการณ์ (Spaces of Representation) โดยศึกษาจาก ตัวบทกวีนิพนธ์เพื่อจัดหมวดหมู่และตีความนัยทางสังคมและวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่ากวีนิพนธ์ดังกล่าวประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ผ่านมิติทั้งสามอย่างลึกซึ้ง พื้นที่เชิงปฏิบัติการ ปรากฏในฐานะธรรมชาติและวิถีชีวิตเชิงประจักษ์ พื้นที่ทางความคิดสะท้อนอุดมการณ์ ความเชื่อทางประวัติศาสตร์ และพื้นที่จากประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งความทรงจำและสัมพันธ์เชิงสังคม การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ในกวีนิพนธ์มีความหมายที่ลึกซึ้ง ซึ่งนอกจากจะเป็นฉากของ เรื่องราวแล้ว ยังเป็นกระบวนการสร้างความหมายใหม่ให้แก่พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมไทย อันเป็นการ เปิดมิติใหม่ในการศึกษาวรรณกรรมไทยในเชิงพื้นที่ (Literary Geography)

คำสำคัญ: พื้นที่, สถานที่, กวีนิพนธ์, เขียนแผ่นดิน, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

Abstract

This research article aims to examine the meanings of space in the poetry collection *Kian Phaendin* by Naowarat Pongpaiboon. The study adopts a qualitative research approach, employing Henri Lefebvre's theoretical framework of the three dimensions of space, namely Spatial Practice, Representations of Space, and Spaces of Representation. The analysis is based on a close reading of the poetic texts, which are categorized and interpreted to reveal their social and cultural implications.

The findings reveal that the poetry constructs spatial meanings through all three dimensions in a profound and interconnected manner. Spatial Practice is represented through natural landscapes and observable ways of life, while Representations of Space reflect historical ideologies and belief systems. Spaces of Representation function as sites of memory and social relationships. This analysis demonstrates that space in the poetry is

multidimensional and deeply meaningful; it functions not only as a narrative setting, but also as a process through which new meanings of Thai social and cultural space are produced. Consequently, this study opens new perspectives for the study of Thai literature through a spatial lens, contributing to the field of Literary Geography.

Keywords: Space, Place, Poetry, Kian Phaendin, Naowarat Pongpaiboon

บทนำ

พื้นที่และสถานที่ (Space and Place) กับวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด “พื้นที่” มีนัยที่เป็นนามธรรมมากกว่าสถานที่ และสิ่งที่เราพิจารณาว่าเป็นพื้นที่นั้นจะกลายเป็นสถานที่เมื่อเรารู้จักมากขึ้นและมอบคุณค่าบางอย่างให้ (สุเรศ โขติอุดมพันธ์, 2562) แม้ในวรรณกรรมไทยจะมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่และสถานที่อย่างแยกไม่ออก แต่ยังไม่ค่อยปรากฏกวีนิพนธ์ที่เขียนพื้นที่อย่างเด่นชัดพอที่จะเรียกได้ว่า “กวีนิพนธ์เกี่ยวกับพื้นที่” (Poetry of Space) อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจพบว่ากวีนิพนธ์เรื่อง “เขียนแผ่นดิน” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีความสำคัญและอาจจัดได้ว่าเป็นกวีนิพนธ์เกี่ยวกับพื้นที่ เนื่องจากกวีนิพนธ์ขนาดยาวเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นความงดงามและคุณค่าของแผ่นดินไทย นำเสนอวิถีชีวิต สถานที่ และผู้คน ตลอดจนสะท้อนถึงวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และความเชื่อที่ปรากฏในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย

ในแวดวงวิชาการไทย การศึกษาเรื่องพื้นที่และสถานที่แต่เดิมมักมองในรูปแบบองค์ประกอบของโครงเรื่องคือ “ฉาก” แนวคิดเรื่องพื้นที่ ของ อองรี เลอเฟฟวร์ (Henri Lefebvre) ซึ่งแบ่งพื้นที่เป็น 3 มิติ ได้แก่ พื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Spatial practice) พื้นที่ทางความคิด (Representations of Space) และพื้นที่จากประสบการณ์ (Spaces of Representation) (ศุภมณฑา สุภานนท์, 2550) ได้นำมาซึ่งมุมมองทางการศึกษาที่กว้างขึ้น แม้จะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาความสำคัญของพื้นที่ในวรรณกรรมไทย แต่ยังไม่มีการศึกษาใดที่นำกรอบแนวคิดพื้นที่ 3 มิติดังกล่าวมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบกับกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” เพื่อวิเคราะห์ความหมายของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ โดยในการศึกษานี้ ผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่และสถานที่ (Space and Place) ของ อองรี เลอเฟฟวร์ มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์นี้จะนำเสนอการจำแนกพื้นที่ในกวีนิพนธ์ออกเป็น 3 มิติอย่างชัดเจน โดยประกอบด้วย พื้นที่เชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นมิติทางกายภาพที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ในบทประพันธ์กวีเปรียบแม่น้ำตาปีเป็นเสมือนน่านน้ำแม่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน นำไปสู่ พื้นที่ทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการตีความและให้ความหมายเชิงอุดมการณ์ผ่านมิติของศาสนา ประวัติศาสตร์ และตำนาน เช่น พระธาตุไชยาเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงผู้คนกับศาสนา และท้ายที่สุด การวิเคราะห์จะเชื่อมโยงสองมิตินี้เข้าด้วยกันเป็น พื้นที่จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นมิติเชิงสัญลักษณ์ อารมณ์ และความทรงจำร่วม เช่น กวีกล่าวถึงแม่น้ำโขงที่กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งมิตรภาพระหว่างประเทศ อันแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ในวรรณกรรมนอกจากจะเป็นฉากหลังของเรื่องราวแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านมุมมอง ความทรงจำ และอารมณ์ความรู้สึกของกวี ซึ่งสามารถสะท้อนภาพของสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของผู้คนในแต่ละพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์เขียนแผ่นดิน ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีระเบียบวิธีวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ตัวบทกวีนิพนธ์ในเอกสารกวีนิพนธ์เขียนแผ่นดิน ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ฉบับเขียนแผ่นดินไทย พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2536 กลุ่มตัวอย่าง คือ บทประพันธ์จากกวีนิพนธ์เรื่อง “เขียนแผ่นดิน” ที่ผู้วิจัยคัดเลือกบทกวีที่แสดงให้เห็นความหมายของพื้นที่ในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบฟอร์มรหัสข้อมูล (Coding Sheet) ที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดพื้นที่ 3 มิติของ อองรี เลอแฟฟวร์ (Henri Lefebvre) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) และตีความตัวบทกวีนิพนธ์ให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีความแม่นยำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่งหลัก ได้แก่ 1) รวบรวมจากตัวบทกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ที่คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และ 2) รวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และสถานที่ เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลตัวบทกวีนิพนธ์ที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) ตามขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) กำหนดรหัสข้อมูลตามแบบฟอร์มรหัสข้อมูลที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดพื้นที่ทั้ง 3 มิติ

2) การจัดหมวดหมู่ นำรหัสข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และตีความความหมายของพื้นที่ตามกรอบการศึกษาที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ประเด็น

3) การทวนสอบข้อมูล (Validation) ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้มั่นใจในผลการตีความ

4) การสังเคราะห์ เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยเชื่อมโยงกับคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ปรากฏความหมายของพื้นที่ที่สามารถจำแนกได้ตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ 3 ประเด็น ได้แก่

1. พื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Spatial Practice)

ในมิติของพื้นที่เชิงปฏิบัติการ กวีได้นำเสนอความหมายของพื้นที่ผ่านการรับรู้ทางกายภาพที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คน โดยสามารถจำแนกความหมายที่พบได้เป็น 2 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1 ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ทางธรรมชาติ

กวีนิพนธ์สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ทางธรรมชาติหลายแห่งในประเทศไทยที่มีความหมายสำคัญต่อการดำรงอยู่ของผู้คน ทั้งในมิติของการหล่อเลี้ยงชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ กวีมองว่าธรรมชาติ ทั้งภูเขา ป่าไม้ และ แหล่งน้ำ โดยเฉพาะสายน้ำที่ไหลจากต้นกำเนิดลงสู่พื้นที่ราบลุ่มนั้น คอยเกื้อกูลและหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมา

ชำนาน โดยสายน้ำสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ทางการเกษตรและผลิตผล การพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เหล่านี้เป็นรากฐานของวิถีชีวิต ซึ่งพื้นที่ทางธรรมชาติจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตและจิตใจที่ดีของชุมชน ดังที่ปรากฏในบทประพันธ์ “แม่ตาปี” ที่เปรียบแม่น้ำเสมือน “แม่” ที่ อุ้มชูเลี้ยงดูและให้น้ำนม แก่ลูก สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในบริบทของการเกื้อหนุนดูแลอย่างชัดเจน ดังนี้

แขนซ้ายคือพมดวง	น้ำหลวงคือแขนขวา
อุ้มลูกแนบอุรา	ให้ดื่มนมแม่ตาปี

แม่ตาปี
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

นอกจากความหมายในฐานะพื้นที่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตแล้ว พื้นที่ทางธรรมชาติดังปรากฏในฐานะพื้นที่แห่งความอุดมสมบูรณ์และความงดงาม กวียังได้พรรณนาถึงความงามของสถานที่ต่าง ๆ เช่น น้ำตกหรือทะเล ที่มีความสวยงามตระการตาจนเปรียบได้ดั่งงานศิลปะชั้นยอดที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยเปรียบเทียบธรรมชาติว่า “ปานเศกปายสีเป็นงานศิลป์” (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536) การที่กวีบรรยายภาพทิวทัศน์ด้วยภาษาที่เต็มไปด้วยจินตภาพ แสดงให้เห็นถึงความหมายของพื้นที่ทางธรรมชาติว่าช่วยจรรโลงจิตใจ และสร้างความสุขสงบให้แก่ผู้คนอีกด้วย ระบบนิเวศอย่างป่าชายเลน ถูกนำเสนอว่าเป็นเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงแผ่นดินและทำหน้าที่เป็นปราการที่สำคัญ ภาพความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่นั้นสะท้อนให้เห็นว่าแผ่นดินไทยคือแหล่งรวมของความสมบูรณ์อย่างแท้จริง เช่นในบทประพันธ์ “ป่าชายเลน” ดังนี้

น้ำเขียวทะเลชั้น	คือเลือดดำแผ่นดินดาล
ก่อก่อเป็นปราการ	ให้ดินดีและน้ำดี
โกงกางให้ปูเกาะ	แสมเพาะกะพงพี
ลำคลองและโคลคลี	คือแผ่นดินอันอุดม

ป่าชายเลน
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

1.2 ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่แห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่แห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในกวีนิพนธ์เขียนแผ่นดินได้แสดงลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ซึ่งเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิต อาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ผูกพันกับสายน้ำ พื้นที่แห่งวิถีชีวิตจึงถูกนำเสนอผ่านการปรับตัวของผู้คนให้เข้ากับสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การทำนา การเลี้ยงปลา หรือการทำพลอย ซึ่งสิ่งเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น นอกจากอาชีพแล้ววิถีชีวิตยังรวมถึงความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ถ่ายทอดผ่านงานฝีมือ เช่น การทอผ้า อีกทั้งกวียังกล่าวถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำอย่างชุมชนชาวเล พื้นที่นี้ จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้คนดำรงชีวิตอยู่ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ดังเช่นในบทประพันธ์ “ไหมสุรินทร์” ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ พื้นที่ และภูมิปัญญา ผ่านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้ามีลวดลายอันสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่ ดังนี้

หม่อนเลี้ยงไหม	เป็นใยไหมเลื่อม
มือแม่เอื้อม	เอาไหมมัดหมี่
ย้อมย้อมสี	สลัปลาย
เป็นปาลาย	ปวงปล่องช่องเขา
เป็นลำเนา	ลำน้ำน้ำไหล

ไหมสุรินทร์
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

นอกจากพื้นที่แห่งวิถีชีวิตแล้ว กวียังให้ความหมายแก่พื้นที่ในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างไม่ขาดสาย ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ปรากฏในรูปของศิลปะท้องถิ่น ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ เช่น การแสดงพื้นบ้านหรือประเพณีความเชื่อที่สะท้อนการเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อดั้งเดิม ที่สำคัญ พื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่ส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีการถ่ายทอดทักษะและความรู้จากคนรุ่นเก่าไปสู่คนรุ่นใหม่ เช่น การดำรงวิถีชีวิตชาวเล ตลอดจนการทำหัตถกรรม ดังที่ปรากฏในบทประพันธ์ “นาสะไมย์” ที่สะท้อนถึงการทำงานร่วมกันของคนในครอบครัวและการที่ลูกหลานยังคงสืบทอด เน้นย้ำว่าพื้นที่นี้มีการรักษาและส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม ดังนี้

แคร่ไผ่พ่อใหญ่จักตอกไผ่	แม่ใหญ่ไขว้ดอกसानกะติบ
มือพ่อแม่แม่นี่มือทิพย์	มีดขลิบไม้ซูดมาคู่เมือง
.....	
หนุ่มสาวนาสะไมย์เสมอมีง	ไม่ทอดทิ้งหนทางหน
แห่งตนพึงตนเพื่อเลี้ยงตน	ลูกหลานทานทนสืบทอดทาง
นี้ร่ายไขว้ดอกไขว้ดอกไขว้	สร้างบ้านนาสะไมย์ไสวสว่าง
แกะสลักจักไม้ไม่เคยวาง	สืบสร้างสานงานงามแสน

นาสะไมย์
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

2. พื้นที่ทางความคิด (Representations of Space)

ในมิติของพื้นที่ทางความคิด กวีได้ถ่ายทอดความหมายของพื้นที่ซึ่งผ่านการตีความและให้คุณค่าในเชิงนามธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของศาสนาและความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย

2.1 ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ทางศาสนาและความเชื่อ

กวีประกอบสร้างความหมายพื้นที่ทางศาสนาและความเชื่อในลักษณะของการเป็นพื้นที่ที่หลอมรวมความศรัทธาและความเชื่อของผู้คนในชุมชน โดยเชื่อมโยงพื้นที่ทางกายภาพเข้ากับคุณค่าทางจิตวิญญาณและอุดมการณ์ทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็น พระธาตุ ดังเช่นในบทประพันธ์ “พระธาตุไชยา ซึ่งพื้นที่พระธาตุถูกตีความในฐานะสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับพุทธธรรมอันไร้ขอบเขต นอกจากนี้ ยังมีการสะท้อนผ่าน พุทธปณิภา อังคนางามและศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและความเลื่อมใส และยังเป็นเครื่อง

แสดงถึงความงดงามทางวัฒนธรรม ดังที่ปรากฏในบทประพันธ์ “พระพุทธชินราช” ที่กวีตีความพระพุทธรูปในฐานะสัญลักษณ์ของการบรรลุธรรมและการพ้นจากความทุกข์ ดังนี้

ปลั่งเปลวทองผ่องพร้ง	โพธิญาณ
หยั่งสู่สันติสุขสานต์	สงบซึ่ง
ไหวเส้นละเส้นหวาน	ไสวสว่าง
อ้อมอ้อมใจอึ้ง	อ้อมถ้อยวาที
คชสีห์คลี่ขนดล่อม	รังรักษ์
แผ่พระบารมีศักดิ์-	สิทธิ์แล้ว
พวยพุ่งรุ่งวิมุตติมรรค	ทุกเมื่อ
กนกกรอกรอกรอเรือนแก้ว	รุ่งแก้วอนันตกาล

พระพุทธชินราช
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

ในอีกแง่มุมหนึ่ง พื้นที่ในกวีนิพนธ์ยังสะท้อนความหมายพื้นที่ทางความเชื่อที่หลากหลาย คือความเชื่อท้องถิ่นที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของผู้คน กวีถ่ายทอดภาพของพื้นที่ซึ่งผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติตามความเชื่อในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยการเคารพและบูชาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่นั้นคือแหล่งรวมความเชื่อและความศรัทธาของผู้คนที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังที่ปรากฏในบทประพันธ์ “ซอล่องน่าน” ที่แสดงให้เห็นถึงการเคารพบูชา “ผีปู่ผีย่า” ซึ่งเป็นความเชื่อท้องถิ่นที่เชื่อว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาชุมชน ดังนี้

ลมพัดไหวไหว	น้ำใสดอยสูง
แม่ไม้ยางยุง	แม่อยู่ป่าใหญ่
น้ำค้างพร่างพรหม	พนมดอกไม้
อ่อนอ่อนเอาใจ	บ่ให้ไผต้อง
ถวายบูชา	ผีปู่ผีย่า

ซอล่องน่าน
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

2.2 ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และตำนาน

กวีเชื่อมโยงพื้นที่ทางกายภาพเข้ากับเหตุการณ์สำคัญ ความทรงจำ และเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของประวัติศาสตร์ในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของผู้คนและสังคม พื้นที่เหล่านี้เป็นการจารึกความทรงจำของชาติ กวีมีการนำเสนอพื้นที่ที่มีความเป็นมายาวนาน เช่น อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนยุคก่อนประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญ เช่น ประวัติศาสตร์สงคราม กวีบรรยายการสูญเสียและความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ลึกซึ้งโดยใช้พื้นที่เป็นสื่อสะท้อนถึงความไม่จีรังของสรรพสิ่ง อันเป็นความทรงจำที่ยังคงหล่อหลอมจิตใจของผู้คนที่มอย้อนไปยังความรุ่งเรืองในอดีต ปรากฏในบทประพันธ์ “อยุธยา” ดังนี้

อยุธยาพินาศแก้ว	กรุงศรี
เกลื่อนกรุกองเจดีย์	ระดาดพื้น
ปราสาทซากไฟที่	พลอยเทา
ปรางค์เปล่าเสาวิธูระอัน	อาบนํ้าค้างหนาว
.....	
ไพชยนต์ยั้งแล้ว	ลอยสวรรค์
สมมติเทวาราชัน	พิชิตหล้า
อยุธยาเมืองฝืน	ใจโลก
ใจหล่อใจลุ่มล้ำ	เร่งแจ้งใจเห็น

อยุธยา
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

นอกจากนี้ กวีได้ให้ความหมายของพื้นที่โดยเชื่อมโยงเข้ากับตำนานและวรรณกรรมที่ผู้คนในสังคมรู้จักกันแพร่หลาย เช่น การกล่าวถึงตำนานอิงประวัติศาสตร์ที่ทำให้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมือง หรือการนำสถานที่จริงมาเป็นฉากของวรรณกรรมนิทานพื้นบ้าน การตีความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งตำนานและวรรณกรรมมีบทบาทในการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางความรู้ และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคมให้คงอยู่ โดยเฉพาะความศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อและตำนานในท้องถิ่น ดังเช่นในบทประพันธ์ “พระธาตุดอยสุเทพ” ที่เชื่อมโยงความศักดิ์สิทธิ์และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เข้ากับ “ภูเขาสุเทพ” ซึ่งเป็นตำนานที่สืบทอดกันมาและหลอมรวมเป็นสัญลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ ดังนี้

ลายคำแผ่หุ้มรอบ	บัลลังก์
โพธิปักขิยธรรมยัง	อยู่พร้อม
องค์พระธาตุทิพย์ประนัง	มโนธาตุ
ลดลาดลงหลั่นล่อม	หล่อไว้เป็นศรี
ภูเขาสุเทพยัง	ยังสถาน
สืบเรื่องราวขาน	สืบแคว้น
เม็กรายพพ้อเอภาร	เชียงใหม่
ก่อพระธาตุทิพย์มั่น	เมื่อเจ้าก็อนา

พระธาตุดอยสุเทพ
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

3. พื้นที่จากประสบการณ์ (Spaces of Representation)

พื้นที่จากประสบการณ์เป็นการผสมผสานกันระหว่างการเรียนรู้ทางกายภาพและตีความเชิงความคิด พื้นที่ถูกสร้างความหมายด้วยสัญลักษณ์ วัฒนธรรม และความเชื่อ ทำให้เกิดมิติทางประสบการณ์ที่ลึกกว่าพื้นที่เชิงกายภาพเดิม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ของผู้คน

3.1 ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กวีนิพนธ์เขียนแผ่นดินสะท้อนความหมายของพื้นที่ที่สื่อถึงความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยทำให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกัน พื้นที่ทางกายภาพตาม

แนวพรมแดนจึงถูกยกระดับให้เป็นพื้นที่สัญลักษณ์แห่งมิตรภาพ ดังเช่นในบทประพันธ์ “สามเหลี่ยมทองคำ” โดยมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำรวกเป็นสายใยที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทย ลาว และพม่า อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวปรากฏอย่างเด่นชัดในหลายบทประพันธ์ ดังเช่น “สะพานข้ามโขง” กวีเน้นย้ำว่าพื้นที่นั้นมีความเชื่อมโยงกัน โดยใช้แม่น้ำโขงเป็นพื้นที่จากประสบการณ์ร่วมที่ผูกพันทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งสะท้อนความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดัง “พี่น้อง” ดังนี้

พลั่วลำนํ้าโขงแผ่นดินขลัง	สองฝั่งสองฟากบ่เคยขวาง
สองสายสัมพันธ์บ่กั้นทาง	กิดทางลาวไทยแต่ไรมมา
โขงเอยเคยอยู่คู่อยู่เห้ย	ก่อนเก่าเคยกินน้ำร่วมท่า
กินปลาร่วมหนองห้วยคลองนา	ปู่ย่าตายายสายสัมพันธ์
ปากเว้าเข้าใจไม่เคยเปลี่ยน	ยลเยียนเยียมยามบ่อย่าอันยัน
แผ่นดินแผ่นดินเดียวกัน	ฮักมันฮักแพงเป็นพี่น้อง
น้ำโขงโยงดินยังคงเดิม	ทางเสริมทางสร้างเส้นทางสอง
ช่วยค้ำช่วยคุณช่วยประคอง	ไมตรีสีทองแห่งไทย-ลาว

สะพานข้ามโขง

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

ทำนองเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและมาเลเซียก็ได้ถูกถ่ายทอดผ่านพื้นที่ทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำโก-ลก ที่ทำหน้าที่เชื่อมสัมพันธ์ไทยและมาเลเซีย โดยพื้นที่เหล่านี้ล้วนถูกนำเสนอในฐานะสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่พรมแดน แต่ยังเชื่อมโยงกันด้วยวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ร่วมกัน ดังนี้

น้ำแม่โก-ลกไหล	เชื่อมฝั่งไทยและมาเลย์
เชื่อมใจที่ไหลเท	ทอดสู่กันเสมอมา
ไม้ครั้นแผ่นดินเขี้ยว	เป็นเงาเดียวอยู่คลับคลา
ไม่ขึ้นกับเวลา	หรืออาณานิคมใด
.....	
น้ำไหลคือโก-ลก	ตลอดล้าอันหลังริน
น้ำใจแห่งแผ่นดิน	พี่น้องไทยและมาเลย์

แม่โก-ลก

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

3.2 ความหมายของพื้นที่ในฐานะพื้นที่แห่งความทรงจำและสำนึกร่วม

พื้นที่บางแห่งถูกให้ความหมายผ่านประสบการณ์ทางอารมณ์และสำนึกร่วมที่สืบทอดกันมา ซึ่งทำให้พื้นที่ทางกายภาพกลายเป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ทางจิตใจ โดยมักเชื่อมโยงกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์และตำนานที่สร้างความผูกพันร่วมกันของผู้คน การศึกษาชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ช่วยหล่อหลอมสำนึกทางประวัติศาสตร์และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในระดับประเทศ ดังเช่นบทประพันธ์ “บางระจัน” กวีทำให้พื้นที่ทางกายภาพให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเสียสละ ซึ่งเป็นการสร้างความทรงจำร่วมระดับชาติที่เน้นย้ำคุณค่าของการต่อสู้เพื่อแผ่นดิน บทประพันธ์นี้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการปลูกฝังความรู้สึกผูกพัน และความรักความหวง

แทนต่อแผ่นดิน โดยการเชื่อมโยงความรู้สึกของผู้คนในปัจจุบันเข้ากับเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของพื้นที่จากประสบการณ์ ดังนี้

ดาบคร่ำกรำศึกกู้	กรุงศรี
สละเลือดสละชีพพลี	สละพร้อม
ทุ่งท่าปาดงดี	เดียวแผ่น ดินพ่อ
เสาหลักปักรวบ้อม	ค่ายป้อมปัจจา
.....	
คือคนผู้อยู่สร้าง	ยุคสมัย
ผู้อยู่สู้ช่วย	สืบเชื้อ
เพื่อไทยจักเป็นไท	ทุนเทิด
เกิดจากดินก่อเกื้อ	ก่อแก้วกลางดิน

บางระจัน
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

นอกจากนี้ กวีนิพนธ์เขียนแผ่นดินยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์และความผูกพันทางวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์ โดยพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่มีความรุ่งเรืองและความเป็นมายาวนานในอดีตได้กลายเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรม กวีมีการบรรยายถึงโบราณสถานซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของพื้นที่ในฐานะแหล่งกำเนิดความเจริญทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างความทรงจำในอดีตกับความสำนึกในปัจจุบัน พื้นที่ทางกายภาพเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมที่ยังคงทรงคุณค่าในความรู้สึกร่วมของคนในชาติ ดังเช่นในบทประพันธ์ “สุโขทัย” ที่กวีใช้ภาพโบราณสถานเพื่อสะท้อนถึงความรุ่งเรืองในอดีต และแหล่งกำเนิดอักษรไทยที่ผู้คนยังจดจำมาตลอดทุกยุคสมัย ดังนี้

สุโขทัยสุขทุกครา	ในน้ำมีปลา
ในน้ำมีข้าวมีคน	
เสียงพาทย์เสียงพิณเสียงพล	แสนพยุหแสนพล
ไพร่ฟ้าหน้าใสใจใส	
ขุนเขาใครใจในใจ	ใส่ลายสือไท
บันทึกพระศรีทราธรรมสถาน	
สถาปนาปรางค์กลางลาน	กลางแก้วกลางกาล
แลกลางใจคนพินลสมัย	

สุโขทัย
(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2536)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างลึกซึ้งตามกรอบแนวคิดของ อองรี เลอเฟฟวร์ (Henri Lefebvre) โดยพื้นที่ไม่ได้มีเพียงมิติทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังผนวกเข้ากับมิติทางความคิดและประสบการณ์ของผู้คนอย่างสมบูรณ์ ซึ่ง

สะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Spatial Practice) เป็นพื้นที่ทางกายภาพที่กวีได้เดินทางไปสัมผัสและรับรู้ทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติ พื้นที่แห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น จากนั้น พื้นที่ทางกายภาพเหล่านี้ได้ถูกกวีตีความและให้คุณค่าเชิงนามธรรมจนกลายเป็น พื้นที่ทางความคิด (Representations of Space) ซึ่งสะท้อนผ่านมุมมองของกวีที่มองพื้นที่นั้น ๆ ในฐานะพื้นที่ทางศาสนาและความเชื่อ หรือเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และตำนาน เช่น พระธาตุ ไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถาน แต่ถูกให้ความหมายเป็นพื้นที่ทางศาสนา ท้ายที่สุด เมื่อพื้นที่ทั้งสองมิติแรกได้ผสมผสานกันผ่านประสบการณ์ของกวี จึงกลายเป็น พื้นที่จากประสบการณ์ (Space of Representation) ที่มีความหมายเฉพาะตัวและลึกซึ้ง เช่น แม่น้ำโขงซึ่งเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คน ได้กลายมาเป็นพื้นที่แห่งมิตรภาพที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-ลาว อันเป็นประสบการณ์ที่ผู้คนในพื้นที่รับรู้ร่วมกัน

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของงานกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ที่แตกต่างจากการพรรณนาพื้นที่ในวรรณกรรมไทยแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษานี้ไม่ได้มองพื้นที่ในฐานะ “ฉาก” (Setting) ที่เป็นเพียงองค์ประกอบฉากหลังของเรื่องราว อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่ในงานของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ ผ่านกระบวนการทางความคิดและประสบการณ์ของกวี

กวีใช้มิติทางความคิด (Representations of Space) โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และตำนาน เพื่อทำให้พื้นที่ทางกายภาพให้กลายเป็นพื้นที่เชิงอุดมการณ์และพื้นที่เชิงความทรงจำร่วม นอกจากนี้ ยังเน้นย้ำถึงมิติของพื้นที่จากประสบการณ์ (Spaces of Representation) ที่ทำให้พื้นที่ในบทกวีมีมิติที่ลึกซึ้งในเชิงสัญลักษณ์ของการรักษา มิตรภาพ และความผูกพันกับแผ่นดิน ทำให้พื้นที่กลายเป็นตัวบทที่มีความหมายในตัวเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของงานกวีนิพนธ์ไทยในการใช้พื้นที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอุดมการณ์

จากการศึกษาพบว่าผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการศึกษาวรรณกรรมเชิงพื้นที่ที่ว่า พื้นที่ไม่ได้มีอยู่เพียงมิติเดียว แต่เป็นความหมายที่ซ้อนทับกัน สอดคล้องกับการศึกษาของศรีธัญญ์ บุญฮอก (2562) เรื่อง เมื่อ “บ้าน” ทับซ้อนกับ “บ้านเมือง” : ลักษณะ และความสำคัญของพื้นที่บ้านในบทละครพูดเรื่อง หัวใจนักรบ ในประเด็นที่ว่าพื้นที่ทางกายภาพสามารถถูกประกอบสร้างความหมายโดยความเชื่อและอุดมการณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นการทับซ้อนกันระหว่างความเป็น “บ้าน” และ “บ้านเมือง” ซึ่งในกวีนิพนธ์เขียนแผ่นดิน ความหมายที่ทับซ้อนกันนี้ถูกสะท้อนผ่านมิติทางความคิดและประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสนับสนุนแนวคิดที่ว่าพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกันสามารถถูกให้ความหมายที่แตกต่างกันได้ตามบริบทและผู้ให้ความหมาย ดังที่ปรากฏใน งานวิจัยของสรีตา มยุชโชติ และคณะ (2562) เรื่อง มิตรคาม : พื้นที่แห่งการพัฒนา ความทรงจำ และการต่อรองความหมาย ซึ่งพบว่าภาครัฐให้ความหมายแก่พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในฐานะ “พื้นที่แห่งการพัฒนา” ขณะที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนกลับให้ความหมายในฐานะ “พื้นที่แห่งความผูกพัน” อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่โดดเด่นของกวีนิพนธ์ เขียนแผ่นดิน คือการที่กวีนำพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวและประสบการณ์การเดินทาง (Spaces of Representation) มาประกอบสร้างให้เกิดเป็นความหมายของพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่พบได้ไม่บ่อยนักในการวิเคราะห์วรรณกรรมไทย ทำให้ผลการศึกษาเป็นการขยายขอบเขตความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ในตัวบทกวีนิพนธ์ไทยให้ครอบคลุมมิติที่หลากหลายมากขึ้น

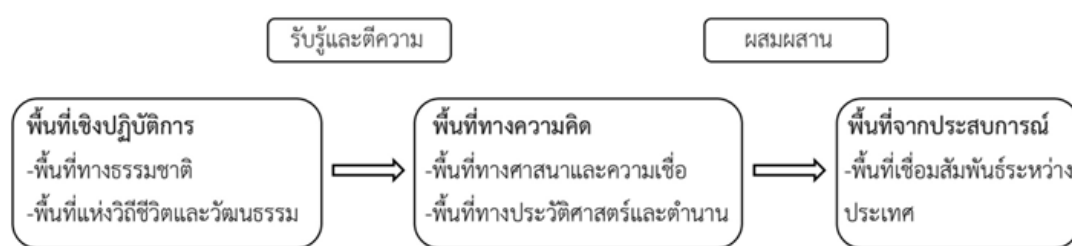
องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่องพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นำไปสู่การสังเคราะห์ “โมเดลการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์ไทย 3 มิติ” ซึ่งอธิบายกระบวนการที่ตัวบทกวี

นิพนธ์สร้างความหมายของพื้นที่ผ่านการรับรู้ทางกายภาพ การตีความทางความคิด และการเติมเต็มด้วยประสบการณ์ของกวี โมเดลนี้พัฒนาจากกรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ 3 มิติของ อองรี เลอเฟฟวร์ (Henri Lefebvre) และสรุปองค์ประกอบสำคัญได้ดังนี้

1. พื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Spatial Practice) เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการรับรู้ทางกายภาพของกวี เช่น ธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ของตัวบท
2. พื้นที่ทางความคิด (Representations of Space) เป็นพื้นที่ที่ถูกตีความผ่านศาสนา ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ และตำนาน แสดงบทบาทของอุดมการณ์และความทรงจำร่วมที่กวีเติมลงไปในพื้นที่จริง
3. พื้นที่จากประสบการณ์ (Spaces of Representation) เป็นพื้นที่ที่กวีสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์ อารมณ์ ความทรงจำ และความสัมพันธ์เชิงสังคม เช่น พื้นที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้พื้นที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่ คือ การค้นพบว่ากวีนิพนธ์เขียนแผ่นดิน ไม่ได้เพียงบันทึกพื้นที่ แต่เป็นกระบวนการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ที่เชื่อมโยงประสบการณ์ของกวี สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมไทยในเชิงพื้นที่ (Literary Geography) และการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมต่อไปได้

ภาพที่ 1 การประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ 3 มิติ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเรื่องพื้นที่ในกวีนิพนธ์ เขียนแผ่นดิน ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ พบว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่และสถานที่ (Space and Place) โดยเฉพาะกรอบแนวคิด 3 มิติ คือ พื้นที่เชิงปฏิบัติการ พื้นที่ทางความคิด และพื้นที่จากประสบการณ์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการตีความความหมายของพื้นที่ในกวีนิพนธ์ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ในกวีนิพนธ์ไม่ได้เป็นเพียงฉากหลังของเรื่องราว แต่ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านมุมมอง ประสบการณ์ และความทรงจำของกวี จนกลายเป็นตัวบทที่สื่อสารความหมาย สุนทรียะ คุณค่าทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชาติอย่างลึกซึ้ง ซึ่งนับเป็นการเปิดมิติใหม่ในการศึกษาวรรณกรรมไทยเชิงพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการวิจัยครั้งถัดไป

1. ขยายขอบเขตการวิเคราะห์ ควรมีการนำแนวคิดเรื่องพื้นที่และสถานที่ไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น นวนิยายและเรื่องสั้น เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ในวรรณกรรมแต่ละประเภท

2. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบงานเขียนของกวีหรือนักเขียนคนอื่น ๆ ที่เน้นการพรรณนาพื้นที่และสถานที่ในยุคสมัยเดียวกันหรือต่างยุค เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของการใช้พื้นที่ในฐานะตัวบทของวรรณกรรมไทย

3. เน้นมิติของสถานที่ (Place) ควรพัฒนาเครื่องมือและกรอบการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความผูกพันกับ “สถานที่” (Place) ของผู้อ่านหรือผู้คนในพื้นที่จริง เพื่อให้การวิเคราะห์ครอบคลุมมิติของ “สถานที่” (Place) มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงประยุกต์และนโยบาย

1. ด้านภูมิศาสตร์วัฒนธรรม (Cultural Geography) สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับความหมายของพื้นที่ที่ถูกประกอบสร้างผ่านวรรณกรรมไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

2. ด้านการศึกษาและการท่องเที่ยว สามารถใช้เนื้อหาและผลการวิจัยเป็นสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบูรณาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ โดยเชื่อมโยงตัวบทกวีนิพนธ์เข้ากับสถานที่จริง เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง เขียนแผ่นดิน เขียนพื้นที่ : การศึกษาเรื่องพื้นที่ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ สุขเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่งบทความนี้สำเร็จลงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2536). เขียนแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เกี้ยว-เกล้า จำกัด
- ศรีณภัทร บุญอก. (2562). เมื่อบ้านทับซ้อนกับบ้านเมือง: ลักษณะและความสำคัญของพื้นที่บ้านใน บทละครพูดเรื่อง หัวใจนักรบ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภมณฑา สุภานนท์. (2550). พื้นที่ เวลา อัตลักษณ์ และการสร้างความหมายทางสังคม. วารสารนิเทศศาสตร์, 29(3), 186-204.
- สรีตา มยุขโชติ อีราพร ทองปัญญา และธนารดี คำยา. (2562). มิตรคาม : พื้นที่แห่งการพัฒนา ความทรงจำ และการต่อรองความหมาย. วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร, 22(2), 39-56.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2562). นววิถี : วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

SEMANTIC CATEGORIZATION OF Thai "kʰrûɑŋ ruan" (HOUSEHOLD BELONGINGS):

A PROTOTYPE AND ETHNOLINGUISTIC APPROACH

การวิเคราะห์หมวดหมู่ความหมาย "เครื่องเรือน" ในภาษาไทย:

แนวทางทฤษฎีต้นแบบและภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์

ภัทรา ปินตะแพทย์, อลงกรณ์ อาชะวะบูล

Pattra Pindabaedya, Alongkorn Achawabool

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Corresponding Author E-mail: pattra.pin@vru.ac.th

Received November 16, 2025

Revised December 30, 2025

Accepted January 5, 2026

Abstract

This research article aimed to: 1) study the meaning of /kʰrûɑŋ ruan/ within the framework of prototype theory, 2) compare the semantic boundaries and usage of /kʰrûɑŋ ruan/ in Thai and “furniture” in English as perceived by Thai speakers, and 3) analyze the semantic categorization of /kʰrûɑŋ ruan/ from an ethnolinguistic perspective. This study employed a descriptive approach. Data were collected from 300 native Thai speakers (150 males and 150 females, aged 20-60 years, from all four regions of Thailand) through a questionnaire. The respondents were asked to name 20 items they considered as /kʰrûɑŋ ruan/ and rank each item based on how representative it was of the category.

The results showed that the highest-ranked items were bed, chair, and table, which closely aligned with the meaning of “furniture” in English. However, respondents also identified other items such as plates, refrigerators, televisions, spoons, and bowl as /kʰrûɑŋ ruan/. The findings revealed that /kʰrûɑŋ ruan/ has a broader meaning than “furniture”. While “furniture” referred to movable articles used to make a room, house, or office suitable for occupancy, "/kʰrûɑŋ ruan/" encompassed not only furniture but also household belongings, kitchenware, appliances, and decorative items. These findings supported prototype theory, which posits that semantic categories had clear core members and fuzzy boundaries. Bed, chair, and table served as core members, while other items exhibited varying degrees of membership in the category. The study also demonstrated the role of language and culture in every categorization practices. Thai speakers employed a holistic approach to categorize household items, whereas English speakers categorize them more discretely and specifically.

Keywords: Prototype Theory, Household Belongings, Furniture, Ethnolinguistics, Semantic Categorization

Introduction

Classification is fundamental to human reasoning. Whenever we see or think about something as a kind of thing (e.g., a plant, an animal, a number), we are engaged in categorization. Every time we use language as a means for communication, we make use of linguistic categories. The relationship between language, culture, and cognition has long been a focus in linguistic anthropology and ethnolinguistics (Lucy, 1992; Palmer, 1996). Different languages may categorize the world in different ways, reflecting their speakers' unique cultural perspectives and experiences. While many everyday objects have clear boundaries, some categories exhibit ambiguity, particularly those involving household belongings.

Prototype theory, developed by Eleanor Rosch in the 1970s, proposes that semantic categories are not based on strict necessary and sufficient conditions, but on central, prototypical members (Rosch, 1975). Some members of a category are better examples of that category than others. For example, most people consider a sparrow the best example or prototype of the bird category because it has all the 4 features. Peripheral category members can be accommodated, because it is not necessary for any member to possess all the features of the prototype. Thus, it seems that a vulture can be classified into the bird category because it has almost all features of a bird: [+feathers], [+beaks], and [+fly]. A duck also can still be classified as a bird, since it possesses bird-like features: [+beaks] and [+feathers]. A bat has only one feature: [+fly]. In other words, the sparrow is the best example of a bird. The vulture and duck are the second and the third best respectively whereas bat is the worst example. This graded structure is characteristic of natural semantic categories and is particularly relevant for understanding fuzzy categories like /kʰr̥uɑŋ ruɑn/.

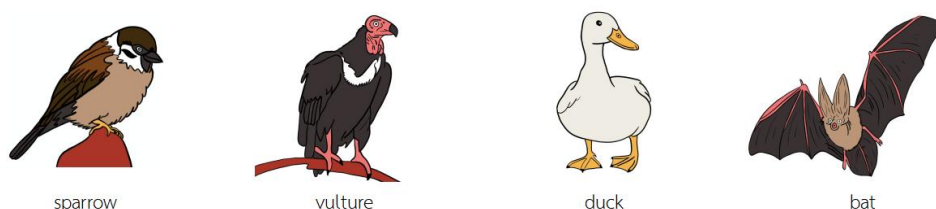

Figure 1 Creatures classified into the bird category

The phenomenon of fuzzy word categories has been investigated across languages using prototype theory. Coleman & Kay (1981) and Lakoff (1987) demonstrated that many everyday concepts, including household terms, have prototype effects rather than clear-cut categorical boundaries. This framework has been applied to Thai semantic categories. Charunrochana (2006) found that the Thai word /nint^haː/ (gossip) exhibits a prototype structure, with certain types of talk considered more representatives than others. Similarly, Charunrochana (2009) found that the Thai word /koː hòk/ (lie) and found that Thai speakers consider certain situations are more typical of lying based on key semantic features. One such example of a fuzzy word in the Thai language is the word /kʰr̥uɑŋ ruɑn/. Thai people do not have a clear concept of /kʰr̥uɑŋ ruɑn/, that is they cannot clearly identify which entity is a /kʰr̥uɑŋ ruɑn/ and what the exact features of /kʰr̥uɑŋ ruɑn/

are. The meaning of /kʰrûaŋ ruan/ in dictionaries is not clearly defined, but it refers to something else in the English concept instead, as shown in figures 2 and 3 below.

เครื่องเรือน furniture [คำนามที่นับไม่ได้]

Figure 2 The definition of /kʰrûaŋ ruan/ in English (Iamworamate, 2000)

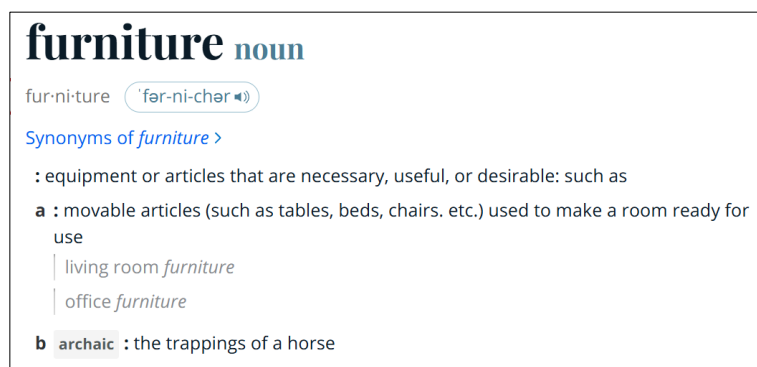

Figure 3 The definition of “furniture” in English “Merriam-Webster”

Source: Merriam-Webster. (n.d.) Furniture. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved from <http://www.merriam-webster.com/dictionary/furniture>

As shown in Figure 2 and 3, most Thai-English dictionaries translate /kʰrûaŋ ruan/ as “furniture” (Iamworamate, 2000), and standard English dictionaries define “furniture” as “movable articles used to make a room ready for use” (Merriam-Webster, n.d.). This straightforward translation suggests that /kʰrûaŋ ruan/ and “furniture” are synonyms. However, some dictionaries provide broader definitions of /kʰrûaŋ ruan/, such as “household articles” or “(home) furnishing” (Domnern & Sathienpong, 2006). Most notably, Royal Society of Thailand (1999) defines /kʰrûaŋ ruan/ as both “kitchen utensils or household items.” This inconsistency suggests that the semantic boundaries of /kʰrûaŋ ruan/ are not clearly established. In addition, dictionary definitions have limitations in reflecting actual language use, as they aim to provide concise definitions while speakers' mental representations tend to be more complex and flexible. Therefore, it is necessary to investigate how Thai speakers categorize /kʰrûaŋ ruan/ through empirical data.

Research Objectives

1. To study the meaning of /kʰrûaŋ ruan/ within the framework of the prototype theory.
2. To compare the semantic boundaries and usage of /kʰrûaŋ ruan/ in Thai and “furniture” in English as perceived by Thai speakers.
3. To analyze the semantic categorization of /kʰrûaŋ ruan/ from an ethnolinguistic perspective.

Methodology

In order to achieve the objectives of the study, the researcher divided the methodology into 4 parts: participants, research instrument, data collection and data analysis.

1. Participants

This study employed quota sampling, a non-probability sampling method for ensuring representation across key demographic characteristics of Thai speakers. This method was chosen because the study aimed to investigate general categorization patterns among Thai speakers instead of testing hypotheses about differences between demographic subgroups. The sample comprised 300 native Thai speakers: 150 males (50%) and 150 females (50%), distributed across four age groups [20-29 years: $n=90$ (30%); 30-39 years: $n=85$ (28.3%); 40-49 years: $n=75$ (25%); 50-60 years: $n=50$ (16.7%)] and four regions [Central: $n=90$ (30%); Northern: $n=75$ (25%); Northeastern: $n=80$ (26.7%); Southern: $n=55$ (18.3%)].

2. Research Instrument

Data were collected using a structured questionnaire consisting of a single open-ended task. Participants were asked to select and rank their top 20 /kʰrɯaŋ ruan/ items as stated in the instruction: "Please name your top 20 items of /kʰrɯaŋ ruan/. This questionnaire is not to test how well you know about /kʰrɯaŋ ruan/ So please do not look up the meaning of /kʰrɯaŋ ruan/ in a dictionary." The ranking system provided 20 points for rank 1 and 1 point for rank 20.

Due to its single open-ended question with no correct answers, the questionnaire did not undergo a formal validation procedure. Face validity refers to researchers' subjective assessments of whether items appear to be relevant, reasonable, unambiguous and clear (Taherdoost, 2016)." This approach aligned with Rosch's (1975) prototype research, which employed a similar rating-based method without formal psychometric validation.

3. Data Collection

Data were gathered using Google Forms from March to May 2025. The online format allowed effective data collection across all four regions of Thailand while preserving the anonymity of participants.

4. Data Analysis

After collecting the data, the researchers identified the responses to get the top 20 items named as members of /kʰrɯaŋ ruan/. By summing the ranks of each named item from all respondents, the researcher obtained the total scores for the items. Then the researcher ranked the items according to their total scores to get the list of the top 20. This rank can be seen as a measure for goodness or typicality of /kʰrɯaŋ ruan/. The first rank, the best example in the perception of the respondents, is valued at 20 points, the second rank 19 points; the third rank 18 points, and so on. The last rank is 1 point.

In addition, the analysis used descriptive statistics instead of inferential statistics for three main reasons. First, quota sampling (non-probability sampling) does not meet the assumptions required for inferential tests. Second, the objectives were exploratory, focusing on describing

categorization patterns rather than testing hypotheses. Lastly, prototype theory normally employs descriptive methodology (Rosch, 1975). This method reveals general trends and similarities among Thai speakers rather than testing formal hypotheses about group differences.

Results

According to the objectives of this research, the researchers divided the results into 3 parts: 1) the prototype of /kʰrûaŋ ruan/, 2) the meanings of /kʰrûaŋ ruan/ and furniture, and 3) demographic variations in categorization patterns.

1. Prototype of /kʰrûaŋ ruan/

From the data analysis, the top 20 items of /kʰrûaŋ ruan/ are presented in Table 1 below. The table shows both the Thai phonetic transcription, Thai script, and English translation for each item, along with its ranking based on total scores from all 300 participants.

Table 1 Top 20 Items of /kʰrûaŋ ruan/ Ranked by Prototype Score

Rank	Phonetic	Thai	English	Total Score
1	/tɪaŋ/	เตียง	bed	3,617
2	/kâw ʔi:/	เก้าอี้	chair	3,467
3	/tóʔ/	โต๊ะ	table	2,660
4	/so: fa:/	โซฟา	sofa	2,387
5	/tû: sù:a pʰá:/	ตู้เสื้อผ้า	wardrobe	2,383
6	/ca:n/	จาน	plate	1,516
7	/tû:/	ตู้	cabinet	1,453
8	/tóʔ kin kʰâ:w/	โต๊ะกินข้าว	dining table	1,441
9	/tû: jen/	ตู้เย็น	refrigerator	1,350
10	/tʰi: wi:/	ทีวี	television	1,319
11	/kʰo:m faj/	โคมไฟ	lamp	1,210
12	/tóʔ kʰrûaŋ pʰæ:ŋ/	โต๊ะเครื่องแป้ง	dresser	1,206
13	/cʰô:n/	ช้อน	spoon	1,149
14	/cʰa:m/	ชาม	bowl	1,132
15	/kràʔ tʰáʔ/	กระทะ	frying pan	1,060
16	/tû: kàp kʰâ:w/	ตู้กับข้าว	food cabinet	1,011
17	/pʰát lom/	พัดลม	electric fan	930
18	/mô:/	หม้อ	pot	896
19	/cʰán/	ชั้น	shelf	888
20	/mǎ:n/	หมอน	pillow	880

Note: Prototype scores were calculated by summing participants' ranking (N=300). The first rank received 20 points, decreasing to 1 point for the last rank. Items ranked outside the top 20 were not included in this table.

The results show a clear prototype structure for the category /kʰrɯ̌aŋ ruan/ among Thai speakers. The top three items in the category—bed (เตียง), chair (เก้าอี้), and table (โต๊ะ)—received the highest scores from almost all participants. These items are very close to the English category "furniture," implying some cross-linguistic similarity at the core of these semantic categories.

On the other hand, as we move down the ranking, we come across items that might not normally be categorized as "furniture" in the English language. Among the items that are considered to be members of the /kʰrɯ̌aŋ ruan/ category by Thai speakers, there are a few that are considered to be more typical than others. These include the plate (จาน, rank 6), the refrigerator (ตู้เย็น, rank 9), the television (ทีวี, rank 10), the spoon (ช้อน, rank 13), the bowl (ชาม, rank 14), the frying pan (กระทะ, rank 15), and the rice cooker (หม้อหุงข้าว, rank 23). These items are classified as belonging to categories that the English language would refer to as "kitchenware," "appliances," "electronics," or "household items" rather than "furniture." This finding shows that the Thai word /kʰrɯ̌aŋ ruan/ means more than just "furniture" in English. The category seems to include different kinds of household items that have practical uses in everyday life, not just the things that can be moved around to furnish rooms (the English definition of "furniture"). This difference in meaning shows how people in this culture think about and organize their domestic material culture.

2. The Meanings of /kʰrɯ̌aŋ ruan/ and Furniture

As stated in the introduction of this research, /kʰrɯ̌aŋ ruan/ is often treated as semantically equivalent to furniture in bilingual dictionaries. Nevertheless, the empirical findings of this study demonstrate that the two words are not completely synonymous but only partially synonymous. Although the two words share some prototypical members, they have different semantic boundaries and different internal structures.

Table 2 Prototype of "furniture" in English (Rosch, 1975)

Rank no.	Furniture	Rank no.	Furniture
1.5	Chair	11	Chest of drawers
1.5	Sofa	12	Desk
3.5	Couch	13	Bed
3.5	Table	14	Bureau
5	Easy chair	15.5	Davenport
6.5	Dresser	15.5	End table
6.5	Rocking chair	17	Divan
8	Coffee table	18	Night table
9	Rocker	19	Chest
10	Love seat	20	Cedar chest

To illustrate this difference, we can compare the prototype structure of /kʰrɯ̌aŋ ruan/ found in this study with Rosch's (1975) research on the prototype of "furniture" in English. Rosch's findings showed that English speakers' prototype for furniture included items such as chair, sofa, couch, table, easy chair, dresser, and rocking chair as the most typical members. Importantly, Rosch's furniture category did not include kitchen items, appliances, or decorative household objects—these were considered separate categories in English speakers' mental lexicon.

The Merriam-Webster dictionary defines "furniture" as "movable articles used in readying an area (as a room or patio) for occupancy or use." This definition emphasizes the functional purpose of furniture as items specifically chosen to equip a space for human use, and the movable quality that distinguishes furniture from fixed architectural features. Under this definition, items like beds, chairs, tables, sofas, and cabinets clearly qualify as furniture, but kitchen utensils, appliances, electronics, and decorative accessories would not.

In contrast, the Thai category /kʰrɯ̌aŋ ruan/ appears to be organized around a broader principle: items that are part of household life and domestic activities. The category is not limited to movable articles for furnishing a room, but extends to various functional objects used in daily household tasks—cooking, eating, food storage, entertainment, and decoration. This broader conceptualization reflects a holistic view of household belongings as an integrated system rather than separate categories of furniture, kitchenware, appliances, etc.

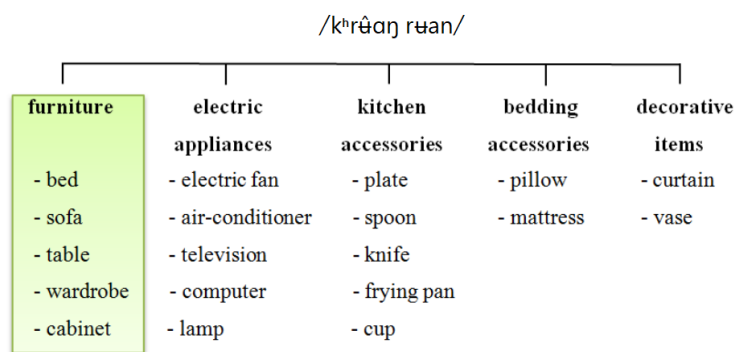

Figure 4 Semantic Relationship Between /kʰrɯ̌aŋ ruan/ and Related Categories

Figure 4 presents a semantic map illustrating the hierarchical relationship between /kʰrɯ̌aŋ ruan/ and its subcategories. This semantic hierarchy /kʰrɯ̌aŋ ruan/ demonstrates that /kʰrɯ̌aŋ ruan/ functions as a superordinate term that encompasses multiple subordinate categories: furniture, electric appliances, kitchen accessories, bedding accessories, and decorative items. In this hierarchical structure, "furniture" (as understood in English) is only one subcategory within the broader /kʰrɯ̌aŋ ruan/ category.

Therefore, the word /kʰrɯ̌aŋ ruan/ in Thai and "furniture" in English are not completely synonymous. The English "furniture" has a narrower, more specific meaning referring primarily to movable items that furnish rooms. The Thai /kʰrɯ̌aŋ ruan/ has a broader, more inclusive

meaning that encompasses furniture as well as various other household articles. This finding has important implications for translation, language teaching, and cross-cultural understanding of material culture concepts.

3. Semantic Categorization of /kʰrûaŋ ruan/ from an Ethnolinguistic Perspective

Analysis of demographic variables revealed interesting patterns in how different groups of Thai speakers categorize /kʰrûaŋ ruan/. The core prototype items (bed, chair, and table) were ranked highly by all demographic groups. However, the peripheral items in the category showed some variation.

Gender: The categorization patterns between male and female participants were generally similar. Both groups tended to rank bed, chair, and table highly as core members of the /kʰrûaŋ ruan/ category (male: 71.6%, 96.3%, 48.1%; female: 65.3%, 70.3%, 53.9% respectively). Both groups constantly selected the same items as central to the category.

Age: The data showed some differences based on age. Electronic devices like televisions and computers were more frequently categorized as /kʰrûaŋ ruan/ by younger participants aged 20–29 (47.2%) compared to older participants aged 50–60 (33.33%). Traditional household items like food cabinets showed similar patterns across age groups (younger: 26.8%, older: 33.3%), though older participants selected them slightly more. This implies that the boundaries of /kʰrûaŋ ruan/ may shift across generations, possibly reflecting changes in domestic technology and lifestyle.

Region: Core items (bed, chair, table) were consistently ranked across the regions, but peripheral items varied. Sofa was mentioned more frequently by Northern participants (72.2%) than Northeastern participants (20%). Southern participants selected food cabinets (81.8%) more than other regions (16.7% - 44.7%). Central participants mentioned dressing tables twice as often (63.2%) as other regions (10%-36.4%). These differences likely reflect regional variations in housing and domestic practices.

Discussion

This research examined the categorization of /kʰrûaŋ ruan/ using prototype theory and ethnolinguistic analysis, revealing how language, culture, and cognition influence semantic boundaries. The findings support Rosch's (1975) framework that categories have clear prototypical centers (bed, chair, table) and fuzzy boundaries, but they also show that these boundaries are culturally negotiated rather than cognitively universal.

The word /kʰrûaŋ ruan/ has a broader semantic scope than English "furniture" and reflects distinctively Thai cultural concept. While English divides household items into separate categories (furniture, kitchenware, and appliances), Thai groups them into a single superordinate category based on shared household functions. This holistic categorization is consistent with Formoso's (1990) observation that Thai domestic space is conceptualized as integrated rather than functionally divided, and it supports linguistic relativity (Lucy, 1992;

Palmer, 1996) by demonstrating how language reflects and shapes cultural worldviews. Additionally, this cultural framework interacts with demographic variables to cause systematic variation in category boundaries.

Differences based on age show how cultural categories change over time. Younger speakers include electronics as important parts of /kʰrûaŋ ruan/, which shows how technology is being used in everyday life (De Deyne et al., 2016). On the other hand, the use of loanwords from English like /soː faː/, and Chinese like /tóʔ/ (table) and /kâw ʔiː/ (chair) (Gyarunsutu, 1983) shows how globalization changes semantic categories (Hollmann, 2012). Instead of making English-style subcategories, younger Thai speakers add new things to the overall category of /kʰrûaŋ ruan/.

Regional variations show how universal prototype structure and culture-specific boundaries interact. The core prototype (bed, chair, table) is consistent across regions, confirming cognitive universals, but peripheral boundaries vary depending material culture. Northern urban speakers (72.2%) have more sofas than Northeastern rural speakers (20%), reflecting lifestyle differences. Southern speakers are more likely to mention food cabinets (81.8%) for climatic storage, while Central speakers mention dressing tables (63.3%) for Western furniture influence. These patterns demonstrate that demographic variables (age, region) mediate categorization through culture. The holistic Thai framework crosses demographics, but what is included depends on local material realities and generational experiences. Charunrochana (2009) found that religious devoutness affects lying categorization, showing that cultural values shape semantic boundaries across domains from abstract social concepts to concrete material objects.

Conclusion

This study contributes theoretically and practically. It theoretically extends prototype theory by showing how cultural conceptualization shapes good exemplars and boundaries. /kʰrûaŋ ruan/ reflects Thai cultural knowledge of integrated domestic space (Palmer, 1996) and links language structure to cultural practices (Lucy, 1992). Semantic categorization is cognitive and cultural due to demographic variables influencing the interaction between universal prototype structure and culture-specific boundaries.

These findings have practical implications for translation and language teaching. since /kʰrûaŋ ruan/ and "furniture" are not synonymous, it is crucial to employ context-sensitive translation methods and pay careful attention to semantic differences when teaching. The study additionally brings empirical evidence to discussions about semantic universals and cross-linguistic variation (Malt et al., 1999), demonstrating how languages categorize material culture differently while sharing a prototype structure.

Despite these contributions, limits offer further directions. Quota sampling reduces generalizability, and focusing on one area requires studying related categories and their

relationships. Future research might compare Southeast Asian household categories, trace category evolution through urbanization, test semantic variations on non-linguistic cognition, and examine bilingual category management. This study shows that /kʰr̥uɑŋ ruɑn/ has a prototype structure with fuzzy boundaries across several household domains, representing Thai cultural views of integrated domestic life. It shows semantic categorization as a universal cognitive process and culture-specific meaning-making practice by integrating prototype theory with ethnolinguistic and demographic data.

Research Contribution

This study contributes to Prototype Theory, cross-linguistic research and applied linguistics. Theoretically, it verifies prototype theory by showing /kʰr̥uɑŋ ruɑn/ has constant core but culturally variable boundaries. Cross-linguistically, it illustrates that /kʰr̥uɑŋ ruɑn/ is broader than “furniture” -- encompassing furniture, kitchenware, electric appliances, and decorative items. In addition, it reflects holistic Thai household categorization, as compared to English’s narrower boundaries. This finding supports Barbara et al. (1999), which stated that language categorizes household artifacts differently based on cultural conceptualization. Practically, it demonstrates literal translation is insufficient; translators need context-appropriate terms, and language teachers should explicitly teach /kʰr̥uɑŋ ruɑn/’s broader scope to avoid errors and develop accurate cross-cultural understanding.

References

- Barbara C. Malt, Steven A. Sloman, Silvia Gennari, Meiyi Shi, Yuan Wang. (1999). Knowing versus naming: Similarity and the linguistic categorization of artifacts. *Journal of Memory and Language*, 40(2), 230–262. <https://doi.org/10.1006/jmla.1998.2593>
- Charunrochana, M. L. J. (2006). Gossip and gender: A semantic analysis of the word “gossip”. In K. Hongladarom & C. Chiamanun (Eds.), *In the Dynamics of Contemporary Thai Language* (1st Ed). (pp. 53-82). Chulalongkorn University Press.
- Charunrochana, M. L. J. (2009). The relationship between religious devoutness and the interpretation of the meaning of the word "lie" in Thai: A prototype semantics analysis. *Journal of Language and Linguistics*, 27(2), 1–20.
- Coleman, L. & Kay, P. (1981). Prototype semantics: The English word "lie". *Language: Journal of the Linguistic Society of America*, 57(1), 26-44
- De Deyne, S., Verheyen, S. & Storms, G. (2016). Age-Related Degree and Criteria Differences in Semantic Categorization. *Journal of Cognition*, 2(1), 1-20. <https://doi.org/10.5334/joc.74>
- Domnern, S. & Sathienpong, V. (2006). Domnern Sathienpong's Thai-English dictionary (3rd ed.). Bangkok: Matichon.

- Formoso, B. (1990). From the Human Body to the Humanized Space: the System of Reference and Representation of Space in Two Villages of Northeast Thailand. *Journal of the Siam Society*, 78(2), 67–83.
- Gyarunsutu, P. (1983). Chinese loanwords in modern Thai. (Master of Arts in Linguistics). Graduate School: Chulalongkorn University
- Hollmann, W. B. (2012). Semantic change. In Bergs, A., & Brinton, L. J. (Eds.), *English historical linguistics: An international handbook* (pp. 525–547). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Iamworamate, T. (2000). *A new Thai-English dictionary* (3rd ed.). Bangkok: Ruamsarn.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lucy, J. A. (1992). *Language diversity and thought: A reformulation of the linguistic relativity hypothesis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Merriam-Webster. (n.d.). Furniture. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved December 10, 2025, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/furniture>
- Palmer, G. B. (1996). *Toward a Theory of Cultural Linguistics*. Austin: University of Texas Press.
- Rosch, E. (1975). Cognitive representation of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology: General*, 104(3), 192–233.
- Royal Society of Thailand. (1999). *Royal Institute dictionary B.E. 2542*. Bangkok: Royal Society of Thailand.
- Taherdoost, H. (2016). Validity and Reliability of the Research Instrument; How To Test The Validation of a Questionnaire/Survey in a Research. *International Journal of Academic Research in Management*, 5(3), 28–36.

ฤตจรรยา: ว่าด้วยหลักปฏิบัติตนตามฤดูกาลในตำราอายุรเวท
RITUCHARYA: PRINCIPLES OF SEASONAL REGIMEN IN AYURVEDIC TEXT

วุฒิพงษ์ ถวิลสมบัติ

Wutthiphong Thawinsombat

ศูนย์สันสกฤตศึกษา ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

Sanskrit Studies Centre, Department of Oriental Languages,

Faculty of Archaeology, Silpakorn University

Corresponding Author E-mail: thawinsombat_w@su.ac.th

Received December 5, 2025

Revised December 29, 2025

Accepted January 5, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง “ฤตจรรยา” หรือหลักปฏิบัติตนตามฤดูกาลที่ปรากฏในตำราอายุรเวท โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากคัมภีร์อัสตังกะหนตฤตยะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญว่าด้วยแนวทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสารร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนาและการวิจัยเชิงวิเคราะห์ ผู้วิจัยแปลและวิเคราะห์ตัวบทภาษาสันสกฤตแล้วจำแนกประเด็นเพื่อนำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดฤตจรรยากำหนดหลักปฏิบัติเฉพาะสำหรับ 6 ฤดูกาล โดยแต่ละฤดูกาลมีคำแนะนำด้านการใช้ชีวิตและการดูแลสุขภาพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและภาวะของไตรโดษะซึ่งมีผลโดยตรงต่อสมดุลร่างกาย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ฤตจรรยาเป็นองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับธรรมชาติอย่างเป็นระบบที่ไม่ได้มุ่งการรักษาโรคเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคและการดำรงชีวิตอย่างสมดุล ความรู้จากตำราอายุรเวทจึงยังคงมีคุณค่าและสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมสุขภาพในบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ฤตจรรยา, ฤดูกาล, อายุรเวท, การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

Abstract

This research aims to study and analyze the concept of “Ritucharya,” or seasonal regimens, as presented in Ayurvedic literature, with particular emphasis on the Ashtanga Hridaya, Part I, Chapter 3, which serves as a key textual source outlining principles for living in harmony with seasonal changes. This study adopts a qualitative research approach, employing documentary research combined with descriptive and analytical methods. The researcher translated and systematically analyzed the original Sanskrit text, subsequently categorizing key themes in accordance with the research objectives. The findings reveal that the concept of Ritucharya prescribes specific practices for six distinct seasons, with each season offering guidelines for lifestyle management and health care that correspond to climatic changes and the conditions of the three doshas, which have a direct influence on bodily balance. The

results further demonstrate that Ritucharya represents a form of holistic health knowledge that systematically connects human life with nature. Rather than focusing solely on disease treatment, it places strong emphasis on disease prevention and balanced living. Consequently, knowledge derived from Ayurvedic texts remains valuable and can be appropriately applied as a framework for health promotion in contemporary society.

Keywords: Ritucharya, Seasons, Ayurveda, Holistic Health

บทนำ

ในปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health) และการแพทย์ทางเลือก (Alternative Medicine) กำลังได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในระดับสากล สืบเนื่องจากผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันมากกว่าการรักษาเมื่อเกิดโรค การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมิใช่เพียงการรักษาอาการของโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น แต่ยังตระหนักถึงความเชื่อมโยงและความสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ (AIHCP, 2024) รวมถึงวิถีชีวิตประจำวัน แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ การปรับพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และการรักษาสมดุลของร่างกายอย่างยั่งยืน ในบริบทนี้ “อายุรเวท” (Ayurveda) หรือระบบการแพทย์แผนโบราณของอินเดียที่มีประวัติยาวนานนับพันปี ได้กลับมาได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องในฐานะแนวทางการดูแลสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย (Body) จิตใจ (Mind) และจิตวิญญาณ (Spirit) อย่างเป็นระบบ อายุรเวทเชื่อว่าสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ย่อมสอดคล้องกับจิตวิญญาณหรืออาตมัน การดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ล้วนส่งเสริมพลังชีวิตให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ (Payyappallimana & Venkatasubramanian, 2016)

อายุรเวทเป็นศาสตร์แห่งชีวิต (Dev, 2006) มีหลักการสำคัญคือการสร้างสมดุลระหว่างธาตุทั้งสาม หรือ “ไตรโทษะ” (Dosha) ได้แก่ วาตะ ปิตตะ และภะ หากไตรโทษะเสียสมดุล อาจทำให้เกิดโรค แต่หากทั้งสามอยู่ในภาวะสมดุลหรือรักษาให้อยู่ในสภาพตามเป็นธรรมชาติ ย่อมทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง (Balkrishna, 2016) ในร่างกายมนุษย์มีไตรโทษะเป็นตัวเชื่อมโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย (Frawley, 2000) โดยการรักษาความสมดุลของไตรโทษะนี้สามารถปฏิบัติผ่านการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวัน การใช้สมุนไพร การรับประทานอาหารที่เหมาะสม ตลอดจนการปรับกิจวัตรประจำวันให้สอดคล้องกับสภาพร่างกายและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ หนึ่งในหลักการสำคัญของอายุรเวทคือแนวคิดเรื่อง “ฤตจรรยา” (Ritucharya) หมายถึง “กิจวัตรตามฤดูกาล” หรือ “หลักปฏิบัติตนตามฤดูกาล” (Kour, 2017) เป็นหลักปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในฤดูกาลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลย่อมส่งผลโดยตรงต่อสภาวะสมดุลของร่างกาย เนื่องจากเมื่อฤดูกาลเปลี่ยนแปลง การไหลเวียนของพลังงานและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก็เกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ไตรโทษะภายในร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หากร่างกายไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ จะนำไปสู่ภาวะเสียสมดุล ภูมิคุ้มกันลดลงก่อให้เกิดความเจ็บป่วยตามมา (Saini et al., 2023) แนวคิดฤตจรรยามุ่งเสนอแนวทางการปรับอาหาร รวมทั้งการปรับวิถีชีวิตให้เหมาะสมกับฤดูกาลเพื่อป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ ทั้งยังเชื่อว่าโรคภัยไข้เจ็บเกิดจากการไม่เชื่อข้อปฏิบัติที่เหมาะสมตามฤดูกาล (Shree et al., 2023)

แนวคิดฤตจรรยาถือเป็นหนึ่งในหลักการสำคัญของอายุรเวทที่สอดคล้องกับกระแสการดูแลสุขภาพยุคใหม่ เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับความสนใจทั้งในแวดวงวิชาการ การแพทย์ทางเลือก และการดูแลสุขภาพทั่วไปในปัจจุบันอย่างกว้างขวาง (Chauhan et al., 2025) จะเห็นได้จากองค์ความรู้เกี่ยวกับฤตจรรยาถูกเผยแพร่

ทั่วไปทั้งในสื่อสังคมออนไลน์ หนังสือ และงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ “Ayurvedic Healing Cuisine” และ “The Everyday Ayurveda Cookbook: A Seasonal Guide to Eating and Living Well” กล่าวถึงฤดูจรรยาผ่านการอธิบายแนวปฏิบัติตามฤดูกาล มุ่งเน้นการเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสม เมนูอาหารตามฤดูกาล การปรับเปลี่ยนและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่อาจทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพได้ (Johari, 2000), (O'Donnell, 2015) หนังสือ “อายุรเวท ศาสตร์แห่งชีวิต” ที่อธิบายแนวคิดฤดูจรรยาในภาพรวม แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย (เฉลิม ปิยะชน, 2537) และหนังสือ “คู่มือปฏิบัติเพื่อสุขภาพ ศาสตร์แห่งอายุรเวท ศาสตร์แห่งชีวิต” แปลจากหนังสือ “A Practical Approach to The Science of Ayurveda” ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดฤดูจรรยาอย่างละเอียด ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของฤดูกาลต่าง ๆ อาหารและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามฤดูกาล ทั้งยังมีการยกตัวอย่างตัวบทภาษาสันสกฤตที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวด้วย (Balkrishna, 2016) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ระบุว่าจุดมุ่งหมายหลักของอายุรเวทมุ่งเน้นการรักษาสุขภาพ การใช้ชีวิตให้มีสุขภาพดี โดยมีการปรับวิถีชีวิตและการรับประทานอาหารให้สอดคล้องกับฤดูกาลตามแนวคิดฤดูจรรยา (เบญจมาศ ขุนประเสริฐ และชัยณรงค์ กลิ่นน้อย, 2564) โดยการเลือกรับประทานอาหารนั้นต้องพิจารณาถึงสรรพคุณอาหารที่เป็นคุณและโทษ การเปลี่ยนแปลงของไตรโทษะประกอบกับพลังการย่อยอาหารในช่วงฤดูกาลนั้น ๆ (Patel, 2022) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดฤดูจรรยาพบว่าส่วนใหญ่มักนำเสนอองค์ความรู้ในเชิงสรุปหรือการประยุกต์ใช้ โดยมุ่งเน้นการนำหลักฤดูจรรยาไปใช้ในทางปฏิบัติมากกว่าการศึกษาที่มาของแนวคิดจากคัมภีร์อายุรเวทภาษาสันสกฤตโดยตรง แม้จะมีงานวิจัยบางส่วนที่อ้างอิงคัมภีร์อายุรเวท แต่ก็ยังขาดการวิเคราะห์ตัวบทเชิงลึกอย่างเป็นระบบ ช่องว่างดังกล่าวอาจนำไปสู่การลดทอนความเข้าใจฤดูจรรยาเหลือเพียงแนวทางการดูแลสุขภาพตามฤดูกาล โดยมิได้สะท้อนโลกทัศน์และฐานคิดทางการแพทย์แบบองค์รวมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต้นฉบับ

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องฤดูจรรยาจากคัมภีร์อายุรเวทภาษาสันสกฤต โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากคัมภีร์อัสฎาณคหฤทยะ สถานะที่ 1 (ตอนที่ 1) อัธยายะที่ 3 (บทที่ 3) ว่าด้วยฤดูจรรยาโดยเฉพาะ ผ่านกระบวนการแปลและวิเคราะห์ตัวบทอย่างเป็นระบบ การศึกษานี้มุ่งเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้เชิงคัมภีร์ และแสดงให้เห็นโครงสร้างของหลักปฏิบัติตนตามฤดูกาลในอายุรเวทอันสามารถนำไปใช้เป็นฐานความรู้ทางวิชาการและเป็นแนวทางการส่งเสริมสุขภาพในบริบทร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม การศึกษาแนวคิดฤดูจรรยาจากคัมภีร์อายุรเวทภาษาสันสกฤตโดยตรงยังช่วยฟื้นฟูคุณค่าทางวิชาการของคัมภีร์อายุรเวท และขยายขอบเขตการศึกษาให้มีรากฐานทางทฤษฎีที่มั่นคง เป็นการสร้างคุณค่าทางปัญญาให้กับตำราอายุรเวท สามารถใช้เป็นแนวทางการวิจัยด้านอายุรเวทและการวิจัยเชิงคัมภีร์ภาษาสันสกฤตในอนาคตได้ การวิจัยนี้ยังช่วยสังเคราะห์หลักการปฏิบัติที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาล สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ และป้องกันความเจ็บป่วยที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อแปลตัวบทภาษาสันสกฤตว่าด้วยแนวคิดฤดูจรรยาที่ปรากฏในตำราอายุรเวท
2. เพื่อวิเคราะห์หลักปฏิบัติตนตามฤดูกาลในแนวคิดฤดูจรรยาที่ปรากฏในตำราอายุรเวท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดอุทฺตจรรยาที่ปรากฏในตำราอายุรเวท โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยการสำรวจเอกสาร (Documentary Research) และใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานกันระหว่างการใช้การวิจัยเชิงพรรณนาหรือบรรยาย (Descriptive Research) และการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytical Research) โดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้เพียงแค่การศึกษาแนวคิดอุทฺตจรรยาที่ปรากฏในคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะ สถานะที่ 1 (ตอนที่ 1) อธิบายที่ 3 (บทที่ 3) ที่ว่าด้วยอุทฺตจรรยาโดยเฉพาะเท่านั้น โดยผู้วิจัยใช้ต้นฉบับภาษาสันสกฤตจากหนังสือ *Śri Vāgbhaṭaviracitaṃ Aṣṭāṅghṛdyam* ที่มี ศรีลาลจันทร เวทยะเป็นบรรณาธิการ ตีพิมพ์ครั้งที่ 7 โดยสำนักพิมพ์ Motilal Banarsidass เมื่อปี พ.ศ. 2559

2. วิธีการแปลตัวบทภาษาสันสกฤต

ในการแปลเนื้อหาในคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะจากต้นฉบับภาษาสันสกฤต ผู้วิจัยใช้วิธีการแปลโดยอรรถ (Meaning-based translation) กล่าวคือ ผู้วิจัยจะแปลโดยรักษาความหมายของคำศัพท์แต่ละคำไว้ให้มากที่สุด โดยไม่ให้นิยามผิดเพี้ยน ไม่ได้มุ่งเน้นความไพเราะของภาษา และจะไม่ได้แปลโดยพยัญชนะอย่างตรงไปตรงมาคำต่อคำ

3. การตรวจสอบความถูกต้องของการแปล

เพื่อให้การแปลตัวบทภาษาสันสกฤตจากคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของการแปลในหลายระดับ ดังนี้

3.1) การเทียบกับอรรถกถา ผู้วิจัยตรวจสอบความหมายของศัพท์และข้อความสำคัญโดยเทียบจากคำอธิบายในอรรถกถาและเอกสารที่อธิบายเกี่ยวกับคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะ เพื่อทำความเข้าใจบริบทเชิงการแพทย์และแนวคิดอายุรเวทที่แฝงอยู่ในตัวบท การเทียบกับอรรถกถาช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการตีความศัพท์เฉพาะ และช่วยสะท้อนความหมายตามเจตนารมณ์ของคัมภีร์ต้นฉบับได้อย่างเหมาะสม

3.2) การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การแปลตัวบทภาษาสันสกฤตได้รับการตรวจทานโดยนักวิชาการด้านภาษาสันสกฤตเพื่อประเมินความถูกต้องของการถ่ายทอดความหมาย ความสอดคล้องของศัพท์เฉพาะ และความเหมาะสมของการเลือกใช้ภาษาในการแปล

3.3) การเทียบกับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบการแปลกับงานแปลภาษาอังกฤษ ภาษาฮินดี และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอุทฺตจรรยา เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของการตีความ ทั้งนี้ การเทียบกับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการตรวจสอบความสมเหตุสมผลของการแปล และช่วยให้การแปลมีความถูกต้องน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำบทแปลมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ตัวบท พิจารณาศัพท์ แนวคิด และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับอุทฺตจรรยา พร้อมทั้งวิเคราะห์ความหมายของหลักปฏิบัติตนในแต่ละฤดูกาลตามบริบท เชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล

5. การนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยจัดลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมยกตัวอย่างมันตระภาษาสันสกฤตประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาแนวคิดจตุรยาจากคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะ อันเป็นตำราอายุรเวทสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ประพันธ์โดยวาคภฏะกวีผู้เชี่ยวชาญด้านอายุรเวท แบ่งเป็น 6 ตอนหรือ 6 สถานะ ได้แก่ สูตรสถานะ ศรีรสถานะ นิทานสถานะ จิกิตสาสถานะ กัลปสิทธิถานะ และอุตตรสถานะ โดยในแต่ละสถานะประกอบด้วยบทแตกต่างกันไป จำนวน 120 บท รวมจำนวน 7,150 มंत्रะ (Vaidhya, 1991) คัมภีร์อัมฤตคหฤตยะบันทึกด้วยภาษาสันสกฤตเป็นสำนวนร้อยกรอง จึงทำให้เป็นตำราอายุรเวทที่มีเนื้อหากระชับ ไม่ยืดเยื้อ สะดวกต่อการศึกษา ทั้งยังมีเนื้อหาครบถ้วนทั้งด้านเวชศาสตร์และศัลยศาสตร์ เป็นความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (วุฒิพงษ์ ฤทธิสมบัติ, 2566)

ในคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะตอนที่ 1 บทที่ 3 ชื่อว่า “จตุรยา” ประกอบด้วยมंत्रะที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดจตุรยาจำนวนทั้งสิ้น 58 มंत्रะ แต่ละมंत्रะมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล และผลกระทบต่อไตรโทษะ ตลอดจนนำเสนอแนวคิดการปฏิบัติตนตามฤดูกาลผ่านการแบ่งฤดูกาลออกเป็น 6 ฤดูกาล พร้อมระบุหลักการเกี่ยวกับอาหาร กิจวัตร และพฤติกรรมที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาลเพื่อรักษาสมดุลของร่างกายตามหลักอายุรเวท มंत्रะเหล่านี้จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการวิเคราะห์แนวคิดจตุรยาในการวิจัยนี้

การเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องจตุรยาอย่างลึกซึ้งจำเป็นต้องผ่านกระบวนการแปลมंत्रะภาษาสันสกฤตจากคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะ โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการแปลโดยอรรถ (Meaning-based translation) เป็นหลัก เพื่อถ่ายทอดสาระสำคัญของแนวคิดจตุรยาให้สอดคล้องกับบริบททางอายุรเวทมากกว่าการแปลตามตัวอักษร ประกอบกับเนื้อหาในคัมภีร์อัมฤตคหฤตยะเน้นบรรยายและอธิบายองค์ความรู้ด้านอายุรเวทมากกว่าความสุนทรีย์ทางอารมณ์ มีลักษณะเป็นตัวบทมุ่งอรรถสาร (content-focused text type) มีหน้าที่หลักในการบรรยายหรือถ่ายทอดเนื้อหา ดังนั้น การแปลตัวบทประเภทนี้จึงต้องให้ความสำคัญกับความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาเป็นหลัก รวมทั้งการใช้สำนวนภาษาในการแปลที่เป็นธรรมชาติ (อสนี พูลรักษ์, 2555) ดังนั้น กระบวนการแปลในการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการรักษาความหมายของศัพท์เฉพาะทางการแพทย์อายุรเวท เช่น แนวคิดเรื่องฤดูกาล ไตรโทษะ อาหาร และการปฏิบัติตน เพื่อให้สะท้อนเจตนารมณ์ของคัมภีร์ต้นฉบับอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การแปลจำเป็นต้องขยายความในบางส่วนเพื่อให้สามารถเข้าใจสาระของแนวคิดจตุรยาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การขยายความดังกล่าวปฏิบัติภายใต้กรอบของตัวบทและอรรถกถาที่เกี่ยวข้อง เพื่อหลีกเลี่ยงการตีความเกินขอบเขตของคัมภีร์ต้นฉบับ

ในกระบวนการแปลตัวบทพบว่ามีข้อจำกัดด้านภาษาและบริบทบางประการ โดยเฉพาะความซับซ้อนของไวยากรณ์สันสกฤต รูปแบบฉันทลักษณ์ของมंत्रะที่มีข้อจำกัดเรื่องการใช้คำศัพท์ ส่งผลให้การถ่ายทอดความหมายจำเป็นต้องอาศัยการตีความเพิ่มเติม นอกจากนี้ ศัพท์เฉพาะทางอายุรเวทบางคำไม่สามารถแปลตรงตัวในภาษาไทยได้ ประกอบกับความแตกต่างด้านสังคมและวัฒนธรรมระหว่างบริบทของอินเดียโบราณกับสังคมร่วมสมัย การอธิบายฤดูกาล อาหาร และวิถีชีวิตในคัมภีร์อาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับบริบทปัจจุบัน ส่งผลให้การแปลจำเป็นต้องเลือกใช้ถ้อยคำอธิบายเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงพยายามลดข้อจำกัดดังกล่าวผ่านการเทียบเคียงอรรถกถาและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิอย่างรอบคอบ แสดงให้เห็นว่าการแปลตัวบทในการวิจัยนี้มีได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการตีความทางวิชาการที่เชื่อมโยงภาษา ตัวบท และองค์ความรู้ด้านอายุรเวทเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์แนวคิดจตุรยา

จากการแปลและวิเคราะห์ตัวบทนำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดจตุรยาเชิงอายุรเวทที่แสดงให้เห็นถึงหลักปฏิบัติตนตามฤดูกาล กล่าวคือ จตุรยา เป็นหลักปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามฤดูกาลปรากฏในคัมภีร์

อัฐางคหฤทยะ ระบุว่า ฤตจรรยาคือเป็นพฤติกรรมที่พึงกระทำในฤตูกาลต่าง ๆ ฤตจรรยาคือวิธีปฏิบัติตามความเหมาะสม และแตกต่างกันไปตามฤตูกาล (Rhyner, 2017) เนื่องจากฤตูกาลต่าง ๆ ในแต่ละปีย่อมมีสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันออกไป การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเมื่อเปลี่ยนผ่านฤตูกาล ย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายที่ต้องปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงฤตูกาลจึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับสุขภาพ อายุรเวทให้ความสำคัญกับฤตจรรยาในฐานะเป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิบัติเพื่อการมีอายุยืนยาว ในคัมภีร์อัฐางคหฤทยะ มีการแบ่งฤตูกาลตามแบบอินเดียโบราณ ในหนึ่งปีจะมี 6 ฤตูกาล โดยในแต่ละฤตูกาลจะแบ่งระยะเป็นฤตูละสองเดือน เริ่มที่เดือนมาฆะ ไปตามลำดับ ได้แก่ 1) ฤตูกิสิระ (ปลายฤตุนาว, ฤตุน้ำค้าง) 2) ฤตุวสันต์ (ฤตुใบไม้ผลิ) 3) ฤตุครีษมะ (ฤตुरूน) 4) ฤตुวรรณ (ฤตุฝน) 5) ฤตุศารท (ฤตุใบไม้ร่วง) และ 6) ฤตุเหมันต์ (ฤตุนาว) ข้อมูลนี้มีความเชื่อมโยงกับหลักโศดยศาสตร์ (ดาราศาสตร์) ของอินเดีย กล่าวคือการโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์ทำให้เกิดฤตูกาล หากโลกโคจรเข้าใกล้พระอาทิตย์บริเวณนั้นก็จะเป็ฤตुरूน หากโลกโคจรห่างจากพระอาทิตย์บริเวณนั้นก็จะเป็ฤตุนาว การโคจรดังกล่าวทำให้เกิดฤตูกาลทั้งสิ้น 6 ฤตูกาล (วิสุทษ์ บุษยกุล, 2536) ดังข้างต้น

นอกจากนี้ ในคัมภีร์อัฐางคหฤทยะ ยังกล่าวถึง “อายนะ” โดยอายนะเป็นการแบ่งช่วงเวลาตามทิศทางโคจรของดวงอาทิตย์ เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศเหนือ เรียกว่า “อาทนากาล” หรือ “ฤตุดรายน” เป็นช่วงเวลาที่เหมาะแก่การพักผ่อนและรุนแรงมาก ส่งผลกระทบให้สิ่งมีชีวิตมีความอ่อนแอ ตรงกับฤตุน้ำค้าง ฤตุใบไม้ผลิ และฤตुरूน ในขณะที่หากดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศใต้ เรียกว่า “วิสรคกาล” หรือ “ฤตูกษณายน” เป็นช่วงเวลาที่เหมาะแก่การออกกำลังกายและรุนแรงมาก ส่งผลกระทบให้อุณหภูมิบนโลกเย็นลงเพราะเมฆฝน มีลมเย็น ตรงกับฤตุใบไม้ร่วง ฤตุฝน และฤตุนาว สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเช่นนี้ มนุษย์จึงควรปฏิบัติตามหลักฤตจรรยาเพื่อสุขภาพที่ดี ไม่เป็นโรคประจำฤตูกาล และมีร่างกายแข็งแรง (Sukumar & Shashirekha, 2015)

แนวคิดฤตจรรยาคือการนำเสนองานผ่านการปฏิบัติตนที่เหมาะสมตามฤตูกาล จำนวน 6 ฤตูกาลตามหลักอายุรเวท ดังนี้

1. ฤตุเหมันต์ (ฤตุนาว)

โทยรยานนิตานาเมตรหิ ปรารถเรว วฤกษิตะ |
อวยการย สุมภาย ยโถกต์ คีลเยทน || 9 ||

“ในเหมันต์ (ฤตุนาว) มีกลางคืนยาวนาน ทำให้รู้สึกหิวในยามเช้า พึงปฏิบัติกิจวัตรที่เหมาะสม (ชำระล้างร่างกาย) และดำเนินชีวิตตามหลักการที่กล่าวไว้แล้ว”

มนตรนี้อยู่ในคัมภีร์อัฐางคหฤทยะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 มนตรที่ 9 กล่าวถึงฤตุนาวว่าเป็นช่วงที่มีกลางคืนยาวนาน ทำให้รู้สึกหิวในยามเช้า ดังนั้น หลักฤตจรรยาของฤตุนาวควรเริ่มจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและดำเนินชีวิตให้เหมาะสม โดยในคัมภีร์ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมว่า ควรบริโภคอาหารที่มีรสหวาน เปรี้ยว และเค็ม นอกจากนั้นควรนวดน้ำมัน เพื่อทำลายความรุนแรงของวาตะ ให้นวดที่บริเวณศีรษะ และให้ออกกำลังกายเล็กน้อย หลังจากนั้นให้ใช้ของที่รสฝาดเช็ดน้ำมันออก แล้วอาบน้ำ ชโลมร่างกายด้วยผงหญ้าฝรั่น ชะมด และอบตัวด้วยไม้หอมกฤษณา จะเห็นว่ากิจกรรมที่ควรทำในฤตุนาวล้วนต้องใช้พลังงานเพื่อเสริมสร้างความอบอุ่นให้ร่างกาย เป็นการเร่งปิตตะให้มีพลังมากขึ้น

นอกจากนี้ ตามหลักฤดูจรรยา ฤดูเหม็นต์เป็นช่วงที่ร่างกายสามารถย่อยอาหารได้ดี จึงแนะนำให้บริโภคอาหารที่มีรสหวาน เปี้ยว และเค็ม รวมถึงอาหารมัน อาหารร้อน และอาหารที่ให้พลังงานสูง เช่น ข้าวสาลี แป้ง นม ไขมัน เนื้อสัตว์ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณเหมาะสม รวมถึงการทำกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความอบอุ่นและความแข็งแรงของร่างกาย เพื่อรักษาสมดุลของไตรโทษะ เช่น การอยู่ร่วมกัน การโอบกอด และการมีเพศสัมพันธ์

2. ฤดูศีตริยะ (ปลายฤดูหนาว, ฤดูน้ำค้าง)

อโยเมว วิริยะ การยะ ศิตรี'ปี วิเศษตะ |

ตทา หิ ศีตมธิกั เรากุษย์ จาทานกาลชม || 17 ||

“วิธีปฏิบัติที่กล่าวไว้ในฤดูเหม็นต์ พึงนำมาใช้ในฤดูศีตริยะด้วย เพราะในช่วงนี้ความหนาวเย็นทวีความรุนแรงขึ้น และเป็นช่วงอาทนานกาล”

มนตระนั้นอยู่ในคัมภีร์อัฐภางคหฤทยะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 มंत्रะที่ 17 สื่อกถึงฤดูน้ำค้างว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับบรรยากาศในฤดูหนาว แต่ในฤดูน้ำค้างอยู่ในช่วงอาทนานกาล ในเชิงอายุรเวท ฤดูศีตริยะแม้จะมีลักษณะคล้ายฤดูเหม็นต์ แต่แตกต่างกันในเชิงกาลเวลา กล่าวคือ ฤดูเหม็นต์อยู่ในวิสรรคกาล ซึ่งดวงอาทิตย์มีกำลังอ่อนลง ส่งผลให้การสะสมของไตรโทษะลดลง ในขณะที่ฤดูศีตริยะอยู่ในอาทนานกาล ดวงอาทิตย์เริ่มมีกำลังเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สภาพอากาศมีความแห้งและหนาวเย็นมากยิ่งขึ้น ดังนั้น อาหารที่ควรบริโภคในฤดูศีตริยะจึงมีคุณสมบัติแห้ง เย็น และหนัก ซึ่งเอื้อต่อการเพิ่มกำลังของภะ แนวปฏิบัติในฤดูเหม็นต์ เช่น การบริโภคอาหารที่ให้พลังงาน การนวดน้ำมัน การรักษาความอบอุ่นของร่างกาย และการหลีกเลี่ยงลมหนาวยังคงสามารถนำมาปรับใช้ได้ ในฤดูนี้ แต่จำเป็นต้องกระทำอย่างเคร่งครัดยิ่งขึ้น

3. ฤดูวสันต์ (ฤดูใบไม้ผลิ)

กผศจิโต หิ ศิตรี วสนเต'ร่าศุตาปีตะ |

หตวาง'คณิ กรูเต โรคานตสตุ ตวรยา ชยเต || 18 ||

“ภะที่สะสมอยู่ในฤดูศีตริยะ เมื่อมาถึงฤดูวสันต์ย่อมถูกความร้อนจากดวงอาทิตย์ทำให้สลายไป ส่งผลให้กำลังอันอ่อนลง ก่อให้เกิดโรคทั้งหลาย พึงรีบขจัดสภาพนั้นโดยเร็ว”

มนตระนั้นอยู่ในคัมภีร์อัฐภางคหฤทยะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 มंत्रะที่ 18 กล่าวว่า ในฤดูใบไม้ผลิ อุณหภูมิย่อมสูงขึ้น ทำให้อากาศไม่หนาวเหมือนในฤดูหนาวและฤดูน้ำค้าง ภะที่เพิ่มขึ้นในฤดูน้ำค้าง ย่อมเสื่อมลงเมื่อมาถึงฤดูใบไม้ผลิ เพราะอิทธิพลจากความร้อนที่เพิ่มขึ้น และความร้อนที่เพิ่มขึ้นนี้เองทำให้ระบบต่าง ๆ ในร่างกายเสื่อมลง เกิดโรคทั้งหลายได้อย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นว่าเมื่อถึงช่วงฤดูเปลี่ยนผ่าน ทำให้สภาพอากาศแปรปรวน ส่งผลให้ร่างกายอ่อนแอได้ง่ายขึ้น การดูแลสุขภาพในช่วงฤดูกาลเช่นนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ในคัมภีร์อัฐภางคหฤทยะยังมีการแนะนำเพิ่มเติมในเชิงอายุรเวทว่า ฤดูวสันต์เป็นช่วงที่อุณหภูมิเริ่มสูงขึ้น ความหนาวเย็นจากฤดูเหม็นต์และฤดูศีตริยะลดลง ภะที่สะสมไว้ในช่วงฤดูหนาวและฤดูน้ำค้างเริ่มเสื่อมลง ส่งผลให้ระบบต่าง ๆ ในร่างกายอ่อนแอและเกิดโรคได้ง่าย ให้ดูแลสุขภาพโดยการอาบน้ำ ชโลมร่างกายด้วย

เครื่องหอม เช่น การบูร จันทน์ กฤษณา และหญ้าฝรั่น รวมถึงการบริโภคอาหารที่ช่วยลดพิษ เช่น ข้าวบาร์เลย์ ข้าวสาลี และน้ำผึ้ง ขณะเดียวกันควรหลีกเลี่ยงการนอนกลางวัน การบริโภคอาหารหนัก และอาหารที่มีรสหวานและเปรี้ยว ซึ่งจะยิ่งกระตุ้นพิษให้รุนแรงขึ้น

4. ฤๅษีษมะ (ฤๅษีร้อน)

ในคัมภีร์อัมฤตสังหตฤๅษีษมะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 มंत्रะที่ 26 กล่าวว่า ในฤๅษีร้อนจะมีความร้อน รังสีจากดวงอาทิตย์มีความร้อนแรง และเป็นอันตราย ดังนี้

ติเกษนาศฺรติติเกษนาศฺรศรีษเม สักชิปตีว ยต || 26 ||

“ในฤๅษีษมะ รังสีรุนแรงจากดวงอาทิตย์แผดเผาทุกสรรพสิ่งราวกับจะดูดกลืนพลังชีวิตไป”

จากบทแปล สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นในฤๅษีร้อน ทำให้พิษในร่างกายเสื่อมลงทุกวัน วาตะในร่างกายรุนแรงขึ้น ควรหลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารที่มีรสเค็ม ฝาด เปรี้ยว หลีกเลี่ยงการออกกำลังกาย และละเว้นการรับแสงจากดวงอาทิตย์ เพราะกิจกรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลให้วาตะในร่างกายเพิ่มขึ้น อาจทำให้ร่างกายอ่อนแอ มีอาการวิงเวียนศีรษะ เป็นลมหมดสติได้ ในคัมภีร์อัมฤตสังหตฤๅษีษมะได้แนะนำข้อปฏิบัติที่เหมาะสมไว้ว่า ควรบริโภคอาหารรสหวาน เบา มัน เย็น ควรอาบน้ำเย็น และดื่มน้ำเย็นเพื่อรู้สึกสดชื่นขึ้น ลดการสูญเสียพลังงานและป้องกันความไม่สมดุลของโทษะ

5. ฤๅษีบรรษะ (ฤๅษีฝน)

สตุษารณ มรุตตา สหสา ศีตเลน จ |

ภูพาเชปณามูลปาเกณ มลินเนน จ วารินา || 43 ||

“ลมเย็นที่พัดแรง น้ำที่ชุ่มฉ่ำจากการปะปนของสิ่งสกปรก และอาหารที่มีรสเปรี้ยวจากการหมักบ่มในพื้นดิน จึงก่อให้เกิดสภาวะที่เป็นโทษต่อร่างกายในฤๅษีบรรษะ”

มंत्रะนี้อยู่ในคัมภีร์อัมฤตสังหตฤๅษีษมะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 มंत्रะที่ 43 อธิบายสภาพแวดล้อมในฤๅษีฝนไว้ว่า ในฤๅษีฝนมีลมหนาว แม่น้ำสกปรก พื้นดินมีความชื้น และอาหารเป็นกรดเกิดจากการชะล้างสิ่งสกปรกปะปนมากับน้ำฝน ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ประกอบกับฤๅษีบรรษะเป็นช่วงที่ระบบเผาผลาญและกำลังอัคนิในร่างกายอ่อนแอลง เนื่องจากอิทธิพลของความชื้น ลมเย็น และสภาพแวดล้อมที่ไม่คงที่ ส่งผลให้ไตรโทษะเกิดความไม่สมดุล โดยเฉพาะวาตะซึ่งมีแนวโน้มกำเริบในฤๅษีนี้ คัมภีร์จึงแนะนำให้บริโภคอาหารที่ง่าย อาหารร้อน และอาหารที่ช่วยบำรุงสมดุลของไตรโทษะ เช่น ธัญพืช เครื่องเทศ เนื้อสัตว์ ชุปถั่ว และน้ำผึ้ง รวมทั้งหลีกเลี่ยงอาหารเย็นและน้ำสกปรก เพื่อป้องกันการรบกวนระบบย่อยอาหารและลดความเสี่ยงของการเกิดโรค

6. ฤๅษีศรท (ฤๅษีใบไม้ร่วง)

วรัชาสีโตจิตาถาคานา สหไสวารุครศมิถิ |

ตปตานา สณจิตติ วฤษฏา ปิตตํ ศรติ กุปยติ || 49 ||

“ร่างกายที่อ่อนแอจากความเย็นในฤดูหนาว เมื่อถูกแสงอาทิตย์ที่แรงขึ้นอย่างฉับพลันในฤดูร้อน ย่อมทำให้ปิตตะสะสมและกำเริบขึ้น”

มนตร์นี้อยู่ในคัมภีร์อษฎางคหฤทยะ ตอนที่ 1 บทที่ 3 มนตร์ที่ 49 กล่าวว่า ในฤดูใบไม้ร่วงมีแสงอาทิตย์ชัดเจนขึ้นกว่าในฤดูฝน ส่งผลให้ปิตตะในร่างกายรุนแรงขึ้นจากความร้อน ส่งผลให้เกิดความผิดปกติเกี่ยวกับเลือด ในคัมภีร์จึงมีการแนะนำเพิ่มเติมให้บำบัดด้วยวิธี “รักตโมกษณะ” เพื่อระบายความร้อนและลดความรุนแรงของปิตตะ รวมถึงในด้านโภชนาการ ควรบริโภคอาหารรสขม หวาน และฝาด ซึ่งมีคุณสมบัติลดปิตตะ เช่น ข้าวสาลี ถั่วเขียว น้ำตาล มะขามป้อม บวบ และน้ำผึ้ง พร้อมทั้งเน้นการดื่มน้ำสะอาดบริสุทธิ์ รวมถึงน้ำที่ได้รับความร้อนจากแสงอาทิตย์ และความเย็นจากแสงจันทร์ตามธรรมชาติ เป็นการปรับสมดุลพลังร้อนและเย็นในร่างกายเพื่อเตรียมร่างกายเข้าสู่ฤดูถัดไปอย่างเหมาะสม

นอกจากการปฏิบัติตามฤดูกาลต่าง ๆ ดังข้างต้นแล้ว แนวคิดฤดูจรรยายังให้ความสำคัญกับ “ฤดูสนธิ” เป็นช่วงรอยต่อระหว่างการเปลี่ยนฤดูกาล กล่าวคือ สัปดาห์เริ่มต้นและสัปดาห์สุดท้ายของฤดูกาล ถือเป็นช่วงรอยต่อการเปลี่ยนผ่านจากฤดูหนึ่งไปสู่ฤดูหนึ่ง (Kumar et al., 2016) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมตามฤดูกาลอย่างทันทีทันใด ย่อมทำให้ร่างกายเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน เป็นสาเหตุความผิดปกติของไตรโทษะ และบ่อเกิดของโรคต่าง ๆ ได้ ดังนั้น ควรเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับฤดูกาล โดยค่อย ๆ ละเว้นฤดูจรรยาในฤดูกาลก่อนหน้าอย่างช้า ๆ แล้วจึงเริ่มฤดูจรรยาใหม่ที่ละน้อย เพื่อให้ร่างกายเกิดการปรับตัว ตลอดจนรักษาความสมดุลของไตรโทษะไว้ได้ หากเร่งรีบเปลี่ยนฤดูจรรยาอย่างฉับพลัน ย่อมทำให้เกิดโรคจากการปรับตัวไม่ทัน หรือภาวะแสดง เรียกว่า “อสาตมยะ” ได้ ดังเช่นเมื่อถึงปลายฤดูใบไม้ผลิที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ฤดูร้อนเป็น “ฤดูสนธิ” ในช่วงนั้นกษะจะอ่อนกำลังลง และปิตตะจะค่อย ๆ มีกำลังรุนแรงขึ้น หากในช่วงนั้นผู้ใดเปลี่ยนฤดูจรรยาอย่างกะทันหัน ร่างกายย่อมปรับตัวไม่ทัน เกิดความไม่เคยชิน ไตรโทษะย่อมแปรปรวน เป็นสาเหตุของโรคต่าง ๆ ดังนั้น ความเข้าใจแนวคิดฤดูจรรยาและนำหลักการมาปฏิบัติตามอย่างเหมาะสมย่อมส่งผลดีต่อร่างกายในระยะยาว

จากการวิเคราะห์องค์ความรู้เชิงอายุรเวทของแนวคิดฤดูจรรยาในคัมภีร์อษฎางคหฤทยะ พบว่าแนวคิดดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงการดูแลสุขภาพทางกายเท่านั้น หากแต่สะท้อนมิติของชีวิตและสังคมในฐานะวิถีการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ กล่าวคือ ฤดูจรรยานำเสนอกรอบความคิดที่เชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับสภาวะธรรมชาติของฤดูกาลต่าง ๆ ผ่านการกำหนดอาหาร กิจวัตร และพฤติกรรมที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา เช่น แนวคิดฤดูจรรยาในฤดูหนาวสะท้อนความเข้าใจเชิงภูมิปัญญาเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด การแนะนำให้พักอาศัยในบริเวณที่สูงและแห้ง หลีกเลี่ยงพื้นที่อับชื้น ลมเย็น ตลอดจนการหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำจากแม่น้ำ แสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงความเสี่ยงด้านสุขภาพจากน้ำและสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรมของอายุรเวทที่ให้ความสำคัญกับการปรับตัวของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ และการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ฤดูจรรยาจึงเปรียบเสมือนแนวคิดที่ทำหน้าที่กำกับวิถีชีวิตในระดับปัจเจกและสังคม โดยมุ่งส่งเสริมความสมดุล และการป้องกันปัญหาสุขภาพในระยะยาวอย่างยั่งยืน พร้อมกันนี้ การสังเคราะห์องค์ความรู้ในมิตินี้ยังแสดงให้เห็นว่า ฤดูจรรยาไม่ใช่เพียงหลักการทางการแพทย์เท่านั้น หากแต่เป็นกรอบความคิดเชิงสังคมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสุขภาพ อันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพในบริบทร่วมสมัยได้อย่างดี

อภิปรายผล

แนวคิดฤตจรรยาในตำราอายุรเวทตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์นั้นแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างธรรมชาติกับร่างกายมนุษย์อย่างชัดเจน เป็นการชี้ชัดว่าการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพที่ดีตามหลักอายุรเวทเป็นวิธีการแบบองค์รวม หลักการดังกล่าวนี้ได้มุ่งเน้นการดูแลสุขภาพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงสภาวะโดยรวมตามธรรมชาติอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติแต่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสมดุลของไตรโทษะอันเป็นปัจจัยกำหนดสุขภาพของมนุษย์ ดังนั้น ฤตจรรยาจึงเป็นวิธีการจัดการสุขภาพที่มุ่งรักษาภาวะสมดุลระหว่างร่างกายกับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ การวิเคราะห์ข้อปฏิบัติในแต่ละฤดูกาลแสดงให้เห็นความสอดคล้องระหว่างคุณสมบัติของฤดูและการดูแลร่างกาย เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง เน้นย้ำการดูแลสุขภาพอย่างยั่งยืน และการปรับวิถีชีวิตมากกว่าการใช้ยารักษาโรค

ผลการวิจัยดังข้างต้นมีความสอดคล้องกับเอกสารและงานวิจัยด้านอายุรเวทร่วมสมัยหลายประการ โดยเฉพาะงานของ Balkrishna (2016) ที่นำเสนอฤตจรรยาในฐานะหลักการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันที่เชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลกับการดำรงชีวิตและการรักษาสมดุลของร่างกาย ผลการวิจัยนี้ยืนยันแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแนวคิดฤตจรรยามีรากฐานและที่มาจากตำราอายุรเวทอย่างชัดเจน

ในขณะเดียวกัน Frawley ได้อธิบายอายุรเวทในกรอบโลกทัศน์แบบองค์รวมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ช่วยสนับสนุนผลการวิจัยนี้ กล่าวคือ การดูแลสุขภาพมิได้แยกขาดจากบริบทของฤดูกาลและสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นกระบวนการปรับตัวของมนุษย์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดของ Dev ซึ่งมองอายุรเวทในฐานะศาสตร์แห่งชีวิต การวิจัยนี้ช่วยขยายความเข้าใจว่า ฤตจรรยาไม่ได้เป็นเพียงแนวทางการดูแลสุขภาพตามฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังเป็นกรอบความคิดที่กำกับวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ผลการวิจัยนี้จึงมีส่วนเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยเชื่อมโยงการตีความคัมภีร์เข้ากับการทำความเข้าใจอายุรเวทในฐานะองค์ความรู้ด้านชีวิตและสังคมอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้มีความแตกต่างจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยอื่น ๆ ในแง่วิธีการศึกษา กล่าวคือ การวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ตัวบทภาษาสันสกฤตจากคัมภีร์อัสฎาฆคฤหะโดยตรง และนำเสนอผลการวิจัยออกเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ข้อมูลคัมภีร์ การแปล การวิเคราะห์แนวคิดฤตจรรยาเชิงอายุรเวท ไปจนถึงการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงสังคม กระบวนการดังกล่าวช่วยให้เห็นโครงสร้างของฤตจรรยาในคัมภีร์อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังแสดงให้เห็นองค์ความรู้ทางการแพทย์แบบดั้งเดิมอย่างถูกต้องและครบถ้วน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ด้านอายุรเวทที่มีไม่เพียงการสรุปแนวคิดฤตจรรยา แต่เป็นการศึกษาแนวคิดของฤตจรรยาตามคัมภีร์ต้นฉบับผ่านการแปลและวิเคราะห์ตัวบทภาษาสันสกฤตจากคัมภีร์อัสฎาฆคฤหะอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของแนวปฏิบัติเพื่อสุขภาพตามฤดูกาลที่เชื่อมโยงธรรมชาติของฤดูกาล ไตรโทษะ และรอยต่อระหว่างฤดูกาล (ฤตสนธิ) เข้าไว้ด้วยกัน หลักปฏิบัติดังกล่าวนี้มุ่งเน้นการปรับวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักการแพทย์เชิงป้องกัน (Preventive Medicine) อย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปองค์ความรู้ฤตุจรรยา

ฤดูกาล	เดือน สากล	อายุนะ	ผลต่อไตรโทษะ			อาหารที่ เหมาะสม	พฤติกรรม ที่เหมาะสม
			สะสม	กำเริบ	สงบ		
1) ฤดูเหมันต์ (ฤดูหนาว)	พ.ย.- ม.ค.	วิสรรคกาล, ทักษิณายัน	-	-	ปัตตะ	อาหารรสหวาน เปรี้ยว เค็ม อาหารมัน ร้อน	นวดน้ำมัน ออกกำลังกาย อาบน้ำร้อน สวมเสื้อผ้าให้ ความอบอุ่น รับแสงแดด
2) ฤดูศิศิระ (ฤดูน้ำค้าง)	ม.ค.- มี.ค.	อาทนานกาล, อุตตรายัน	กษะ	-	-	อาหารรสหวาน เปรี้ยว เค็ม อาหารมัน ร้อน	หลีกเลี่ยงลมหนาว รักษาความอบอุ่น
3) ฤดูวสันต์ (ฤดูใบไม้ผลิ)	มี.ค.- พ.ค.	อาทนานกาล, อุตตรายัน	-	กษะ	-	อาหารรสขม เผ็ด ผาด อาหารแห้ง ร้อน	อาบน้ำ ชโลมเครื่องหอม หลีกเลี่ยงนอนกลางวัน และบริโภคอาหารหนัก
4) ฤดูครีษมะ (ฤดูร้อน)	พ.ค.- ก.ค.	อาทนานกาล, อุตตรายัน	วาทะ	-	กษะ	อาหารรสหวาน อาหารเย็น มัน	ลดกิจกรรมหนัก อาบน้ำเย็น สวมเสื้อผ้าบาง ชโลมจันทน์ หลีกเลี่ยงเพศสัมพันธ์
5) ฤดูวรรษา (ฤดูฝน)	ก.ค.- ก.ย.	วิสรรคกาล, ทักษิณายัน	ปัตตะ	วาทะ	-	อาหารรสหวาน เปรี้ยว เค็ม อาหารมัน ร้อน	หลีกเลี่ยงน้ำสกปรก พื้นที่ชื้น อาศัยในที่แห้ง
6) ฤดูศารท (ฤดูใบไม้ร่วง)	ก.ย.- พ.ย.	วิสรรคกาล, ทักษิณายัน	-	ปัตตะ	วาทะ	อาหารรสหวาน ขม ผาด อาหารแห้ง เย็น	ดื่มน้ำสะอาด บำบัดลดปัตตะ (รักษโมกษณะ)

นอกจากมิติทางการแพทย์แล้ว การวิจัยนี้ยังสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยชี้ให้เห็นว่า ฤตุจรรยาเป็นระบบความรู้ทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมอินเดียโบราณ ในการปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันในชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมการใช้สมุนไพรในบริบทต่าง ๆ อีกด้วย

หากพิจารณาแนวคิดฤตุจรรยากับระบบการแบ่งฤดูกาลตามหลักดาราศาสตร์ (Astronomical Seasons) ที่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงเด่นชัดเพียง 3 ช่วง แบ่งเป็น 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยอาศัยการโคจรของดวงอาทิตย์และลักษณะภูมิอากาศเป็นเกณฑ์หลัก ระบบดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและใช้เป็นกรอบเวลาในปฏิทินมากกว่าการเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายมนุษย์ เมื่อเปรียบเทียบกับฤดูกาลตามแนวคิดฤตุจรรยา พบว่าทั้งสองระบบมีจุดร่วมคือการอาศัยการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเป็นพื้นฐานในการแบ่งฤดูกาล อย่างไรก็ตาม ฤดูกาลของอายุรเวทมีความละเอียดมากกว่า เนื่องจากแยกช่วงเปลี่ยนผ่านของฤดูกาลออกอย่างชัดเจน และเชื่อมโยงฤดูกาลแต่ละช่วงเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของไตรโทษะ

อนึ่ง ความแตกต่างที่สำคัญของฤดูกาลทั้งสองระบบข้างต้นคือ ระบบ 3 ฤดูกาลแบบสากลมิได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตนหรือการดูแลสุขภาพอย่างเฉพาะเจาะจง ในขณะที่ระบบ 6 ฤดูกาลแบบอายุรเวทถูกออกแบบให้เป็นฐานคิดหลักของแนวคิดฤตุจรรยา ใช้ในการกำหนดอาหารและพฤติกรรมที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาลเพื่อรักษาสมดุลของร่างกายและป้องกันโรคในระยะยาว ดังนั้น การแบ่งฤดูกาลแบบอายุรเวทไม่ใช่แค่การจัดช่วงเวลา แต่เป็นศาสตร์สุขภาพที่เชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับธรรมชาตินั่นเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้พบว่า แนวคิดฤตจรรยาเป็นองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามวิถีทางอายุรเวทที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาล (ธรรมชาติ) ร่างกาย และวิถีชีวิตมนุษย์ หลักปฏิบัติในแต่ละฤดูล้วนมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศและสภาวะร่างกายเพื่อรักษาสมดุลไตรโทษะ ช่วยส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงขึ้น ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ในขณะที่แนวคิดฤตสนธิได้ต่อยอดความสำคัญของการปรับตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป อันเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการแพทย์และการดำรงชีวิตในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ในตำราอายุรเวทโบราณอันล้ำค่าที่สามารถเชื่อมโยงมาสู่วิถีปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานด้านสุขภาพสามารถบูรณาการองค์ความรู้จากฤตจรรยาเข้าสู่กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในชุมชน โดยนำเสนอเป็นแนวทางการดูแลตนเองที่สอดคล้องกับฤดูกาล เพื่อเสริมสร้างความรู้สุขภาพจากศาสตร์โบราณควบคู่กับการแพทย์สมัยใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สามารถนำหลักฤตจรรยามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบคู่มือการดูแลสุขภาพตามฤดูกาลสำหรับผู้สนใจการแพทย์ทางเลือก ทั้งนี้ อาจทดลองปฏิบัติตามหลักฤตจรรยา เพื่อประเมินผลและนำไปประยุกต์ใช้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. พิจารณาการศึกษาแนวคิดฤตจรรยาจากตำรา/เอกสารอายุรเวทฉบับอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ทำให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับฤตจรรยาที่หลากหลายยิ่งขึ้น
2. พิจารณาการศึกษาแนวคิดฤตจรรยากับการเปลี่ยนแปลงฤดูกาลตามแบบไทย เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอายุรเวทที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พิจารณาการศึกษาแนวคิดทินจรรยา (การปฏิบัติตนในกิจวัตรประจำวัน) จากตำรา/เอกสารอายุรเวท อันจะทำให้เห็นกระบวนการดูแลสุขภาพอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- เฉลี่ยว ปิยะชน. (2537). อายุรเวท ศาสตร์แห่งชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันการแพทย์แผนไทย.
- เบญจมาศ ขุนประเสริฐ และชัยณรงค์ กลิ่นน้อย. (2564). การศึกษาการกำเนิดและพัฒนาการด้านอายุรเวทในวรรณคดีสันสกฤต. *Journal of Arts and Thai Studies*, 44(1), 53-63.
- วิสุทธ์ บุญยกุล. (2536). เดือนและฤดูในวรรณคดีสันสกฤต. ใน ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ (บรรณาธิการ). *บาลีสันสกฤตวิชาการ* (น. 141-161). กรุงเทพฯ: มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วุฒิพงษ์ ถวิลสมบัติ. (2566). คัมภีร์สำคัญเพื่อการศึกษาอายุรเวท. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 43(2), 337-350.
- อัสนี พูลรักษ์. (2555). นันทิพนันทสูตรคำหลวง: การวิเคราะห์ศิลปะการแปลและกลวิธีทางวรรณศิลป์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- AIHCP. (2024). Holistic healthcare: Key concepts and modern practice. Retrieved November 3, 2025, from <https://aihcp.net/2024/08/08/holistic-healthcare-key-concepts-and-modern-practices>
- Balkrishna, A. (2016). *A Practical Approach to the Science of Ayurveda* (1rd ed.). Bloomsbury India: Bloomsbury Publishing India Pvt. Ltd.

- Chauhan, S. Ram, M. & Jaiswal, R. (2025). A Review Article on Ritucharya and Its Role in Prevention of Lifestyle Diseases. *World Journal of Pharmaceutical and Medical Research*, 11(9), 99-103.
- Dev, S. (2006). *A Selection of Prime Ayurvedic Plant Drugs*. New Delhi: Anamaya Publishers.
- Frawley, D. (2000). *Yoga and Ayurveda: Self-Healing and Self-Realization*. New Delhi: Motilal Banarsidass Publishing House
- Johari, H. (2000). *Ayurvedic Healing Cuisine*. Vermont: Healing Arts Press.
- Kour, B. (2017). Ritucharya- ayurvedic way to cope up with the seasonal effect on our body. *International Journal of Complementary & Alternative Medicine*, 5(1), 8-10. <https://doi.org/10.15406/ijcam.2017.05.0014>
- Kumar, J. Rao, R. K. & Gond, P. (2016). Ayurvedic Approach of Ritucharya. *Indian Journal of Agriculture and Allied Sciences*, 2(1), 119-126.
- O'Donnell, K. (2015). *The Everyday Ayurveda Cookbook: A Seasonal Guide to Eating and Living Well*. Boston: Shambhala Publications.
- Patel, D. (2022). Ritucharya – Seasonal Regimens According to Ayurveda – A Review. *Ayurpharm – International Journal of Ayurveda and Allied Sciences*, 11(9), 80-86.
- Payyappallimana, U. & Venkatasubramanian. P. (2016). Exploring Ayurvedic Knowledge on Food and Health for Providing Innovative Solutions to Contemporary Healthcare. Retrieved December 17, 2025, from <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4815005/pdf/fpubh-04-00057.pdf>
- Rhyner, H. (2017). *Llewellyn's Complete Book of Ayurveda: A Comprehensive Resource for the Understanding & Practice of Traditional Indian Medicine*. New York: Llewellyn Publications
- Saini, N. Sharma, S. Archana & Kushaboo. (2023). Importance Of Ritucharya and Dincharya Regimne. *Tanita University Journal of Homoepathy and Medical Science*, 6(3), 31-34.
- Shree, C. Sasmal, G. & Kumar, A. (2023). The Role of Ritucharya in Human Body According to Different Ritu's. *World Journal of Pharmaceutical and Medical Research*, 9(5), 83-86.
- Sukumar, B. & Shashirekha. (2015). Preventive Principles In Rutucharya. *International Ayurvedic Medical Journal*, 3(4), 1021-1029.
- Vaidhya. (1991). *Aṣṭāṅga Hṛdayam* (1st ed.). Varanasi: Chowkhamba Krishnadas Academy.

ศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

A STUDY OF ENGLISH COMMUNICATION SKILLS PROBLEMS AMONG SECOND-YEAR
ENGLISH MAJOR STUDENTS AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY,
CHIANG MAI CAMPUS

ชาย หน่อแสง, พระครูธรรมธร อังคาร ญาณเมธี, ทิพย์พนารณ์ เลาลี

Sai Nawseng, Phrakhru Thammathorn Angkhan Yanmethi, Thippanakorn Laolee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author E-mail: nawseng.agg@mcu.ac.th

Received December 8, 2025

Revised January 2, 2026

Accepted January 7, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสารภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมี การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลและสะท้อนบริบทการสื่อสารจริง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 32 รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ (2) แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนครอบคลุมทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน และ (3) แบบประเมินทักษะการพูดโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาร์คเท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิงด้วย t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ พร้อมคำนวณขนาดอิทธิพล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ (1) พบว่านิสิตมีปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง โดยเด่นชัดในด้านคลังคำศัพท์จำกัด ความไม่มั่นใจในการพูด และความยากในการสร้างประโยคให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และตามวัตถุประสงค์ (2) พบว่าคะแนนทักษะการสื่อสารรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง (Cohen's $d \approx 1.19$) สะท้อนว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นสถานการณ์จริง การสนทนาเป็นคู่ และการฝึกสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะคือควรจัดสภาพแวดล้อมการสื่อสารที่ปลอดภัย ลดความกังวล และบูรณาการภาระงานสื่อสารจริงอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ, การฝึกสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์, การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเชิงรุก

Abstract

This study aimed (1) to investigate English communication problems among second-year English major students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, and (2) to compare their English communication achievement before and after taking the English Communication Skills course. A mixed-methods approach was employed, with quantitative data as the primary source of evidence and qualitative data used to explain the findings and reflect the authentic communication context. The study adopted a pre-experimental one-group pretest–posttest design to examine changes in students' English communication performance in the classroom. The sample consisted of 32 second-year English major students selected through purposive sampling. Research instruments included (1) an English communication problem questionnaire, (2) a pretest and posttest covering four skills—listening, speaking, reading, and writing—and (3) a speaking assessment rubric evaluated by three experts. Content validity was verified by experts, and the reliability of the questionnaire was confirmed using Cronbach's alpha ($\alpha = 0.87$). Data were analyzed using descriptive statistics and a paired-samples t-test, with effect size calculated.

With regard to Objective (1), the results indicated that students experienced English communication problems at a moderate level, particularly limited vocabulary, lack of confidence in speaking, and difficulty constructing grammatically accurate sentences. For Objective (2), the overall posttest mean score was significantly higher than the pretest mean score at the .05 level (Pre $M = 65.12$, Post $M = 78.94$, $t = 6.72$, $p < .001$), with a large effect size (Cohen's $d_z \approx 1.19$). The findings suggest that active and interactive learning activities emphasizing real-life situations, pair conversations, and communicative practice effectively enhanced students' English communication skills. It is recommended that instructors create a psychologically safe communication environment, reduce learners' anxiety, and continuously integrate authentic communication tasks to support sustainable development of English communication skills.

Keywords: English Communication Skills, Interactive Communication Practice, Active Learning–Based English Language Teaching

บทนำ

ภาษาอังกฤษทำหน้าที่เป็นภาษากลางในการสื่อสารทางวิชาการและการทำงานระดับนานาชาติ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้สามารถ “ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจริง” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่การเคลื่อนย้ายข้อมูล ข่าวสาร และแรงงานข้ามพรมแดนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม ภาพรวมระดับประเทศสะท้อนความท้าทายที่ยังต้องเร่งพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยรายงาน EF English Proficiency Index (EPI) ปี 2025 จัดประเทศไทยอยู่ในกลุ่มความสามารถภาษาอังกฤษระดับ “ต่ำมาก (Very Low Proficiency)” ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านสมรรถนะภาษาอังกฤษในระดับประเทศและมีนัยต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับอุดมศึกษา (EF Education First, 2025) นอกจากนี้ หลักฐานในบริบทมหาวิทยาลัยไทยยังพบปัญหาทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะ “ฟัง–พูด” ที่เป็น

อุปสรรคต่อการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง (วรศิริ, 2022; สุขประเสริฐ, สาสีหมัด, & ดุษฎีเมธา, 2025) ในเชิงทฤษฎี “การสื่อสารภาษาอังกฤษ” ไม่ได้จำกัดเพียงความถูกต้องด้านไวยากรณ์ แต่ครอบคลุมความสามารถในการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบท ความเชื่อมโยงของข้อความ และการใช้กลวิธีการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ความสามารถเชิงสื่อสาร (communicative competence) ที่เน้นการสื่อสารให้ “สำเร็จ” ในสถานการณ์จริง (British Council, n.d.; Canale & Swain, 1980) อีกทั้งกรอบ CEFR เน้นผู้ใช้งานในฐานะ “ผู้ปฏิบัติการทางสังคม (social agent)” และแนวทางเชิงการปฏิบัติ (action-oriented approach) ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมซึ่งให้ผู้เรียนลงมือทำภารกิจสื่อสารจริงและโต้ตอบอย่างมีความหมาย (Council of Europe, 2001, 2020; North, 2022) ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้ที่ยึด “ภารกิจสื่อสาร” และเน้นปฏิสัมพันธ์ จึงสอดคล้องกับกรอบการสอนแบบ task-based learning ที่ชี้ว่าการสื่อสารผ่านปฏิสัมพันธ์และภารกิจจริงช่วยเพิ่มโอกาสการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย (Nunan, 2004) โดยงานวิจัยในประเทศไทยสนับสนุนว่า การจัดกิจกรรมตามแนว Task-Based Learning สามารถส่งเสริมการสื่อสารปากเปล่า ความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาได้ (Piyanat, 2025) และการประยุกต์กรอบ CEFR ในการจัดการเรียนรู้/การประเมินตนเองช่วยให้ผู้เรียนเห็นเป้าหมายและพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารอย่างเป็นระบบ (Chatraporn, 2023; ชลิตา, 2024)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านการเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) ชี้ว่า ปัจจัยเชิงอารมณ์-จิตวิทยา โดยเฉพาะความวิตกกังวลในชั้นเรียนภาษาต่างประเทศ ส่งผลต่อการกล้าใช้ภาษาและคุณภาพการสื่อสารของผู้เรียน โดย Horwitz และคณะอธิบายว่าความกังวลเกี่ยวข้องกับความกลัวการสื่อสาร ความกลัวการถูกประเมิน และความกังวลต่อการทดสอบ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนหลีกเลี่ยงการพูดและลดประสิทธิภาพการสื่อสาร (Horwitz et al., 1986) เมื่อพิจารณาหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศไทย งานวิจัยพบทั้งระดับความกังวลที่สูงและปัจจัยร่วมสำคัญ ได้แก่ การประเมินทางวิชาการ ความกลัวการถูกประเมินเชิงลบ ปัญหาความเข้าใจ และปัจจัยที่เกี่ยวกับครู ซึ่งสัมพันธ์กับการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญ (Muthita, 2015; ธารินี, 2025) อีกทั้งในกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่เรียนสายภาษาอังกฤษโดยตรง ก็ยังพบความกังวลด้านการพูด โดยเฉพาะมิติ “fear of negative evaluation” และความกังวลด้านไวยากรณ์-คำศัพท์ (Cedar & Jaiyote, 2024; Chanittra, 2022) รวมถึงความกังวลในบริบทการนำเสนอเชิงวิชาการที่เชื่อมโยงกับการรับรู้ตนเองด้านการออกเสียงและโอกาสฝึกใช้ภาษา (Piriya, 2024) นอกจากนี้ปัจจัยด้านความกังวลแล้ว หลักฐานในพื้นที่ภาคเหนือสนับสนุนว่าปัญหาทักษะสื่อสารโดยเฉพาะฟังและพูดเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจริงและควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ งานวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สะท้อนทั้ง “ระดับทักษะ” และ “ปัจจัย/ปัญหา” ที่กระทบต่อการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา ซึ่งชี้ความจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับการสื่อสาร (วรศิริ, 2022) ขณะเดียวกัน งานวิจัยยังเสนอว่า “ความเต็มใจสื่อสาร (willingness to communicate)” และ “ความเชื่อมั่นเชิงสื่อสาร” เป็นตัวแปรสำคัญที่เอื้อต่อการกล้าใช้ภาษาในการสื่อสารจริง (Kamlaitip, 2015; Satima, 2024) อีกทั้งความเชื่อของผู้เรียนเกี่ยวกับ “ความคล่องในการพูด” และการใช้กลวิธีการสื่อสาร (communication strategies) มีบทบาทต่อการดำเนินปฏิสัมพันธ์ให้บรรลุเป้าหมายการสื่อสารในสถานการณ์จริง (Chuanachaisit & Prapphal, 2009; Kittiya, 2024) เมื่อเชื่อมโยงกับหลักฐานดังกล่าว สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ซึ่งมีพันธกิจด้านวิชาการและการสื่อสารเชิงวิชาชีพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทนานาชาติ นิสิตจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษทั้งในงานนำเสนอ งานอภิปราย และการสื่อสารในสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการเรียนการสอนและข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอนพบว่า นิสิตจำนวนหนึ่งยังมีปัญหาคำศัพท์ไม่เพียงพอ ไม่มั่นใจในการพูด และเรียบเรียงประโยคไม่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยไทยที่ชี้ว่าทรัพยากรภาษา (คำศัพท์/ไวยากรณ์) ความมั่นใจ และความกังวลต่อการถูกประเมิน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสื่อสาร (Cedar & Jaiyote, 2024; Muthita, 2015; Piriya, 2024)

เหตุผลที่มุ่งศึกษานิสิต ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ครั้งนี้ เพราะเป็น “ช่วงรอยต่อสำคัญ” ที่นิสิตเริ่มเข้าสู่รายวิชาเอกซึ่งเพิ่มภาระงานสื่อสารมากขึ้น เช่น การสนทนาเชิงเหตุผล การทำงานกลุ่ม และการนำเสนองาน หากสามารถวินิจฉัยปัญหาและพัฒนาทักษะสื่อสารในช่วงต้น จะช่วยลดการสะสมของข้อจำกัดด้านความมั่นใจ ความกังวล และยกระดับความพร้อมก่อนเข้าสู่ชั้นปีสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนฝึกปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่านภารกิจสื่อสารจริง (Council of Europe, 2001, 2020; Nunan, 2004) และสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของความเชื่อมั่นเชิงสื่อสารกับการกล้าใช้ภาษา (Kamlaitip, 2015; Satima, 2024) ช่องว่างการวิจัย (Research Gaps) นี้มุ่งเติมเต็ม คือ (1) แม้งานในประเทศไทยจำนวนหนึ่งรายงานปัญหาความกังวลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูดของนิสิตนักศึกษา (วรศิริ, 2022; Cedar & Jaiyote, 2024; Muthita, 2015; ธาธิณี, 2025; Chanittra, 2022; Piriya, 2024) แต่ยังต้องการหลักฐานเชิงประจักษ์ในรูปแบบ “ก่อนเรียน-หลังเรียน” ของรายวิชาทักษะสื่อสารที่เน้นปฏิสัมพันธ์โดยตรงในบริบทผู้เรียนสายภาษาและบริบทสถาบันเฉพาะ (2) ในพื้นที่วิจัยเฉพาะยังต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้ปรับการสอน และกิจกรรมสื่อสารให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถาบัน (3) ยังต้องการการเชื่อมโยง “ปัญหาเชิงปัจจัย” (คำศัพท์-ความมั่นใจ-ความกังวล-โอกาสใช้ภาษา-ความเต็มใจสื่อสาร) กับ “ผลลัพธ์ผลสัมฤทธิ์ด้านการสื่อสาร” ภายใต้แนวคิด communicative competence และแนวทาง action-oriented ของ CEFR โดยใช้หลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบกิจกรรมการประเมินตามกรอบ CEFR และ Task-Based Learning (TBL) เป็นฐานประกอบ (Piyanat, 2025; Chatraporn, 2023; ชลิตา, 2024)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่ง (1) ศึกษาปัญหาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับพัฒนาการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมสื่อสารอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสารภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1) รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยมี การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลและสะท้อนบริบทการสื่อสารจริง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง (One-group Pretest-Posttest Design) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

2) ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 32 รูป/คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาดังกล่าว และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

- เกณฑ์คัดเข้า

เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ลงทะเบียนเรียนรายวิชาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาที่กำหนด

เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และทำแบบทดสอบก่อน-หลังครบถ้วน

- เกณฑ์คัดออก

ขาดเรียน/ขาดสอบจนไม่สามารถเก็บข้อมูลก่อนหรือหลังได้ครบ

ไม่ยินยอมให้ใช้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาอังกฤษจำนวน 3 ท่าน ทำหน้าที่เป็น ผู้ประเมินในการประเมินทักษะการพูดของนิสิตตามแบบประเมิน (Speaking Rubric) และให้ข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพต่อจุดเด่น-จุดที่ควรพัฒนาในการสื่อสารของนิสิต

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ

เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Likert scale) เพื่อสำรวจระดับปัญหา/อุปสรรคในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ครอบคลุมด้านสำคัญ เช่น

- คำศัพท์และโครงสร้างประโยค

- การออกเสียง

- ความมั่นใจ/ความกังวลในการสื่อสาร

- โอกาสใช้ภาษาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

- และมีคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนปัญหา/ความต้องการเพิ่มเติม

3.2 แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน (Pre-test/Post-test)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ครอบคลุม 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาและสถานการณ์การสื่อสารที่ใช้ได้จริง

3.3 แบบประเมินทักษะการพูด (Speaking Assessment Rubric)

เป็นแบบประเมินแบบให้คะแนนตามเกณฑ์ (Rating scale) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมินจากภารกิจารสื่อสาร (เช่น สนทนาคู่/บทบาทสมมติ/การนำเสนอ) ตามเกณฑ์ เช่น

- Grammar, Fluency, Pronunciation

- Vocabulary & Appropriacy

- Confidence & Communication manner

คุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha = 0.87 (อยู่ในระดับดี)

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

การเก็บข้อมูลดำเนินการในชั้นเรียนรายวิชาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษตามลำดับดังนี้

4.1 ขั้นเตรียมการ

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยแก่ผู้เรียน
2. ขอความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย เน้นความสมัครใจ การรักษาความลับ และใช้ข้อมูลเพื่อการวิจัยเท่านั้น

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1. แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. แบบสอบถามปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ (ส่วนคะแนนมาตรฐานค่า) เพื่อวัดระดับปัญหาในมิติต่าง ๆ
3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่เน้นการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ (เช่น pair conversation, role-play, presentation และงานสถานการณ์จริง)
4. แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5. คะแนนแบบประเมินทักษะการพูด จากผู้ประเมิน 3 ท่าน แล้วสรุปเป็นคะแนนรวม/ค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.3 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. คำตอบปลายเปิดในแบบสอบถาม เพื่อสะท้อนปัญหา ประสบการณ์ ความรู้สึก และข้อเสนอแนะของผู้เรียน
2. ข้อคิดเห็น/คำอธิบายจากผู้ประเมิน เกี่ยวกับจุดแข็ง-จุดอ่อนด้านการพูดและการสื่อสาร
3. บันทึกการสังเกตในชั้นเรียนของผู้สอน/ผู้วิจัย เช่น พฤติกรรมมีส่วนร่วม ความกล้าแสดงออก การโต้ตอบระหว่างกิจกรรม เพื่อใช้สนับสนุนการอธิบายผลเชิงปริมาณ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อสรุประดับปัญหาการสื่อสารและระดับผลสัมฤทธิ์
- ใช้สถิติอ้างอิง ได้แก่ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired-samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
- รายงานค่าทางสถิติให้ครบ เช่น M, S.D., t, df, p และ (แนะนำเพื่อความเข้มข้นเชิงวิชาการ) รายงาน ขนาดอิทธิพล (Effect size เช่น Cohen's dz) เพื่อสะท้อนความแรงของผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์คำตอบปลายเปิด/ข้อคิดเห็นผู้ประเมิน/บันทึกสังเกต ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดย

1. อ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม

2. จัดหมวดหมู่ ตามประเด็น เช่น คำศัพท์ ความมั่นใจ ไวยากรณ์ การออกเสียง โอกาสใช้ภาษา
3. สรุปย่อ และยกตัวอย่างถ้อยคำสะท้อนประเด็นสำคัญ
4. ใช้การ “ตรวจสอบความสอดคล้อง” ระหว่างผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ (1) จากแบบสอบถามพบว่านิสิตส่วนใหญ่ประสบปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ปรากฏเด่นชัด ได้แก่ คลังคำศัพท์ไม่เพียงพอ ความไม่มั่นใจในการพูด และความยากในการสร้างประโยคภาษาอังกฤษให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนยังต้องการการฝึกฝนเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงมากขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ (2) จากการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตจำนวน 32 รูป/คน พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 65.12 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 78.94 ($t=6.72$, $p<.001$) แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสถานการณ์จริง การสนทนาเป็นคู่ การจำลองสถานการณ์ และกิจกรรมโต้ตอบในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิต ทั้งนี้ การสังเกตในชั้นเรียนและผลการประเมินทักษะการพูดโดยผู้เชี่ยวชาญยังสะท้อนแนวโน้มเชิงบวก ได้แก่ ความคล่องแคล่วในการพูดดีขึ้น การออกเสียงชัดเจนขึ้น การใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยคเหมาะสมขึ้น และความมั่นใจในการสื่อสารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การสื่อสารภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน

รายการ	N	ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ยหลังเรียน	t	Sig.
ทักษะการสื่อสารรวม	32	65.12	78.94	6.72	.000

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนว่าปัญหาหลักของนิสิตอยู่ที่ความไม่มั่นใจ คลังคำศัพท์จำกัด และความยากในการสร้างประโยคให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นรูปแบบปัญหาที่พบได้บ่อยในผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนมีความกังวลในการใช้ภาษา (language anxiety) มักส่งผลให้หลีกเลี่ยงการพูดและลดโอกาสฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ทำให้การสื่อสารไม่ต่อเนื่องและไม่เกิดความคล่องแคล่วอย่างเต็มที่

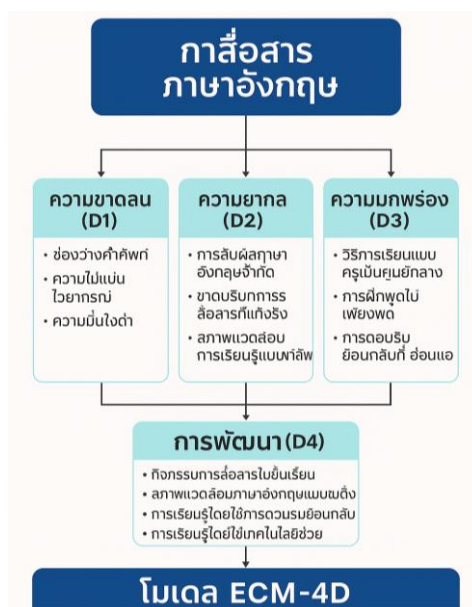
ผลการเปรียบเทียบก่อน-หลังเรียนพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นสถานการณ์จริง การสนทนาเป็นคู่ และการฝึกสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ ช่วยให้ผู้เรียนได้ “ใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย” มากขึ้น เมื่อผู้เรียนมีโอกาสโต้ตอบจริง ย่อมเกิดการฝึกเรียบเรียงประโยค การเลือกคำ และการปรับแก้ข้อผิดพลาดจากการป้อนกลับระหว่างกิจกรรม ส่งผลให้ความมั่นใจเพิ่มขึ้นและความคล่องแคล่วพัฒนาตามลำดับ

นอกจากนี้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสื่อสารยังมีส่วนสำคัญต่อการลดความกลัวผิดพลาดและเพิ่มแรงจูงใจในการใช้ภาษา โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางภาษาอยู่แล้ว แต่ยังขาดพื้นที่ฝึกพูดอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนแนวทางการสอนภาษาอังกฤษควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมเชิงสื่อสารที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมจริง และมีการป้อนกลับที่สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยสะท้อนโครงสร้างปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตผ่าน 3 มิติหลัก ได้แก่ ความขาดแคลนพื้นฐาน (D1: Deficiency) ซึ่งครอบคลุมการขาดคำศัพท์ ไวยากรณ์ และความมั่นใจ ส่งผลให้สื่อสารไม่คล่องแคล่ว, ความยากลำบากในการใช้ภาษา (D2: Difficulty) ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านบริบทและโอกาสใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ทำให้การใช้ภาษาไม่ต่อเนื่อง, และ ความบกพร่องของกระบวนการเรียนรู้ (D3: Dysfunction) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เอื้อต่อการฝึกสื่อสารอย่างเข้มข้นและการป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง

จากการสังเคราะห์ทั้งสามมิติ ผู้วิจัยเสนอแนวทาง การพัฒนา (D4: Development) เพื่อยกระดับทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิต โดยเน้นกิจกรรมการสื่อสารที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างสภาพแวดล้อมภาษาอังกฤษที่เอื้อต่อการใช้จริง การจัดระบบการเรียนรู้ที่มีการป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง และการประยุกต์เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ สรุปเป็น โมเดล ECM-4D (English Communication Model-4 Dimensions) เพื่ออธิบายทั้ง “ต้นเหตุของปัญหา” และ “แนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ” ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมและพัฒนาการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาพ 1 ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัยตามแผนภาพโมเดล ECM-4D

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษประสบปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะความไม่มั่นใจ คลังคำศัพท์ไม่เพียงพอ ความกังวลในการพูดต่อหน้าผู้อื่น และการขาดโอกาสฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ การประเมินผลแบบต่อเนื่อง และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น ลดความวิตกกังวล และพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนกิจกรรมภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน เช่น English Camp และ English Club
2. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษาให้มีสื่อการสอนที่ทันสมัยและเข้าถึงได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ใช้กิจกรรมแบบสถานการณ์จริง (Real-life Tasks) เพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านการสื่อสาร
2. เพิ่มกิจกรรมการพูดรายบุคคลและแบบเป็นคู่ เพื่อเสริมความมั่นใจและความคล่องแคล่วอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจและความวิตกกังวลที่มีผลต่อการสื่อสาร
2. เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบระหว่างชั้นปี
3. ศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยี เช่น AI เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- วรศิริ บุญเชื้อ. (2022). ปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟัง พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *Ganesha Journal*, 18(2), 17–33.
- Cedar, P., & Jaiyote, S. (2024). English-Speaking Anxiety Among Second- and Fourth-Year Thai University English Majors. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 17(4), 78–94.
- Muthita Chinpakdee. (2015). Thai EFL University Students' Perspectives on Foreign Language Anxiety. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*, 15(3), 61–90.
- ธารินี บุญยีน. (2025). ความวิตกกังวลในการพูดภาษาต่างประเทศของนักศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษในระดับต่ำ: มุมมองเกี่ยวกับระดับและปัจจัยของความวิตกกังวล. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(3), 125–148.
- Chanittra Pruksaseat. (2022). Foreign language speaking anxiety of Thai EFL students in virtual Classrooms-Pathumwan Institute for Technology students. *วารสารภาษาปริทัศน์*, 2022(37), 41–67.
- Piriya Thaksanan. (2024). The Study of EFL Students' Public Speaking Anxiety And Academic Oral Presentation Strategies at a Tertiary Level In Thailand. *Journal of Education and Innovation*, 26(4), 48–59.
- Kamlaitip Pattapong. (2015). Complex Interactions of Factors Underlying Thai EFL Learners' Willingness to Communicate in English. *PASAA Journal*, 49(1), 105–136.
- Satima Rotjanawongchai. (2024). Developing EFL University Students' Willingness to Communicate and Self-Perceived Communicative Confidence through Self-Assessment of Self-Recorded Conversations. *rEFLections*, 31(2), 639–669.
- Kittiya Phisutthangkoon. (2024). Thai EFL University Students' Beliefs in English-Speaking Fluency. *rEFLections*, 31(2), 478–500.
- Chatraporn Piamsai, C. (2023). Development and Use of CEFR Based Self-Assessment in a Thai Tertiary Context. *PASAA Journal*, 66(1), 83–108.

- ชลิดา เสน่ห์เมือง. (2024). การเพิ่มประสิทธิภาพทักษะความสามารถภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐานซีอีเอฟอาร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน กรณีศึกษา นักศึกษากลุ่มแกนนำมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 12(1), 94–112.
- Piyanat Chantakhat. (2025). The Effectiveness of Task-Based Language Teaching on Enhancing Speaking Skills of University Students. Chiangmai Rajabhat Education Journal, 4 (1), 14–27.
- ธนัชพันธ์ สุขประเสริฐ ขนิษฐา สาสีหมัด, จิตรา ดุษฎีเมธา. (2025). การศึกษาความสำคัญ ปัญหา และพฤติกรรมบ่งชี้ของทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 10(2), 690–700.
- Chuanchaisit, S., & Prapphal, K. (2009). A study of English communication strategies of Thai University students. Manusya: Journal of Humanities, 12(17), 100–126.

ความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรี:
การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีและการใช้คำขยายในการบรรเลงดนตรีไทย
THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND MUSIC:
THE CLASSIFICATION OF THAI MUSICAL INSTRUMENTS AND THE USE OF LINGUISTIC
MODIFIERS IN THAI MUSICAL PERFORMANCE

มัชวาน ภูมิเจริญ, พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ, กานต์พิชชา เชื้อสะอาด, อชิรญา นิละไพจิต
Makawan Poomcharean, Phiphatphong Masiri, Karnpitcha Chuesaart, Achiraya Neelapaijit

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Kasem Bundit University

Corresponding Author E-mail: maklanna700@gmail.com

Received August 22, 2025

Revised December 16, 2025

Accepted December 24, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและดนตรีไทย โดยมุ่งศึกษาหลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีไทย และการใช้คำขยายในภาษาไทยที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบรรเลงดนตรีไทย การศึกษาใช้แนวคิดด้านความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางดุริยางคศาสตร์และการปฏิบัติดนตรีไทย

การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีไทยตั้งอยู่บนฐานของกริยาที่ใช้ในการบรรเลง ได้แก่ ดีด สี ตี และเป่า ซึ่งแตกต่างจากระบบการจำแนกเครื่องดนตรีของตะวันตกที่ใช้แหล่งกำเนิดเสียงเป็นเกณฑ์หลัก และยังพบว่ากริยาทั้งสี่ในภาษาไทยได้ถูกขยายความหมายผ่านคำขยายที่ใช้ในการอธิบายกลวิธีการบรรเลงดนตรี โดยคำขยายเหล่านี้ทำหน้าที่บอกลักษณะการเคลื่อนไหว อวัยวะที่ใช้ ทิศทาง ลักษณะของลม และคุณลักษณะของเสียงที่เกิดขึ้นจากการบรรเลง ข้อค้นพบสำคัญของบทความนี้คือ การชี้ให้เห็นบทบาทของภาษาไทยในฐานะกรอบแนวคิดที่กำหนดทั้งระบบการจำแนกเครื่องดนตรีและการจัดระบบองค์ความรู้เชิงปฏิบัติด้านดนตรีไทย ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างภาษาและดนตรีในบริบทวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรี, การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีไทย, คำขยาย, การบรรเลงดนตรีไทย, ภาษาไทย

Abstract

This academic article aims to examine the relationship between language and Thai music by focusing on the classification of Thai musical instruments and the use of linguistic modifiers arising from musical performance. The study employs the concept of language music interaction as an analytical framework and draws on documentary sources from Thai musicology and performance practices.

Thai musical instruments are classified based on performance verbs Did (pluck), Si (bow), Ti (strike), and Pao (blow) rather than sound-producing mechanisms, as commonly found in Western music classification systems. Furthermore, these verbs are systematically

expanded through linguistic modifiers that describe performance techniques, bodily movement, direction, airflow, and sound qualities. The study highlights that the Thai language functions not only as a means of naming musical actions but also as a conceptual framework that organizes musical knowledge and performance practices. This demonstrates a close and dynamic relationship between language and music in Thai cultural contexts, where linguistic structures play a central role in shaping musical classification and transmission.

Keywords: Language and Music Relationship, Thai Musical Instrument Classification, Linguistic Modifiers, Thai Musical Performance, Thai Language

บทนำ

การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาทางดนตรีวิทยา และดนตรีชาติพันธุ์วิทยา เนื่องจากเป็นกระบวนการจัดระเบียบความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้สามารถอธิบาย เปรียบเทียบ และทำความเข้าใจโครงสร้างของระบบดนตรีได้อย่างเป็นระบบ ในโลกตะวันตก การศึกษาด้านการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีมีพัฒนาการอย่างเป็นรูปธรรมมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดระบบการจำแนกที่ใช้แหล่งกำเนิดเสียงเป็นเกณฑ์หลักในการจำแนกเครื่องดนตรีในทางดนตรีวิทยาตะวันตกมักอาศัยระบบฮอร์นบอสเทล-แซคส์ (Hornbostel-Sachs system) เป็นกรอบมาตรฐาน ซึ่งเสนอการแบ่งเครื่องดนตรีออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามกลไกการเกิดเสียง ได้แก่ เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากตัววัตถุ เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากแผ่นหนัง เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากสาย และเครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากลม (Hornbostel & Sachs, 1961) การอธิบาย ขยายความ และนำไปใช้ในการศึกษาดนตรีในบริบทวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นกรอบมาตรฐานในการศึกษาดนตรีในระดับสากล โดยเฉพาะในงานดนตรีชาติพันธุ์วิทยาและการศึกษาการจำแนกเครื่องดนตรีเชิงเปรียบเทียบ (Kartomi, 1990)

ในบริบทของดุริยางคศาสตร์ไทย การจำแนกประเภทเครื่องดนตรี จะพบว่าหลักเกณฑ์ที่ใช้แตกต่างออกไปจากแนวคิดของตะวันตกอย่างชัดเจน กล่าวคือ การจำแนกเครื่องดนตรีไทยมิได้ตั้งอยู่บนแหล่งกำเนิดเสียง หากใช้ อากัปกริยาในการบรรเลงดนตรี เป็นเกณฑ์สำคัญ ส่งผลให้เครื่องดนตรีไทยถูกจัดหมวดหมู่ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า สะท้อนให้เห็นวิถีคิดทางดนตรีที่เน้นการปฏิบัติ การเคลื่อนไหวของร่างกาย และประสบการณ์การบรรเลงเป็นศูนย์กลาง มากกว่าการพิจารณาโครงสร้างทางกายภาพของเครื่องดนตรีเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้ได้รับการอธิบายและยอมรับในวงวิชาการดนตรีไทยอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นลักษณะเฉพาะขององค์ความรู้ดนตรีไทยที่แตกต่างจากกรอบวิชาการตะวันตก การจำแนกเครื่องดนตรีไทยตามอากัปกริยาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงจัดหมวดหมู่เครื่องดนตรี ยังมีผลต่อการใช้ภาษาในการอธิบายกระบวนการบรรเลงดนตรีอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ กริยาหลักทั้งสี่ประเภท ได้แก่ ดีด สี ตี และเป่า ได้กลายเป็นฐานในการสร้างคำและความหมายเพิ่มเติมผ่านคำขยายในการบรรเลงดนตรีไทย คำขยายเหล่านี้ทำหน้าที่อธิบายรายละเอียดของการบรรเลง เช่น ลักษณะการเคลื่อนไหว ทิศทาง ความเร็ว อวัยวะที่ใช้ และลักษณะของเสียงที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การดีดสะบัด การดีดรว การสีคันชัก การรวคันชัก การตีแขน การตีครึ่งซ้อครึ่งแขน การเป่าลมยาว และการตอดลิ้น คำขยายนี้มีได้เกิดขึ้นอย่างลอยตัว หากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกริยาหลักที่ใช้จำแนกเครื่องดนตรี และสะท้อนความเข้าใจเชิงปฏิบัติของนักดนตรีไทยต่อกระบวนการสร้างเสียงดนตรี ซึ่งปรากฏการณ์การเกิดคำขยายในการบรรเลงดนตรีไทยชี้ให้เห็นบทบาทของภาษาไทยในฐานะเครื่องมือทางความคิดที่ช่วยจัดระบบประสบการณ์ทางดนตรี ภาษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็น

สื่อในการเรียกชื่อเครื่องดนตรีหรือเทคนิคการบรรเลง แต่ยังทำหน้าที่เป็นกรอบในการรับรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น การใช้คำขยาย เช่น “เร็ว” “สะบัด” “แซน” หรือ “ลมยาว” แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยสามารถสื่อสารรายละเอียดเชิงพลวัตของการบรรเลงดนตรีได้อย่างละเอียดและเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างภาษาและดนตรีในวัฒนธรรมไทย โดยภาษาไทยทำหน้าที่เป็นทั้งเครื่องมือในการจัดระบบประสบการณ์ทางดนตรีและกลไกในการถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางในแวดวงภาษาศาสตร์และวิทยาศาสตร์การรับรู้ โดยงานศึกษาจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าภาษาและดนตรีมีคุณลักษณะร่วมกันในด้านโครงสร้าง การใช้เสียง และจังหวะ ซึ่งแสดงว่าทั้งสองระบบมีลักษณะเป็นระบบสัญญาณที่มีการจัดระเบียบภายในอย่างชัดเจน (Saglam and Kayaoglu, 2010) อีกทั้งภาษาและดนตรียังอาศัยกระบวนการรับรู้ทางการได้ยินเป็นฐานสำคัญ และมีกฎเกณฑ์ภายในที่กำหนดรูปแบบการเรียงลำดับของหน่วยเสียงหรือโน้ต ทำให้ภาษาและดนตรีสามารถทับซ้อนและเกี่ยวพันกันได้ในกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารของมนุษย์ ส่วนในบริบทของดนตรีไทย จะเห็นว่าภาษาไทยมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อประกอบดนตรี และเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความรู้ทางดนตรีอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในกระบวนการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีและการอธิบายอากัปกิริยาการบรรเลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของภาษาในฐานะกรอบความคิดที่กำหนดวิธีรับรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านดนตรีของสังคมไทย

การศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีในสังคมไทยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์การใช้ภาษาในบทเพลงหรือเนื้อร้อง เช่น การใช้คำ สำนวน และโวหารในเพลงไทยสากล หรือการศึกษาภาษาของดนตรีในเชิงสุนทรียศาสตร์ (ศิลปชัย กงตาล, 2559) อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของภาษาในการกำหนดระบบการจำแนกเครื่องดนตรี และการสร้างคำขยายเพื่ออธิบายการบรรเลงดนตรีไทยยังได้รับการศึกษาไม่มากนัก สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงลิขระหว่างภาษาไทยกับโครงสร้างองค์ความรู้ทางดนตรี โดยการศึกษาที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีผ่านกรณีการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีไทย และการใช้คำขยายในการบรรเลงดนตรีไทย โดยใช้แนวคิดด้านความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบายว่าภาษาไทย โดยเฉพาะกลุ่มคำกริยาและคำขยาย มีบทบาทอย่างไรในการกำหนดวิธีคิด การจัดหมวดหมู่ และการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีไทย ผลจากการศึกษาจะช่วยทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและดนตรีในฐานะระบบความรู้ที่เกี่ยวพันกัน

ความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรี

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีได้รับการอธิบายอย่างต่อเนื่องในงานวิชาการด้านภาษาศาสตร์และการเรียนรู้ภาษา โดยมีข้อเสนอร่วมกันว่าทั้งภาษาและดนตรีเป็นระบบที่อาศัยเสียงเป็นฐาน และมีลักษณะเป็นระบบสัญญาณที่มีการจัดระเบียบภายในอย่างชัดเจน ทั้งในด้านโครงสร้าง การจัดลำดับ และการสื่อความหมาย ภาษาและดนตรีต่างประกอบด้วยหน่วยย่อยที่ถูกเรียงลำดับตามกฎเกณฑ์เฉพาะ ทั้งในระดับคำและประโยคของภาษา และในระดับโน้ตและทำนองของดนตรี ความคล้ายคลึงเชิงโครงสร้างทำให้ทั้งสองระบบสามารถรับรู้ ถ่ายทอด และบันทึกผ่านระบบสัญญาณได้ และอาศัยการเรียนรู้ทางการได้ยินเป็นฐานสำคัญ คุณลักษณะร่วมในลักษณะนี้ยังนำไปสู่ข้อสังเกตว่า ภาษาและดนตรีสามารถทับซ้อนและเกี่ยวพันกันได้ ในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะในมิติของเสียง จังหวะ และรูปแบบ ซึ่งมีบทบาทต่อการรับรู้และการสร้างความหมาย และเป็นพื้นฐานสำคัญของการนำดนตรีมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาในสาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (Saglam and Kayaoglu, 2010)

ในระดับของการรับรู้และพัฒนารวมกันของมนุษย์ ภาษาและดนตรีมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยปรากฏร่วมกันตั้งแต่วัยเด็กผ่านกระบวนการฟัง การจดจำ และการตีความหมาย ทั้งสองระบบอาศัยกลไกทางสรีรวิทยาและกระบวนการทางปัญญาที่มีความซับซ้อนกัน ไม่ว่าจะเป็นการประมวลผลผ่านสมอง การรับรู้ความสูงต่ำของเสียง การจัดการโครงสร้างเชิงลำดับ และการแปลความหมาย งานศึกษาทางวิทยาศาสตร์การรับรู้และประสาทวิทยาชี้ให้เห็นว่าภาษาและดนตรีมีทั้งส่วนที่แยกจากกันและส่วนที่ทับซ้อนกันในกระบวนการประมวลผล แม้ว่าจะถูกจัดการโดยเครือข่ายสมองที่แตกต่างกันในบางมิติ แต่ก็มีพื้นฐานร่วมกันในระดับการรับรู้และการจัดระเบียบข้อมูลเสียง โดยเฉพาะในกระบวนการจดจำและการคาดคะเนรูปแบบเชิงโครงสร้าง กล่าวถึงภาษาและดนตรีมิได้ดำรงอยู่อย่างแยกขาด เป็นระบบที่เกี่ยวพันกันในการสื่อสารและการเรียนรู้ของมนุษย์

ในบริบทของสังคมไทย การศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีที่ผ่านมา สามารถสามารถจำแนกออกเป็นสองแนวทางหลัก แนวทางแรกมุ่งวิเคราะห์การใช้ภาษาในบทเพลง โดยให้ความสำคัญกับถ้อยคำสำนวน กลวิธีทางภาษา และโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในเนื้อร้องเพลงไทยสากล งานศึกษากลุ่มนี้ช่วยให้เห็นบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือสะท้อนอารมณ์ ความคิด และบริบททางสังคมผ่านดนตรี โดยแสดงให้เห็นรูปแบบการใช้คำ การเล่นภาษา และการสร้างความหมายที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมร่วมสมัยของสังคมไทย แนวทางการศึกษาลักษณะที่สองมุ่งทำความเข้าใจสิ่งที่เรียกว่า “ภาษาของดนตรี” โดยพิจารณาดนตรีในฐานะระบบการสื่อความหมายที่มีโครงสร้างและกลไกคล้ายคลึงกับภาษา การศึกษากลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับบทบาทของดนตรีในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความหมายโดยไม่อาศัยถ้อยคำทางภาษาโดยตรง เสียงดนตรีซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมสามารถทำหน้าที่สื่อสารกับผู้ฟังผ่านรูปแบบทำนอง จังหวะ และการประสานเสียง ส่งผลให้ผู้ฟังเกิดการรับรู้และตีความความหมายในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการรับสารทางภาษา แนวคิดนี้ช่วยเปิดมุมมองต่อบทบาทของดนตรีในฐานะระบบการสื่อสารที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ (ศิลปชัย กงตาล, 2559)

แม้งานศึกษาด้านความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีในสังคมไทยจะมีความหลากหลาย แต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของภาษาในการกำหนดโครงสร้างองค์ความรู้ทางดนตรี โดยเฉพาะในระดับการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีและการสร้างคำเพื่ออธิบายกระบวนการบรรเลงดนตรี ยังได้รับการศึกษาไม่มากนัก แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงลึกกระหว่างภาษาไทยกับวิถีคิดและระบบความรู้ทางดนตรีของสังคมไทย การนำแนวคิดด้านความสัมพันธ์ของภาษาและดนตรีมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาดนตรีไทยในมิตินี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากสามารถอธิบายบทบาทของภาษาไทยในฐานะกรอบความคิดที่กำหนดการรับรู้ การจัดหมวดหมู่ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น และช่วยเน้นคุณค่าของภาษาไทยในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อการดำรงอยู่และการสืบทอดดนตรีไทย

การจำแนกประเภทเครื่องดนตรี

หลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีของแต่ละภูมิภาคและแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันตามบริบททางวัฒนธรรม วิถีคิด และระบบองค์ความรู้ทางดนตรีของสังคมนั้น ๆ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมจะพบว่า หลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีของโลกตะวันตกและของไทยมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้านแนวคิดพื้นฐานและเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดหมวดหมู่เครื่องดนตรี ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. หลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีของทางตะวันตก

ในทางวิชาการดนตรีของชาวตะวันตก ได้มีการพัฒนาแนวคิดในการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีที่ปรากฏในวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในสาขาดนตรีวิทยา (musicology) และดนตรีชาติ

พันธุ์วิทยา (ethnomusicology) แนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางคือ ระบบการจำแนกเครื่องดนตรีของเอริช มอริตซ์ ฟอน ฮอร์นบอสเทล (Erich Moritz von Hornbostel) และ เคิร์ต แซคส์ (Curt Sachs) ซึ่งใช้แหล่งกำเนิดเสียงเป็นเกณฑ์หลักในการจัดหมวดหมู่เครื่องดนตรี ระบบแบ่งเครื่องดนตรีที่มนุษย์สร้างขึ้นออกเป็น 4 ประเภทตามกลไกการเกิดเสียง (Hornbostel & Sachs, 1961) ดังนี้

1) **เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากตัววัตถุเอง (Idiophones)** หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้การสั่นสะเทือนของตัววัสดุซึ่งมีลักษณะแข็งเป็นแหล่งกำเนิดเสียง โดยไม่ต้องอาศัยสาย แผ่นหนัง หรืออากาศเป็นตัวกลาง ตัวอย่างของเครื่องดนตรีประเภทนี้ ได้แก่ ฉาบ ระฆัง ฆ้อง และลูกกระพรวน

2) **เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากแผ่นหรือผิวหนัง (Membranophones)** หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้แผ่นหนังหรือผิวหนังที่ตึงตึง เมื่อถูกตีหรือกระทบจะเกิดการสั่นสะเทือนและก่อให้เกิดเสียง เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ได้แก่ กลองชนิดต่าง ๆ

3) **เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากสาย (Chordophones)** หมายถึงเครื่องดนตรีที่อาศัยการสั่นสะเทือนของสายเป็นแหล่งกำเนิดเสียง เช่น พิณ ไวโอลิน และกีตาร์ ซึ่งเสียงที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับความตึง ความยาว และวัสดุของสาย

4) **เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากลม (Aerophones)** หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้การสั่นสะเทือนของอากาศภายในท่อหรือช่องลมเป็นแหล่งกำเนิดเสียง ได้แก่ เครื่องเป่าต่าง ๆ เช่น ขลุ่ย ปี่ และเครื่องเป่าที่ทำจากโลหะ

แนวคิดในการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีตามแหล่งกำเนิดเสียง ได้ถูกนำไปใช้ในการศึกษาดนตรีจากวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างแพร่หลายในสาขาวิชาดนตรีวิทยา ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา และมานุษยวิทยาดนตรี เนื่องจากสามารถใช้เป็นกรอบมาตรฐานในการเปรียบเทียบและอธิบายโครงสร้างของระบบดนตรีในระดับสากล (Lee, D., 2019)

2. หลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีของไทย

ในด้านดุริยางคศาสตร์ไทย ปรากฏแนวคิดในการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีที่มีลักษณะแตกต่างจากระบบของตะวันตกอย่างชัดเจน กล่าวคือ การจำแนกเครื่องดนตรีไทยมิได้ใช้แหล่งกำเนิดเสียงเป็นเกณฑ์หลัก หากใช้อากัปกิริยาที่เกิดขึ้นในการบรรเลงเครื่องดนตรีเป็นเกณฑ์สำคัญ แนวคิดได้รับการอธิบายและยอมรับในวงวิชาการดนตรีไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรอบแนวคิดของक्रमดนตรี ตราโมท (มนตรี ตราโมท, 2540) ซึ่งเสนอการจำแนกเครื่องดนตรีไทยออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) **เครื่องดีด** หมายถึงเครื่องดนตรีที่สร้างเสียงโดยการดีดสาย เช่น จะเข้ กระปี่ และพิณ

2) **เครื่องสี** หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้การสีสายด้วยคันชัก เช่น ซอด้วง ซออู้ และซอสามสาย

3) **เครื่องตี** หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้การตีหรือเคาะให้เกิดเสียง เช่น ระนาด ฆ้อง กลอง และเครื่องประกอบจังหวะชนิดต่าง ๆ

4) **เครื่องเป่า** หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ลมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดเสียง เช่น ปี่และขลุ่ย

กล่าวได้ว่า ระบบการจำแนกเครื่องดนตรีของตะวันตกใช้แหล่งกำเนิดเสียงเป็นเกณฑ์หลัก จึงแบ่งเครื่องดนตรีออกเป็น 4 ประเภทตามกลไกการเกิดเสียง ได้แก่ ตัววัตถุ แผ่นหนัง สาย และลม ในขณะที่ระบบการจำแนกของไทยใช้อากัปกิริยาในการบรรเลงเป็นเกณฑ์ ทำให้จำแนกเครื่องดนตรีออกเป็น 4 ประเภทเช่นกัน คือ ดีด สี ตี และเป่า

ความแตกต่างของหลักเกณฑ์เผยให้เห็นวิธีคิดและกรอบองค์ความรู้ทางดนตรีที่แตกต่างกัน เมื่อใช้เกณฑ์ที่ต่างกันในการจำแนกประเภทเครื่องดนตรี ประเภทของเครื่องดนตรีในระบบตะวันตกและของไทยจึงแตกต่างกันไปตามแนวคิดพื้นฐานของแต่ละวัฒนธรรม

การใช้คำขยายในการบรรเลงดนตรีไทย

การจำแนกเครื่องดนตรีไทยตามหลักเกณฑ์ของดุริยางคศาสตร์ไทย ทำให้เกิดการจัดหมวดหมู่เครื่องดนตรีออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องดนตรีประเภทดีด เครื่องดนตรีประเภทสี เครื่องดนตรีประเภทตี และเครื่องดนตรีประเภทเป่า ซึ่งเป็นการจำแนกที่ตั้งอยู่บนฐานของกริยาที่ใช้ในการบรรเลงดนตรี คือ ดีด สี ตี และเป่า การจำแนกในลักษณะนี้ได้ทำหน้าที่เพียงจัดกลุ่มเครื่องดนตรีเท่านั้น หากยังส่งผลโดยตรงต่อการใช้ภาษาไทยในการอธิบายกระบวนการบรรเลงดนตรีอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เมื่อเครื่องดนตรีถูกนำมาบรรเลงจริงในบริบทของการฝึกฝนและการถ่ายทอดดนตรี จึงเกิดคำขยายจำนวนมากที่ใช้ประกอบกริยาหลักทั้งสี่ เพื่ออธิบายรายละเอียดของการเคลื่อนไหว ลักษณะของจังหวะ ทิศทาง อวัยวะที่ใช้ และคุณลักษณะของเสียงที่เกิดขึ้นจากการบรรเลง

บทบาทของภาษาไทยในฐานะเครื่องมือจัดระบบความรู้เชิงปฏิบัติของดนตรีไทย ภาษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นป้ายชื่อเรียกเทคนิคการบรรเลง หากยังทำหน้าที่เป็นกรอบความคิดที่ช่วยให้ผู้บรรเลงสามารถรับรู้ แยกแยะ และถ่ายทอดความแตกต่างของกลวิธีการบรรเลงได้อย่างละเอียด คำขยายที่เกิดขึ้นกับเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภทจึงเป็นผลผลิตจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษา การรับรู้ทางร่างกาย และประสบการณ์ทางดนตรีที่สั่งสมมาในสังคมไทย

1. คำขยายในภาษาไทยที่ใช้กับเครื่องดนตรีไทยประเภทดีด

คำว่า “ดีด” มีความหมายตามที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่าเป็นคำกริยา หมายถึง การสะบัดนิ้วออกไปโดยแรงเพื่อให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหลุดหรือเคลื่อนออกจากที่ เช่น การดีดลูกหิน หรือการดีดแมลงออกจากเสื้อ อีกทั้งยังมีความหมายในอีกนัยหนึ่ง คือ การยกขึ้นด้วยแรง เช่น การดีดเรือเป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ความหมายพื้นฐานซึ่งลักษณะของการเคลื่อนไหวที่เกิดจากแรงและการสะบัด ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทดีดอย่างชัดเจน และเมื่อคำว่า “ดีด” ถูกนำมาใช้ในบริบทของดนตรีไทย จึงปรากฏการใช้กับเครื่องดนตรีที่มีลักษณะการสร้างเสียงจากการสะกิดหรือเชี่ยสาย ได้แก่ จะเข้ พิณ และกระจับปี่ การบรรเลงเครื่องดนตรีเหล่านี้อาศัยการใช้ปลายนิ้วมือหรืออุปกรณ์เฉพาะในการกระทบหรือเชี่ยสายให้เกิดการสั่นสะเทือนและเกิดเสียงเป็นทำนอง จึงเกิดการบัญญัติคำในภาษาไทย เช่น การดีดจะเข้ การดีดพิณ และการดีดกระจับปี่ ทั้งนี้ คำว่า “ดีด” ในบริบทดนตรีมิได้คงอยู่เพียงในความหมายพื้นฐาน หากถูกขยายความหมายออกไปเพื่ออธิบายรายละเอียดเชิงเทคนิคของการบรรเลง

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยกับเครื่องดนตรีไทยประเภทดีด ผู้เขียนพิจารณาเครื่องดนตรีสองชนิดหลัก ได้แก่ จะเข้ และกระจับปี่ เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ยาวนาน และมีระบบกลวิธีการบรรเลงที่ชัดเจน เครื่องดนตรีชนิดแรก คือ จะเข้ ปรากฏบทบาทในประวัติศาสตร์ดนตรีไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักฐานการใช้ในบริบทของดนตรีชั้นสูงและดนตรีราชสำนัก ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา อันสะท้อนสถานะของจะเข้ในฐานะเครื่องดนตรีที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชั้นสูงของสังคมไทย จะเข้เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดที่ใช้สายจำนวนสามสาย ได้แก่ สายเอก สายกลาง และสายลวด การสร้างเสียงและทำนองเกิดจากการดีดสายร่วมกับการกดบนนมเพื่อเปลี่ยนระดับเสียง ส่งผลโดยตรงรูปแบบการสร้างทำนองและลักษณะการดำเนินเสียงในการบรรเลงจะเข้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการบรรเลงในเชิงปฏิบัติ (ณัฐยา รังสิยานนท์, ๒๕๖๑) และสำหรับในด้านกลวิธีการบรรเลง อุปกรณ์ที่ใช้ในการดีดหรือที่เรียกว่า “ไม้ดีด” เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของเสียง โดยไม้ดีดทำจากวัสดุหลากหลาย เช่น ไม้เนื้อแข็ง กระจูด หรือ งาช้าง และพันด้วยด้ายเพื่อยึดติดกับนิ้วมือ การเลือกใช้วัสดุและลักษณะของไม้ดีดมีผลต่อความคม ความนุ่ม และมีติของเสียงที่เกิดขึ้นในการบรรเลงจะเข้ ซึ่งสะท้อนความละเอียดอ่อนขององค์ความรู้เชิงปฏิบัติในดนตรีไทย

ลักษณะการบรรเลงจะอยู่ในเชิงปฏิบัติทำให้เกิดการขยายความหมายของคำว่า “ดีด” อย่างเป็นระบบ โดยสามารถจำแนกคำขยายออกเป็นสองระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐานและระดับสูง ในระดับพื้นฐาน ปรากฏคำว่า “ดีดเข้า” และ “ดีดออก” ซึ่งทำหน้าที่บอกทิศทางของการดีดบนสาย กล่าวคือ “ดีดเข้า” หมายถึงการดีดในทิศทางที่เคลื่อนออกจากตัวผู้บรรเลงในแนวราบ แต่การ “ดีดออก” หมายถึงการดีดในทิศทางที่เคลื่อนเข้าหาตัวผู้บรรเลง การใช้คำขยายในลักษณะนี้สะท้อนการรับรู้เชิงพื้นที่และทิศทางของผู้บรรเลง ซึ่งถูกเข้ารหัสผ่านภาษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้ในระดับสูง การบรรเลงจะก่อให้เกิดคำขยายที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ได้แก่ การดีดสะบัด การดีดรัว การดีดกระทบ และการดีดเก็บ คำว่า “ดีดสะบัด” หมายถึงการดีดในลักษณะสามพยางค์ด้วยความเร็ว “ดีดรัว” หมายถึงการดีดสลับเข้าออกอย่างรวดเร็ว “ดีดกระทบ” หมายถึงการดีดสลับสายหรือดีดหลายสายพร้อมกัน ส่วน “ดีดเก็บ” เป็นการดีดด้วยความเร็วร่วมกับการกดนมด้วยมือซ้ายเพื่อให้เกิดทำนองที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น คำขยายเหล่านี้มิได้เป็นเพียงคำอธิบายเชิงเทคนิค หากเป็นหน่วยความรู้ทางภาษา ที่ทำหน้าที่จัดระบบประสบการณ์การบรรเลงของนักดนตรีไทย

สำหรับกระจับปี่ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีไทยอีกชนิดหนึ่งในกลุ่มเครื่องดีด สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมดนตรีของอินโดนีเซียและกัมพูชา ก่อนจะพัฒนามาเป็นเครื่องดนตรีในสังคมไทย กระจับปี่ในบริบทของไทยปรากฏทั้งในวัฒนธรรมชนชั้นสูงและในสังคมชาวบ้าน โดยในระดับชาวบ้านได้พัฒนารูปแบบเป็นพิณและซึง การบรรเลงกระจับปี่ก่อให้เกิดคำขยายในภาษาไทยที่คล้ายคลึงกับจะเข้ แต่มีรายละเอียดเฉพาะตามลักษณะของเครื่องดนตรี อีกทั้งการดีดกระจับปี่ในลักษณะพื้นฐานประกอบด้วย การดีดขึ้นและการดีดลง ซึ่งเป็นคำขยายที่บอกทิศทางของการเคลื่อนไหว ส่วนการบรรเลงในระดับที่ซับซ้อนขึ้นก่อให้เกิดคำว่า การดีดรัว และการดีดสะบัด ซึ่งสะท้อนลักษณะจังหวะและความถี่ของการดีด นอกจากนี้ยังปรากฏกลวิธีเฉพาะ เช่น การดีดสายเปล่าคู่ล่างควบคู่กับการดีดสายคู่บน เพื่อให้เกิดเสียงกระทบ (ปถมา เอี่ยมสอาด, 2539)

จากการพิจารณาการใช้คำขยายที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทดีดทั้งจะเข้และกระจับปี่ จะเห็นได้ว่าการขยายความหมายของคำว่า “ดีด” แบ่งออกได้เป็นสองลักษณะหลัก ได้แก่ คำขยายที่บอกทิศทางของการเคลื่อนไหว และคำขยายที่บอกลักษณะหรือรูปแบบของการดีด ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภาษาไทยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือจัดระบบความรู้ทางดนตรีในระดับปฏิบัติการ และเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดเทคนิคการบรรเลงจากครูสู่ศิษย์ในวัฒนธรรมดนตรีไทย

คำขยายในภาษาไทยที่ใช้กับเครื่องดนตรีไทยประเภทสี

คำว่า “สี” มีความหมายตามที่ปรากฏใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่าเป็นคำกริยา แสดงอาการปรียาในลักษณะของการครูดหรือการถู เช่น ช้างเอาตัวสีกับต้นไม้ หรือ ลมพัดแรงทำให้ลำไม้ไผ่สีกัน และยังหมายถึงการชักสิ่งของไปมา ซึ่งพจนานุกรมได้ยกตัวอย่างการใช้คำในบริบทของดนตรีไว้ว่า การสีซอ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ความหมายพื้นฐานบ่งลักษณะการเคลื่อนไหวแบบต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทสีอย่างชัดเจน

เครื่องดนตรีไทยที่จัดอยู่ในกลุ่มเครื่องสี ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และซอสามสาย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่สร้างเสียงจากการสีสายด้วยคันชัก การศึกษาคุณลักษณะของเครื่องดนตรีและกลวิธีการบรรเลงของซอทั้งสามชนิดนี้พบว่า มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการใช้คำว่า “สี” ในภาษาไทย ทั้งในด้านลักษณะการเคลื่อนไหว อุปกรณ์ที่ใช้ และผลลัพธ์ทางเสียงที่เกิดขึ้นจากการบรรเลง โดยซอด้วงและซออู้มีพัฒนาการมาจากเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชาวจีน ขณะที่ซอสามสายสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากเครื่องดนตรีดั้งเดิมของอินเดีย ซึ่งมีการถ่ายทอดผ่านวัฒนธรรมกัมพูชาก่อนเข้าสู่สังคมไทย (มนตรี ตราโมท, 2540) เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีของไทยทั้ง

สามชนิดนี้มีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกัน คือ มีลำตัวเป็นคันยาว และมีส่วนประกอบที่ทำหน้าที่เป็นลำโพง เพื่อขยายเสียง โดยขอด้วงเรียกส่วนประกอบว่า “กระบอกขอ” ส่วนขออู๋และขอสามสายเรียกว่า “กะโหลกขอ”

ขอด้วงและขออู๋มีสายจำนวนสองสาย ได้แก่ สายเอกและสายทุ้ม ขณะที่ขอสามสายมีสายจำนวนสามสาย การบรรเลงขอทุกชนิดอาศัยการใช้มือขวาจับคันชักเพื่อสีไปบนสายของเครื่องดนตรี และใช้นิ้วมือซ้ายกดสายเพื่อเปลี่ยนระดับเสียงและสร้างทำนองในบทเพลง การประสานการทำงานของมือทั้งสองข้างเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างเสียงในเครื่องดนตรีประเภทสี

การบรรเลงเครื่องดนตรีด้วยวิธีการสีทำให้เกิดรูปแบบของการสีที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายลักษณะ ได้แก่

- 1) การสีด้วยคันชักเดี่ยวต่อหนึ่งตัวโน้ต
- 2) การสีด้วยคันชักเดี่ยวครอบคลุมตัวโน้ตจำนวนสอง สาม สี่ตัว หรือมากกว่า
- 3) การสีในลักษณะของกลวิธีขั้นสูง เช่น การสะบัด การสะเดาะ และการรัวคันชัก

การสีนั้นสะท้อนความซับซ้อนของกลวิธีการบรรเลงขอ และเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายความหมายของคำว่า “สี” ในภาษาไทย จากเดิมที่หมายถึงการครูดหรือการถูของวัตถุทั่วไป ไปสู่ความหมายเฉพาะทางดนตรีที่มุ่งเน้นความไพเราะ ความต่อเนื่อง และการควบคุมเสียงตามทำนองของบทเพลง

คำภาษาไทยที่ใช้เรียกกลวิธีการสี ได้แก่ “การสีคันชัก” “การสะบัด” “การสะเดาะ” และ “การรัวคันชัก” คำขยายเหล่านี้ทำหน้าที่บอกลักษณะของการสีโดยตรง และสะท้อนความละเอียดอ่อนของการรับรู้เชิงปฏิบัติของนักดนตรีไทยต่อกระบวนการสร้างเสียงดนตรี แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจัดระบบองค์ความรู้ทางดนตรี และเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทสีจากครูสู่ศิษย์ในวัฒนธรรมดนตรีไทยอย่างเป็นระบบ

คำขยายในภาษาไทยที่ใช้กับเครื่องดนตรีไทยประเภทตี

คำว่า “ตี” เป็นคำกริยาในภาษาไทยที่มีความหมายหลากหลาย โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้รวบรวมความหมายของคำว่า “ตี” ไว้หลายลักษณะ ตั้งแต่การฟาด การทุบ การแผ้ว การกำหนด ไปจนถึงความหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดเสียง เช่น การตีระฆัง ซึ่งมีความหมายที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางดนตรีโดยตรง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ความหมายในลักษณะหลังนี้สะท้อนลักษณะการกระทำที่ใช้แรงกระทบกับวัตถุเพื่อให้เกิดเสียง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของเครื่องดนตรีไทยประเภทตี

ระบบดุริยางคศาสตร์ไทยจัดเครื่องดนตรีประเภทตีไว้เป็นกลุ่มสำคัญที่ครอบคลุมเครื่องดนตรีหลายชนิด เช่น เครื่องระนาด เครื่องซ้อง และเครื่องกลอง ซึ่งล้วนใช้การกระทบเป็นกลไกหลักในการสร้างเสียง เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและดนตรีมีความชัดเจน บทนี้จึงเลือกพิจารณาเครื่องดนตรีสองชนิดที่มีบทบาทสำคัญในวงดนตรีไทยและมีระบบกลวิธีการบรรเลงที่ชัดเจน ได้แก่ ระนาดเอก และ ซ้องวงใหญ่ โดยพัฒนาการของเครื่องดนตรีประเภทตีในดนตรีไทยถูกอธิบายว่าเริ่มต้นจากการใช้ร่างกายมนุษย์ในการสร้างจังหวะ เช่น การตบมือ ก่อนจะพัฒนามาเป็นเครื่องเคาะและเครื่องตีที่มีโครงสร้างซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ การเลือกใช้วัสดุที่มีความแข็งและทนทาน เช่น ไม้เนื้อแข็งสำหรับพื้นระนาด และโลหะผสมสำหรับลูกซ้อง ส่งผลให้เครื่องดนตรีเหล่านี้สามารถสร้างเสียงที่มีความชัดเจน ต่อเนื่อง และเหมาะสมต่อการดำเนินทำนองในวงดนตรีไทย (สมาน น้อยนิธย์, 2535)

1. คำขยายที่ใช้กับการบรรเลงระนาดเอก

การบรรเลงระนาดเอกอาศัยอุปกรณ์เฉพาะที่เรียกว่า “ไม้ระนาด” ซึ่งใช้กระทบลงบนพื้นระนาดเพื่อให้เกิดเสียง การควบคุมอวัยวะที่ใช้ในการตีส่งผลต่อระดับความดัง น้ำหนัก และลักษณะของเสียงโดยตรง

ในทางปฏิบัติ จึงมีการใช้คำในภาษาไทยเพื่อเรียกลักษณะของการตีตามอวัยวะที่ใช้ ได้แก่ การตีข้อ การตีแขน และการตีครึ่งข้อครึ่งแขน ซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้กันทั่วไปในการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมระนาดเอก

การตีข้อ หมายถึงการใช้แรงจากนิ้วมือและข้อมือเป็นหลัก ทำให้เสียงที่เกิดขึ้นมีความเบาและกระซิบ ในขณะที่การตีแขนเป็นการใช้แรงจากข้อมือและแขนร่วมกัน ส่งผลให้เสียงมีความดังและพลังมากขึ้น ส่วนการตีครึ่งข้อครึ่งแขนเป็นการผสมผสานการใช้แรงจากทั้งข้อและแขน ทำให้เสียงมีลักษณะนุ่มนวลและสมดุล คำขยายเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยสามารถเข้ารหัสความแตกต่างของการเคลื่อนไหวทางกายภาพที่ละเอียดอ่อนได้อย่างเป็นระบบ โดยการบรรเลงระนาดเอกชั้นสูง โดยเฉพาะการบรรเลงเพลงเดี่ยว ยังปรากฏคำขยายที่สะท้อนกลวิธีการบรรเลงเฉพาะทาง เช่น การกรอ การเก็บ การขยี้ การตีแยกมือ และการตีกวาด ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกเทคนิคการจัดการจังหวะและทำนองที่ซับซ้อน และทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงช่างจากครูสู่ศิษย์ในวัฒนธรรมดนตรีไทย (บุญเชิด พิณพาทย์, 2534)

2. คำขยายที่ใช้กับการบรรเลงฆ้องวงใหญ่

การบรรเลงฆ้องวงใหญ่เป็นการใช้ไม้ตีฆ้องกระทบลงบนลูกฆ้องที่จัดเรียงเป็นวง ซึ่งการจัดการมือและลำดับของการตีมีผลต่อการดำเนินทำนอง ลักษณะของการตีฆ้องในรูปแบบต่าง ๆ ที่สะท้อนการจัดการอวัยวะและทิศทางของการเคลื่อนไหวในการบรรเลง เช่น การตีแบ่งมือซ้ายและมือขวา การตีสองมือพร้อมกัน การตีไขว้มือ และการตีสลับมือ ซึ่งแต่ละลักษณะคำขยายสะท้อนวิธีการใช้มือในการดำเนินทำนองและก่อรูปแบบเสียงที่แตกต่างกันในงานเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ (วิทยา ศรีผ่อง, 2563) และการควบคุมความยาวของเสียงฆ้องเป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญในการบรรเลงเพลงเดี่ยวหรือเพลงที่ต้องการความกระชับของจังหวะ เทคนิคการกดไม้ตีฆ้องลงบนลูกฆ้องเพื่อปิดหรือย่นเสียง ทำให้เกิดคำเฉพาะในภาษาไทย เช่น หนิด หนับ โหนด และโหน่ง ซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้กันในหมู่นักดนตรีเพื่ออธิบายคุณลักษณะของเสียงและผลลัพธ์ทางดนตรีที่แตกต่างกัน

การใช้คำขยายที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “ตี” ในการบรรเลงระนาดเอกและฆ้องวงใหญ่ แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในการจัดระบบความรู้ทางดนตรีในระดับปฏิบัติการ คำขยายเหล่านี้สามารถจำแนกออกเป็นสามลักษณะ ได้แก่ คำขยายที่บอกอวัยวะที่ใช้ในการบรรเลง คำขยายที่บอกทิศทางของการเคลื่อนไหว และคำขยายที่บอกลักษณะหรือรูปแบบของกลวิธีการบรรเลง บอกถึงความสัมพันธ์เชิงลีลาระหว่างภาษาและดนตรีในวัฒนธรรมไทย โดยภาษาไทยทำหน้าที่เป็นกลไกในการรับรู้ ถ่ายทอด และสืบทอดองค์ความรู้ทางดนตรีจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นระบบ

คำขยายในภาษาไทยที่ใช้กับเครื่องดนตรีไทยประเภทเป่า

คำว่า “เป่า” เป็นคำกริยาในภาษาไทยที่ใช้แสดงอาการกิริยาซึ่งเกี่ยวข้องกับการพ่นลมหรือการทำให้ลมเคลื่อนที่ออกจากปากหรือผ่านวัตถุหนึ่งไปสู่อีกวัตถุหนึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายความหมายของคำว่า “เป่า” ว่าเป็นการแสดงอาการที่เกิดจากการพ่นลมออกมาทางปาก หรือการที่ลมพุ่งเข้าและออกในลักษณะต่าง ๆ เช่น ลมเป่าดี การเป่าขลุ่ย หรือการทำให้สิ่งที่อยู่ในลำกล้องเคลื่อนออกไปโดยวิธีเป่า เช่น เป่ายานัตถ์ เป่าลูกดอก และยังปรากฏคำที่ใช้ร่วมกับคำว่า “เป่า” ในบริบทที่หลากหลาย เช่น เป่าปี่ เป่าแตร เป่าใบไม้ เป่าปาก เป่าหวูด และเป่าหู เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) จากความหมายและตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าการเป่าขลุ่ยและการเป่าปี่เป็นบริบทที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยกับกิจกรรมทางดนตรีได้อย่างชัดเจนที่สุด

ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีไทยชนิดหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเป่า ขลุ่ยไทยปรากฏหลายชนิด ได้แก่ ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยอู้ และขลุ่ยกรวด ซึ่งโดยทั่วไปทำจากไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่ มีลักษณะเป็นลำกลมยาว และมีการเจาะรูสำหรับการปิดและเปิดนิ้วเพื่อควบคุมระดับเสียง เสียงของขลุ่ยเกิดจากการเป่าลม

ผ่านส่วนประกอบที่ทำหน้าที่เป็นลิ้นไม้ เพื่อบังคับทิศทางของลมให้เกิดการสั่นสะเทือนและก่อให้เกิดเสียง การเป่าขลุ่ยในบริบทดนตรีมีลักษณะแตกต่างจากการเป่าลมในกิจกรรมทั่วไป เนื่องจากต้องอาศัยการควบคุมลมอย่างละเอียดและสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของนิ้วมือ จึงนำไปสู่การบัญญัติคำในภาษาไทยเพื่อเรียกชื่อลักษณะของการเป่าขลุ่ยในรูปแบบต่าง ๆ

ในระดับพื้นฐาน การเป่าขลุ่ยประกอบด้วยการใช้ลมสั้นและลมยาวสลับกัน เพื่อประสานกับการปิดและเปิดรูนิ้ว ทำให้เกิดเสียงที่ชัดเจนและมีความไพเราะตามทำนองของบทเพลง (วารุณี ทรัพย์มั่งมี, 2546) ส่วนในระดับที่สูงขึ้น การเป่าขลุ่ยมักปรากฏในบริบทของการบรรเลงเดี่ยว ซึ่งต้องอาศัยกลวิธีการเป่าที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น การบรรเลงเพลงลมพัดชายเขา เพลงนกขมิ้นสามชั้น เพลงพญาโศกสามชั้น และเพลงสุรินทราหูสามชั้น เป็นต้น ก่อให้เกิดคำเฉพาะในภาษาไทยที่ใช้เรียกหรืออธิบายลักษณะของการเป่าลมในระดับสูง ได้แก่ การระบายลม การครั่นลม การลอยลม การตัดลม และการเป่านิ้วควง ซึ่งแต่ละคำสะท้อนการควบคุมลมจังหวะ และการทำงานของนิ้วมือในลักษณะที่ต่างกัน (วรพจน์ มานะสมปอง, 2549)

ปี เป็นเครื่องดนตรีไทยอีกชนิดหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเป่า ปีไทยปรากฏหลายชนิด เช่น ปีนอก ปีใน ปีกลาง ปีขวา และปีมอญ โดยมีลักษณะเป็นท่อกลมทำจากไม้เนื้อแข็ง มีการเจาะรูสำหรับปิดและเปิดนิ้วเช่นเดียวกับขลุ่ย การทำให้เกิดเสียงของปีอาศัยการเป่าลมผ่านส่วนประกอบที่เรียกว่า “ลิ้นปี” ซึ่งทำจากใบตาลเรียงซ้อนกันเป็นชั้น และเชื่อมต่อกับท่โลหะก่อนเข้าสู่ลำตัวของปี การบรรเลงปีต้องอาศัยการใช้ลมในปริมาณมากและการควบคุมลมอย่างแม่นยำ ทำให้กลวิธีการบรรเลงมีความซับซ้อนกว่าการเป่าขลุ่ย และคำในภาษาไทยที่ใช้เรียกกลวิธีการเป่าปีในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การตอดลิ้น การตอดลม การเป่าเก็บ การเป่าควงเสียง การเป่าพรม การปรีบ และการเป่าครั่น คำเหล่านี้สะท้อนการควบคุมลม ลิ้น และนิ้วมือที่ละเอียดอ่อน และทำหน้าที่อธิบายทั้งกระบวนการบรรเลงและคุณลักษณะของเสียงที่เกิดขึ้น กลวิธีการบรรเลงมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนกว่าการเป่าเครื่องเป่าชนิดอื่น การดำเนินทำนองต้องอาศัยการควบคุมลมให้มีความสม่ำเสมอ การปรับน้ำหนักลมเพื่อสร้างความหนัก-เบาของเสียง รวมถึงการใช้ลิ้นและนิ้วมือร่วมกันอย่างประณีตเพื่อให้เกิดลูกตก ลูกประดับ และการเชื่อมเสียงในทำนองอย่างราบรื่น ส่งผลให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของนักปี และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ปีในสามารถถ่ายทอดลีลาและอารมณ์ของบทเพลงเดี่ยวได้อย่างชัดเจน (วิโรจน์ เวชชะ, 2541)

การใช้คำขยายที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงขลุ่ยและปี จะเห็นได้ว่าคำว่า “เป่า” ในภาษาไทยได้รับการขยายความหมายออกไปอย่างเป็นระบบจากการปฏิบัติทางดนตรี โดยสามารถจำแนกคำขยายออกเป็นสามลักษณะ ได้แก่ (1) คำขยายที่บอกลักษณะของลม เช่น การเป่าแบบลมสั้น การเป่าแบบลมยาว และการตอดลม (2) คำขยายที่บอกลักษณะการบรรเลง เช่น การตอดลิ้น และการปรีบ และ (3) คำขยายที่บอกลักษณะของเสียง เช่น การเป่าควงเสียง การเป่าเก็บ การเป่าพรม และการเป่าครั่น บ่งชี้บทบาทของภาษาไทยในฐานะเครื่องมือจัดระบบองค์ความรู้ทางดนตรี และเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทเป่าจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นระบบ

สรุป

การศึกษานี้มุ่งศึกษาหลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีไทย และวิเคราะห์การใช้คำขยายในภาษาไทยที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบรรเลงดนตรีไทย ผลการศึกษาสามารถสรุปข้อค้นพบได้เป็นลำดับดังนี้

1. ภาษาไทยมีบทบาทโดยตรงในการกำหนดหลักเกณฑ์การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีไทย

การจำแนกประเภทเครื่องดนตรีในดุริยางคศาสตร์ไทยใช้ อากัปกริยาในการบรรเลง เป็นเกณฑ์หลักแตกต่างจากวิชาการดนตรีของโลกตะวันตกที่ใช้ แหล่งกำเนิดเสียง เป็นเกณฑ์ การใช้กริยาในภาษาไทยเป็น

ฐานของการจำแนก ทำให้เครื่องดนตรีไทยถูกจัดออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาษาไทยมิได้ทำหน้าที่เพียงเรียกชื่อเครื่องดนตรี แต่ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดที่กำหนดระบบการจำแนกเครื่องดนตรีไทยทั้งระบบ

2. กริยาในภาษาไทยเป็นกลไกหลักที่เชื่อมโยงภาษาเข้ากับกลวิธีการบรรเลงดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภทมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกริยาหลักในภาษาไทย ได้แก่

เครื่องดีด สัมพันธ์กับกริยา “ดีด”

เครื่องสี สัมพันธ์กับกริยา “สี”

เครื่องตี สัมพันธ์กับกริยา “ตี”

เครื่องเป่า สัมพันธ์กับกริยา “เป่า”

กริยาเหล่านี้ถูกใช้เป็นฐานในการอธิบายกลวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรี เช่น จะเข้ กระจับปี่ ขอ ระนาด ซอ ขลุ่ย และปี่ แสดงให้เห็นว่ากริยาในภาษาไทยทำหน้าที่จัดระบบองค์ความรู้ทางดนตรีในระดับปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม

3. กระบวนการบรรเลงดนตรีไทยก่อให้เกิดการขยายความหมายของคำกริยาในภาษาไทยอย่างเป็นระบบ

การบรรเลงดนตรีไทยทำให้กริยาหลักในภาษาไทยเกิดการขยายความหมายเพื่ออธิบายรายละเอียดของการบรรเลง ดังนี้

“ดีด” ถูกขยายเป็น ดีดขึ้น ดีดลง ดีดสะบัด ดีดรัว ดีดกระทบ และดีดเก็บ

“สี” ถูกขยายเป็น สีคันชัก รวคันชัก สะบัด และสะเดาะ

“ตี” ถูกขยายเป็น ตีโดยใช้ข้อ ตีโดยใช้แขน ตีครึ่งข้อครึ่งแขน ตีสองมือ ตีแบ่งมือ ตีไขว้มือ ตีสลับ ตีสะบัดนำทำนอง สะบัดขึ้น สะบัดลง และตีกวาด

“เป่า” ถูกขยายเป็น เป่าแบบลมสั้น เป่าแบบลมยาว เป่าแบบตอดลิ้น เป่าแบบตอดลม เป่าเก็บ ควงเสียง พรึม ปรีบ และครื้น

คำขยายเหล่านี้ทำหน้าที่บอกลักษณะการเคลื่อนไหว อวัยวะที่ใช้ ทิศทาง ลักษณะของลม และคุณลักษณะของเสียงที่เกิดจากการบรรเลง

4. ภาษาไทยและดนตรีไทยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของระบบที่เกื้อหนุนกัน

การชี้ให้เห็นว่า ภาษาไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคำกริยา ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการจัดระบบความรู้ทางดนตรีไทย ทั้งในระดับการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีและระดับกลวิธีการบรรเลง และดนตรีไทยก็มีบทบาทในการผลักดันให้ภาษาไทยเกิดการขยายความหมายและการพัฒนาคำศัพท์เฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง

5. แนวทางการศึกษาเพิ่มเติม

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและดนตรีไทยมิได้จำกัดอยู่เพียงคำกริยาเท่านั้น หากยังปรากฏในกลุ่มคำนาม ลักษณะนาม และคำวิเศษณ์ที่ใช้ในการอธิบายบทเพลง การประสมวง ลักษณะเสียง และการขับร้อง การศึกษาในประเด็นเหล่านี้เพิ่มเติมจะช่วยให้เข้าใจพลวัตของภาษาไทยและดนตรีไทยได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น และสามารถนำไปสู่การพัฒนาฐานข้อมูลทางภาษาไทยในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐธยา รังสิยานนท์ และโกวิท ชันธศิริ. “การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้.”

วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 5(2), 50-57.

- บุญเชิด พิณพาทย์. (2534). เทคนิคการฝึกกระนาดเอกเบื้องต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 8(1), 125–141.
- ปณมา เอี่ยมสอาด. (2539). กระจำปี : การศึกษาด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางดนตรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนตรี ตราโมท. (2540). ดุริยางค์ศาสตร์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มติชน
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรพจน์ มานะสมpong. (2549). วิเคราะห์เดี่ยวขลุ่ยเพียงออเพลงกราวใน ทางครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ดุริยางค์ไทย). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรุณี ทรัพย์มั่งมี. (2546). การเป่าขลุ่ยเพียงออเบื้องต้น. เอกสารประกอบการสอน. คณะศิลปกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยา ศรีม่วง. (2563). การสร้างสรรค์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่จากมือไล่ซ้องของครูประสิทธิ์ ถาวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 31(1), 135-151.
- วิโรจน์ เวชชะ. (2541). เพลงเดี่ยวกราวในทางปี่ใน. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 6(1), 57-75
- ศิลปชัย กงตาล. (2559). ดนตรีและสุนทรียศาสตร์. คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยนครปฐม.
- สมาน น้อยนิตย์. (2535) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย เครื่องกำกับจังหวะ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร.
- Hornbostel, E. M. von, & Sachs, C. (1961). Classification of musical instruments. The Galpin Society Journal, 14, 3–29.
- Kartomi, M. J. (1990). On Concepts and Classifications of Musical Instruments. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lee, D. (2019). Hornbostel–Sachs classification of musical instruments. Knowledge Organization, 47(1), 72–91.
- Sağlam, E. B., & Kayaoglu, M. N. (2010). Music and Language. In Proceedings of the 2nd International Symposium on Sustainable Development (pp. 208–211). Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.

ผีตาโขน: การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมบน ฐานอัตลักษณ์ของจังหวัดเลย

PHI TA KHON: UTILIZING LOCAL CULTURE FOR DESIGNING AND DEVELOPING CULTURAL PRODUCTS BASED ON THE IDENTITY OF LOEI PROVINCE

ไทยโรจน์ พวงมณี, อีสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ, สุภาวดี ลำราญ, วีระนุช แยมยิม, ขนิษฐา ทาระคุณ

Thairoj Phoungmanee, Issariyaporn Chaikularb, Supawadee Sumran, Weeranuch Yamyim, Khanitha Harakhun

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: thai-roj@hotmail.com

Received September 12, 2023

Revised October 20, 2023

Accepted November 13, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และ 2) ศึกษาการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์จังหวัดเลย เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ใช้แนวคิดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวคิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า 1) ผีตาโขนมีนัยหมายถึง คนที่สวมใส่หน้ากากปิดบังหน้าตาที่แท้จริง สวมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายลักษณะรุ่มร่าม สีสดใสและมิดชิด และนัยประเพณีท้องถิ่นที่จัดขึ้น ช่วงงานบุญเดือน 7 ชาวบ้านเรียกว่า “งานบุญหลวง” มีผีตาโขนจากหลายหมู่บ้านเข้าร่วมการละเล่น และขบวนแห่จำนวนมาก ส่วนอัตลักษณ์ของผีตาโขนคือหน้ากากที่ถูกทำขึ้นอย่างประณีตและวิจิตรด้วยระบายสีสดลายไทย และลายสมัยใหม่ด้วยสีที่จัดจ้าน สวมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บจากผ้าสมัยใหม่ที่มีสีสัน การประดับตกแต่งด้วยหมากกะหล่ง และกระดิ่งรอบเอวเพื่อให้เคลื่อนไหวแล้วมีเสียงดัง และ 2) การใช้ผีตาโขนออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม มีขั้นตอนดังนี้ (1) ขั้นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการลงพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจ และรับรู้ถึงประสบการณ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก (2) ขั้นการปฏิบัติการสร้างสรรค์ ด้วยการกำหนดแนวคิด การออกแบบร่าง การพัฒนาแบบร่าง การพิจารณาแบบร่าง การดำเนินผลิตต้นแบบ และการประเมินต้นแบบเบื้องต้น โดยระหว่างการทำดำเนินการผลิตนั้น นักออกแบบจะปรับปรุง และแก้ไขให้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบนั้นมีความเป็นไปได้ต่อการผลิตซ้ำ มีภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับรสนิยมของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย และ (3) ขั้นการประเมินผล แบ่งเป็น 2 กระบวนการ คือ ประเมินโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีเกณฑ์ดังนี้ เนื้อหาเรื่องราว ประโยชน์ใช้สอย รูปแบบผลิตภัณฑ์ ความคิดสร้างสรรค์ การผลิต และคุณภาพ และประเมินโดยกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย มีเกณฑ์ดังนี้ เนื้อหาเรื่องราว ประโยชน์ใช้สอย ภาพลักษณ์และความสวยงาม คุณภาพและคุณค่าของผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมท้องถิ่น, ผีตาโขน, การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this academic article were (1) to study the Phi Ta Khon culture in Dan Sai District, Loei Province, and (2) to examine the application of local culture in the design

and development of cultural products based on the provincial identity of Loei Province. Data were collected through documentary research and field studies conducted in Dan Sai District, Loei Province. The study was guided by the concepts of cultural products, the creative economy, and product design and development as the analytical framework. The collected data were analyzed using content analysis. The findings revealed that (1) Phi Ta Khon symbolically represents individuals who wear masks to conceal their true identities, dressed in vibrant, loose-fitting, and fully covering costumes, and also refers to a local traditional festival held during the seventh lunar month, locally known as the “Bun Luang Festival”. During this event, Phi Ta Khon performers from various villages participate in numerous playful activities and processions. The distinctive identity of Phi Ta Khon lies in its meticulously crafted masks, elaborately painted with traditional Thai and contemporary patterns in vivid colors, along with costumes made from brightly colored modern fabrics. These costumes are further adorned with indigenous seeds and bells worn around the waist, producing sound when the wearer moves. (2) The process of utilizing Phi Ta Khon for cultural product design and development comprises three main stages: (1) an exploratory stage, involving the study of documents, previous research, and fieldwork to develop understanding and capture emotional and sensory experiences; (2) a creative implementation stage, which includes concept formulation, sketch design, prototype development, design review, prototype production, and preliminary evaluation. Throughout this stage, designers continuously refined and modified the prototypes to ensure feasibility for reproduction, a strong cultural image and identity, and alignment with the preferences of the target consumer group; and (3) an evaluation stage, divided into two processes: evaluation by experts, based on criteria including narrative content, functionality, product form, creativity, manufacturability, and quality, and evaluation by the target consumers, focusing on narrative content, functionality, visual image and aesthetics, as well as product quality and value.

Keywords: Local Culture, Phi Ta Khon, Product Design and Development, Cultural Products

บทนำ

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนอยู่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) บริเวณอำเภอด่านซ้าย โดยคนในท้องถิ่นอำเภอด่านซ้ายมีความเชื่อเรื่องพระธาตุศรีสองรักที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นปู่ย่าตายายในฐานะวัตถุทางวัฒนธรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์พม่าฝ่ายกรุงศรีอยุธยา และพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชฝ่ายกรุงศรีสัตนาคนหุต (ท้าวพร สุกุณราชบุรุษ, 2558) ชาวอำเภอด่านซ้ายส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และยังคงเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ เช่น ผีเจ้านาย ผีบ้าน ผีเมือง และผีปู่ตา จึงสร้างประเพณีเฉพาะถิ่นขึ้น ประเพณีไหว้เจ้าเมืองวังเดือยสี ประเพณีไหว้เจ้าเมืองกลางเดือนห้า ประเพณีมัสการองค์พระธาตุศรีสองรักเดือนหก และประเพณีไหว้หอ้อยหอหลวงเดือนเจ็ด (ขวัญชนก การถาง และคณะ, 2560) สำหรับประเพณีผีตาโขนนั้นได้รับอิทธิพลทาง วัฒนธรรมปู่เอย ย่าเอยของหลวงพระบางมาเป็นองค์ประกอบงานบุญหลวง ผ่านผีตาโขนใหญ่เพศชายและเพศหญิง ที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของผีบรรพบุรุษ (ปิยพร สุทธิทรัพย์, 2564) สำหรับงาน

บุญหลวงนั้นเป็นส่วนผสมของงานบุญเผดและงานบุญบั้งไฟ ที่มีการเทศมหาชาติและการยิงบั้งไฟถวายแก่ผีฟ้าพญาแถน ภายในงานชุมชนได้จัดขบวนแห่พระเวสสันดรเสด็จเข้าเมือง โดยมีผีตาโขนและคนป่าส่งเสด็จ (ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา, 2567)

คำว่า “ผีตาโขน” เป็นชื่อเรียกของคนที่มีหน้ากากที่ประกอบสร้างขึ้น โดยมีลักษณะอย่างผี และเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสีสันสดใสมีบุคลิกภาพการเคลื่อนไหวลักษณะขมวด มีลูกกระดิ่งแขวนบริเวณเอว เมื่อเดินไปที่ต่าง ๆ แล้วจะเกิดเสียงดังอย่างมีจังหวะ คนส่วนใหญ่รับรู้ผีตาโขนเป็นอัตลักษณ์ และจิตวิญญาณชาวอำเภอด่านซ้าย เมื่อทำการละเล่นเสร็จแล้วต้องนำไปทิ้งในแม่น้ำหมัน เพื่อให้สิ่งไม่ดีในหมู่บ้านได้ออกไปกับผีตาโขนที่ทิ้งไป (ปิยพร สุทธิทรัพย์, 2564) สำหรับมุมมองคนนอกและหน่วยงานการท่องเที่ยวมองว่าผีตาโขนเป็นงานประเพณีท้องถิ่นที่มีขบวนแห่สวยงามและมีผีตาโขนจำนวนมากเข้าร่วมขบวนแห่และหยอกล้อนักท่องเที่ยวอย่างสนุกสนาน ทศพร สกุลรักอรุณทัย (2558) กล่าวว่า ผีตาโขนถูกจัดขึ้นโดยคนในชุมชนจำนวน 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาดี ตำบลด่านซ้าย ตำบลนาแห้ว ตำบลนาหอ ตำบลหนองบัว ตำบลโคกงาม ตำบลโพนสูง ตำบลกกสะทอน ตำบลอิปุม และตำบลวังยาวเข้าร่วมจัดงานกับภาครัฐอย่างยิ่งใหญ่ และมีผีตาโขนเข้าร่วมการละเล่นอย่างสนุกสนาน ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา (2567) กล่าวว่า ผีตาโขนถูกปรับปรุงรูปแบบของหน้ากาก และเครื่องแต่งกายอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ภาพบรรยากาศของงานเต็มไปด้วยสีสัน และเสียงจากการเคลื่อนไหวอย่างขบวนแห่หน้ากากแฟนตาซี โดยเป็นภาพลักษณ์ใหม่ที่ถูกส่งเสริมโดยหน่วยงานการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนและจังหวัดเลย

จังหวัดเลยมีผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายกระจายอยู่ในทุกพื้นที่การท่องเที่ยว เช่น ผ้าฝ้ายทอมือลวดลายดอกฝ้ายเมืองเลย ผ้าชิ้นนางหาญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ อำเภอยางชุมน้อยที่มีการสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าเชิงเนื้อหาเรื่องราวผสมผสานรวมไปกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ เมื่อก้าวถึงคำว่า “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Product)” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ และพัฒนาขึ้นมาจากฐานการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนักออกแบบสร้างแรงบันดาลใจ แนวคิดและเงื่อนไขในการคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมขึ้น มีเป้าหมายเพื่อการใช้สอยและเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของชุมชนทางวัฒนธรรม และชุมชนการท่องเที่ยว ดังนั้นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม จึงเป็นวัตถุสิ่งของที่มีคุณค่าที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การใช้งาน แต่เป็นคุณค่าเชิงทางสัญลักษณ์ที่แฝงไว้ด้วยนัยเชิงความหมายแฝงอยู่ โดยผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) (Throsby, 2001) ในปัจจุบันนักออกแบบและผู้ประกอบการที่มีศักยภาพจะนำความงดงาม และอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น และระดับประเทศมาออกแบบและพัฒนาให้สัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ และบริการของตนเองมากขึ้น เนื่องจากคุณค่าเรื่องราวและรูปแบบวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้นั้นอยู่ในความสนใจของกลุ่มเป้าหมายทั้งชาวไทยและต่างประเทศ การนำมาขับเคลื่อนและพัฒนาผ่านการออกแบบจะสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ได้ (Amatyakul et al. 2016) สำหรับการใช้วัฒนธรรมผีตาโขนออกแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีจำหน่ายในพื้นที่อำเภอด่านซ้าย ได้แก่ หน้ากากผีตาโขน ตุ๊กตาผีตาโขนประดับ เสื้อยืดพิมพ์ลายผีตาโขนได้ถูกออกแบบโดยคนในชุมชน และนักออกแบบต้องนำอัตลักษณ์ หน้ากากผีตาโขน สี ลวดลายมาออกแบบให้มีลักษณะใหม่ ๆ ให้มีมูลค่าสูงขึ้น โดยกระบวนการออกแบบนั้นควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล และการออกแบบร่าง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นตัวแทนอัตลักษณ์จังหวัดเลยได้ สำหรับเรื่องราววัฒนธรรมผีตาโขนที่เป็นจุดเริ่มต้นของผลิตภัณฑ์นั้นถือว่าเป็นเนื้อหาสำคัญที่นักออกแบบต้องค้นคว้าอย่างเป็นระบบและให้ตกผลึกทางความคิด เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน เช่น วัฒนธรรมผีตาโขนมีการเปลี่ยนแปลงประเพณี และรูปแบบของผีตาโขนไปตามกระแสการท่องเที่ยว จึงส่งผลต่อผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือประเด็นความเชื่อทางจิตวิญญาณของผีตาโขนที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในชุมชนและนอกชุมชน เช่น ให้ความเชื่อว่าการ

ทั้งผิวดินและน้ำหมันจะปล่อยเคราะห์ปล่อยทุกข์ ปล่อยโศกให้ออกไปจากวิถีชีวิตและชุมชน ซึ่งคนในชุมชนจะไม่เก็บผิวดินไว้ในบ้าน ความน่าสนใจดังกล่าวจึงนำมาเป็นแนวคิดการออกแบบเครื่องประดับรูปแบบร่วมสมัยให้เป็นเครื่องรางของขลัง สำหรับใช้ปกป้องคุ้มครอง (ทัตพร สกุรักษ์อุไร, 2558) อย่างไรก็ตามการพัฒนาแนวคิด และมุมมองของนักออกแบบจึงต้องตีความหมายเพื่อตีความประสมการณีสัมผัส และอัตลักษณ์ของผิวดินที่โดดเด่นออกมา ส่วนเอกลักษณ์ผิวดินคือ ส่วนประกอบที่หล่อหลอมเป็นผิวดิน ได้แก่ หวดหนึ่งข้าวเหนียว กาบไค้ทางมะพร้าว เศษผ้า กระพวน กระดัง หอก ดาบ (ศุภวิญญู มาสาซ้าย, 2558) อย่างไรก็ตามการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผิวดินนั้นย่อมทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่แตกต่างกัน โดดเด่นด้วยภาพลักษณ์ของชุมชน ความเชื่อ และความเป็นท้องถิ่นที่สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภค ย่อมทำให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมมีคุณค่าเชิงประสมการณ ช่วยยกระดับเศรษฐกิจในท้องถิ่นและคนในชุมชนมีรายได้ (Amatyakul et al., 2016) แนวคิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงอาจพิจารณาจาก คุณค่าเรื่องราว คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และคุณค่าการใช้สอย (Amatyakul et al., 2016) ดังนั้นนักออกแบบต้องคำนึงถึง 1) วัสดุท้องถิ่น 2) การผลิตแบบดั้งเดิม 3) รูปลักษณะอย่างท้องถิ่น (ธีระชัย สุขสด, 2554) ด้วยการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นร่วมกับความเป็นสมัยใหม่เข้าด้วยกัน ดังเช่น การนำน้ำเต้ามาต่อยอดสร้างผลิตภัณฑ์ผิวดิน (ศุภวิญญู มาสาซ้าย, 2558) สำหรับเกณฑ์การประเมินผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม มีดังนี้ 1) ด้านประโยชน์ใช้สอย เช่น ความแข็งแรง ทนทาน ความปลอดภัย และความสะดวกสบายในการใช้งาน 2) ด้านความน่าดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของสี สัน รูปแบบ และการตั้งราคาที่เหมาะสม 3) ด้านการนำเสนอเอกลักษณ์และเรื่องราวของชุมชน 4) ด้านความคุ้มค่าถึงกระบวนการและต้นทุนการผลิต วัสดุ และการขนส่ง และด้านศักยภาพการแข่งขันในตลาดด้วย (อัจจิมา ศุภจริยาวัตร, 2565)

อย่างไรก็ตามการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความเชื่อสู่เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ทำให้ความเชื่อที่แนบแน่นต้องปรับเปลี่ยน เช่นเดียวกับผิวดินที่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่คนรู้จักกันมากจึงควรหยิบยกแรงบันดาลใจหรือแนวคิดมาสร้างงานออกแบบที่แตกต่าง และโดดเด่น (จิตติมา เสือทอง และคณะ, 2566) ซึ่งความรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ถูกทำให้ไม่มีความสำคัญภายใต้การพัฒนาใหม่ (นพพร จันทรนาชู, 2555) ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ชุมชนขาดแคลนวัสดุ จึงเกิดแนวคิดใหม่ด้านการอนุรักษ์ของประกอบการและนักออกแบบ ดังนั้นกลุ่มผู้ออกแบบและผลิตจึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีศักยภาพสูงขึ้นมาเพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่า เช่น การใช้วัสดุเหลือใช้ที่ถูกมองข้ามคุณค่า ทั้งนี้เพื่อการผลักดันผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเข้าสู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศได้ (ชมจันทร์ ดาวเดือน, 2558) จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับวัฒนธรรมผิวดิน คณะผู้เขียนบทความจึงต้องการนำเสนอแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมผิวดินที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมผิวดิน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์จังหวัดเลย

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Product) คือ สินค้าหรือบริการที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมแฝงอยู่ ซึ่งถูกผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค แนวคิดนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะงานหัตถกรรม แต่รวมถึง

ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมย่อมเป็นเครื่องมือในการรักษาและสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ พิริยะ ไกรฤกษ์ (2548) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นวัตถุที่สะท้อนถึงความเป็นชาติ และความเป็นท้องถิ่น โดยมุ่งนำศิลปะและวัฒนธรรมมาใช้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป ส่วน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2559) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง สินค้าและบริการที่ชุมชนผลิตขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยตัวผลิตภัณฑ์ได้สะท้อนถึงคุณค่าของทุนวัฒนธรรมและทุนทางปัญญาท้องถิ่น ส่วนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมต้องถูกออกแบบและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ และนิยมในผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเฉพาะที่แสดงลักษณะเฉพาะถิ่น

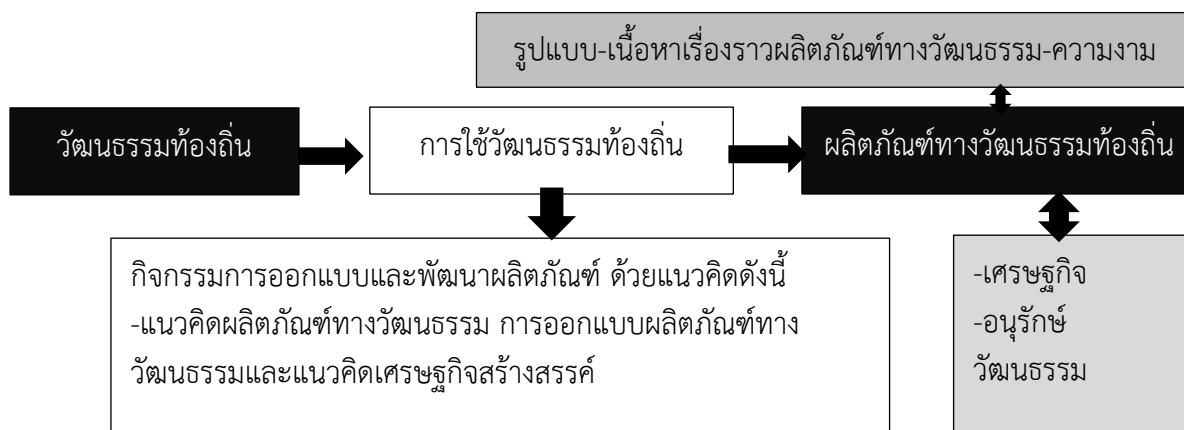
2. แนวคิดการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Design and Development) เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่การสร้างสรรค์รูปลักษณ์ภายนอก แต่ยังรวมถึงการผสมผสานความต้องการของผู้ใช้ เทคโนโลยี และกลยุทธ์ทางธุรกิจเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ Rowe (1987) กล่าวว่า การออกแบบเป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องคิดวิเคราะห์และคิดสังเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง ก่อนที่จะนำข้อมูลมาสร้างสรรค์ โดยปรับปรุงและผลิตซ้ำจนได้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ตอบสนองผู้บริโภคมากที่สุด สำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้น นักออกแบบต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงคุณสมบัติของวัสดุ อายุการใช้งาน การเลือกใช้เทคนิควิธีการผลิตที่เหมาะสม การเลือกใช้วัสดุ และการสร้างความยั่งยืนให้กับทรัพยากรในพื้นที่ แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านกรอบแนวคิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ วัสดุ วิธีการผลิต ประโยชน์ใช้สอย และรูปแบบ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การแข่งขัน การขนส่ง ความปลอดภัย การไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) ด้านวัสดุ และวิธีการผลิต ได้แก่ คุณลักษณะ ขนาดของวัสดุ วิธีการผลิต 3) ด้านข้อมูลความต้องการของผู้บริโภค ได้แก่ รสนิยม ความประณีต เอกลักษณ์ วัสดุ และการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา, 2558) นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเพื่อการพิจารณาจาก 1) ความต้องการของผู้บริโภค และปัจจัยทางการตลาด และ 2) องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ หน้าที่ใช้สอย ความงาม ความง่ายในการใช้งาน ความปลอดภัย โครงสร้าง ราคา วัสดุ วิธีการผลิต และการขนส่ง (เพชร บุดสีทา และอำไพ แสงจันทร์ไทย, 2567)

3. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นทุนหลักเพื่อสร้างรายได้และสร้างโอกาสใหม่ ๆ ทางธุรกิจและสังคม แทนการพึ่งพาทรัพยากรแบบดั้งเดิม โดยหลักสำคัญคือความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และพรสวรรค์ของบุคคล แนวคิดนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ศิลปะ แต่ครอบคลุมอุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เช่น การออกแบบ สถาปัตยกรรม แฟชั่น ภาพยนตร์ ดนตรี และซอฟต์แวร์ เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคดิจิทัลที่เน้นนวัตกรรม คำว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีนัยหมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และทรัพย์สินทางปัญญามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และบริการ ผ่านการบูรณาการกับวัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรม (ทิปติ ทัทพรณ์ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2561) มีปัจจัยหลักสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) ทุนทางปัญญาและองค์ความรู้ และ 2) ทักษะการประยุกต์ความคิดสร้างสรรค์ (จารุวรรณ ขำเพชร, 2560) จึงเป็นแนวคิดที่ต้องใช้ทักษะความรู้ และประสบการณ์ทางการคิดสร้างสรรค์มาผลิตผลงานงาน โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนจะเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนามนุษย์ และภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป (นพพร จันทรนาชู, 2555) ความสำเร็จของการใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมนั้น จะปรากฏเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย สื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น

มีคุณลักษณะแตกต่าง และโดดเด่นจากกระบวนการผลิต สีสัน รูปทรง การเลือกใช้วัสดุและความงาม ซึ่งความแปลกใหม่นี้สามารถนำไปขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาได้ อย่างไรก็ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะถูกเชื่อมโยงกับการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพที่จะพัฒนางานออกแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมด้วยการใช้ภูมิปัญญาและวัสดุที่หลากหลาย โดยกระบวนการผลิตนั้นจะต้องประกอบสร้างและสื่อสารคุณค่าที่แท้จริง และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (ทิปดี ทัทพกรณ์ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2561)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดบทความ

จากที่กล่าวมา การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นมาออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นแนวคิดการต่อยอดวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีอัตลักษณ์ให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงไปสู่การอนุรักษ์ในสังคมวงกว้าง ซึ่งการออกแบบ และพัฒนาแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การศึกษาพื้นที่ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ใช้เป็นต้นทางออกแบบ โดยนักออกแบบต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่เพื่อให้เข้าถึงประสบการณ์มากที่สุด ส่วนที่ 2 การนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความหมาย และถอดบทเรียนให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่พร้อมจะใช้สร้างแนวคิดหลัก และแนวคิดย่อย ซึ่งมีลักษณะเชิงนามธรรมเพื่อนำไปสู่การตีความหมายใหม่ และถ่ายทอดเป็นภาพร่างรูปทรงเชิงรูปธรรม ส่วนที่ 3 การผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม โดยนักออกแบบต้องทดลองผลิตด้วยการใช้วัสดุ กระบวนการผลิต เทคนิควิธีการผลิต ร่วมกับการใช้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา และแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งในกระบวนการนั้นอาจมีปัญหการผลิต ซึ่งนักออกแบบสามารถปรับเปลี่ยน และแก้ไขผลิตภัณฑ์ให้ออกมามีคุณภาพมากที่สุด เช่น การกลับไปทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบ ซึ่งการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นจะมีลักษณะของการวิจัยแบบ R&D (Research and Development)

ผีตาโขนอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีคำขวัญว่า “ดินแดนแห่งสัจจะไมตรีประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนสถานที่สำคัญก็คือพระธาตุศรีสองรัก” อาณาบริเวณส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาสูงและพื้นที่ราบผสมผสานกัน มีงานประเพณีสำคัญคือ “งานบุญหลวง” ที่คนทั่วไปและนักท่องเที่ยวรู้จักในชื่อว่า “งานประเพณีผีตาโขน” (ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา, 2567) คำว่า “ผีตาโขน” มีนัยสื่อความหมายดังนี้ 1) คนที่สวมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายคล้ายผี เพื่อเข้าร่วมการละเล่นในงานบุญหลวง และ 2) ประเพณีที่จัดขึ้นเดือน 7 เรียกว่า “งานบุญหลวง” ภายในงานมีเจ้าพ่อกวนเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เช่น งามพระอุทิศจากแม่น้ำหมัน โดยมีผีตาโขนเข้าร่วมงานจำนวนมาก (สุทธินันท์ ศรีอ่อน, 2565) งานประเพณีผีตาโขนเป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีพิธีกรรมพุทธศาสนาพราหมณ์ และผีบรรพบุรุษผสมผสานกันอย่างลงตัว การจัดงานประเพณีผีตาโขนมี 3 วัน ดังนี้ 1) วันแรก กลุ่ม

เจ้าแสน และข้าทาสบริวารของเจ้าพ่อกวณ เดินนำขบวนไปริมแม่น้ำหมัน เพื่อนิมิตพระอุปคุตขึ้นมา วันที่สอง เป็นพิธีแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง โดยมีผีตาโชนร่วมส่งเสด็จ และวันที่สาม ฟังเทศน์มหาชาติ ร่วมพิธีสะเดาะเคราะห์ บ้านเมือง และการแห่กัณฑ์หลอน (ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา, 2567)

ผีตาโชนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสร้างบรรยากาศความสนุกสนานให้กับงานบุญหลวง เนื่องจากผีตาโชน เมื่อเคลื่อนไหวร่างกาย จะทำให้เครื่องแต่งกายสะบัดพลิ้ว และมีเสียงกระทบของหมากกะหล่ง ผีตาโชน ในงานบุญหลวงมี 2 รูปแบบคือ 1) ผีตาโชนใหญ่ ทำเป็นรูปผู้ชายและผู้หญิง รับอิทธิมาจากวัฒนธรรมปู่เยอ ย่าเยอของหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) สำหรับผู้จัดทำผีตาโชน ใหญ่นั้นจะเป็นตระกูลที่ถูกเลือกมาตั้งแต่อดีต และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ก่อนลงมือทำโครงร่างผีตาโชนใหญ่นั้น จะต้องประกอบพิธีกรรมไหว้ครู ด้วยดอกไม้ และเทียนใส่พาน ร่วมกันกล่าวคำขอขมา และขออนุญาตต่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สำหรับการทำให้โครงร่างผีตาโชนใหญ่ใช้การสานด้วยดอกไม้ไฟ จากนั้นจึงนำผ้าผืนใหญ่มาหุ้ม ตกแต่ง ปาก จมูก ตา คิ้ว หู และแต้มด้วยสีให้ดูน่ากลัว ใบหน้าของผีตาโชนชายจะเพิ่มหนวดเคราด้วย และ 2) ผีตาโชน เล็ก หน้ากากทำจากโคนก้านทางมะพร้าวแห้ง เจาะช่องตา จมูก ปาก และใบหู แล้วเอาหวดหนึ่งข้างหนียมา เย็บติดกับหน้ากาก จากนั้นจึงวาดลายและลงสี ปัจจุบันช่างศิลป์พื้นบ้านได้พัฒนาผีตาโชนรูปแบบใหม่ไปสู่ ความงามแบบใหม่ที่นาตื้นตาตื้นใจ (ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา, 2567)

การศึกษาแนวทางการใช้วัฒนธรรมผีตาโชนออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมผีตาโชนได้รับความสนใจจากนักออกแบบ เช่น ศุภวิชญ์ มาสาซ้าย (2558), ทศพร สกุลรักอรุณทัย (2558), จิตติมา เสือทอง และคณะ (2566) ที่นำอัตลักษณ์เชิงรูปธรรมและเชิงนามธรรม มาตีความหมายและ สังเคราะห์เนื้อหาให้เป็นความหมายที่สร้างการกระพือใจให้กับผู้บริโภค มี 9 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ผีตาโชนเดิมจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ และ การลงพื้นที่ศึกษาให้มีประสบการณ์ตรงเชิงลึก ด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต การทดลองสวมใส่เสื้อผ้าเครื่อง แต่งกายผีตาโชน การสอบถามผลิตภัณฑ์ และของที่ระลึกผีตาโชน เพื่อให้ได้ข้อมูล เช่น ที่มา ความเชื่อความ ศรัทธา องค์ประกอบของงานประเพณี นัยความหมาย การผลิต และการสร้างผีตาโชน อัตลักษณ์และคุณค่า การเปลี่ยนแปลง เงื่อนไข และกฎเกณฑ์เงื่อนไขเฉพาะของผีตาโชน (ศุภวิชญ์ มาสาซ้าย, 2558)

ขั้นที่ 2 การค้นหาแรงบันดาลใจ จากรูปลักษณะผีตาโชน ความเชื่อ และจิตวิญญาณชุมชน เช่น ความ เชื่อเกี่ยวกับการทิ้งผีตาโชนลงในแม่น้ำหมัน ว่าเป็นการทิ้งสิ่งไม่ดีออกไป และพร้อมรับสิ่งใหม่ที่ดีเข้ามาในชีวิต ซึ่งผลิตภัณฑ์ต้องมีรูปแบบที่สร้างประสบการณ์ให้กับผู้บริโภค (ศุภวิชญ์ มาสาซ้าย, 2558; ทศพร สกุลรักอรุณทัย, 2558) หรือการใช้แนวคิดเรื่องความเชื่อถึงจิตวิญญาณผีบรรพบุรุษ และเปลี่ยนแปลงของผีตาโชนแต่ละยุคสมัย มาเชื่อมโยงกับทฤษฎีการออกแบบ เช่น การตัดทอน การคลี่คลาย และการเพิ่มเติมรายละเอียดเพื่อให้ผลงาน การออกแบบมีความหมายใหม่ที่โดดเด่น (ขวัญชนก การถาง และคณะ, 2560)

ขั้นที่ 3 การกำหนดแนวคิดหลักการออกแบบและพัฒนา เช่น แนวคิดความสดใส โดดเด่นของรูปทรง หน้ากากผีตาโชนมาสร้างรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยผสมผสานกับอัตลักษณ์ที่สื่อสารความเป็นท้องถิ่น สร้างผลิตให้มีรูปแบบเรียบง่าย ทันสมัย ตรงตามรสนิยมผู้บริโภค และกระแสของแฟชั่น พร้อมกับการกำหนด เส้นของผลิตภัณฑ์ การคัดเลือกวัสดุ การผลิตวิธีการคิด เพื่อนำสู่การค้นหา และสร้างรูปแบบ เช่น เครื่องประดับ และของที่ระลึก (ศุภวิชญ์ มาสาซ้าย, 2558; เพชรา บุคสีทา และอำไพ แสงจันทร์ไทย, 2567)

ขั้นที่ 4 การแสวงหาวัตถุดิบมาใช้ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอ ไม้ท้องถิ่น และผลผลิตทางการเกษตรกรรม เพื่อนำมาผสมผสานกับวิธีการผลิต เช่น การใช้ดินปั้นที่มีส่วนผสมของกากมะพร้าว ที่เหลือจากการแปรรูปในครัวเรือนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก (ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และคณะ, 2564)

ขั้นที่ 5 การพิจารณาออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สัดส่วนและขนาดของร่างกาย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สถานที่อยู่อาศัย วิธีการดำเนินชีวิต และรสนิยม เช่น การออกแบบเครื่องประดับให้กับผู้หญิงสมัยใหม่ที่สนใจวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว จึงมีบุคลิกภาพอนุรักษ์ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้โชคลาภ ชอบทำบุญ และสนใจสิ่งที่เป็นมงคลต่อชีวิต (ทัตพร สกุศลกรอุไร, 2558)

ขั้นที่ 6 การออกแบบร่างหยาบอย่างรวดเร็ว (Rough Sketch Design) จากมุมมอง ความคิด และประสบการณ์ของนักออกแบบอย่างหลากหลายจำนวนมาก สำหรับไว้เลือกแบบที่พอเป็นไปได้มาพัฒนาต่อด้วยการออกแบบที่คำนึงถึงแนวคิดดังนี้ ประโยชน์ใช้สอย คุณค่าความงาม อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น และความสอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภค (จิตติมา เสือทอง และคณะ, 2566)

ขั้นที่ 7 การประเมินแบบร่าง จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำเสนอให้เห็นมุมมองด้านหน้า ด้านข้าง ด้านหน้าด้านหลัง และมุมมองโดยภาพรวม พร้อมแสดงรายละเอียด เช่น แนวคิด วัสดุ วิธีการผลิต ประเด็นที่พิจารณามีดังนี้ เนื้อหาเรื่องราว ประโยชน์ใช้สอย รูปแบบผลิตภัณฑ์ ความคิดสร้างสรรค์ การผลิต และคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีประเด็น เช่น ความงาม ความเป็นไปได้ในการผลิต ความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย (ศุภวิทย์ มาสาซ้าย, 2558) ซึ่งการประเมินมีทั้งลักษณะเชิงคุณภาพ หรือเชิงปริมาณ สำหรับการประเมินจากคนที่หลากหลายจะทำให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมมีความเป็นมาตรฐานมากขึ้น

ขั้นที่ 8 การทดลองสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ โดยนักออกแบบดำเนินการเอง หรือว่าจ้างผู้ผลิต หรือผลิตร่วมกับผู้รับจ้าง จึงมีนักออกแบบควบคุมทุกขั้นตอน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมมีคุณค่าด้านการใช้สอย และคุณค่าด้านความงาม สำหรับช่วงการทดลองสร้างต้นแบบนั้น นักออกแบบจะเกิดความคิดเพิ่มเติม หรือความคิดใหม่ ก็สามารถปรับแก้ไขได้ตลอดช่วงเวลาของกระบวนการผลิต ทั้งนี้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้น ต้องสามารถผลิตซ้ำได้ วัสดุหาซื้อได้ง่าย กระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ราคาไม่สูง มีคุณค่าต่อผู้ซื้อ สะท้อนวัฒนธรรมผิวดาไซ และชุมชน

ขั้นที่ 9 การประเมินต้นแบบผลิตภัณฑ์ มีเกณฑ์การประเมินเป็นกรอบการพิจารณา เช่น 1) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่ต้องแข็งแรง หาได้ง่าย ราคาไม่สูง ความเหมาะสม 2) ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สี ขนาด น้ำหนัก สัดส่วน รูปร่างรูปทรง การตกแต่ง ลวดลาย ภาพรวมของโครงสร้างผลิตภัณฑ์ 3) ด้านใช้ประโยชน์ ได้แก่ การถือ การตั้ง การหิ้ว การสวมใส่สะดวก แข็งแรง ปลอดภัย สามารถปรับวิธีการใช้ได้อย่างหลากหลาย 4) ด้านการดูแล และบำรุงรักษา ต้องง่าย ไม่ซับซ้อน และมีความปลอดภัย 5) ด้านเนื้อหาเรื่องราว สื่อสารผ่านรูปทรง ลวดลาย วิธีการใช้ วัสดุ กระบวนการผลิต หรือความเชื่อที่ถูกนำมาแผ่ร่วมกับโครงสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม 6) ด้านความสวยงาม จากโครงสร้าง สัดส่วน สี สัน เรืองราว และความคิดสร้างสรรค์ 7) ด้านคุณภาพ ได้แก่ ความทนทานต่อการใช้งาน การทนต่อแสงแดดจัด ลม ฝน และความร้อน (ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ และคณะ, 2564; ชมจันทร์ ดาวเดือน, 2558)

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกผลิตขึ้นโดยผู้ประกอบการอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ที่มา: ไทยโรจน์ พวงมณี, 2568

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกผลิตขึ้นโดยผู้ประกอบการอำเภอเมืองเลยจังหวัดเลย
ที่มา: ไทยโรจน์ พวงมณี, 2568

ภาพที่ 4 การออกแบบเครื่องประดับที่นำแรงบันดาลใจจากผ้าไหมมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย
ที่มา: ทศพร สกฤกษ์อรุณทัย, 2558.

อย่างไรก็ดีขั้นตอนการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมข้างต้นนั้นเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและชัดเจน ซึ่งนักออกแบบ และผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแนวทางปรับเปลี่ยนขั้นตอนไปตามประเภทของผลิตภัณฑ์ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย งบประมาณ และเงื่อนไขการผลิต ซึ่งกรณีเป็นออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลิตของชุมชนท้องถิ่นอาจใช้เพียง 3-5 ขั้นตอน ด้วยการนำกิจกรรมแต่ละขั้นมาหลอมรวมกัน ทั้งนี้เพื่อให้กระชับเรื่องเวลา และงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ

ทดลองใช้วัฒนธรรมผ้าไหมมาออกแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจากฐานอัตลักษณ์จังหวัดเลย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการศึกษานั้น มีรายละเอียดที่นักออกแบบต้องคำนึงถึงคือ การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เดิม การใช้หลักสุนทรียศาสตร์ที่เป็นเรื่องของเนื้อหา รูปแบบ และหลักการจัดองค์ประกอบการออกแบบ ได้แก่ สมดุล กลมกลืน เอกภาพ จุดเด่น ความประสานสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เช่น สี วัสดุ กระบวนการผลิต เทคนิควิธีการทำ แนวคิดนี้สอดคล้องกับจิตติมา เสือทอง และคณะ (2566), ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา (2567) ที่กล่าวว่า หลักการ และทฤษฎีการออกแบบที่ทำให้ผลิตภัณฑ์สวยงาม ทันสมัย สอดคล้องกับกระแสนิยม กระแสแฟชั่น ทำให้ผลิตภัณฑ์น่าใช้สอยในสายตาผู้บริโภค ส่วนวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นจะสร้างผลกระทบเชิงความรู้สึกของผู้ซื้อเป้าหมาย ผู้เขียนบทความจึงแนวคิดมาทดลองออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าไหมบนฐานอัตลักษณ์จังหวัดเลยด้วยการใช้ตัวตนผ้าไหมมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ เข็ม

ปาร์ตี้ผีตาโขน หรือสีสันวัฒนธรรมผีตาโขนด้านซ้าย ส่วนขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบผีตาโขนที่เหมาะสมจากการทบทวนเอกสารและสังเคราะห์ พบว่า มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูล ด้วยการศึกษาดูเอกสาร ตำราบทความวิชาการและงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ ส่วนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลรูปธรรมวัฒนธรรมผีตาโขนนั้นสามารถรับรู้ได้จากหน้ากากที่ถูกวาดลวดลายร่วมสมัย และระบายสีสดใส ส่วนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายมีสีสันสดใส ถูกตัดเย็บจากผ้าสมัยใหม่ ส่วนข้อมูลเชิงนามธรรม พบว่า เป็นความรู้สึกสัมผัส เช่น ความเชื่อ ความศรัทธาอย่างแรงกล้า ความสนุกสนาน ความสุขใจ และความสามัคคี

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นขั้นการนำแนวคิดจากข้อมูลการวิเคราะห์ และการตีความหมายข้อมูล พบว่า การร่างแบบจำนวนมากเพื่อนำความคิดเชิงนามธรรม เช่น ความเชื่อ ความศรัทธาอย่างแรงกล้า ความสนุกสนาน ความสุขใจ และความสามัคคี จะทำให้มีตัวเลือกจากแบบมากขึ้น โดยเน้นการสร้างรูปแบบลักษณะตัดทอนหน้ากากผีตาโขน ผสมผสานกับลวดลายกราฟิกที่มีสีสันสดใส เพื่อสื่อสารความสนุกสนาน ความสดชื่น และความสุขใจที่ได้เข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่นที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อ ความศรัทธา (ภาพที่ 5) สำหรับบทความนี้คณะผู้เขียนได้ทดลองออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์จังหวัดเลย 3 ประเภทคือ 1) การออกแบบเสื้อยืด ที่นำส่วนผสมของรูปร่าง รูปทรง สีสัน ผิวด้านสัมผัสส่งผลต่อความรู้สึกงามจากความเหมาะสม และลงตัว (ภาพที่ 6) 2) การออกแบบของที่ระลึกพวกกุญแจผีตาโขน ได้นำเส้น สี และลวดลายที่ปรากฏบนหน้ากากผีตาโขนมาลดทอนให้มีลายเส้นกราฟิก และ 3) การออกแบบไอศกรีมผีตาโขน ที่นำความอุดมสมบูรณ์จากการขอฝนจากผีฟ้าพญาแถน ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรสมบูรณ์และได้ราคามาสื่อสารผ่านรสชาติที่หอม หวาน และเข้าถึงรสชาติของความอร่อย (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 5 ผีตาโขนที่เป็นแรงบันดาลใจ และแนวคิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม
ที่มา: ไทยโรจน์ พวงมณี, 2568

ภาพที่ 6 การออกแบบร่างผลิตภัณฑ์เสื้อยืดจากแรงบันดาลใจในวัฒนธรรมผีตาโขน
ที่มา: อิศริยาภรณ์ ชัยกุลหาบ, 2568

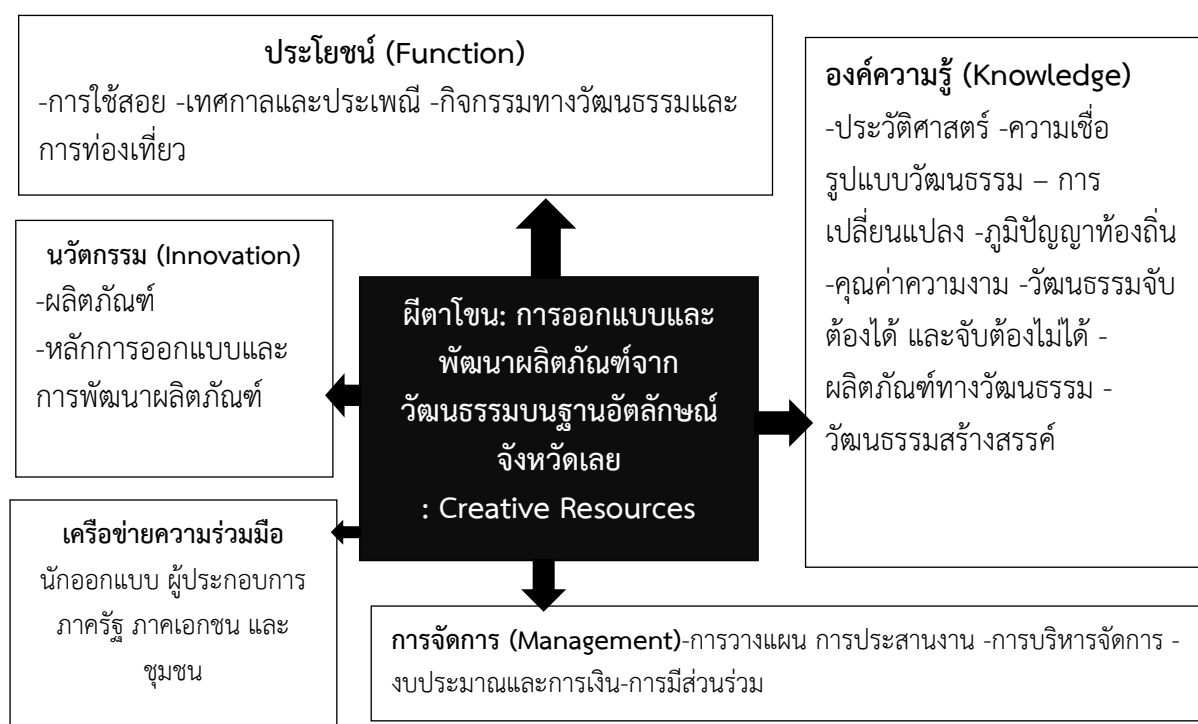
ภาพที่ 7 ไอศกรีมผลไม้จากพื้นที่เกษตรกรรมที่ใช้จากแรงบันดาลใจและประสบการณ์ทางวัฒนธรรมผิไตโขน
ที่มา: สุภาวดี สำราญ, 2568

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ด้วยการทดลองตลาดกับกลุ่มเป้าหมายพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้ รูปแบบ เนื้อหา วัสดุ ประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม ผลการประเมินผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีดังนี้ 1) ไอศกรีมผิไตโขนที่นำเสนอวิถีวัฒนธรรมเกษตรกรรม เช่น ปลุกมะม่วงเสาวรส และสับปะรดโดยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมผิไตโขน ผู้ทดลองกล่าวว่า “รสชาติกลมกล่อม เนื้อสัมผัสแสดงตัวตนผลไม้ท้องถิ่นได้ดี ส่วนฉลากเชื่อมโยงถึงผิไตโขนอำเภอด่านซ้ายได้ดี” 2) การออกแบบของที่ระลึกพวงกุญแจผิไตโขน ใช้ผ้าทอพื้นบ้านผลิต เพื่อบอกเล่าภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับวัฒนธรรมผิไตโขนด้วยการพิมพ์หน้ากากผิไตโขนลักษณะกราฟิกบนผลิตภัณฑ์ ผู้ทดลองใช้กล่าวว่า “รูปแบบผลิตภัณฑ์สวยงาม มีเอกลักษณ์จากรูปผิไตโขนช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้กับผู้บริโภคได้” 3) การออกแบบเสื้อยืด นำเสนอภาพผิไตโขนเต็มพื้นที่ของเสื้อ มีลักษณะตัดทอนรายละเอียด ใช้วิธีการพิมพ์ลวดลายบนเสื้อ 2 แบบคือ แบบขาวดำ และแบบภาพในรูปแบบสี ผู้ทดลองใช้เสื้อยืด กล่าวว่า “ลวดลายผิไตโขนเหมาะสมกับพื้นที่ของเสื้อ ลวดลายตัดทอนแบบกราฟิกผสมผสานลายเส้น ผิดสัมผัส และสีสดใสที่แสดงถึงวัฒนธรรมผิไตโขน”

สรุป

ผิไตโขนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยที่นักร้องออกแบบได้นำอัตลักษณ์ที่รับรู้ได้เชิงรูปธรรม เช่น หน้ากาก เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และเชิงนามธรรม เช่น พิธีกรรมมพระอุปคุต หรือการพึ่งเทศมหาชาติ รวมถึงการนำความเชื่อท้องถิ่นเกี่ยวกับการทิ้งผิไตโขนลงในแม่น้ำหมันเพื่อปล่อยทุกข์และความไม่ดีออกจากชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นจิตวิญญาณของชุมชนมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดเลย ซึ่งผู้เขียนบทความได้ทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ผลงาน ได้แก่ การออกแบบเสื้อยืด ของที่ระลึกพวงกุญแจผิไตโขน และไอศกรีมผิไตโขน โดยนำข้อมูลองค์ประกอบของผิไตโขน เช่น ลวดลาย สี สัน ความศรัทธาและความสามัคคีมากำหนดแนวคิดผลิตภัณฑ์ให้ดูสนุกสนาน เรียบง่ายและทันสมัย และสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าความงามที่ถูกผสมผสานองค์ประกอบหลากหลาย เช่น เนื้อหา รูปทรง โครงสร้าง วัสดุ ดึงดูด และประโยชน์ใช้สอย ซึ่งผลการประเมินจากกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ผลงานการออกแบบได้สร้างประสบการณ์เชิงบวก และสร้างรับรู้ถึงภาพลักษณ์ของผิไตโขนในฐานะอัตลักษณ์ของจังหวัดเลย สอดคล้องกับ จิตติมา เสือทอง และคณะ (2566) ที่พบว่า ความสนุกสนาน และการมีสีสันของหน้ากากผิไตโขน

ช่วยสร้างการจดจำได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา (2567) ที่กล่าวว่า การเล่นเกมที่สนุกสนาน และการเปลี่ยนแปลงแนวคิดได้ทำให้ผีตาโชนมีรูปแบบหน้ากาก สีส้น ลวดลายทันสมัย และการเล่นเกมที่สนุกสนานขึ้น นอกจากนี้การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทฤษฎีการออกแบบและพัฒนาาร่วมจัดการ สอดคล้องกับ ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และคณะ (2564), ชมจันทร์ ดาวเดือน (2558) ที่กล่าวว่า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนตามแนวคิดการออกแบบและพัฒนา เพื่อจะรู้ได้ว่า ขั้นตอนใดก้าวหน้า หรือผิดพลาดอย่างไร อันนำมาสู่การแก้ไขให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับเป้าหมายการออกแบบ มากที่สุด ซึ่งการทดลองได้กำหนด 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูล การออกแบบ และการประเมินผล อย่างไรก็ตาม ผลการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผีตาโชนนั้นได้ค้นพบองค์ความรู้ร่วมดังนี้ 1) องค์ความรู้ 2) ประโยชน์ 3) นวัตกรรม 4) การจัดการ และ 5) เครือข่ายความร่วมมือ (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 ความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมผีตาโชนในฐานะข้อมูลการพัฒนาและการสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). นิยามอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2568, จาก www.culture.go.th
- ขวัญชนก การถาง เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์ และภรดี พันธุภากร. (2560). ผีตาโชนการออกแบบประติมากรรม ตกแต่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 20(3), 257-269.
- จารุวรรณ ขำเพชร. (2560). พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ย่านสุขุมวิท. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(1), 42-50.

- จิตติมา เสือทอง ขวัญใจ สุขก้อน สุภัทรา ลูกรักษ์ ดวงรัตน์ ด้านไธยนา และกฤษฎี ทุลวรรณะ. (2566). แนวทางการออกแบบภาพประกอบบนบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีผีตาโขนจังหวัดเลย. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(3), 1-10.
- ชมจันทร์ ดาวเดือน. (2558). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีจากผ้าทอโบราณบ้านผาทั้ง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการศิลปสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 6(1), 121-133.
- ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา. (2558). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากซี่ล้อไม้ยางพารา. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์*, 14(1), 83-94.
- หัตพร สกลร์กรอุไร. (2558). พิธีกรรมจากประเพณีผีตาโขนสู่เครื่องประดับร่วมสมัย (ศิลปนิพนธ์ปริญญา ศิลปบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์). นครปฐม:มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิพย์ ทักษิณ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ในยุค เศรษฐกิจสร้างสรรค์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 396-410.
- ไทยโรจน์ พวงมณี และณศิริ ศิริพริมา. (2567). ผีตาโขน: จากศิลปะพื้นบ้านสู่ศิลปะสร้างสรรค์ในพื้นที่ วัฒนธรรม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา*, 6(1), 217-243.
- ธีระชัย สุขสด. (2554). การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นพพร จันทรรักษ์. (2555). เศรษฐกิจสร้างสรรค์: ความหมาย แนวคิด และโอกาสสำหรับประเทศไทย. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 52-62.
- ปิยพร สุทธิทรัพย์. (2564). การศึกษาการรับรู้คุณค่ามรดกวัฒนธรรมประเพณีผีตาโขน (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม). กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพชร บุดสีทา และอำไพ แสงจันทร์ไทย. (2567). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติจากกากกล้วย เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 14(2), 1-17.
- ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ สาริกา จันทิมา และสุพรรณวดี เลิศสพ. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผีตาโขนจาก ดินปั้นกามะพร้าว. *วารสารเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 3(2), 27-41.
- ศุภวิชญ์ มาสาซ้าย. (2558). การละเล่นผีตาโขน: รูปแบบและการสร้างสรรค์สู่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม. *Journal of Art Klong Hok*, 2(2), 50-73.
- สุทธินันท์ ศรีอ่อน. (2565). จินตนาการหน้ากากผีในวัฒนธรรมพุทธสองฝั่งโขง. *วิจิตรวรรณสาร*, 6(3), 87-104.
- Amatyakul, S., Apichatvullop, Y., & Chamaratana, T. (2016). Consumption of Phi Ta Khon cultural products. Khon Kaen: Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.
- Rowe, P. G. (1987). *Design thinking*. Cambridge: The MIT Press.
- Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. New York: Cambridge University Press.

ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาไทยร่วมสมัย:
การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างเรื่อง หลวงตา และซีรีส์ สาทู

THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND MUSIC:

REPRESENTATIONS OF MONASTIC ROLES IN CONTEMPORARY THAI BUDDHIST
LITERATURE: A COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN LUANG TA AND THE SERIES SATHU

เชน นคร, วราสะยะ วราสยานนท์, โกศล มาดี

Chen Nakhon, Varasaya Varasayananda, Kolson Madee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Thaichennakorn@gmail.com

Received December 15, 2025

Revised January 8, 2026

Accepted January 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาไทยร่วมสมัย ผ่านการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา และซีรีส์ สาทู เพื่อทำความเข้าใจลักษณะและความหมายของบทบาทพระสงฆ์ผ่านทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่แตกต่างกัน ตัวบททั้งสองบอกช่วงเวลาทางสังคมที่ห่างกัน โดย หลวงตา นำเสนอภาพสังคมชนบทและสังคมเกษตรกรรมในช่วง พ.ศ. 2500–2515 ขณะที่ สาทู ถ่ายทอดภาพพระสงฆ์และสถาบันวัดในบริบทสังคมเมืองร่วมสมัยของทุนนิยมและเทคโนโลยีดิจิทัล มีกรอบแนวคิดวรรณกรรมในฐานะภาพสะท้อนสังคม และดำเนินการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากตัวบทวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ โดยพิจารณาบทบาท หน้าที่ ความสัมพันธ์ของพระสงฆ์กับชุมชน รวมถึงปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดภาพแทน

ผลการวิเคราะห์พบว่า หลวงตา สร้างภาพแทนพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางทางศีลธรรมและผู้นำทางจิตใจของชุมชนชนบท พระสงฆ์มีบทบาทเชื่อมโยงศาสนากับวิถีชีวิตเกษตรกรรม และทำหน้าที่ธำรงคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะที่ สาทู นำเสนอภาพแทนพระสงฆ์กับสังคมร่วมสมัย ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ปรากฏผ่านกระบวนการปรับตัวและการต่อรองกับแรงกดดันจากทุน เทคโนโลยี และโครงสร้างอำนาจภายนอก โดยการเปรียบเทียบภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง แสดงทัศนะบทบาทผู้นำทางศาสนาในสังคมไทยไม่ได้เลือนหายไป แต่มีการเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน บทความนี้จะช่วยขยายความเข้าใจบทบาทพระสงฆ์ในฐานะสถาบันและปัจเจกบุคคลผ่านสื่อวรรณกรรมและสื่อร่วมสมัย

คำสำคัญ: ภาพแทน, บทบาทพระสงฆ์, วรรณกรรมพุทธศาสนาไทยร่วมสมัย

Abstract

This article examines representations of monastic roles in contemporary Thai Buddhist literature through a comparative analysis of the literary work Luang Ta and the television series Sathu. The study seeks to understand the characteristics and meanings of monastic roles as they are socially constructed under differing social, cultural, and religious contexts. The two

texts reflect markedly distinct historical periods: Luang Ta portrays rural and agrarian Thai society during approximately 1957–1972, whereas Sathu presents monks and Buddhist institutions within a contemporary urban context shaped by capitalism and digital technology. Employing the conceptual framework of literature as a reflection of society, the article conducts a qualitative analysis of literary and audiovisual texts, focusing on monastic roles, functions, relationships with communities, and social factors influencing these representations.

The analysis reveals that Luang Ta constructs monks as moral centers and spiritual leaders within rural communities, closely linking Buddhism to agrarian ways of life and sustaining religious and local cultural values. In contrast, Sathu depicts monastic roles under contemporary conditions, where monks are characterized by processes of adaptation and negotiation in response to pressures from capital, technology, and external power structures. The comparative analysis demonstrates that religious leadership in Thai society has not disappeared but has transformed in accordance with changing historical periods and social conditions. This article thus extends understanding of the dynamics of monastic roles as both institutional and individual entities as represented through literary and contemporary media.

Keywords: Representation, Monastic Roles, Contemporary Thai Buddhist Literature

บทนำ

วรรณกรรมเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่บันทึกและถ่ายทอดความหมายเกี่ยวกับสังคม ความเชื่อ และคุณค่าของผู้คนในแต่ละยุคสมัยผ่านการสร้างเรื่องราว ตัวละคร และความสัมพันธ์ทางสังคม ตัวบทวรรณกรรมจึงมีได้ดำรงอยู่ในฐานะงานสร้างสรรค์เพื่อความบันเทิง หากยังเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกโลกทัศน์ โครงสร้างความคิด และแบบแผนการดำรงชีวิตของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง จะทำให้การศึกษาวรรณกรรมสามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงของสถาบัน บุคคล และบทบาททางสังคมที่มีเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้อย่างมีเหตุผล (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2555)

ในสังคมไทย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นกลุ่มงานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ชุมชน และวิถีชีวิตของผู้คนมาอย่างต่อเนื่อง ภาพแทนของพระสงฆ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมนอกจากมีบทบาททางพิธีกรรมแล้ว ยังครอบคลุมถึงบทบาททางศีลธรรม จิตใจ และสังคม ซึ่งมีส่วนกำกับความคิดและพฤติกรรมของผู้คนในระดับชุมชนและสังคม ภาพแทนปรับเปลี่ยนไปตามโครงสร้างสังคมและบริบททางประวัติศาสตร์ของแต่ละยุคสมัย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543) ซึ่งในสังคมชนบทและสังคมเกษตรกรรม บทบาทพระสงฆ์มักถูกสร้างให้เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของผู้คน และทำหน้าที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางศาสนาเข้ากับค่านิยมร่วมและความสัมพันธ์แบบเครือญาติ วัดจึงมีบทบาทเป็นพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมความคิดและจริยธรรมของชุมชนในระดับท้องถิ่น (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2557) เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนผ่านสู่สังคมเมืองและสังคมร่วมสมัย บทบาทของพระสงฆ์ต้องดำรงอยู่ท่ามกลางเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากขึ้น ศาสนาไม่ได้อยู่นอกโครงสร้างอำนาจ หากถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลไกทางสังคมสมัยใหม่ ภาพแทนของพระสงฆ์ในวรรณกรรมและสื่อร่วมสมัยจึงปรากฏลักษณะของความคลุมเครือ ความตึงเครียด และการต่อรองกับระบบคุณค่าใหม่ของสังคม (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552)

การศึกษาวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา ของแพรวเอื้อไม้ และซีริส สาธุ เนื่องจากตัวบททั้งสองนำเสนอภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน หลวงตา สื่อถึงสังคมชนบทไทยในช่วงประมาณ พ.ศ. 2500–2515 ซึ่งวัดยังเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและความสัมพันธ์ของชุมชน (แพรวเอื้อไม้, 2553) ภาพแทนพระสงฆ์สัมพันธ์กับโครงสร้างชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างศาสนากับชีวิตประจำวัน และความคาดหวังต่อบทบาทผู้นำทางศีลธรรมในระดับท้องถิ่น ส่วนตัวบทของซีริส สาธุ (The Believer) นำเสนอภาพพระสงฆ์และสถาบันวัดในบริบทสังคมเมืองร่วมสมัยช่วง พ.ศ. 2566–2568 ซึ่งศาสนาต้องดำรงอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากทุน เทคโนโลยี และวัฒนธรรมสื่อ (Netflix, 2024) ภาพแทนพระสงฆ์ในตัวบทนี้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของความคาดหวังทางสังคม บทบาทผู้นำทางศาสนา และความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับพื้นที่สาธารณะในสังคมร่วมสมัย

การเปรียบเทียบตัวบททั้งสองจะช่วยให้เห็นความแตกต่างของความหมายและรูปแบบการสร้างบทบาทพระสงฆ์ในเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัย โดยการเปรียบเทียบข้ามประเภท ตั้งอยู่บนฐานของเนื้อหาและสังคม

กรอบแนวคิดและขอบเขตการวิเคราะห์

การศึกษาภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมพุทธศาสนาไทยร่วมสมัยนี้ ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดที่มองว่าวรรณกรรมและสื่อเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมซึ่งทำหน้าที่สร้างความหมายเกี่ยวกับสถาบัน บุคคล และบทบาททางสังคม กับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และทางสังคมที่ต่างกัน แนวคิดเรื่องภาพแทนจึงถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายกระบวนการสร้างความหมายเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันศาสนาและพระสงฆ์ในตัวบทวรรณกรรม พร้อมกับการพิจารณาบทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศีลธรรมและสังคม โดยกำหนดขอบเขตการเปรียบเทียบในเชิงสาระ มีใช้เชิงรูปแบบของสื่อ (Hall, 1997) มีกรอบดังนี้

1. วรรณกรรมในฐานะภาพแทนทางสังคม

วรรณกรรมอยู่ในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรม มีบทบาทในการสร้างความหมายเกี่ยวกับสังคม ความเชื่อ และคุณค่าของผู้คนในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ตัวบทวรรณกรรมเป็นผลผลิตทางศิลปะ ซึ่งมีกลไกทางวัฒนธรรมที่บันทึกและจัดวางโลกทัศน์ โครงสร้างความคิด และความสัมพันธ์ทางสังคมในทางประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน การอ่านวรรณกรรมเปิดโอกาสให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบทบาทสถาบัน บุคคล และอำนาจทางสังคมที่ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าและตัวละคร

วรรณกรรมพุทธศาสนาไทย ตัวบทมักเป็นพื้นที่ที่ชี้บอกและต่อรองความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ชุมชน และวิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะการนำเสนอภาพของพระสงฆ์ซึ่งเป็นทั้งปัจเจกบุคคลและตัวแทนของสถาบันทางศาสนา ภาพแทนของภาพของตัวละครมีบทบาทและสถานะของพระพุทธรูปในสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย

การอ่านวรรณกรรมในกรอบการวิเคราะห์นี้ สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าวรรณกรรมเป็นกระบวนการปฏิบัติการทางสังคมซึ่งมีส่วนร่วมในการผลิตและต่อรองความหมายในสังคม มากกว่ามุมมองความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมา (Williams, 1977)

2. แนวคิดภาพแทนกับบทบาทสถาบันทางศาสนา

แนวคิดเรื่องภาพแทน ถูกใช้ในบทความนี้เพื่ออธิบายกระบวนการที่ตัวบทวรรณกรรมสร้างความหมายเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ผ่านการเลือกเนื้อหา การจัดวางเหตุการณ์ และการกำหนดบทบาทของตัวละคร ภาพแทนแสดงความเป็นจริงโดยตรง หากเป็นผลของการคัดสรรและจัดวางสาระทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีกรอบความคิดของผู้สร้างตัวบทและยุคสมัย (Hall, 1997)

ในกรณีของสถาบันศาสนา ภาพแทนของพระสงฆ์ในวรรณกรรมจึงบ่งบอกทั้งความคาดหวังทางสังคม อุดมคติทางศีลธรรม และความตึงเครียดระหว่างศาสนากับโครงสร้างอำนาจที่เปลี่ยนแปลงไป ภาพแทนแสดงให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ถูกทำให้มีความหมายอย่างไรในสังคมที่แตกต่างกัน ตั้งแต่สังคมชุมชนชนบท ไปจนถึงสังคมเมืองร่วมสมัย

3. การพิจารณาบทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศีลธรรมและสังคม

บทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศีลธรรมและสังคม ไม่ได้จำกัดความหมายของภาวะผู้นำไว้ที่อำนาจเชิงโครงสร้างหรือสถานะทางการปกครอง แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางจิตใจ การชี้แนะเชิงคุณค่า และการกำกับความสัมพันธ์ของชุมชนในระดับต่าง ๆ บทบาทเกิดขึ้นจากความไว้วางใจและการยอมรับทางวัฒนธรรม มากกว่าการใช้อำนาจอย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มองผู้นำทางศาสนาในฐานะผู้ผลิตและถ่ายทอดความหมายทางศีลธรรมในสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

ในบริบทสังคมชนบท บทบาทผู้นำของพระสงฆ์มักปรากฏอย่างชัดเจนผ่านความใกล้ชิดกับชุมชนและการมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวัน ขณะที่ในสังคมร่วมสมัย อาจเปลี่ยนไปกับแรงกดดันจากระบบเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมสื่อ ซึ่งทำให้ภาพแทนของพระสงฆ์ต้องดำรงอยู่ของการปรับตัว การต่อรอง และการสร้างความหมายใหม่ให้กับบทบาทผู้นำทางศาสนาในพื้นที่สาธารณะ

4. ขอบเขตของการเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบมุ่งเปรียบเทียบในเชิงบทบาทและความหมายของพระสงฆ์ในฐานะภาพแทนทางสังคมผ่านตัวบทต่างสื่อ การเลือกเปรียบเทียบข้ามประเภทจึงตั้งอยู่บนฐานของสาระทางวัฒนธรรมและสังคม มิใช่กลวิธีทางศิลปะหรือเทคนิคการเล่าเรื่อง

ขอบเขตการวิเคราะห์จึงครอบคลุม 1) ลักษณะของบทบาทพระสงฆ์ที่ถูกนำเสนอ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนและสังคม 3) เงื่อนไขทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาท และ 4) ความเปลี่ยนแปลงของภาพแทนบทบาทพระสงฆ์เมื่อสังคมเปลี่ยนผ่านจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองร่วมสมัย

ภูมิหลังของตัวบทวรรณกรรมที่ศึกษา

1. วรรณกรรมเรื่อง หลวงตา

วรรณกรรมเรื่อง หลวงตา ของแพรวเอื้อไม้ เป็นงานเขียนที่เชื่อมโยงภาพสังคมชนบทไทยในช่วงเวลาประมาณ พ.ศ. 2500–2515 (แพรวเอื้อไม้, 2553) ซึ่งเป็นช่วงที่โครงสร้างสังคมไทยยังคงยึดโยงกับระบบเกษตรกรรมเป็นหลัก ก่อนการขยายตัวของความเป็นเมืองและระบบทุนนิยมสมัยใหม่จะเข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจน ชุมชนชนบทในช่วงเวลานั้นมีลักษณะของความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด ผู้คนดำรงชีวิตอยู่ในระบบเครือญาติ การพึ่งพาอาศัยกันภายในหมู่บ้าน และการยึดถือจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิตของผู้คนสัมพันธ์กับวัฏจักรทางเกษตรกรรม ฤดูกาล และพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งทำหน้าที่กำกับจังหวะชีวิตและความหมายของการดำรงอยู่ในแต่ละช่วงเวลา

วัดจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในโครงสร้างของชุมชนชนบท จัดว่าศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และการเรียนรู้ของชุมชน เป็นพื้นที่ที่ผู้คนมาพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมประกอบพิธีกรรม และจัดกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตั้งแต่งานบุญ งานศพ ไปจนถึงการปรึกษาหารือเรื่องส่วนรวม บทบาทของวัดทำให้ศาสนาพุทธแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างแนบแน่น และกลายเป็นกรอบคุณค่าหลักในการกำหนดความถูกต้อง ความดีงาม และการอยู่ร่วมกันในชุมชน

พระสงฆ์ในสังคมชนบทตามที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา จึงมีสถานะสำคัญในโครงสร้างชุมชน พระสงฆ์ถูกมองในฐานะผู้ประกอบพิธีกรรมหรือผู้สั่งสอนหลักธรรมและเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความ

เคารพและยอมรับในฐานะผู้นำทางจิตใจและศีลธรรม มีบทบาทในการให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต และเป็นที่พักพิงใจของผู้คนในยามเผชิญปัญหาหรือความทุกข์ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านจึงมีลักษณะใกล้ชิด เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในชีวิตจริงมากกว่าความสัมพันธ์เชิงสถาบันที่เป็นทางการ

ตัวบท หลวงตา นำเสนอภาพของพระสงฆ์ในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีชีวิต พระสงฆ์ดำรงอยู่ร่วมกับผู้คนในสังคมเดียวกัน รับรู้ปัญหา ความทุกข์ และความหวังของชุมชนอย่างใกล้ชิด บทบาทของพระสงฆ์จึงผูกพันกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม ระบบคุณค่าทางศาสนา และจารีตประเพณีท้องถิ่นอย่างแนบแน่น ภูมิหลังของตัวบททำให้ หลวงตา เป็นกรณีศึกษาที่สำคัญในการทำความเข้าใจภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในสังคมชนบทไทยช่วงก่อนการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมเมืองและสังคมสมัยใหม่

2. ซีรีส์ สารุ

ซีรีส์ สารุ นำเสนอภาพสังคมไทยร่วมสมัยในช่วงเวลาประมาณ พ.ศ. 2566–2568 ซึ่งเป็นสังคมที่แตกต่างจากช่วงเวลาของ หลวงตา สังคมไทยในช่วงนี้ซีรีส์เป็นสังคมเมืองและสังคมทุนนิยมที่มีความซับซ้อนสูง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล และระบบสื่อสมัยใหม่ ผู้คนดำรงชีวิตในจังหวะที่เร่งรีบ มีการแข่งขันสูง และมีความเป็นปัจเจกเพิ่มมากขึ้น ความสัมพันธ์ทางสังคมมิได้ตั้งอยู่บนระบบเครือญาติหรือชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งเหมือนในอดีต รวมถึงความสัมพันธ์ที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทและความต้องการเฉพาะหน้า (Netflix, 2024)

บทบาทของวัดและสถาบันทางศาสนาในสังคมเมืองร่วมสมัยได้เปลี่ยนแปลงไป วัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของชีวิตประจำวันของผู้คนเหมือนในสังคมชนบท แต่กลายเป็นพื้นที่ทางเลือกที่ผู้คนสามารถเข้าหาได้ตามความจำเป็นและความสนใจเฉพาะด้าน เช่น การทำบุญในโอกาสสำคัญ การขอคำปรึกษา การฟังธรรม หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับวัดจึงมีลักษณะหลวมและไม่ต่อเนื่องมากขึ้น

เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้เกี่ยวกับศาสนาและพระสงฆ์ในสังคมร่วมสมัย พระสงฆ์จำนวนหนึ่งใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางในการเผยแพร่ธรรมะ สื่อสารกับผู้คน และสร้างการเข้าถึงในรูปแบบใหม่ ขณะเดียวกัน สื่อเหล่านี้ก็เป็นพื้นที่ที่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถาบันศาสนาแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ถูกตั้งคำถามและถูกตรวจสอบจากสาธารณะมากขึ้นกว่ายุคก่อน

ซีรีส์ สารุ เป็นการนำเสนอภาพของพระสงฆ์และสถาบันวัดในสังคมเมืองที่ต้องดำรงอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากทุน เทคโนโลยี และวัฒนธรรมสื่อ พระสงฆ์ในตัวบทไม่ได้ปรากฏในฐานะศูนย์กลางของชุมชนแบบดั้งเดิม หากดำรงอยู่ในพื้นที่สาธารณะที่หลากหลายและต้องเผชิญกับการรับรู้ การคาดหวัง และการประเมินจากผู้คนในสังคมวงกว้าง ภูมิหลังของตัวบททำให้ สารุ เป็นกรณีศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการพิจารณาภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในบริบทสังคมเมืองร่วมสมัย ซึ่งแตกต่างจากสังคมชนบททั้งในเชิงโครงสร้าง ความสัมพันธ์ และระบบคุณค่า

ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา

1. พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศีลธรรม

วรรณกรรมเรื่อง หลวงตา สร้างภาพแทนพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศีลธรรมอย่างเด่นชัด ตั้งอยู่บนคุณธรรมส่วนบุคคล การปฏิบัติตนตามหลักธรรม และความสม่ำเสมอในการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ตัวละคร

หลวงตาปรากฏในฐานะผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและศรัทธา เนื่องจากการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรม มิใช่จากการบังคับหรือการใช้อำนาจ

การชี้นำทางศีลธรรมของหลวงตาในตัวบท ปรากฏในรูปแบบของการเทศนาหรือการสั่งสอน ซึ่งแฝงอยู่ในบทสนทนา การให้คำแนะนำ และการแสดงท่าทีต่อปัญหาชีวิตของชาวบ้านในสถานการณ์ต่าง ๆ หลวงตาทำหน้าที่ช่วยให้ผู้คนมองเห็นเหตุและผลของการกระทำ เชื่อมโยงปัญหาทางโลกเข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับประสบการณ์ชีวิตจริง ภาพแทนนี้ทำให้เห็นว่าบทบาทผู้นำทางศีลธรรมของพระสงฆ์ใน หลวงตา มิใช่บทบาทเชิงนามธรรม หากเป็นบทบาทที่มีชีวิตและฝังอยู่ในวิถีของชุมชนอย่างเป็นธรรมชาติ (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2555)

2. พระสงฆ์กับวิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรรม

บริบทสังคมเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญที่กำหนดลักษณะของภาพแทนพระสงฆ์ใน หลวงตา ชุมชนในตัวบทดำรงชีวิตอยู่ในวัฏจักรของฤดูกาล การทำนา การทำไร่ และพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ พระสงฆ์จึงมีบทบาทเชื่อมโยงศาสนากับวิถีชีวิตเกษตรกรรมอย่างแนบแน่น ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมตามฤดูกาล การให้กำลังใจในยามเผชิญภัยธรรมชาติ หรือการช่วยประคับประคองจิตใจของชาวบ้านในช่วงที่ประสบความสูญเสีย ทำให้มองว่าสถาบันสงฆ์ในชนบทคือผู้รักษาคุณภาพพระห้วงมนุษย์กับธรรมชาติผ่านกระบวนการทางความเชื่อ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2557)

ตัวบทแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ มีบทบาทในการรับรู้และเข้าใจเงื่อนไขชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างลึกซึ้ง การตีความหลักธรรมใน หลวงตา จึงสัมพันธ์กับแรงงาน ความเหนื่อยยาก และความไม่แน่นอนของชีวิตเกษตรกรรม หลักศีลธรรมถูกนำเสนอในฐานะเครื่องมือช่วยให้ผู้คนยอมรับความเปลี่ยนแปลง ความทุกข์ และความไม่สมบูรณ์ของชีวิต มากกว่าการมุ่งสอนหลักธรรมเชิงอุดมคติที่ห่างไกลจากความเป็นจริง

ภาพแทนมองความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันระหว่างศาสนาและชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างโลกของหลักธรรมกับโลกของการดำรงชีวิตจริงอย่างสอดคล้องและกลมกลืน

3. พระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางความสัมพันธ์ทางสังคม

นอกจากบทบาททางศีลธรรมและการเชื่อมโยงศาสนากับวิถีชีวิตเกษตรกรรมแล้ว หลวงตา ยังนำเสนอพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางของความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนชนบท วัดเป็นพื้นที่ที่ผู้คนมาพบปะ พุดคุย และจัดการปัญหาของชุมชน ทั้งในมิติส่วนบุคคลและมิติส่วนรวม พระสงฆ์จึงเป็นผู้รับฟัง เป็นที่ปรึกษา และเป็นตัวกลางในการคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในชุมชน

ตัวบทแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านมีลักษณะใกล้ชิดและต่อเนื่อง พระสงฆ์รับรู้เรื่องราวชีวิตของผู้คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือความทุกข์ใจส่วนตัว ทำให้พระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการธำรงความสมดุลและความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นโครงสร้างสังคมชนบทที่ศาสนา วัด และชุมชนยังไม่แยกขาดจากกัน บทบาทของพระสงฆ์จึงเป็นทั้งบทบาททางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่หลอมรวมอยู่ในบุคคลเดียว (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543)

ภาพแทนพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางความสัมพันธ์ทางสังคมใน หลวงตา ชี้โครงสร้างสังคมชนบทที่ศาสนา วัด และชุมชนยังไม่แยกขาดจากกัน บทบาทของพระสงฆ์จึงเป็นทั้งบทบาททางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่หลอมรวมอยู่ในบุคคลเดียว

4. ตัวบทเพื่อรองรับการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในหลวงตา สามารถเห็นได้จากเหตุการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏตลอดเรื่อง ไม่จะเป็นการที่หลวงตาให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านในยามเผชิญปัญหาชีวิต การช่วยคลี่คลายความขัดแย้งภายในชุมชน หรือการเป็นที่พึ่งทางใจในช่วงเวลาที่ผู้คนเผชิญความสูญเสียและความทุกข์

เหตุการณ์เหล่านี้ถือว่าพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างชีวิตประจำวันของชุมชน โดยพระสงฆ์ในวรรณกรรมไทย ผ่านพื้นที่ปลอดภัยทางใจของราษฎรเสมอ (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2555)

ภาพแทนพระสงฆ์ใน หลวงตา สร้างขึ้นในสังคมชนบทที่ศาสนาเป็นแกนกลางของระบบคุณค่าและความสัมพันธ์ทางสังคม พระสงฆ์จึงปรากฏในฐานะผู้นำทางศีลธรรม ผู้เชื่อมโยงศาสนากับวิถีชีวิต และศูนย์กลางของความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งเป็นภาพแทนที่มีความมั่นคงและสอดคล้องกับโครงสร้างสังคมของยุคสมัยนั้น

ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในซีรีส์ สารุ

1. พระสงฆ์ภายใต้สังคมเมืองและทุนนิยม

ซีรีส์ สารุ นำเสนอภาพแทนพระสงฆ์กับสังคมเมืองร่วมสมัย ซึ่งแตกต่างจากสังคมชนบท สังคมเมืองในตัวบทถูกกำหนดโดยโครงสร้างเศรษฐกิจทุนนิยม ความเร่งรีบของชีวิต และการแข่งขันในเชิงทรัพยากรและสถานะทางสังคม วัดและพระสงฆ์จึงไม่อาจดำรงอยู่แยกขาดจากตรรกะ หากต้องเผชิญและดำรงบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น

ซีรีส์นำเสนอพระสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาภายใต้แรงกดดันจากระบบทุนนิยม ซึ่งเข้ามากำหนดความคาดหวังของผู้คนต่อวัดและศาสนาในรูปแบบใหม่ พระสงฆ์ใน สารุ จึงปรากฏในฐานะผู้ที่ต้องจัดการกับความคาดหวังเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากร การบริหารจัดการวัด หรือการตอบสนองต่อปัญหาชีวิตของผู้คนในเมืองที่มีความหลากหลายและซับซ้อนกว่าสังคมชนบท

ภาพแทนนี้ทำให้เห็นบทบาทผู้นำทางศาสนาในสังคมเมืองที่ต้องอาศัยความสามารถในการปรับตัว การตัดสินใจ และการจัดการกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. พระสงฆ์กับเทคโนโลยีและวัฒนธรรมสื่อ

ประเด็นสำคัญที่ซีรีส์ สารุ นำเสนออย่างเด่นชัด คือความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับเทคโนโลยีและวัฒนธรรมสื่อร่วมสมัย เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นพื้นที่ใหม่ที่ศาสนาและบทบาทพระสงฆ์ถูกถ่ายทอด ประเมินค่า และวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผย การเปลี่ยนแปลงของระบบสื่อสารในสังคมสมัยใหม่ทำให้ศาสนาและสถาบันทางศาสนาเข้าไปอยู่ในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ส่งผลให้บทบาทและการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ถูกมอง วิเคราะห์ และวิพากษ์ผ่านกระบวนการสื่อสารของสังคมร่วมสมัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสะท้อนพลวัตระหว่างสื่อ สังคม และอำนาจในการนิยามความหมายทางศาสนา (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533)

ในตัวบท พระสงฆ์ปรากฏในฐานะผู้ที่ต้องตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่ใช้สื่อ และจะใช้สื่ออย่างไรให้สอดคล้องกับบทบาททางศาสนา เทคโนโลยีจึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในการสื่อสารหลักธรรม การสร้างความเชื่อมโยงกับผู้คน และการธำรงความน่าเชื่อถือของสถาบันศาสนาในสังคมมวลชน

วัฒนธรรมสื่อยังทำให้บทบาทพระสงฆ์ถูกจับจ้อง ตรวจสอบ และตีความอย่างต่อเนื่อง ภาพแทนใน สารุ แสดงว่าพระสงฆ์ต้องเผชิญกับสายตาของสาธารณชนตลอดเวลา ซึ่งแตกต่างจากบริบทสังคมชนบทในอดีตที่ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนตั้งอยู่บนความใกล้ชิดและความคุ้นเคยเป็นหลัก

3. พระสงฆ์ในฐานะผู้ต่อรองบทบาททางศาสนา

ภาพแทนสำคัญที่ซีรีส์ สารุ นำเสนอ คือพระสงฆ์ในฐานะผู้ต่อรองบทบาททางศาสนาทางสังคมร่วมสมัย การต่อรองไม่ได้หมายถึงการละทิ้งหลักธรรม แต่เป็นกระบวนการตัดสินใจและปรับจุดยืนระหว่างอุดมคติทางศาสนากับข้อจำกัดของโลกทางโลก

พระสงฆ์ในวัดต้องเผชิญกับความคาดหวังที่หลากหลายจากผู้คน ตั้งแต่การเป็นผู้นำทางจิตใจ ผู้ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิต ไปจนถึงการเป็นผู้จัดการองค์กรทางศาสนาที่ต้องรับผิดชอบต่อทรัพยากร ภาพแทนนี้บ่งชี้ว่าบทบาทผู้นำทางศาสนาในยุคร่วมสมัยมีลักษณะซับซ้อนและต้องอาศัยทักษะที่แตกต่างจากอดีต และการต่อรองเป็นภาพแทนของความพยายามธำรงบทบาทพระสงฆ์ให้ยังคงมีความหมายในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ภาพแทนสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ชี้ให้เห็นว่าศาสนาในสังคมสมัยใหม่ไม่อาจดำรงอยู่นอกระบบเศรษฐกิจและอำนาจ หากต้องต่อรองบทบาทและความหมายกับโครงสร้างทุนนิยมร่วมสมัย (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552)

4. บทบาทผู้นำทางศาสนาแบบใหม่ในสังคมร่วมสมัย

โดยรวม ซีรีส์ สาธุ นำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนผ่านของบทบาทผู้นำทางศาสนาไปสู่รูปแบบใหม่ บทบาทผู้นำในที่นี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนความเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชนแบบดั้งเดิม หากตั้งอยู่บนความสามารถในการสื่อสาร การจัดการ และการสร้างความหมายทางศาสนาให้สอดคล้องกับชีวิตของผู้คนในสังคมเมือง

พระสงฆ์ใน สาธุ จึงปรากฏในฐานะผู้นำที่ต้องทำงานกับแรงกดดันจากทุน เทคโนโลยี และวัฒนธรรมสื่อ แต่ยังคงพยายามรักษาพื้นที่ของศีลธรรมและคุณค่าทางศาสนาในโลกสมัยใหม่ ภาพแทนแสดงบทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัยเปลี่ยนผันและวิธีการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปรียบเทียบภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา และซีรีส์ สาธุ

การเปรียบเทียบภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ระหว่างวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา และซีรีส์ สาธุ ช่วยให้เห็บทบาทผู้นำทางศาสนาในสังคมไทยที่ผันไปตามยุคสมัย แม้ว่าตัวบททั้งสองจะอยู่ต่างยุคสมัยและต่างประเภทสื่อ แต่มันก็ทำหน้าที่ให้ความหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ในฐานะสถาบันและปัจเจกบุคคลที่มีบทบาทสัมพันธ์กับสังคมอย่างลึกซึ้ง การเปรียบเทียบในที่นี้จึงมุ่งพิจารณาบทบาทและความหมายของการเป็นผู้นำทางศาสนา มิใช่การเปรียบเทียบเชิงศิลปะหรือคุณค่าทางวรรณกรรม

การเปรียบเทียบภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ มีขอบเขตการวิเคราะห์ 4 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะบทบาท 2) ความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคม 3) เจอนไขทางสังคม และ 4) การเปลี่ยนผ่านของภาพแทนโดยนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

1. ลักษณะบทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศีลธรรม: ความเหมือนของบทบาทผู้นำทางศีลธรรม

ทั้ง หลวงตา และ สาธุ ต่างนำเสนอพระสงฆ์ในฐานะผู้มีบทบาทด้านศีลธรรมและจิตใจของสังคม แม้รูปแบบการปรากฏและบริบทจะแตกต่างกัน แต่สาระสำคัญที่สอดคล้องกันคือ การมองพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่เชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับชีวิตของผู้คน

บทบาทใน หลวงตา ปรากฏอย่างชัดเจนผ่านการเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชนชนบท พระสงฆ์ทำหน้าที่ชี้แนะทางศีลธรรม ให้คำปรึกษา และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา ขณะที่ใน สาธุ แม้บริบทสังคมจะเปลี่ยนไป แต่พระสงฆ์ยังคงถูกนำเสนอในฐานะผู้ที่ผู้คนคาดหวังให้ทำหน้าที่ตอบสนองปัญหาทางจิตใจ ความทุกข์ และความสับสนในชีวิตร่วมสมัย

ความเหมือนในจุดนี้ คือบทบาทผู้นำทางศีลธรรมของพระสงฆ์ยังคงเป็นแก่นสำคัญที่สังคมไทยมอบความหมายให้ จะอยู่ในสังคมชนบทหรือสังคมเมืองร่วมสมัยอย่างไร แต่รูปแบบและเจอนไขของการทำหน้าที่นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนและสังคม: ความแตกต่างเชิงบริบททางสังคม

ความแตกต่างที่สำคัญที่สุดระหว่างภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในตำบลทั้งสองอยู่ที่สังคม หลวงตา สะท้อนสังคมชนบทและสังคมเกษตรกรรมที่มีโครงสร้างความสัมพันธ์แบบชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านทำให้บทบาทผู้นำทางศาสนาเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่อง พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และได้รับความศรัทธาจากการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ

แต่ สาธุ สะท้อนสังคมเมืองร่วมสมัยที่ความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะหลวม เป็นทางเลือก และถูกกำหนดโดยระบบเศรษฐกิจทุนและเทคโนโลยี ความศรัทธาต่อพระสงฆ์ได้ผ่านกระบวนการประเมิน การตั้งคำถาม และการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือ ภาพแทนใน สาธุ จึงเน้นให้เห็นแรงกดดันและความซับซ้อนที่พระสงฆ์ต้องเผชิญในบริบทสังคมเมือง ซึ่งแตกต่างจากความมั่นคงทางโครงสร้างของสังคมชนบทใน หลวงตา

3. เงื่อนไขทางสังคมที่กำหนดบทบาทพระสงฆ์: ทุน เทคโนโลยี และแรงกดดันร่วมสมัย

ในรูปแบบของการเป็นผู้นำทางศาสนา หลวงตา นำเสนอรูปแบบการนำที่ตั้งอยู่บนความใกล้ชิด การเป็นแบบอย่าง และการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับชุมชน บทบาทผู้นำสอดคล้องกับสังคมที่ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชีวิตประจำวันยังแนบแน่น

ส่วน สาธุ นำเสนอรูปแบบการนำทางศาสนาที่ต้องอาศัยการปรับตัวและการต่อรอง พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่สื่อสาร จัดการ และตอบสนองความคาดหวังที่หลากหลายจากผู้คนในสังคมเมือง รูปแบบการนำทางศาสนาในที่นี้จึงมีลักษณะของการเปิดรับการเปลี่ยนแปลง และต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนมากขึ้น

การปรับเปลี่ยนส่งผลต่อบทบาทผู้นำทางศาสนาไม่ได้หายไป หากเปลี่ยนจากรูปแบบที่มั่นคงและเป็นศูนย์กลาง ไปสู่รูปแบบที่ต้องทำงานกับแรงกดดันและการตรวจสอบของสังคมร่วมสมัย

4. ความเปลี่ยนผ่านของภาพแทนบทบาทพระสงฆ์: การแปรรูปของการนำทางศาสนา

ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์จากตำบลทั้งสองร่วมกัน ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่าง หลวงตา และ สาธุ เป็นความแตกต่างในเชิงบริบทและรูปแบบการปฏิบัติบทบาท ภาพแทนใน หลวงตา กล่าวอ้างอุดมคติของพระสงฆ์ในสังคมชนบทที่ศาสนายังเป็นแกนกลางของชีวิตชุมชน แต่ สาธุ อ้างความท้าทายของการดำรงบทบาทผู้นำทางศาสนาในสังคมเมืองร่วมสมัยที่ศาสนาต้องแข่งขันและต่อรองกับระบบคุณค่าอื่น

กล่าวได้ว่าการเปรียบเทียบนี้ทำให้เข้าใจบทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทยมิได้หยุดนิ่ง เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมในแต่ละยุค ภาพแทนทั้งสองจึงทำหน้าที่ร่วมกันในการอธิบายบทบาทผู้นำทางศาสนาในสังคมไทยจากอดีตสู่ร่วมสมัย โดยไม่จำเป็นต้องตัดสินคุณค่าหรือความเหนือกว่าของตำบลใดตำบลหนึ่ง

อภิปรายเชิงวิชาการ

การสังเคราะห์ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง หลวงตา และซีรีส์ สาธุ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา สังคม และวัฒนธรรมในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง ภาพแทนของพระสงฆ์ในตำบลทั้งสอง เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึงบทบาทผู้นำทางศาสนาในแต่ละยุคสมัยของสังคมที่แตกต่างกัน

1. ภาพแทนพระสงฆ์กับพลวัตของสังคมไทย

ภาพแทนพระสงฆ์จากตำบลทั้งสอง จะเห็นได้ว่าบทบาทของพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างสังคมและบริบททางวัฒนธรรม ใน หลวงตา ภาพแทนพระสงฆ์กล่าวถึงสังคมชนบทที่ศาสนายังเป็นศูนย์กลางของชีวิตชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านตั้งอยู่บนความใกล้ชิด ความคุ้นเคย และความศรัทธาที่สั่งสมผ่านการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน บทบาทผู้นำทางศาสนาในบริบทนี้จึงมีความมั่นคงและได้รับการยอมรับโดยแทบไม่ต้องตั้งคำถาม

ส่วน สาร สื่อถึงสังคมเมืองร่วมสมัยที่โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะซับซ้อนและแตกกระจาย ศาสนาเป็นหนึ่งในหลายระบบคุณค่าที่ผู้คนเลือกใช้หรือปฏิเสธได้ ภาพแทนพระสงฆ์ในบริบทนี้จึงปรากฏความไม่แน่นอน ความตึงเครียด และแรงกดดันจากระบบเศรษฐกิจ ทุน และเทคโนโลยี

ภาพแทนนี้แสดงถึงสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างชุมชนไปสู่โครงสร้างเมืองและสังคมมวลชน ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายการเปลี่ยนแปลงบทบาทศาสนาในบริบทสังคมสมัยใหม่ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543)

2. ความหมายของความเป็นผู้นำทางศาสนาในต่างยุค

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเป็นสังคมส่งผลโดยตรงต่อความหมายของการเป็นผู้นำทางศาสนา ใน หลวงตา ภาวะผู้นำของพระสงฆ์แสดงออกทางการเป็นแบบอย่างทางศีลธรรม การให้คำแนะนำ และการดำรงตนอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำนี้ไม่จำเป็นต้องอาศัยการแสดงออกเชิงอำนาจหรือการสื่อสารผ่านสื่อ หากเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความศรัทธาที่ยังรากในวัฒนธรรมชุมชน

ใน สาร ความหมายของความเป็นผู้นำทางศาสนาถูกขยายและซับซ้อนขึ้น พระสงฆ์เป็นทั้งผู้ชี้แนะทางจิตใจ และทำหน้าที่สื่อสาร จัดการภาพลักษณ์ และต่อรองกับระบบคุณค่าอื่น ๆ ที่แข่งขันกับศาสนาในสังคมร่วมสมัย ภาวะผู้นำในบริบทนี้จึงมิใช่การครอบงำหรือการกำหนดทิศทางอย่างเด็ดขาด หากเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการปรับตัว การเลือกใช้กลยุทธ์ และการสร้างความหมายใหม่ให้กับบทบาททางศาสนาอย่างต่อเนื่อง

ความแตกต่างชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางศาสนาในสังคมไทยมิได้เสื่อมถอย ได้เปลี่ยนรูปแบบไปตามยุคสมัย และโครงสร้างอำนาจทางสังคมที่แปรผัน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552)

3. วรรณกรรมในฐานะพื้นที่ต่อรองอำนาจ ความเชื่อ และคุณค่า

วรรณกรรมและสื่อร่วมสมัยทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำคัญในการต่อรองความหมายของศาสนาและบทบาทพระสงฆ์ หลวงตา ทำหน้าที่ตอกย้ำอุดมคติของพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางทางศีลธรรมของชุมชนชนบท ขณะที่ สาร เปิดพื้นที่ให้เห็นความไม่มั่นคง ความขัดแย้ง และการตั้งคำถามต่อบทบาทในบริบทสังคมเมือง

การนำเสนอภาพแทนนี้อ้างถึงการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและคุณค่าทางสังคม วรรณกรรมจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ความศักดิ์สิทธิ์ อำนาจ และศีลธรรมถูกนำมาทบทวน ต่อรอง และจัดวางใหม่ให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้คนในแต่ละยุคสมัย

4. การอ่านบทบาทพระสงฆ์ในเชิงวัฒนธรรม

การอ่านภาพแทนบทบาทพระสงฆ์ในบทความนี้ตั้งอยู่บนกรอบการวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม มิใช่การตัดสินเชิงศีลธรรมหรือการชี้ถูกผิด การนำเสนอพระสงฆ์ใน สาร ที่เต็มไปด้วยความตึงเครียดและความคลุมเครือ ทำให้เห็นความพยายามของวรรณกรรมในการอธิบายความซับซ้อนของการดำรงอยู่ของศาสนาในโลกสมัยใหม่

ดังนั้น ภาพแทนที่มั่นคงและอบอุ่นใน หลวงตา เป็นภาพแทนที่ผูกพันกับโครงสร้างสังคมเฉพาะช่วงเวลา การอ่านบทบาทพระสงฆ์ในเชิงวัฒนธรรมจึงช่วยให้เข้าใจว่าศาสนาและสถาบันทางศาสนาดำรงอยู่ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจ ความเชื่อ และคุณค่าของผู้คนอย่างแยกไม่ออก

สรุป

ภาพแทนพระสงฆ์ในตัวบททั้งสองเรื่องการนำเสนอกระบวนการสร้างความหมายเกี่ยวกับบทบาทของศาสนาและสถาบันพระสงฆ์ในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่แตกต่าง ผลการวิเคราะห์ระบุว่า หลวงตา นำเสนอภาพแทนพระสงฆ์ในบริบทสังคมชนบทและสังคมเกษตรกรรม ซึ่งศาสนายังคงเป็นแกนกลางของชีวิตชุมชน พระสงฆ์ปรากฏในฐานะผู้นำทางศีลธรรมและจิตใจที่มีความใกล้ชิดกับผู้คน บทบาทตั้งอยู่บน

ความศรัทธา ความไว้วางใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต่อเนื่อง ภาพแทนนี้แสดงโครงสร้างสังคมที่ศาสนา วัด และชุมชนยังคงแนบแน่นและเกื้อหนุนกันอย่างมั่นคง

และ สาธู นำเสนอภาพแทนพระสงฆ์ในสังคมเมืองร่วมสมัย ซึ่งศาสนาต้องดำรงอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากระบบทุนนิยม เทคโนโลยี และวัฒนธรรมสื่อ บทบาทพระสงฆ์ในศตวรรษที่ 21 ปรากฏผ่านกระบวนการปรับตัว และการต่อรองกับโครงสร้างอำนาจและระบบคุณค่าใหม่ ภาพแทนนี้ไม่ใช่การสิ้นสุดของบทบาทผู้นำทางศาสนา หากชี้ให้เห็นการปรับรูปแบบของภาวะผู้นำที่ต้องอาศัยการสื่อสาร การจัดการภาพลักษณ์ และการสร้างความหมายใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย

ภาพแทนบทบาทพระสงฆ์จากตัวบททั้ง ชี้ให้เห็นว่าบทบาทผู้นำทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและโครงสร้างสังคม การเปรียบเทียบในบทความนี้จึงช่วยให้เห็นความต่อเนื่องและความแตกต่างของบทบาทพระสงฆ์ ตั้งแต่การเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชนชนบท ไปจนถึงการเป็นผู้ต่อรองความหมายของศาสนาในพื้นที่สาธารณะของสังคมเมืองและสื่อมวลชน

ในเชิงคุณค่าทางวิชาการ เป็นการนำเสนอการอ่านบทบาทพระสงฆ์ในกรอบการวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม โดยหลีกเลี่ยงการตัดสินเชิงศีลธรรม และมุ่งทำความเข้าใจศาสนาในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การใช้วรรณกรรมและสื่อร่วมสมัยเป็นพื้นที่ศึกษาเปิดโอกาสให้เห็นพลวัตของความเชื่อ อำนาจ และคุณค่าที่กำลังต่อรองกันในสังคมไทย การศึกษานี้จึงมีส่วนช่วยขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมพุทธศาสนาไทยร่วมสมัยให้เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในระดับโครงสร้างได้

เอกสารอ้างอิง

- งามพิศ สัตย์สรวง. (2543). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2552). ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สมมติ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลดคิมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันสื่อธรรม.
- แพรวเอี่ยม. (2553). หลวงตา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2555). วรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2557). ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hall, Stuart. (1997). Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. London: Sage in association with the Open University.
- Netflix. (2024). The Believers (สาธู). สืบค้น 5 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.netflix.com/th/title/81517165>
- Williams. Raymond. (1977). Marxism and Literature. Oxford: Oxford University Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1. การจัดเตรียมต้นฉบับ

1.1 ขนาดและรูปแบบเอกสาร

- ความยาวต้นฉบับ: 8–15 หน้า รวมบทคัดย่อ รูปภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง
- กระดาษ: ขนาด A4 สีตัวอักษร: ดำ ฟอนต์: TH SarabunPSK
- ระยะขอบกระดาษ: 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ทุกด้าน
- ระยะห่างบรรทัด: 1.0
- การใช้ตัวเลข: ใช้ตัวเลขอารบิกตลอด ยกเว้นกรณีเป็นศัพท์เฉพาะที่ต้องใช้ตัวเลขไทยหรือ

สัญลักษณ์พิเศษ

- การใช้คำย่อ: ต้องใช้แบบสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) เช่น (Student centered learning)

1.2 รูปแบบหัวข้อ

- หัวข้อหลัก: ฟอนต์ขนาด 18 pt ตัวหนา ชิดซ้าย เว้นบรรทัดก่อนหัวข้อ 1 บรรทัด
- หัวข้อย่อย: ฟอนต์ขนาด 16 pt ตัวหนา ย่อจากขอบซ้าย 6 ตัวอักษร เริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 7

ย่อหน้าถัดไปเว้นระยะห่างจากย่อหน้าก่อนหน้า 3 ตัวอักษร เริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 4

1.3 ตารางและรูปภาพ

- ใช้ตาราง/รูปภาพที่คมชัด พร้อมหมายเลขกำกับ เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1
- คำอธิบายต้องกระชับ ชัดเจน และสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

1.4 องค์ประกอบส่วนบนหน้าแรกของบทความ

- ชื่อเรื่อง ภาษาไทย ฟอนต์ขนาด 18 pt ตัวหนา ภาษาอังกฤษ ฟอนต์ขนาด 16 pt จัด

กึ่งกลาง

- ชื่อผู้เขียน (ไม่เกิน 5 คน) ระบุชื่อ-นามสกุล โดยไม่ใส่คำนำหน้า ยกเว้นกรณีพระภิกษุ ฟอนต์ขนาด 14 pt (ภาษาไทยใช้ตัวหนา ภาษาอังกฤษใช้ตัวปกติ) ชิดขวา

- สังกัด/หน่วยงาน (ไทยและอังกฤษ) ระบุชื่อหน่วยงานที่สังกัด ฟอนต์ขนาด 14 pt (ภาษาไทยใช้ตัวหนา ภาษาอังกฤษใช้ตัวปกติ) ชิดขวา

- อีเมลผู้ติดต่อหลัก — ของ Corresponding Author เพื่อติดต่อเกี่ยวกับบทความ ฟอนต์ขนาด 14 pt ตัวปกติ ชิดขวา

2. โครงสร้างบทความ

2.1 บทความวิจัย

- บทคัดย่อ (ไทยและอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำ) — ควรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย (ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัย
- คำสำคัญ (ไทยและอังกฤษ จำนวน 3–5 คำ)

- **บทนำ** (ความเป็นมาและความสำคัญ) — อธิบายปัญหา บริบท แนวคิด และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า

- **วัตถุประสงค์** — ระบุเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับชื่อเรื่อง

- **วิธีดำเนินการวิจัย** — รูปแบบของการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

- **ผลการวิจัย** — นำเสนอผลตามลำดับวัตถุประสงค์ พร้อมตาราง/กราฟประกอบ

- **อภิปรายผล** — วิเคราะห์และตีความผลการวิจัย เปรียบเทียบกับงานที่เกี่ยวข้อง และอธิบายเหตุผลที่สนับสนุนหรือขัดแย้ง

- **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี)** — ระบุผลลัพธ์ใหม่ที่สำคัญ เช่น โมเดล แนวคิด หรือข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ได้

- **สรุปและข้อเสนอแนะ** — สรุปใจความสำคัญของผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาจประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)**

- **เอกสารอ้างอิง** (รูปแบบ APA, นาม-ปี) — ต้องมีเฉพาะรายการที่ปรากฏในเนื้อหา

2.2 บทความวิชาการ

- **บทคัดย่อ** (ไทยและอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำ) — ควรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของบทความ ขอบเขตเนื้อหาและประเด็นหลัก วิธีการวิเคราะห์หรือการสังเคราะห์ (ถ้ามี) สรุปข้อค้นพบหรือข้อเสนอสำคัญ

- **คำสำคัญ** (ไทยและอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ)

- **บทนำ** — อธิบายความเป็นมา เหตุผล และความสำคัญของหัวข้อ แนวคิดและทฤษฎี

- **เนื้อหา** — จัดลำดับสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ อาจแบ่งเป็นหัวข้อย่อยตามความเหมาะสม

- **สรุป** — รวบรวมและเชื่อมโยงประเด็นหลักทั้งหมด พร้อมอธิบายคุณค่า ความสำคัญ และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้

- **เอกสารอ้างอิง** (APA, นาม-ปี) — ต้องเป็นรายการที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

การอ้างอิงและบรรณานุกรม

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

1. **การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ** รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ

ผู้แต่งคนเดียว

เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: ชื่อ-นามสกุล/(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: ...สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภราดร ฐิริสโร (2565) ผลการวิจัยพบว่า กิตติชัย สันทาลุนัย (2565) กล่าวว่า...

เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่ง/(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: Keown (2010)

ผู้แต่ง 2 คน

เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: ชื่อ-นามสกุลคนที่ 1/และชื่อ-นามสกุล คนที่ 2/(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: พระมหากษัตริย์ ภูมิสุโร และกิตติชัย สันทาลุนัย (2565) กล่าวว่า...

เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่1/&นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2/(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: Hersey & Blanchard (2010)

ผู้แต่งมากกว่า 2 คน

เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: ชื่อ-นามสกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: วราสะยะ วราศยานนท์ และคณะ (2560) ผลการวิจัยพบว่า...

เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่1/et al./(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: Kaiser et al. (2010)

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

พระไตรปิฎกและอรรถกถา

รูปแบบ: (ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า)/(ชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง: “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และ

เทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เอกสารภาษาไทย

ผู้แต่งคนเดียว

รูปแบบ: (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง,/ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: (เซน นคร, 2560)

เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: (นามสกุลผู้แต่ง,/ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: (Kaiser, 2010)

ผู้แต่ง 2 คน

เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนที่1/และชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2,/ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: (อดุลย์ คนแรง และเซน นคร, 2565)

เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่ 1/&นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2,/ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: (Kaiser & Baker, 2010)

ผู้แต่งมากกว่า 2 คน

เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: (วราสะยะ วราศยานนท์ และคณะ, 2560)

เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่1/et al./(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: (Kaiser et al., 2010)

กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด)

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม/บรรณานุกรม (ภาษาไทย)

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทนต์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ),/ชื่อเรื่อง./ (น./เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกนิณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ผู้แต่งคนเดียว

มัชฌาน ภูมิเจริญ. (2567). การผสมผสานความเชื่อในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาประเพณีสงกรานต์ร่วมสมัย. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 3(2), 32-39.

ผู้แต่ง 2 คน

พระมหาปัญญา ปัญญาสิริ และพระมหาประพนธ์ ธมมรชิต. (2565). การใช้ภาษาในการเรียกขวัญของหมอบ้านไทย: การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 1(2), 26-32.

ผู้แต่งมากกว่า 2 คน

พระมหาภราดร ฐิติสุโร พระพล อ่อนลำเนา อดุลย์ คนแรง เกรียงศักดิ์ พลอยแสง และเชน นคร. (2567). สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์: วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(4), 257-267.

5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง,/หน้า,/เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, 13.

7) สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์/สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม (คุณูปนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

9) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). รายงานประจำปี 2566. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

10) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

11) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

12) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า/เลขหน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

13) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม/บรรณานุกรม (ภาษาอังกฤษ)

1) Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./ Location:/ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka. Bangkok: MCU Press.

2) Books

Author./ (Year)./ Title of the book./ (Edition ed.)./ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). History of Economic Thought (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

Books With DOI

Ewert, A. W., Mitten, D. S., & Overholt, J. R. (2014). Outcomes and benefits. CAB International.
<https://doi.org/10.1079/9781845939199.0140>.

3) Book Articles

Author./ (Year)/ Title of the chapter./ In Editor/ (Eds.)/ Title of the book/ (xth/Ed.)/ (pp-pp)/ Publisher.
 Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.),
 Environmental Soil Chemistry (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

Book Articles With DOI

Sparks, D. L. (2003). Inorganic Soil Components. In Sparks, D. L. (Eds.), Environmental Soil
 Chemistry (2nd Ed.). (pp. 47-73). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-656446-4.X5000-2>.

4) Encyclopedia articles

Author./ (Year)/ Title of Article./ In Title of Encyclopedia/ (Pages)/ Publisher.
 Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In Encyclopedia of
 Education. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing
 Co., Ltd.

5) Journal Articles

Author./ (Year)/ Title of Article./ Title of Journal,/ Volume(Issue),/ Pages-Pages.

1 and 2 author

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular
 of The Criminal Justice in Thailand. Journal of Social Science and Buddhistic
 Anthropology, 7(11), 37-53.
 Wjitwatcharak, K. & Kittirattanamongkol, N. (2022). Strategies for Developing Buddhist
 Tourism Activities and Routes Dvaravati Era in Nakhon Pathom Province. Journal of
 Social Science and Buddhistic Anthropology, 7(12), 617-633.

More than 2 authors

Somsree, M., Sorphobdee, W., Chamnan, T., & Poomasree, W. (2022). Model for Strengthening
 in an Anti-Corruption by Activities and Buddhist Principles in Chiang Mai Province.
 Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 7(12), 13-26.

With DOI (include DOI in the reference after the publisher name)

Baker, D. (2006). The Political Economy of Fascism: Myth or Reality, or Myth and Reality?. New
 Political Economy, 11(2), 227-250. <https://doi.org/10.1080/13563460600655581>.

7) Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./Colum Name./Title of Newspaper./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia.
Bangkok Post. p. 22.

8) Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./Title/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

9) Unpublished and Other Documents

Author./ (Year)./Title./Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2023). Annual report 2023. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

10) Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

11) Website

Author./ (Year)./Title./Retrieved/MM DD, Year,/from URL address

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhist centre.com/text/who-was-buddha>

การส่งต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์

ผู้เขียนสามารถส่งต้นฉบับบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ทางเว็บไซต์ของวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษาที่ <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jlcs> นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องแจ้งการส่งต้นฉบับโดยส่งข้อมูลเพิ่มเติมทางอีเมลไปที่ jlcs@mcu.ac.th

กระบวนการตีพิมพ์บทความในวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องจัดทำในรูปแบบไฟล์ Microsoft Word (*.docx) เวอร์ชัน 2010 ขึ้นไป หากต้นฉบับประกอบด้วยรูปภาพ ตาราง หรือสมการ ส่วนประกอบทั้งหมดดังกล่าวจะต้องอยู่ในรูปแบบที่สามารถแก้ไขได้ ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะทำการตรวจสอบเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องตามรูปแบบทั่วไปของวารสาร หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนด วารสารจะส่งต้นฉบับกลับไปยังผู้เขียนเพื่อแก้ไข เมื่อผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นแล้ว ต้นฉบับจะเข้าสู่กระบวนการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และวารสารจะแจ้งผล

การพิจารณาให้ผู้เขียนทราบว่า บทความนั้น ผ่าน ไม่ผ่าน หรือจำเป็นต้องแก้ไข การตัดสินใจรับตีพิมพ์จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่วารสารกำหนด

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ประเมินมีความเห็นว่าต้นฉบับจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งต้นฉบับกลับไปยังผู้เขียนเพื่อดำเนินการแก้ไข โดยวารสารจะยึดถือข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณา ทั้งนี้ หากต้นฉบับไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ต้นฉบับนั้น จะไม่ได้รับการตีพิมพ์ สำหรับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....ระบุประเภทของวิจัย.....ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น วรรณกรรม, ภาษา, พหุวัฒนธรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) แปลให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 4 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง
และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวม
ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาส่งการวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย
ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้
เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
 พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

(16 pt) คำอธิบายใต้ภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

(16 pt) คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16) สรุปผลการวิจัยทั้งหมดที่สำคัญ สั้น ๆ กระชับ ได้ใจความ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

(16).....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

(16).....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

(16).....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

มัทวาน ภูมิเจริญ. (2567). การผสมผสานความเชื่อในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาประเพณีสงกรานต์ร่วมสมัย. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 3(2), 32-39.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทนต์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิสิษฐ์ ไทยออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

James, C. (2013). Office markets & public policy. Wiley.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น วรรณกรรม, ภาษา, พหุวัฒนธรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) แปลให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

บทนำ (18 pt)

(16 pt) อธิบายความเป็นมา เหตุผล และความสำคัญของหัวข้อ แนวคิดและทฤษฎี

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt) จัดลำดับสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ อาจแบ่งเป็นหัวข้อย่อยตามความเหมาะสม

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

(16.pt) คำอธิบายใต้ภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

(16.pt) คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16.pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Research Article Preparation (English) (8-15 Pages)

NAME OF RESEARCH ARTICLE (18 pt) (CAPITAL LETTER)

Name and Last name of main author, co-authors (14 pt)

Affiliation of the main author (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2.
..... and 3. Populations and sample, research tools, Data collection
..... Data analysis, Statistics used for data analysis
..... ผลการวิจัยพบว่า

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic
develops with correct references

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research
and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems
generally accepted and want them to be solved

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for
the research and/or theories related to the research topic with correct references of data
sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of
the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to comprehensively cover the following five components: 1. Research Design 2. Population, Sample, and Key Informants 3. Research Instruments (both quantitative and qualitative) 4. Data Collection (both quantitative and qualitative) and 5. Data Analysis (both quantitative and qualitative).

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

(16 pt) Figure captions (if any)

Table 1 (Name of table (if any))

(16 pt) Table explanation.....

.....

Discussion (18 pt)

(16) The discussion should be presented in a narrative form that demonstrates the connections between the research findings, the conceptual framework, and previous studies. Rather than listing points separately, the analysis should emphasize the interrelationships among all studied variables, highlighting how the results align with, diverge from, or extend the existing body of knowledge.

.....

Body of knowledge (18 pt) (if any)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.

.....

Conclusion and Recommendations (18 pt) (if any)

(16) Summarize the key research findings in a clear, concise, and comprehensive manner.

.....

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

(16).....

.....

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

(16).....

.....

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

(16).....

.....

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given funds to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate.....
.....(APA) References in contents and at the end must be consistent.....
.....
.....

Sample of Original Academic Article Preparation (English) (8-15 Pages)

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (18 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

Introduction (18 pt)

(16 pt) Explain the background, rationale, and significance of the topic, including the underlying concepts and theories.

Content (18 pt)

(16 pt) Organize the key content systematically, with subsections divided as appropriate.

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

(16 pt) Figure captions (if any).....

Table 1 (Name of table) (if any)

(16 pt) Table explanation.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt).....

References (18 pt)

(16 pt) The reference list must follow the **name-year citation style** in accordance with the *American Psychological Association (APA) guidelines*. The number of citations in the text and in the reference list must be consistent.....

